

ГЕОРГ МЮЛЕР

С УПОВАНИЕ В БОГА

Роджър
Стиър

С УПОВАНИЕ В БОГА

от Роджър Стиър

ВЪВЕДЕНИЕ

Днес уважавам Георг Мюлер много повече отколкото преди двадесет и пет години, когато написах първото издание на тази биография. За мен той е стълб в историята на Църквата, който дарява новото поколение с неповторимо вдъхновение и прозрение. Съгласен съм с У. Х. Хардинг, написал през 1914 г., че животът на Мюлер е „едно от най-ярките свидетелства за верността на Бога в съвременния свят“. Георг Мюлер вярва, че Бог отговаря на молитвите, и посвещава живота си на това да докаже своето убеждение. Усилията му носят още приживе световна известност, а в едно от многото писма, изпратено от един лекар, се казва, че неговите постижения са „най-прекрасното и пълно опровержение на скептицизма“, което той някога е срещал. Подозирам, че Мюлер би се смутил от начина, по който започнах това въведение. Със своята скромност би сметнал, че оценките за него са пресилени, и би настоял славата за всичко, което е сторил, да бъде отдадена само на Бога. В интервю, излязло в началото на 1997 г., архиепископът на Кентърбъри описва промяната, станала в неговия молитвен живот. „Докато бях студент – споделя доктор Кеъри, – се отнасях към молитвата като към списък за пазаруване и Бог задоволяваше всичките ми нужди. Всичко се въртеше около собственото ми „Аз“. Трябваше да превъзмогна това. Зрелостта ме откъсна от себичността и Бог стана центърът на молитвите ми. За мен стана но-важно да Го прославям и да Му благодаря, а молбите да се погрижи лично за мен отстъпиха на заден план, в графата „Послепис“.

В англоговорящия свят, както и в България, е известен като Джордж Мюлер би приел това и би го разбрал. Той също описва подобна промяна в своя живот, когато молитвата придобива ново значение за него. Вече тридесетгодишният Мюлер открива колко важно е в началото на всяка молитва да има време, когато душата му, насърчена от размислите върху Свещеното Писание, просто да се наслаждава на Божието присъствие. Въпреки това Мюлер никога не става толкова дързък, че да се откаже от „списъка за пазаруване“, нито изпитва необходимост да се извини, задето моли Бога за съвсем конкретни неща.

„Искайте и ще ви се даде – казва Исус Христос, – търсете и ще намерите, хлопайте и ще ви се отвори; защото всеки, който иска, получава, който търси, намира, и на тогава, който хлопа, ще се отвори“ (Мат. 7:7-8). „Не се безпокойте за нищо – казва и апостол Павел, – но във всяко нещо с молитва и молба изказвайте исканията си на Бога с благодарение“ (Фил. 4:6).

Няма нищо чудно в това, че Мюлер получава отговор на молитвите си. В прочутата приказка от „Хиляда и една нощ“ Аладин вижда, че разтърка ли вълшебната лампа, оттам се

показва дух, който казва: „Аз съм роб на лампата. Ще сторя всичко, каквото ми заповядат“ Силата на молитвата, която Мюлер открива, съвсем не се проявява по този начин. Неговите молитви са резултатни благодарение на това, че цял живот е живял по Божията воля.

Той прилага в живота си основополагащи библейски начала, от които може да се ръководи всеки християнин. Тези начала включват чудесни обещания, които трябва да очакваме да се сбъднат, и твърде строги условия, които сме длъжни да изпълним. Тези обещания и условия са изложени по-нататък, във втората част на 20 глава. Ако ги усвоите и съзнателно решите да ги прилагате, убеден съм, че молитвеният ви живот ще се преобрази. Това не означава, че няма да има мигове, когато молитвата няма да ви отегчава, че тутакси ще узнаете всички отговори или че молитвата ще престане да бъде тайнство. За Мюлер, който претворява в живота библейските молитвени принципи, това се увенчава не само с изумителни отговори, но с все по-

голям стремеж към святост и покорство на Бога, които наистина го правят достоен да бъде наречен „светия“.

Онези, които го познават, говорят за „усмивката, която обикновено озаряваще неговите очи, сякаш се бе врязала в чертите на лицето му“. Макар Мюлер да няма нищо против незлобливата, безобидна шега, никой не си позволява в негово присъствие да дърдори празни приказки. Всички усещат, че той живее по Бога.

Мюлер познава своя Господ. Приятно му е да пребъдва в Неговото присъствие. Вярва в Божиите обещания, обръща се към своя Небесен Отец в името на Исуса Христа, своя Спасител, Приятел и Господар. В богобоязливо упование очаква отклик на своите молитви – и както е известно на целия свят, го получава.

Малко са страниците в историята на християнската Църква, в които има толкова плам и драматизъм, както в живота на Мюлер, обхванал почти цялото Х1Х столетие. Малцина мъже и жени са докосвали повече сърца или са вдъхновявали такова посвещение на Христос. През стотите години, изминали след смъртта на Мюлер, делото, чиито основи е положил, е нагледно да отговаря на новите потребности, обхванало е нови области, но принципът при никакви обстоятелства да не се призовава за набирането на средства си остава същият.

Признателен съм на Джулиан Марш от фондация „Георг Мюлер“, който в последната глава продължи разказът до нашите дни. Щастлив съм, че това ново издание ще достигне до много нови читатели. И в новото хилядолетие Богът на Георг Мюлер ще си остане Живият Бог. Моля се да Го опознаете все повече, докато четете невероятния разказ за живота на Георг Мюлер.

Роджър Стиър

Копълстоун, Девън, юни 1997г.

Нехранимайкото от Прусия

Допреди половин столетие Волфенбютел е известен със средновековния си замък, където живеят местните благородници. В началото на XIX век, макар че сановниците са напуснали замъка, малкото градче, основано два века по-рано, и сгушено в полите на възвишенията в Долна Саксония, е все така прелестно и живописно. В една от обкованите с дъски сгради, близо до замъка, един пристав повдига очи от писалището си. От двете страни на красивия младеж от Прусия са застанали войници. Полицаят започва разпита.

- Как се казвате?

- Георг Мюлер.

- Възраст?

- Шестнадесет години.

- Място и дата на раждане? .

- Град Кропенщат – Прусия, 27 септември 1805 г.

- Вярно ли е, че живеете във Волфенбютел на широка нога, а не можете да платите на ханджията?

- Да, но...

- Вярно ли е, че миналата седмица сте живели в друга страноприемница край Брунsvик все така в разкош, но когато са ви помолили да платите, сте били принуден да оставите в залог дрехите си?

Мюлер не знае какво да каже за свое оправдание. Няма и пукната пара в джоба си и е зътнал до гуша в дългове. След тричасов разпит, без изобщо да му съобщят кога ще го изправят пред съда, го отвеждат в затвора.

18 декември 1821 г. Георг Мюлер оглежда тясната затворническа килия, където е прекарал предната нощ. Единствената светлина в помещението прониква през малкото прозорче със здрава метална решетка. Килиите са отделени една от друга с дъсчена преграда. За вечеря му дават месо и хляб, които миришат толкова отвратително, че Мюлер изобщо не ги докосва. Готвачът се ядосва, и на другия ден му дава храна като на всички останали затворници: за обяд бистра водица и клисав хляб, за вечеря – зеленчуци и студено месо, от които Мюлер хапва малко, понеже вече е огладнял. Тъмпичарят го държи заключен в килията денонощно, не му възлага никаква работа и не го пуска на разходка.

- Може ли да ми дадете Библия, да почета малко? – пита Мюлер, като се надява така да убие времето.

- Не.

На третия ден си изяжда дажбата „до шушка“, а на четвъртия иска допълнително. След няколко дни разбира, че в килията до него има друг затворник. Те разговарят през дъсчената преграда и Мюлер узнава, че той е затворен за кражба. Вероятно за да не вдигат много шум, началникът премества другия затворник в килията на Мюлер и те, за да минава времето, разказват един на друг своите преживявания. На Мюлер това му допада и той започва да си измисля разни истории само за да впечатли съкилийника си. Само след седмица двамата се скарват и дни наред не си говорят. В килията цари мълчание, затова Мюлер се замисля за своя живот.

Най-ранните му спомени са от януари 1810 г., когато едва четиригодишен се премества заедно с родителите си от Кропенщат в Хаймерслебен, където баща му е назначен за данъчен инспектор. Още преди да навърши десет години, започва да краде от държавните пари, събирани от баща му, и добре помни деня, когато той го хваща на местопрестъплението. Старият Мюлер подозира сина си, затова заделя малка сума и я оставя в стаята. Георг изчаква да остане сам и скрива част от парите в обувката си. Баща му се връща и преброява парите – претърсва малчугана и открива липсващите монети у него. Георг си спомня как са го улавяли в някоя пакост – умувал е как следващия път да ги надхитри, за да не го спипат отново.

Господин Мюлер се надява Георг да стане свещеник, ала не толкова за да служи на Бога, а по-скоро за да живее в охолство. В затвора Георг си спомня петте години, когато е учил в класическото катедрално училище в Халберщат, и най-вече със срам за една съботна вечер преди две години, когато, без да знае, че майка му се е разболяла, играл карти до два посред нощ, а после се почерпил в една кръчма и, порядъчно пийнал, се скитал с приятели по улиците. Спомня си как на другия ден отишъл на подготвителен курс за първо причастие, а когато се прибрал в стаята си, заварил баща си, който го очаквал. Той му казал: „Майка ти почина. Пригответи се за погребението“ Три-четири дни преди да приеме първо причастие, Мюлер отбелязва в дневника си, че извършва „нагло беззаконие: след като изповядва греховете си, измамва свещенослужителя, като му предава само една дванадесета част от парите, които баща му оставя за образование.

Мюлер продължава да разсъждава върху живота си, докато седи в килията, където дните се нижат еднакви като две капки вода и другият затворник все така не отронва и дума.

Получил е първо причастие в неделята след Великден на 1820 г., в катедралата на Халберщат. След това решава да се усамоти и остава в къщи, докато младежите, с които е получил първо причастие, отиват да се забавляват. „Започвам нов живот – ще уча повече“ обещава си той.

Но не след дълго престъпна дадената дума и съвсем му отпуска края. През двайсетте месеца след първото причастие наистина учи, но много по-често свири на пиано и китара, чете романчета, обикаля пивниците. Все се зарича да промени живота си, по много бързо нарушава обещанията си. На 12 януари 1822 г. резето на килията изтраква и го изтръгва от размислите му.

- Викат ви в полицейския участък – оповестява надзирателят. – Елате с мен.

- Баща ви е изпратил пари за път, а също и да си платите за страноприемницата, както и за разходите тук, в затвора – казва му полицейският началник. – Свободен сте. Можете веднага да си тръгнете.

Господин Мюлер ознаменува завръщането на сина си, като му тегли як бой – отвежда го у дома в Шонебек край Магдебург, където от лятото на 1821 г. е получил новото си назначение като държавен чиновник. Георг отчаяно се опитва да възвърне благоразположението на баща си и започва да дава уроци по латински, френски, немска граматика и аритметика. Напредва в учението, всички го обичат и му се възхищават – дори и баща му. Въпреки това след години Георг признава, че „тайно съгрешавах непрекъснато“. Когато е на 17 години, Мюлер постъпва в гимназията в Нордхаузен, един от най-старите градове в Прусия. Въпреки ученолюбието и старанието му да стане по-добър и прилежен, почти е невъзможно да свърже двата края. Веднъж получава пари от баща си и съвсем преднамерено ги показва на приятели. Сетне нарочно счупва заключалките на калъфа за китара, изчаква няколко минути и нахълтва без сюртук в кабинета на директора.

- Откраднаха всичките пари, изпратени от баща ми! – вайка се запъхтян.

Всички му съчувстват. Неколцина приятели решават да му се притекат на помощ и събират същата сума, която му е пратил баща му, а хората, услужили му преди това с пари, великодушно скланят да ги върне но-нататък. Директорът, който е по-зрял и мъдър, се усъмнява, че има нещо гнило, и вече не вярва на Георг. Мюлер се притеснява от съпругата на директора, която се е грижила за него като истинска майка, когато веднъж се разболял.

Голямата мечта на Мюлер е да влезе в прочутия университет в Хане, основан през 1694 г. от Фридрих III Бранденбургски, който по-късно става крал на Прусия. Особено важно за бъдещото развитие на Георг Мюлер е, че Хале е център на пиетизма, вдъхнал през VII век нов живот на християнството в Германия. Когато прозренията на Лутер и на поддръжниците на Реформацията се превръщат в закостенели формули, пиетиското възраждане набляга върху значението на поворождението, на личната вяра в Исус Христос и на ревностното християнско служение и дейно проповядване на благовестието. Мюлер постига съкровената си мечта на Великден през 1825 г.

Хале е построен върху песъчливата равнина край река Заале. Над пазарния площад, наред стария град, се възправят прелестната средновековна сграда на кметството и готическият храм „Мариенкирхе“, където Хендел се научава да свири на орган. След като постъпва в Университета, Мюлер за пореден път се зарича да се поправи – този път наистина го желае. Съзнава, че никоя енория не би го избрала за свой пастир, ако и напред продължава да живее така. Дори и някъде да го приемат, за да живее охолно, от него ще се иска да е силен по богословие, нещо, което в някогашна Прусия зависи от това, дали имаш добра университетска диплома.

Свободният живот в Университета предлага какви ли не изкушения и Георг Мюлер отново не успява да се оправи с парите. Не след дълго е принуден да заложи часовника си и част от дрехите си – бързо задлъжнява отново. Чувства се напълно съсипан и изтощен от безкрайните опити да се поправи. В една от пивниците на Хале (където само за един следобед изпива десет халби бира) той съглежда младеж, който му се струва познат от старото училище в Халберщат. Никога не са били близки, понеже Бета е кротък и вглъбен, но на Мюлер му хрумва, че ако се сприятели с него, това вероятно ще му помогне да внесе ред в живота си. Проправя си път през претъпканата бирария и се ръкува радушно със стария си познат.

- Бета! Как я караш? Много се радвам да те видя след толкова време!

Бета на драго сърце приема приятелството му, защото смята, че така ще прогони скуката и ще разнообрази живота си.

Мюлер обича да пътешества и има предложение за своите приятели.

_ Хайде да идем в Швейцария.

- Добре, но нямаме пари и паспорти.

- Не берете грижа за това – успокоява ги Мюлер. – На мен ми хрумна да заминем, ще го уредя. Напишете писма, уж че са от родителите ви, из ще си издействаме паспорти. Продайте, който

каквото може, особено книгите, за които ще получите добра цена, за да съберем пари за пътуването. Дайте ми парите и аз ще купя билети.

Групата, в която е и Бета, поема от Хане на 18 август 1825 г. Младежите отиват в Ерфурт, оттам се отправят на запад към Франкфурт, сетне на юг през Хайделберг, Щутгарт и Цюрих към сърцето на Швейцария. Пред тях се ширва Фирвалдщетското езеро, сгушено между отвесните варовикови зъбери ти разсейващата се мараня. Студентите изкачват планината Риги и пред тях се открива гледка, от която Мюлер е направо зашеметен. Оглежда стръмните планински скатове, снускащи се към езерото:

Бюргенщок, Зеелисбург и в дъното па югозапад Пилатус, със своите насечени, ала толкова прелестни очертания.

„Сега вече мога да кажа, че съм живял!“ – мисли си той.

Връщат се през Констанцкото езеро, сетне на юг през Улм и средновековен Нюрнберг в Бавария и в края на септември се прибират в Хале. Никой от приятелите на Мюлер така и не разбира, че човекът, па когото са поверили парите си, е уредил всичко така, че да плати много по-малко от останалите.

Покорен от Христовата любов

- От няколко седмици в събота вечер ходя на сбирките в дома на един християнин – казва Бета на Мюлер в средата на ноември 1825 г.

Очаква да види как ще реагира Георг.

- И какво правите на тези сбирки?

- Хората четат Библията, пеят, молят се и обикновено някой проповядва.

- Искам довечера и аз да дойда с теб.

- Надали ще ти хареса.

Георг вече е решил.

- Изгарям от желание да отида.

- Добре тогава, довечера ще мина да те взема.

Мюлер е сигурен, че господин Вагнер, у когото се провеждат сбирките, няма да му се зарадва. След като отиват в дома му, той се извинява, че е дошъл неканен. Домакинът се усмихва.

- Винаги сте добре дошъл, идвайте, когато поискате. Домът и сърцето ми са отворени за вас. А сега елате при другите.

Изпяват химн, след което господин Кайзер, по-късно мисионер, изпратен в Африка от Лондонското мисионерско дружество, коленичи и се моли Бог да благослови събранието. Никога дотогава Мюлер не е виждал някой да пада на колене – самият той никога не е коленичил за молитва. Господин Кайзер прочита глава от Библията и след това изнася проповедта, която предварително е написал. По онова време, според законите в Прусия, се смята за престъпление импровизирано и свободно да тълкуващ Св. Писание в отсъствието на свещенослужител. В края на сбирката отново изпяват химн и преди да си тръгнат, господин Вагнер се моли. Докато го слуша, Мюлер си мисли: „Въпреки че съм много по-образован от този човек, не бих могъл да се моля толкова хубаво.“

- Всичко, което видяхме в Швейцария, всичките ни досегашни забавления и удоволствия не могат да се сравняват с тази вечер – споделя той с Бета, докато се прибират.

Това е повратът в неговия живот – онази вечер той си ляга ведър и спокоен. Връща се у господин Вагнер още на другия ден, посещава го и следващата седмица, за да изучава Библията. По-късно Георг Мюлер ще напише:

Беше угодно Богу да ми открие поне малко от безценната истина: „Защото Бог толкоз възлюби света, щото даде Своя Единороден Син, за да не погине ни един, който вярва в Него, но да има вечен живот.“ Разбрах, макар не напълно, причината Господ Исус Христос да умре на кръста и да страда толкова много в Гетсиманската градина – за да понесе

наказание, а нас да помилва. Тогава проумях отчасти любовта на Христа за моята душа и се почувствах принуден и аз да Го възлюбя. Бях подтикнат от любовта Христова да сторя онова, което не постигнаха всичките напътствия и заплахи на баща ми и на останалите хора, нито моето желание да се откажа от греховния си разпътен живот. Ако някой желае греховете му да бъдат простени, това ще стане само чрез кръвта Христова.

Ако искаш победа над греха, това отново ще стане чрез Христовата кръв.

През януари 1826 г., шест-седем седмици след като става християнин и след много молитви, Мюлер взема важно решение и отива да говори с баща си.

- Тате, смятам, че Бог иска да стана мисионер. Дойдох да те помоля за разрешение, както го изисква правилникът на мисионерските дружества в Германия.

Баща му ядосан се разкрещява:

- Охарчих се, докато те изуча. Надявах се да доживея старините си при теб, след като станеш енорийски свещеник. А ти си дошъл да ми кажеш, че ще опропастиш моите надежди. Вече не

си мой син! – после господин Мюлер плаче и умолява: – Не го прави!

Георг е непоколебим и убеден, че Бог му е вдъхнал силите да следва неотклонно пътя, за който го е признал. Връща се в Хале и макар да му остават още две години следване, се зарича занапред да не взима пари от баща си. Струва му се, че не е редно да го вкарва в разходи, след като няма да оправдае надеждите му да стане свещенослужител с осигурен живот. Пред него стои въпросът как да се издържа без помощта на баща си. Дали ще се справи? Скоро се убеждава, че това е възможно.

Следват низ от случки – първите от множеството събития през забележителния му живот, – които показват и на него, а но-късно и на света, че „за боящите се от Него няма оскъдност“ (Пс. 34:9). Ето как става всичко. Малко след посещението при баща си на специализация в Хале пристигат неколцина американци, трима от които четат лекции в американски колежи. Те за жалост не знаят немски. В Университета е постъпил нов преподавател по богословие – пиетистът доктор Толук – който изважда колегите си от трудното положение.

- Имам студент, който може да ви дава уроци по немски. Според мен ще се справи блестящо.

Американците приемат на драго сърце.

- Казва се Георг Мюлер – допълва Толук.

Американците плащат за уроците много щедро и въпреки че баща му вече не го издържа, Мюлер разполага с предостатъчно пари. Той се заема да възвестява новата си вяра с плам и всеотдайност, превърнали се след време в отличителна черта на живота му. Всеки месец разпространява мисионерски вестници в повече от двеста различни кътчета на страната, често пълни джобовите си с брошури, за да ти раздава на хората, които среща по време на своите обиколки; пише на някогашните си приятели с призив да се обърнат към Христа; цели тринадесет седмици посещава един болен човек, който накрая приема християнството.

В началото невинаги успява в усилията си да проповядва благовестието.

Веднъж срещнах наред полето един просяк И започнах да му говоря за неговата душа. Видях, че не ми обръща внимание, и заговорих но-високо. Той остана безучастен и аз направо се разкрещях, докато накрая разбрах, че от това няма полза, и си тръгнах.

През август 1826 г. един каноник от селце край Хане отправя към Мюлер следната молба:

- Желаете ли да проповядвате в моята енория?

- Никога не съм проповядвал – признава си Мюлер, – но ми се струва, че ако наизустя някоя проповед, ще се справя.

Близо седмица учи проповедта и рано сутринта на 27 август 1826 г. я изнася в малък параклис, но това не го удовлетворява. По-късно същата сутрин повтаря дума по дума проповедта и в енорийската църква, като смята следобед да я използва отново. Когато се изправя на амвона и поглежда към вярващите, нещо сякаш му подсказва да прочете Матей 5 гл. и да разтълкува текста. Започва да обяснява смисъла на думите „Блажени нишите духом“, усеща, че сякаш някой му помага. Забелязва, че за разлика от сутрешната проповед, която затормозява хората, сега всички слушат много внимателно. Явно го разбират и това му доставя огромно удовлетворение. От този ден нататък често проповядва в селата и градчетата около Хале. В събота вечер ходи с удоволствие на сбирките у господин Вагнер, а в неделя вечер се събира със свои състуденти от университета и от Великден 1827 г. тези срещи се провеждат в стаята на Мюлер.

През август 1827 г. Континенталното мисионерско дружество в Англия решава да изпрати проповедник в Букурещ. От дружеството молят професор Толук да потърси подходящ човек.

Мюлер мисли и се моли той да бъде избран, а и баща му няма нищо против.

- Струва ми се, че сега се отваря възможност за служение, за каквато отдавна мечтая – споделя младежът с Толук. – На драго сърце ще отида в Букурещ.

Докато чака от Лондон да му съобщят повече подробности, той изчислява колко ще му струва пътуването до Букурещ и усърдно се моли за бъдещата си работа. Колкото и да е странно,

същевременно започва да се интересува живо от нещо, което по никакъв начин не е свързано с предстоящото пътуване до Букурещ – от староеврейски, – и се заема да изучава езика просто за удоволствие. В края на октомври 1827 г., на една от вечерните неделни сбирки в квартирата на Мюлер, се появява неочакван гост, който

той приема с радост – Херман Бал, мисионер сред евреите в Полша, с когото Мюлер се е запознал на Великден 1826 г. Той споделя с Мюлер:

- Напоследък здравето ми е разклатено и затова се налага да се откажа от работата сред евреите.

Докато слуша разказа му, Мюлер изпитва чувство, което описва като „пламенно желание да го замести“, но тъй като вече се е нагърбил с мисията в Букурещ, не го взима на сериозно.

През ноември разговаря с професор Толук.

- Искал ли си някога да станеш мисионер сред евреите? – пита го преподавателят. – Представител съм на Лондонското мисионерско дружество, което си е поставило тази задача.

Мюлер е смяян и казва на Толук за посещението на Бал:

- След като заминавам за Букурещ, няма смисъл да говорим за това.

Толук се съгласява. На другата сутрин на Мюлер вече изобщо не му се ходи в Букурещ. Приема го за себична глезотия.

- Милостиви Боже – казва той, – моля Те, върни ми желанието да замина за Букурещ.

Молбата му е чута начаса, ала обичта му към евреите не угасва. Към края на ноември Континенталното мисионерско дружество пише на Толук: „Поради руско-турската война комитетът реши засега да не изпраща свещеник в Букурещ“ Тогава Толук пита Мюлер:

- Мислил ли си да станеш мисионер сред евреите?

Младежът отправя молитви към Бога, размишлява, търси съвет от приятелите си и ги приканя да изпитат подбудите му.

Накрая дава следния отговор на Толук.

- Не мога да кажа със сигурност, че волята Божия е да стана мисионер сред евреите. Смятам, че трябва да съм на разположение на комитета – нека Господ стори това, което Му е угодно.

В началото на 1828 г. в Хале е построен нов трудовоизправителен затвор за осъдени за леки престъпления. Докато чака вести от Лондон, Мюлер подава молба да бъде назначен за свещеник в затвора и тя е удовлетворена. Освен че проповядва, той работи и лично със затворниците и им излага християнската вяра. „Готов съм да проповядвам сред тях – пише той, – понеже знам какво им е на съгрешилите клетници. До скоро и аз съгрешавах, вероятно още по-тежко и от тях, а те едва ли са чували някога толкова прости и ясни слова.“

Въпреки че се занимава с много странични дейности, Мюлер се дипломира на Великден 1828 г. От университета в Хале излиза човек, който е твърде различен от своенравния нещастен младок, пристигнал тук през 1825 г. Сега животът му има смисъл и цел, спокойствие и радост – дори с времето спомените от Хале да избледнеят, Георг Мюлер винаги ще помни онази съботна вечер през ноември 1825 т., когато за пръв път е отишъл у господин Вагнер и е изживял нещо, което е преобразило живота му.

През юни 1828 т. Мюлер получава писмо от Обществото за разпространяване на християнството сред евреите в Лондон (по-късно преименувано в Църковна мисия сред евреите). Управителният съвет решава да го назначи за мисионер с половингодишен изпитателен срок, при условие че той дойде в Лондон. Мюлер се натъква на още една спънка, преди да получи международен паспорт. Всеки прусак, завършил университет, е длъжен да служи в армията една година, ако е здрав. На двадесет години Мюлер е обявен за годен за военна служба, но по негова молба постъпването му в армията е отложено, докато се дипломира. Обикновено хората, решили да станат мисионери, биват освобождавани от повинност. Влиятелни негови приятели пишат до императора молба да го освободи от военна служба. Император Фридрих Вилхелм III отхвърля молбата с довода, че въпросът трябва да се отнесе до военния министър и той няма да прави прецедент с Мюлер. Проблемът се решава неочаквано:

Мюлер сериозно се разболява. Един прочут лекар му предписва укрепващи средства и вино, а един приятел – заможен американски учен, на когото Мюлер е давал уроци и който си пада по светския живот – го завежда в провинцията, в околностите на Берлин.

Докато прекарвах ден след ден на открито, пътувах насам-натам, пиех вино и взимах укрепващите средства, се чувствах добре, но веднага щом се върнах в Хане, отново се появиха старите болки.

Както изглежда, тези страдания са силен световъртеж, стомашно разстройство и настинка, от които Мюлер не може да се отърве. Мюлер отива със своя американски приятел на прочутия

Лайпцигски панаир, а след това и на опера, която не му харесва. След първото действие изпива чаша ледена вода, а след второто изпада в несвяст. Събира сили колкото да се прибере в хотела, където нощта минава спокойно.

- Нещо не ми харесва как си прекарваме времето – споделя на Другия ден Мюлер със своя приятел.

- И на мен – отвръща американецът, християнин, охладнял за вярата в Христос. – Снощи, когато припадна в операта, си помислих, че ще е ужасно да издъхнеш точно там.

По пътя към Хале Мюлер получава стомашен кръвоизлив, които смята, че е причинен от чашата ледена вода.

- Защо не кажеш, че желаеш да отбиеш войнския си дълг? – му, предлага явно воден от съмнителни нравствени подбуди, един християнин, армейски командир. – Сега си много отпаднал и сигурно ще те освободят от военна служба.

Мюлер отива на преглед и е обявен за негоден за военна служба, понеже има признаци на туберкулоза. Понеже адютантът го няма, един пруски генерал попълва документите, с които Мюлер завинаги е освободен от повинност.

- Ще ми се да ви посъветвам да насочите вниманието на евреите особено към 11 глава от Посланието на апостол Павел към римляните – казва генералът, който се оказва благочестив християнин.

Здравето на Мюлер е все така разклатено, докато не се вслушва в съвета на един професор по медицина да престане да взима лекарства – от този ден постепенно укрепва. През февруари напуска Берлин и поема към Лондон, като по пътя навестява баща си в Хаймерслебен, градът, в който е израсъл.

В Ротердам ледът по реката тъкмо е започнал да се пропуква и параходите още не смеят да поемат на плаване. Мюлер се забавя около месец и най-накрая се качва на кораб за Англия. На 19 март 1829 г. пристига в Лондон.

Англия, 1829 година

В началото на 1829 г. в Лондон вече се долавя полъхът на пролетта. Градът тъкмо е започнал да се разраства и завзема земите северно от площад Хайд Парк Корнър. Съвсем наскоро Джон Наш е превърнал над четиристотин акра пустеещи земи северно от ул. „Оксфорд“ в красив парк за лорд-канцлера – хората го наричат Канцлерския парк. Прекарал е и улица „Канцлерска“, която свързва парка с ул. „Мол“, където е домът на лорда. Сред забележителностите на улицата е и прелестната църква с кръгъл йонийски портик: „Ол Соулс“ на Лангам Плейс, построена от Джон Наш.

През 1829 г. Наш се е заел по заръка на Джордж IV да разшири Бъкингамския дворец, но след година кралят умира, без да дочака края на строителните работи. Уилям IV предпочита да живее в двореца Сейнт Джеймс, а младата принцеса Виктория, която живее в двореца Кензингтън, се премества в Бъкингамския дворец едва след коронацията си през 1837 г. Мюлер се прехласва по газовите фенери на

ул. „Пал Мал“ – доказателство за всички, че Лондон е най-напредналият и модерен град в света.

Мюлер успява да си намери евтина квартира, но не в скъпата по онова време западна част на града, а в Хакни, която според мълвата е свърталище на тогавашните пътни разбойници. Дава мило и драго да научи час по-скоро английски, но повечето от колегите му са германци и затова не успява да постигне бързо мечтата си. В равнините, разпрострели се отвъд Хакни, разговаря за пръв път на английски „с невръстно момченце... за душата му – надявах се да не ми обърне гръб заради разваления английски.“

Един от неговите колеги, Антъни Норис Гроувс, е зъболекар в Ексетър, но оставя своята работа, която му носи по 1500 лири стерлинги годишно, и решава да замине заедно с жена си и децата като мисионер в Персия. Няма да има заплата, а ще уповава единствено на Бога за посрещането на своите нужди. Тази вест толкова вдъхновява Мюлер, че той я отбелязва в дневника си и пише на приятелите си в Германия.

Напълно в свой стил Мюлер работи в Лондон до изнемога, по дванадесет часа на денонощие, изучавайки основно староеврейски и халдейски. По-късно той споделя: „Обръщах се към Господа дори когато разлиствах речника по староеврейски и Го молах да ми помогне да намирам по-бързо думите“

През май 1829 г. двадесет и три годишният Мюлер се разболява. Когато напуска Германия, здравето му все още е разклатено, а дългият и упорит труд допълнително го изтощава. Мюлер е убеден, че ще умре; налягат го тежки мисли, но над тях надделява щастието.

Спомних си всичките грехове и същевременно осъзнавах, че те са опростени. Христовата кръв ме очиства съвършено – поради това бях спокоен. Копнеех неописуемо да си ида оттук и да отида при Бога

Все още не му е писано „да си иде“.

- Състоянието ви се подобрява – казва му лекарят.

„Вместо да се зарадвам – пише Георг Мюлер, – оклюмах. Толкова голямо бе желанието ми да отида при Господа. Скоро след това получих благодат да приема волята Божия.“

- Не е зле да заминеш в провинцията, на чист въздух – съветват го приятелите. –
Защо не идеш на юг, в Девън?

Речено-сторено. Така през лятото на 1 829 г. в Тиймът Мюлер завързва приятелство, което ще трае цели 36 години и ще преобрази от корен живота му.

Хенри Крейк е шотландец, който подобно на Мюлер скоро ще навърши 24 години и също като него приема християнството, докато следва в университета. Завършва с отличие „Сейнт

Андрюс“ и през 1826 г. отива в Ексетър, където става частен учител на децата на Антъни Норис Гроувс – зъболекарят, за когото Мюлер е слушал в Лондон. Гроувс оказва огромно влияние върху светогледа му.

- Години наред бях много набожен – споделя Гроувс с Крейк. – През 1822 г. започнах сериозно изучаване на Библията и се убедих, че Св. Писание е предостатъчно за духовното израстване.

Гроувс дава на Крейк екземпляр от трактата „Християнското посвещение“, който е написал през 1825 г. В него той обяснява защо Исус Христос казва: *„Продай имота си и дай на сиромасите“* (Мат. 19:21) – истина, която трябва да се разбира буквално. Гроувс призовава да се върнем към духа и начина на живот на ранната Църква, когато вярващите *„продаваха стоката и имота си и разпределяха парите. на всички, според нуждата на всекиго“* (Деян. 2:45).

- Това – обяснява Гроувс на Крейк – е съзвучно и с разума, и с откровението.

Гроувс не само проповядва това, но го изпълнява в живота си: двамата с жена си заделят първоначално една десета, а сетне и четвърт от всичко, което печелят, и го

раздават на бедните. След време престават да събират за децата си, заживяват съвсем скромно и всичко, което им остава, го раздават.

За да се подготви за мисионер, Гроувс се записва задочно в колеж „Тринити“ в Дъблин – възнамерява да завърши богословие, преди да бъде ръкоположен за свещенослужител на Англиканската църква. В Дъблин се запознава с неколцина мъже, смятани за основатели на Свободните братя (след време в Плимут възниква първата им голяма църква). Те дори не подозират, че основават движение. Последното, което желаят, е да създават поредното вероизповедание в християнския свят, който и бездруго за жалост е много разединен.

Решението на Гроувс да замине като мисионер в Персия принуждава Крейк да си търси нова работа. През лятото на 1828 г. става частен учител в Тийнмът, в семейство, с което се е запознал в Дъблин. Онова, което Мюлер харесва у Крейк, е „горещата му любов към Господа“, а също и общите им интереси към староеврейския. Крейк разказва надълго и нашироко на Мюлер за съживлението в Дъблин. И двамата поддържат връзка с Гроувс, а между него и Мюлер се заражда истинско приятелство.

Няколко дни след като пристига в Тийнмът, Мюлер присъства на повторното откриване на църквата „Ебенизър“ и е възхитен от един проповедник. Той пише:

Макар и да не харесах всичко, което каза, ми направи впечатление, че се откроява сред другите със своята вгълбеност и добросъвестност.

След службата Мюлер се опитва да научи нещо повече за проповедника и е поканен в Ексмът, където той е отседнал, за да прекара заедно с него десетина дена. Той на драго сърце приема и отбелязва в дневника си: „Посредством този брат Господ ме благослови така, че ще Му бъда признателен цяла вечност“ За жалост не знаем кой е този брат, но едно е ясно – по време на престоя си в Ексмът, Мюлер е силно повлиян от общуването с представителите на Свободните братя.

Георг усеща, че Бог желае той да „напредне в благочестието“. От записките в дневника му се вижда, че е изучил внимателно трактата на Гроувс „Християнското посвещение“. Той пише:

Не приляга на човек, посветил се на служение на Бога, да се домогва до богатство, слава и почести в свят, където неговият Господ бе беден, несретен и презрян.

Промяната, която преживява в Девън, описва като „повторно приемане на християнството“. Ето какво споделя Мюлер за онова време в писмо, писано много години по-късно:

Повярвах в Господа Исуса Христа в началото на ноември 1825 г. През следващите четири години изобщо не живеех благочестиво, ала през юли 1829г. стана така, че се отдадох

напълно и изцяло на своята вяра. Посветих се докрай на Господа. Положих почести, наслади, пари, физическите си сили, интелектуалните си способности в нозете на Исуса Христа. Станах голям поклонник на Словото Божие. Открих, че всичко, което ми е необходимо, е у Бога...

През септември Мюлер се завръща в Лондон, решен да сподели новите си прозрения и плам със своите колеги. Събира ги всяка сутрин, за да се молят и да четат Библията, като всеки присъстващ споделя онова, което Бог му е показал в откъса от Св. Писание. Един от приятелите на Мюлер напълно споделя духовния му ентузиазъм. Доста вечери, когато се наслаждава на интимно общение с Бога, Мюлер посещава дори и след полунощ своя приятел и го заварва в същото духовно състояние. Двамата се молят заедно до един-два часа след полунощ. После Мюлер се прибира у дома, така преизпълнен с радост, че не мигва до шест часа сутринта, когато отново се среща за молитва с приятелите си. Убеден е, че Бог го е призвал да проповядва благовестието, и изгаря от нетърпение да приключи подготовката си за мисионер и да работи с евреите в Лондон. Написва името и адреса си върху стотици брошури и ги раздава на хората с призива да го потърсят и да договорят с него за християнската вяра. Проповядва на места, където евреите обичат да се събират, и редовно чете Библията на петдесетина еврейчета като учител в неделно училище. Към края на ноември 1829 г. Мюлер започва да се пита дали и занапред да работи в Лондонското дружество за разпространение на християнството сред евреите. Малко

по малко стига до убеждението, че като Христов служител трябва да бъде ръководен в мисионерската си дейност от Святия Дух, а не от хората.

Едно от изискванията на дружеството е да прекарва по-голямата част от деня сред евреите. Сега вече му се струва, че където и да отиде, ако се ръководи от библейските принципи, трябва да издирва и работи най-вече сред евреите, но наред с това да проповядва и между неевреите.

В началото на декември вече е решил да пише на ръководството на дружеството и да го запознае с възгледите си. Съвсем в свой стил решава да изчака още един месец, за да обмисли нещата, и заминава за Девън на кратка почивка. Всичко така се обръща, че Мюлер не се връща повече в Лондон. Възнамерява да прекара в Ексмът половин месец и е решен да не си пропилее напразно времето. На втория ден го посещава благочестив жител на Девън.

- От месец се моля Господ да стори нещо за Лимпстън, голяма енория, където има малко духовна светлина. Там има Методистка църква и не се съмнявам, че ще ви разрешат да проповядвате.

С Мюлер на драго сърце приема поканата и на другия ден, неделя, отива в Лимпстън, където се наслаждава на мочурищата, ширнали се около устието на река Екс. Начаса получава разрешение да проповядва по два пъти на ден в Методистката Църква. През следващата седмица почти всеки ден се среща с „няколко жени, с които чете Св. Писание“.

Заради нарастващите задължения Мюлер решава час по-скоро да пише на ръководството на дружеството в Лондон, а докато то решава по-нататъшната му съдба, той продължава да проповядва. В писмото излага какви са били възгледите му за мисионерското служение, преди да се включи в дружеството, обяснява и как те са се променили оттогава. Казва, че идването му в Англия се дължи на дружеството и заявява, че занапред е готов да работи с тях без заплата, стига да му разрешат да обикаля навред из Англия, както го направлява Господ, и да проповядва на християни и на евреи. Пише, че желае да получи от дружеството полагащите му се бройки на Св.. Писание на староеврейски и брошури за евреите.

В отговор получава сърдечно лично писмо от един от секретарите и официално известие, в което любезно се обяснява, че дружеството не може да се ползва от услугите на човек, който не е на негово подчинение, затова оттук нататък няма да смята Мюлер за свой служител, обучаван за мисионер. По-нататък му пишат, че ако в бъдеще Мюлер размисли, дружеството с удоволствие ще преразгледа въпроса.

Така приключва обучението на Мюлер в дружеството, на което е пристигнал да служи в Анилия. Не го обвинява за нищо и до края на живота си оценява високо помощта, която му е оказало, но нито за миг не съжалява, че е скъсал с тях. Сега вече има свободата да изпълни убеждението си, че: „Христовият служител има само един Началник“ и трябва да работи когато и където го насочи Неговият Господ.

След три седмици в Ексмъг Георг Мюлер поема за Тийнмът, където смята да прекара десетина дена у приятели, с които се е запознал предното лято, но време на лечението си. По права линия пътят от Ексмът до Тийнмъг не е дълъг: Ексмът е разположен източно от мястото, където река Екс се влива в морето, а Тийнмът се намира от другата страна на устието, няколко километра на югозапад. Всички, които като Мюлер не могат да прелетят, трябва да пътуват тридесетина километра и да минат по моста при Каунтес Уиър или да вземат тромавия ферибот от Ексмът до Старкрос. Дори и да капнеш от пътя, приказно чудната гледка, откриваща се през устието към Паудърам и дъбравите на Мамхед, си заслужава. Отвъд тях, както през 1830 г., и днес на възвишенията Холдън се възправя кулата Белведере, която се Вижда почти в цял Девън. Тези места ще станат скъпи за Мюлер, но не само за 10 дни, а за цели две и половина години. Кой е очаквал, че за младежа от Прусия, който наскоро е освободен по здравословни причини от военна служба, говорещ на развален английски, Западна Англия ще се превърне във втора родина чак до смъртта му в края на столетието? Той отива в Тийнмът само с пет-шест лири стерлинги в джоба, без постоянни доходи и без работа. През тези две и половина години Георг Мюлер ще научи много, което ще е от полза за делото, което му предстои.

Уроци край река Тийн

Като малко морско пристанище и средище на риболова и търговията Тийнмът има богата история, но в края на XVIII и началото на XIX век става много известен морски курорт, посещаван от поета Кийтс, белетристката Фани Върни и много други знаменити личности. През 1827 г. е построен мост, свързващ града с Шелдън, китно селце на другия бряг па устието на река Тийн, където живее Хенри Крейк.

- Защо не станете пастир на църквата „Ебенизър“? Помислете! – казва един член на паството малко след като Мюлер пристига в Тийнмът.

- Не смятам да пускам корени никъде, а да пътувам и да проповядвам, където Бог ме води – отвръща Мюлер.

- Защо не проповядваш в баптистката Църква в Шелдън? – моли го и Хенри Крейк.

Мюлер приема поканата. На проповедта присъстват трима свещенослужители, ала никой от тях не я одобрява. След службата младата прислужница на единия се обръща към Бога. Мюлер не може да разбере защо, след като е слушала многократно проповедите на своя учител, това става чак сега.

През първата седмица проповядва всяка вечер или в Шелдън, или в Тийнмът. Сред присъстващите има и негови приятели, които започват да се държат враждебно.

„Господ е решил да подейства чрез мен в Тиинмът – заключава Мюлер. – Сатана се е уплашил от това и насъсква хората срещу мен“ Въпреки всичко неколцина откликват на благовестието и стават християни.

Въпреки съпротивата мнозина вярващи от църквата „Ебенизър“ настояват Мюлер да стане техен пастир и след три месеца цялото паство го кани да заеме длъжността.

- Радвам се да приема любезната ви покана – отвръща Мюлер след дълги молитви, – но нека отсега да е ясно, че ще остана пастир само докато съм убеден, че такава е волята Божия.

Още не се е отказал от намерението си да обикаля от град на град, където Бог го води. Плащат му 55 лири стерлинги годишно, които с нарастването на църквата се увеличават. След време Мюлер решава да не се издържа по този начин. Започва редовно да проповядва в Ексетър, Топсам, Шелдън, Лимпстън, Бишопстийптън, Чъдлий, Кълъмπτън и Нютън Абът.

В началото на април 1830 г. Мюлер проповядва в заможното градче Сидмът и подхваща ожесточен спор с три заможни дами, които го предизвикват.

- Какво е Вашето мнение, господин Мюлер, за водното кръщение?

Мюлер често казвал, че кръщението на повярвалите е безсмислено.

- Не смятам, че се нуждая от кръщение – отвърща той.

- Разгледани ли сте с молитва този въпрос в Св. Писание? – интересува се една от богатите дами, приела кръщение в зряла възраст.

- Не.

- В такъв случай, докато не изследвате въпроса, ви умолявам да не говорите повече за това.

След този укор Мюлер изчита целия Нов Завет, търсейки всичко свързано с разглежданата тема. Стига до извода, че всеки повярвал трябва да се кръсти и според Св. Писание това става с пълно потапяне. Особено го впечатляват Деяния 8:36-38 и Посланието към римляните 6:3-5 и по-късно приема кръщение от Хенри Крейк – почти всичките му приятели последват неговия пример.

Графство Девън е голямо: от най-северната до пай-южната му точка има около 120 км и повече пътища, отколкото в която и да е английска област, но вестта за способния пруски младеж в Тийнмът се разпространява като горски пожар. В северната част на Барнстапъл адвокатът Томас Пъгсли е построил църква и кани Мюлер да проповядва на откриването през юни 1830 г. Той откликва на поканата и

двама местни жители се покаяват. Почти всеки път, когато Мюлер проповядва, някой приема християнската вяра.

Пак през лятото на 1830 г. Мюлер решава, че вярващите в църквата „Ебенизър“ трябва да последват примера на апостолите от Деяния 20:7 и всяка неделя да приемат Господната вечеря, макар и да признава, че няма изрична заповед, дадена от Исус Христос или от апостолите.

- Смятам – казва той на паството, – че според 4 глава от Посланието към ефесяните и особено според 12 глава от Посланието към римляните, както и според цялото Писание, трябва да дадем простор на Святия Дух да се проявява както Му е угодно чрез всеки от братята в Христа. Всеки един брат може да служи на другите с дарбата, дадена му от Господа. По време на определени събрания всеки от братята ще има възможност да назидава или да поучава останалите, стига да прецени, че има да каже нещо, което ще е от полза за другите.

Под ръководството на пастир Мюлер църквата „Ебенизър“ приема съблюдаването на Господната вечеря напълно в духа на Свободните братя.

През цялото лято на 1830 г. Мюлер не пропуска нито една възможност да посети Ексетър, и то не само заради красивите гледки по пътя покрай брега от Тийнмът до Старкрос и после нагоре по устието на река Екс. Ексетър го привлича, защото е влюбен. Открай време се възхищава на семейство Гроувс не само заради Антъни, но и заради сестра му – Мери Гроувс, останала в града през 1829 г., след като брат ѝ заминава. Мери е икономка на парализираната собственичка на империалната „НордърнхейХаус“ – г-жа Хейк. Мюлер смята, че не с зле да се задоми, и дълго се моли за избора на съпруга. Едва ли има по-добър отговор на молитвите му от г-ца Гроувс. Тя, като брат си, е отдадена на Господа и напълно го подкрепя в решението да се уповава единствено на Бога за материалните си нужди. Мюлер харесва как тя свири на пиано и рисува. Що се отнася до интелектуалната подкрепа, която би му оказала, Мери е изучавала английска граматика, география, история, френски, латински и староеврейски и би могла да го научи на нещо по астрономия. На 15 август той ѝ пише писмо, в което ѝ прави предложение за женитба, а след четири

дни по една случайност е в Ексетър и се отбива в интерната „Нордърнхей Хаус“. Мери приема предложението и двамата падат на колене, за да помолят Бога да благослови брака им.

Намират друга икономка, която да замести Мери у г-жа Хейк, и на 7 октомври се женят. Отиват в църквата „Свети Давид“ за скромната си венчавка, отслужена от преподобния Джон Абът. След това заедно с приятели се връщат в „Нордърпхей Хаус“, за да отслужат Господната вечеря. После взимат дилижанса за Тийнмът, а на другия ден започват съвместната си служба в прослава на Господа. И през ум не им минава да ходят на сватбено пътешествие.

Малко след като се завръщат в Тийпмът, младоженците решават, че не е редно Георг да получава заплата. Тя се събира от таксите за запазени места в храма, като по-предните места са по-скъпи. Мюлер и жена му са на мнение, че това създава привилегии за богатите и противоречи на духа на първите шест стиха от 2 гл. па Посланието па Яков. Мюлер премахва таксите и обявява всички места в храма за безплатни. В края па октомври той отласява своето решение:

- Отказвам се от заплата, която получавам от църквата.

Излага мотивите си и прочита 4 гл. от Посланието към филипianите. След това слага в църквата надписана кутия, в която всеки, пожелал да подпомогне г-н и г-жа Мюлер, може да пуска своите доброволни пожертвования.

Мюлер решава, че оттук нататък няма да моли никого, дори вярващите от църквата „Ебенизър“, да му помагат с пари. Вече няма да „искам от хората, а от Господа“. Той признава, че решението му „изисква повече благодат, отколкото това да се откажа от заплата си“. Тъкмо това решение повече от всичко друго предопределя невероятния му живот. По същото време Георг и Мери решават да изпълнят дословно Христовия призив: „Продайте имота си и давайте милостиня“ (Лука 12:33) .

През целия си съвместен живот Георг и Мери нямат никакви разногласия по спазването на тези важни решения, взети още от самото начало. По-късно, когато се връща към тези години, Мюлер пише:

Така познахме, като никога досега, нежната любов и грижа па нашия Бог за Неговите чеда дори в пай-малките неща. Господ ни се разкри по-пълно отпреди – като Бог, Който чува молитвите.

Бишопстийнтън е китно селце, кацнало на баир над устието на Тийн, от който се открива приказна гледка към реката и Дартмур, където живеят вярващите от църквата „Ебенизър“. Още от времето на норманското нашествие селото е подвластно на епископите на Ексетър и е една от най-богатите им енории. През ноември 1830 г. в селцето идват двама души, които не са богати: три седмици, след като се отказва от заплатата, семейство Мюлер остават само с някакви си осем шилинга. (Целият XIX век е известен с това, че почти няма инфлация, а един селскостопански работник получава около десет шилинга на седмица.) Онази сутрин Георг и Мери се молят на Бога да им прати малко пари.

Докато разговарят вярваща жена от църквата, която живее в селото, пита Мюлер:

- Имате ли нужда от пари?

- Когато се отказах от заплатата, обясних на братята, скъпа сестро, че занапред ще споделям нуждите си единствено с Господа.

- Бог лично ми каза да ви дам пари – упорствала жената. – Преди около половин месец Го попитах какво да сторя за Него и той ми заръча да ви дам малко пари. Миналата събота това отново изникна силно в съзнанието ми и оттогава мисля само за него, а нощес пак се сетих. Не можех да мълча и го споделих с един брат.

Мюлер смята, че не е нужно да споменава за затрудненията си и сменя темата. Когато двамата с Мери си тръгват, жената им дава две гвинеи.

След една седмица в Ексетър им остават само девет шилинга и Мюлер отново се моли да получи отнякъде пари. Само след ден и половина от три различни места му дават общо седем лири стерлинги.

„Милостив е Господ – пише Мюлер за първите седмици след решението да искат средства единствено от Бога, – не подложи още в началото на изпитание вярата ни, първо ни насърчи и ни даде да разберем, че желае да ни помогне.“

Онова, което някои може би ще нарекат фанатизъм, е отказът на Мюлер да приема подаръци, който понякога предизвиква доста забавни случки. През март 1831 г., докато проповядва в Аксминстър, той е поканен да прекара неделата в Чард в Съмърсет. За да не оставя впечатлението, че проповядва за пари, Мюлер отказва да приеме каквито и да било подаръци. След поредната служба един от богомолците се опитва да му даде пари, увити в хартия, но Мюлер не ги приема. Жителите на Съмърсет не се отказват толкова лесно: упоритият вярващ пъха насила парите в джоба на Мюлер и хуква да бяга. Друг господин от Чард, след дълги разпавии, го принуждава да вземе един суверен.

Вярващите в Барнстанъл по хитроумен начин преодоляват нежеланието му да приема подаръци, докато проповядва далеч от дома си. През април 1831 г., докато са в града, някой пуска незабелязано в дамската чанта на Мери един суверен. След като се завръщат в Тийнмът при отварянето на куфара, на пода изпада един плик. В него има два суверена и монета от три пенса. Монетата явно е сложена, за да издрънчи, Щом пликът падне на земята.

След като се отказва от заплатата, Мюлер моли настоятелите на църквата „Ебенизър“ да отварят веднъж седмично кутията. Те обаче или забравят да я изпразват веднъж в седмицата, или се срамуват да дават на Мюлер жалките суми, които са се събрали, затова отварят кутията най-често веднъж месечно. Въпреки че това ги затруднява, Георг решава да не повдига въпроса, макар че известно време двамата с Мери едва свързват двата края. Една събота през юли 1831 г. Мюлер и Хенри Крейк се връщат от Торкий, където са ходили да проповядват. На Георг му остават само девет пенса. „Милостиви Отче – моли се Мюлер, – моля те покажи на брат У, че имаме парични затруднения, и нека отвори кутията“

На другата сутрин сем. Мюлер имат масло само колкото да закусят заедно с един приятел и с роднина, отседнали при тях. Те не споменават нищо пред гостите си, за

да не ги притеснят. След сутрешната служба „брат У“ най-неочаквано отваря кутията и дава на Мюлер събраното в нея: 1 лира стерлинга, 18 шилинга и 10 пенса и половина, което е малко повече от половин месечна заплата. Клетият брат У най-после си е „научил урока“.

- Нощес не сме мигнали с жена ми от притеснение дали не сте останали без пари с г-жа Мюлер!

Мюлер не успява да скрие усмивката си.

Хенри Крейк живее по същия начин като Мюлер и това задълбочава приятелството им. На 18 юни той идва у сем. Мюлер.

- Останало ми е само пени и половина – споменава Хенри някак между другото.

По-късно се връща у тях и им дава десет шилинга от парите, които е получил. Мери и Георг имат само три шилинга.

През юли някой им изпраща щилешка плешка и самун хляб. По-късно те разбират, че е плъзнал слух как гладуват и разтревожен, техен приятел им е пратил храната. Истината е, че макар в началото често да изпадат в парични затруднения и да нямат пари дори за хляб, те никога не са оставали гладни. Мюлер стига до извода, че понякога Бог използва тези слухове, за да напомни на другите за техните нужди.

На 10 септември Мюлер получава 6 лири стерлинги и записва в дневника си, че предния месец са му подарили 40 лири стерлинги и какви ли не подаръци. На 16 ноември сем. Мюлер се молят на вечеря, въпреки че нямат нищо за ядене. След молитвите двамата отварят колет, пристигнал от Ексмът. Освен всичко друго в него има и шунка, предостатъчна за тях и за един приятел, отседнал в дома им.

Мюлер все още не се е възстановил от болестта, заради която навремето се установява в Девън. На 18 февруари 1832 г. получава стомашен кръвоизлив и губи много кръв. Един лекар, който по моя молба прегледа дневниците на Мюлер от онзи период, смята, че описаните симптоми предполагат кръвоизлив, който често е

смъртоносен, макар и да няма как да сме сигурни какво точно е било състоянието му. При всички положения не личи Мюлер да

е бил много разтревожен. Сутринта на следващия ден, който е неделя, двама проповедници от „Ебенизър“, научили за заболяването, наминават да го видят в дома му.

- Кой ще проповядва днес? – питат те. – Ние двамата имаме уговорки другаде, но вероятно ще се наложи единият да остане в Тиипмъг и да те замести в „Ебенизър“, докато оздравееш.

- Наминете след един час, тогава ще ви отговоря – отвръща Мюлер.

След като си тръгват, той се моли и усеща, че Бог му е дал вяра да се изправи на крака. Решава да отиде на сутрешната служба. Уморява се дори от краткото разстояние, което трябва да извърви до църквата, но въпреки това проповядва. По обед се отбива да го види един приятел лекар.

- Моля те, недей да проповядваш следобед. Това може сериозно да ти навреди.

- При обичайните обстоятелства – отвръща Мюлер – съм съгласен, че би било глупаво да проповядвам след всичко, което ме сполетя. Бог ми вдъхна вяра да продължа.

Проповядва и следобед. Неговият приятел – лекарят го посвещава отново.

- Умолявам те, не проповядвай повече за днес. Излагаш се на голяма опасност.

Лекарят не може да разубеди упорития младеж от Прусия с неговата непоклатима вяра – той проповядва и вечерта. След службата се прибира и веднага си ляга – дори той осъзнава, че е прекалил.

На другата сутрин става рано и както обикновено, дял ден не подгъва крак. В сряда, след една среща, която е насрочил за сутринта, пътува пеша цели 10 км с двама приятели до Нютън Абът, сетне заминава с кон за Плимут. Колкото и да е странно,

тази необичайна форма на лечение му помага и в четвъртък Мюлер се чувства както преди кръвоизлива.

„Не бих казал – пише той, – че ако ми се случи същото, пак ще постъпя така. По-трудно е да проповядваш без вяра, отколкото с кръвоизлив. Ако е угодно на Господа да ми вдъхне вяра, вероятно ще съм способен да сторя същото, пък дори и да отмаля повече от сега“

По онова време Мюлер често се моли заедно с болни вярващи, докато оздравеят. Иска безусловно Бог да ги благослови с пълно изцеление, но по-късно преставя да постъпва така. Почти винаги Всевишният отвръща на молитвите му, а само понякога. Бог мълчи или казва „не“. Мюлер разграничава „дарбата вяра“ и „вярата по благодат“. Убеден е, че в този период от живота си понякога получава „дарбата вяра“, така че да се моли и получи каквото поиска. Убеден е, че с „дарбата вяра“ е в състояние да стори всичко, но дори и да не направи нищо, няма да съгреша. Според него „вярата по благодат“ е основана на Божието Слово и ако човек може да стори нещо, а не го стори, или ако не повярва, въпреки че трябва да вярва, вече ще съгреша. Например: необходима е „дарбата вяра, за да си убеден, че тежко болният ще оздравее, защото няма конкретно обещание, че той ще се изправи на крака. Не ни трябва нищо друго освен „вярата по благодат“, за да сме убедени, че Бог ще ни даде всичко необходимо за живота, стига първо да търсим Божието Царство и Неговата правда, защото това ни е обещано в Евангелието от Матей.

„Днес отново почувствах – пише Мюлер в дневника си на 8 април 1832 г., – че моето място не е в Тийнмът и аз трябва да го напусна.“

Още от август предишната година започва да усеща, че е завършил своето дело в Тийнмъг и трябва да продължи нататък. Установява, че където и да отиде, проповядва с повече плам и ентусиазъм, отколкото в началото в Тийнмът.

На 13 април Хенри Крейк отива на работа в Бристол, където в църквата „Геденон“ идват да го чуят големи множества. Той пише на Мюлер и го кани да дойде да му помогне. Георг отвръща, че ще отиде, стига да е напълно уверен, че това е волята Божия.

Вечерта на 15 април, в края на службата, в църквата „Ебенизър“ Мюлер със свито сърце споделя със своето паство:

- Трябва да ви кажа, че не е изключено в скоро време да ви напусна. Сигурно помните, че когато станах ваш пастир, ви предупредих, че ще остана само докато смятам, че това е волята Божия.

Мнозина се разридават, но Мюлер е сигурен във волята Божия. На 19 април изнася последната проповед в Торкий и на другия ден напуска Тийнмът, за да се присъедини към Крейк в Бристол. Двамата прекарват заедно десет дни в Бристол и проповядват главно в църквите „Гедеон“ и „Пити“. Посещението им преминава успешно – мнозина приемат Христовата вяра и двамата са убедени, че това е потвърждение от Бога, Който иска те да му служат в Бристол. Вечерта на 29 април е последната им служба в църквата „Гедеон“ и Хенри Крейк държи проповед. Вътре няма място къде игла да падне, хората са застанали дори по пътеката между седалките и по стълбите към амвона, а стотици са отпратени, понеже няма място. На другия ден, когато Мюлер и Крейк си тръгват от Бристол, мнозина ги умоляват да останат.

- Ще наема църквата „Витезда“, за да проповядвате – обещава един човек.

2 май ги заварва отново в Тийнмът. На 18 май, докато се моли за Бристол, Мюлер получава

съобщение от Хенри Крейк да го посети.

- Един член на църквата Гедеон в Бристол – обяснява му той – ми е пратил писмо, че приемат предложението ни да работим при условията, които определихме

А условията, за които двамата мъже настояват, са: да проповядват и работят сред паството на „Гедеон“ не по предопределени от хората правила, а както те схващат волята Божия: да бъдат премахнати таксите за местата в храма и двамата да се издържат така, както в Тийнмът.

На 21 май Мюлер се сбогува с всеки един от вярващите в църквата „Ебенизър“. През този труден ден мнозина плачат неутешимо. „Ако не бях убеден, че трябва да отида в Бристол – записва онази вечер в дневника си, – нямаше да го понеса.“

На 23 май Мюлер поема от Тийнмът за Ексетър заедно с жена си и тъста си. Хенри Крейк тръгва на следващия ден. Пристигат в Бристол вечерта на 25 май 1832 г. Преди да напуснат Тийнмът, им даряват 15 лири стерлинги, без които не биха могли да заминат. Мюлер прекарва в Тийнмът две години и пет месеца. Когато пристига, вярващите в църквата „Ебенизър“ са едва осемнадесет души, а когато си тръгва, те вече са петдесет и един. Двамата с Крейк са натрупали неоценим пастирски опит, който ще се обогати в Бристол, където църквите са но-големи. Те са се научили да упоават единствено на Бога за своите неотложни житейски нужди. Когато се премества в Бристол, Мюлер е едва на 26 години и ранното му съзряване вероятно е най-изумителното в нашия разказ дотук, а той трябва да бъде безупречен, за да изпълни делото, предназначено от Бога за него.

Камбаната бие

Единадесет месеца преди сем. Мюлер да пристигнат в Бристол, лейди Елтън е положила началото на строежа над ждрелото Авън, където се усеща свежият повей от Ламанша. Скоро след тържественото начало през юни 1831 г. парите свършват и дръзкия строеж на окачен мост, проектиран от Брунел, е замразен временно. Мостът е завършен едва след смъртта на архитекта през 1859 г. По него на 75 метра височина над река Авън минава. нов път, който свързва Клифтън с предградията в Лий Удс и Феърланд.

Колкото и прелестни да са, високите зъбери над ждрелото спират попътния вятър за корабите. Освен това опасно плиткото дъно на река Авън и прословутата бристолска мъгла стават причина в началото на века градът да загуби славата си на второто след Ливърпул английско пристанище, разположено в обширна и удобна делта. През 1833-та, една година след пристигането на Мюлер, робството на Карибите е премахнато, а това ускорява упадъка на Бристол в началото на викторианската

епоха. Айзамбард Кингдъм Брупел допринася славата на града да не помръкне, като прокарва Голямата западна железница и построява в Бристол параходите „Грейт Уестърн“ и „Грейт Бритън“.

След като пристигат, близо половин месец Мюлер и Крейк си търсят жилище. Плащат 18 шилинга на седмица за две дневни, три спални, „въглища и прислуга“. По онова време Крейк живее при сем. Мюлер.

В края на юни на Мюлер и Крейк се отваря възможност да работят освен основното си служение в църквата „Гедеон“ на ул. „Нюфаундланд“ и в църквата „Витезда“ на ул. „Грейт Джордж“ в сърцето на Бристол. Голяма и съвременна, църквата „Витезда“ е изградена няколко години по-рано под ръководството на бившия свещеник Кауан. Паството се е разпаднало поради богословски спорове. Това дава възможност на Мюлер и Крейк да използват празната сграда и да започнат всичко отначало, според собственото им разбиране на Св.Писание. Техен приятел плаща наема за първата година и на 6 юли 1832 г. проповядват за първи път във „Витезда“.

„Редуваха се да проповядват – спомня си У. Елф Тейлър, – едната неделя Крейк проповядваше сутринта, а Мюлер – вечерта. На следващата неделя обратното. Още в самото начало привлякоха всеобщото внимание и църквата, особено вечер, бе препълнена догоре. Това се дължеше на спецификата на тяхното служение. И двамата не бяха англичани: единият бе шотландец, другият- германец, със силен акцент и неправилно произношение“.

Мюлер вижда смешното в тази любопитна страна на своите проповеди. След като една жителка на Бристол приема християнството, той описва как жената дошла да слуша проповедта „просто от любопитство, за да чуе чуждия ми акцент, понеже и казали, че не произнасям правилно някои думи. Щом влезе в църквата, волю-неволю тя разбра, че е грешница“.

През юли 1832 г. Мюлер и Крейк започват нещо, от което не се отказват до края: определят вечери, когато вярващите могат да идват в канцеларията и лично да разговарят с проповедниците. Първата вечер идват толкова много хора, че те си тръгват чак след четири часа.

Същият месец в Бристол избухва епидемия от холера. До средата на август тя взема ужасяващи размери и всяка сутрин в шест часа в църквата „Гедеон“ се стичат по двеста-триста души, които се молят за избавление.

На 24 август Хенри Крейк пише в своя дневник: „Съседката, г-жа Уилямс, която живее само на няколко крачки от нас, се разболя около три през нощта и до три следобед издъхна. Мъжът ѝ също е заразен и не се надявам да „прескочи трапа“. Камбаната не спира да бие – отвратителни дни“. Същата вечер Мюлер пише:

В момента – 10 ч. вечерта – камбаната. бие на умряло. Бие по цял ден... Ако нощес холерата повали и мен, единствената ми надежда и упование е в кръвта Христова, пролята за опрощаването на всичките ми грехове

Двамата не се отчайват, нито за миг не губят кураж и вършат без колебание пастирската си мисия, като ден и нощ посещават болните от холера. През септември по нищо не личи, че епидемията ще затихне.

В разгара на епидемията Мери Мюлер чака дете. Когато започват родилните мъки, тя се разболява тежко, макар и не от холера. Мюлер се моли цяла нощ и на другия ден Мери ражда момиченце. Въпреки всичко тя и детето са добре. Наричат момиченцето Лидия – това е единственото им дете, което надживява невръстната възраст.

След седмица Мюлер и Крейк са събудени, за да отидат при болна от холера, която страда неописуемо. Никога не са виждали такава потресаваща гледка. Не успяват да ѝ кажат нищо, защото жената непрекъснато крещи от ужас. Мюлер има усещането, че и той се е разболял от холера. След като се прибират, двамата се оставят в Божиите ръце. На следващия ден клетата жена издъхва.

В началото на октомври епидемията започва да утихва и те насрочват ден за благодарение на Бога. Сякаш по чудо от паствата на двете църкви е починал само един вярващ. Първата съпруга на Крейк умира съвсем млада в началото на 1832 г. в Тийнмът. През октомври той се жени отново. По тази причина, както и заради раждането на Лидия, общото жилище им става тясно. Точно тогава наемателят на

една къща, собственостна църквата „Гедеон“, най-неочаквано я опразва и църквата я предлага на Мюлер и Крейк.

- На драго сърце ще ви осигурим покъщнина – казват членовете на църковното настоятелство.

Двамата не приемат предложението от страх, че ще излезе прекалено скъпо за тях, но никой не иска и да чуе. Мюлер пише в дневника си: „Водени от любов, братята я обзаведоха по-скъпо, отколкото искахме.“

През май 1833 г. вярващите от двете църкви – „Гедеон“ и „Витезда“ – се събират на чай. Това е първото от многото подобни събирания, които Мюлер посещава с удоволствие – не на последно място, както се изразява самият той, „те ни позволяваха да предвкусим радостта от общението на сватбената вечеря на Агнето“. Двете общества се молят заедно и пеят, после напълно в свой стил Мюлер обявява: „Всеки брат има възможност да каже онова, което мисли, че е полезно за назиданието на всички“

Изтекла е точно една година, откакто с пристигнал в Бристол, и докато оглежда множеството, стекло се в залата, Мюлер мисли за изминалото време. Паството на „Витезда“ наброява шестдесет души, а вярващите в „Гедеон“ са се увеличили с петдесет души. Познава петдесет и шест души, приели Христос благодарение на проповедите им. Мнозина „отдалечили се от Господа“ отново възвръщат първоначалната си любов към Христос, а много християни укрепват във вярата. За Мюлер това е безспорно доказателство, че волята Божия е да дойдат именно тук, в Бристол.

През цялото време той продължава начина си на живот още от Тийнмъг – уповава на Бога за нуждите на семейството си. През 1833 г., по време на второто си лято в Бристол, Мюлер подробно описва всички подаръци – малки и големи.

22 юни. Един брат е пратил шапки на брат Крейк и мен в знак на своята обич и признателност, както се изразява самият той, от благодарност. Това е четвъртата шапка, която Господ милостиво ми праща напоследък – всеки път, когато съм в

нужда, а дори и преди това. Между 19 и 27 август различни хора ни пратиха много плодове. Колко великодушно от страна на Господа да ни дава не само насъщния хляб, но и храна, която ще засили изтощените ни тела или просто ще ни се услади! Господ ни прати вино и бира, когато имяхме нужда от тях или само ни се пиеше, защото и през ум не би ни минало да харчим дареното от бедните ни братя за такива неща. Бог милостиво ни насити с птици, дивеч и други лакомства. Господарят, на когото служим, е изумително щедър.

В края на декември 1833 г. са изминали близо три години, откакто Мюлер е решил да не моли никого за нищо, а да уповава за всичко само на Бога. През първата от тези три години той е получил над 150 лири стерлинги, през втората – близо 200, а през 1833-та – 267 лири стерлинги, 15 шилинга, 8 пенса и 3 пенита. Мюлер е изключително точен в сметките!

През 1834г. двамата с Крейк основават „Дружеството за библейски познания у нас и в чужбина“, което въпреки досадно дългото си име процъфтява и до ден днешен. Дружеството си поставя три основни цели: да основава и подпомага обикновени и неделни училища и школи за възрастни, където да се изучава Библията. На второ място, да разпространява Библията. Последната цел е да подпомага дейността на мисионерите. През финансовата 1839 г. дружеството е отделило около 70 000 лири стерлинги за мисионерската дейност в чужбина.

През първите седем месеца от съществуването си дружество обучава 120 деца в неделни училища, 40 възрастни, включили се в различни школи, и повече от двеста деца, записали се в две обикновени училища. Раздадени са 1000 екземпляра от Библията и Новия Завет, а мисионерите в чужбина са подпомогнати с петдесет и седем лири стерлинги.

На 19 март Мери Мюлер ражда син, когото наричат Елайджа, което означава „моят Бог е Йехова“ След близо две години съжителство със сем. Крейк, Георг и Мери решават да се изнесат с двете деца в свой собствен дом. На 15 май те се нанасят в къща-близък на ул. „Пол“ 21, в предградието Хай Кингздаун.

Макар и масивна, четириетажната къща не е от най-красивите. До входната врата водят девет стъпала., а отзад има градинка, където Мюлер често ще се моли и ще размишлява. През XVIII век Кингздаун е луксозно предградие, в което живеят предимно забогатели търговци на роби. По времето, когато сем. Мюлер отива да живее там, кварталът вече не е така моден и е доста запуснат. Мюлер и жена му получават солидни дарения, с които обзавеждат новия си дом и си купуват килими.

От две бележки в дневника му от есента на 1834 г. разбираме, че личните му нужди са напълно задоволени:

18 септември. Един брат шивач дойде, за да ми вземе мерки за нови дрехи. Старите са доста овехтели и милостивият Господ отново е твърде щедър към мен.

25 септември. Днес един брат ми подари нова шапка.

В края на 1834 г. Мюлер записва, че доходите му възлизат на близо 230 лири стерлинги и е получил дарове за още около 50 лири стерлинги. Сега вече в църквата „Витезда“ членуват сто

двадесет и пет души, а в „Гедеон“ – сто тридесет и двама. Близо сто от тях са приели християнската вяра благодарение на проповедите на Мюлер и Крейк.

В началото на 1835 г. Мюлер прекарва няколко месеца в Германия, главно в Хаймерслебен, при баща си и брат си.

- Разкажи ми за политическото и общественото положение в Англия – моли се баща му. – Рядко пишеш за това в писмата си. Да не би английските власти да са забранили да се пращат писма с подобно съдържание в чужбина?

Мюлер му разправя най-подробно за всичко. В средата на април се завръща в Бристол, където заварва Хенри Крейк с ангина, заради която не може да проповядва. През май Крейк заминава за Девън да си почине.

Юни 1835 г. е тежък за семейство Мюлер и особено за Мери. На 22-ри умира баща и, а няколко дена по-късно синът им Елайджа, който е на година и три месеца, се разболява от пневмония.

Мюлер се моли:

- Милостиви Отче, подкрепи жена ми в това изпитание. – Ако волята Ти е детето да умре, моля Те, прибери го скоро при Себе Си и му спести мъките.

„Не се молах детето да оздравее – пише той в дневника си – Два часа след молитвата на Мюлер момченцето издъхва. Така Господ за една седмица прибра най-възрастния и най-невръстния в семейството ни. Любимата ми Мери страда неопишимо въпреки пълната подкрепа от Господа“

Защо Мюлер не се моли Елайджа да оздравее? Той разграничава „дарбата вяра“ и „вярата по благодат“. В началото на християнския си живот той понякога е получавал „дарбата вяра“

и се чувства уверен да иска безусловно изцеление от Бога. В този случай той не е убеден, че може да постъпи така. В деня преди Елайджа да почине, Мюлер записва само едно изречение в дневника: „Да бъде святата Господна воля за любимото ми дете“ Няколко години по-късно той пише:

Когато Господ взе свидната ми рожба, в душата си имах мир, съвършен мир. Ако плачех, то беше от радост. Защо? Защото душата ми уповаваше на писаното:

„Оставете децимата и не възнирайте ги да дойдат при Мене, защото на такива е Небесното Царство“ (Мат. 19:14). Вярвам в тези слова и душата ми се възрадва, вместо да скърби, защото скъпата ми рожба е по-щастлива с Господа, отколкото с мен.

Тези свидни загуби са последвани от парични затруднения. В началото на юни Мюлер трябва да си плати данъците, а за пръв път не разполага с пари – всичко е отишло за разходите по погребенията.

- Милостиви Боже, моля те, прати ни средствата, от които се нуждаем, за да си платим данъците – изрича в молитва Мюлер.

Два дни по-късно записва в дневника си:

Успях да си платя данъците преди крайния срок благодарение на доброволните

пожертвования, пуснати в кутиите, и на онова, което ми бе останало. Колко мило от страна на Господа да откликне толкова скоро на молитвите ми!

В средата на август Крейк се връща от Девън и макар че се чувства много по-добре, не може да говори продължително. Мюлер страда от стомашно разстройство и решава да напусне

за малко Бристол. Една жена го е поканила за една седмица в провинцията, но няма пари за пътя. Скоро получава пет лири стерлинги с посвещение, „употреби ги за почивка“, сетне още десет лири стерлинги – отново за същото.

В началото на септември заминава заедно с Мери, Лидия и прислужницата, която са наели, за Портисхед. Той се чувства прекалено отмалял, за да говори, ходи или пише, затова прочита

„Разказ за мъчениците“ на Фокс. Книгата го вдъхновява и малко по малко с възвръщането на силите си се отдава на езда. Не след дълго се огорчава от това, „че не правя почти нищо друго освен да ям, да пия, да се разхождам, къпя и яздя... Предпочитам отново да се заема с работата в Бритстол, стига Господ да снизходи да прибегне до услугите на Своя недостоеен слуга“

След това заминават за остров Уайт. Вечерта на 29 септември, малко преди да си легне, Мюлер за пръв път, откакто се е разболял, се чувства в състояние да моли Бог да възстанови

здравето му. „Сега копнея час по-скоро да се прибера в Бристол – пише той в дневника си, – без да проявявам нетърпение: убеден съм, че Господ ще ми вдъхне сили да се върна“ На 15 октомври 1835 г. сем. Мюлер се прибират от остров Уайт в

Бристол – Мюлер отново е здрав и готов да се впусне в дръзкото начинание, с което ще се прочуе навред.

Явно доказателство

Оливър Туист е великолепен пример за въздействието на облеклото представляваше. Наметнат с пелерина, единственото му одеяние, той би могъл да мине за дете и на благородник, и на просяк – високомерният непознат би се затруднил да определи положението му в обществото. Но навлякъл вехтата роба от американ, пожълтяла от употреба, той бе дамгосан и начаса зае полагащото му се място: бездомно дете, сираче от трудовоизправителен приют, окаян, прегладнял несретник, презиран, тормозен и отритнат от всички, когото никои няма да пожали.

Оливър плачеше горчиво. Ако знаеше, че е сираче, поверено на нежните грижи на църковното настоятелство, сигурно щеше да заплаче много по-сърцераздиращо.

С романа „Оливър Туист“, издаден през 1837 г., Чарлз Дикенс привлича вниманието на британската общественост към неволите и нерадостната участ на сираците. В книгата той отправя редица критики към Закона за социалното подпомагане от 1834 г., който вестник „Таймс“ оспорва като „възмутителен инструмент... за тормоз над несретните вдовици, като средство да се отнеме и коричката хляб от гладните сираци и те да се затварят в трудово-изправителни зандани, а девойките, останали без приятели и закрила, да се тласкат към проститутция“

Основната цел на новия закон е да прекрати социалното подпомагане, което допълва надниците на работниците с помощи, така че да достигнат жизнения минимум, и да отмени подпомагането в трудоспособна възраст. Съгласно този закон никой трудоспособен няма да получава помощи, докато не влезе в трудови приюти, които приличат по-скоро на места за лишаване от свобода. Условието в тези приюти са срам и позор за нацията, а децата, затваряни там, бързо се развъртават от неподходящото съжителство с изтерзаните възрастни.

През 1835 г. Лия и Хариет Кълифорд живеят в Бристол. Лия е на пет, а Хариет – на девет години. Родителите им са бедни и както мнозина свои съвременници умират от туберкулоза. Медицината е безсилна да им помогне: бъдещето не обещава нищо добро на клетите Лия и Хариет. Те не могат да разчитат на помощи от държавата, а обществото като цяло е зле настроено към сираците.

През 1835 г. сиропиталищата, издържани от частни благотворителни организации, се броят на пръсти. Доктор Барнардо основава първото си сиропиталище през 1866 г., през 1869 г.

Спърджън последва неговия пример. През 1869 г. е основан и Националният детски дом, а през 1870 в тази дейност се включва и Фиган. През 1881 г. е основана Църквата на обществото на английските деца (по онова време известна като организацията „Безпризорни деца“). През 1835г. частните сиропиталища са смятани за революционен експеримент.

По онова време в цяла Англия и Уелс има десетина сиропиталища, създадени през 30-те години на XIX век и по-рано. Всички те са малки и нито едно не е в Бристол. Осем от сиропиталищата са в Лондон, а другите четири – в графствата около столицата. Дори да живееха близо до Лондон, сестрите Кълифорд нямаше да бъдат приети в сиропиталищата. Вратите щяха да бъдат затворени за тях най-вече заради високите такси, възлизащи на суми от сто до двеста и петдесет лири стерлинги. Второ, нямаше да ги приемат и поради изискването за произход: в правилниците на почти всички сиропиталища пише недвусмислено, че приемат „деца на родители от средната класа... които приживе са били в състояние да осигурят достатъчно образование на децата си“, или „деца с добро потекло“. Един от правилниците самодоволно отбелязва: „Много от децата в заведението са сираци на свещенослужители, офицери и занаятчии... не се приемат кандидати, чиито родители не са заемали уважавано обществено положение и това, дали ще бъдат приети, зависи от благонадеждността на починалите родители.“ В условията за прием на друго сиропиталище четем: „Не се приемат деца на домашни прислужници, ратаи и амбулантни търговци.“

За щастие през последните месеци на 1835 г. съдбата на осиротелите деца, която се е превърнала в един от най-наболелите обществени проблеми на Великобритания, започва да привлича вниманието на гражданите на Бристол. През 1826 г., докато е следвал в университета в Хале, Мюлер е живял два месеца в едно, от големите сиропиталища, създадени в края на XVII век от германския пиетист Август Херман Франке, професор по староеврейски в Лайпцигския университет. Още пази спомена оттогава и от края на 1835 г. все повече се замисля за делото на Франке. В дневника на Мюлер откриваме следните записки:

20 ноември. Тази вечер бях на чай у една сестра, където открих биографията на Франке. Често си мисля, и то от доста време, да последвам примера му, макар и не с такъв размах, ала не за да подражавам на Франке, а защото се уповавам на Господа. Дано Бог ми отвори очите.

21 ноември. Днес това е изпълнило сърцето ми и не само мисля за сиропиталищата, но смятам да основа такова заведение, затова се молих дълго, та да се уверя във волята Господна...

23 ноември. Днес ми пратиха от Ирландия десет лири стерлинги за нашето дружество. В отговор на моите молитви Господ за няколко дни ми даде около петдесет лири стерлинги, а аз се молах само за четиридесет. Това много ме насърчи и ме подтикна да мисля и да се моля за създаването на сиропиталище...

25 ноември. Вчера и днес пак се молих много за сиропиталището и съм повече от сигурен, че това е от Бога. Дано Той милостиво ме направлява.

Мюлер прекарва часове наред в молитви за сиропиталището. Обмисля подбудите си и се съмнява дали тази идея не е породена от желанието да прослави себе си. Обръща се към Хенри Крейк с молба да изпита мотивите му.

- Не виждам в тях нищо недостойно – отвърща неговият приятел. – Насърчавам те да продължиш начинанието.

Мюлер е загрижен за тежката орис на сирачетата в Англия повече от година преди Дикенс да насочи вниманието на обществеността към клетите деца в „Оливър Туист“. Без съмнение този проблем е истинско бедствие и загрижеността на Мюлер е напълно чистосърдечна. Когато пристига за пръв път в Бристол, той е трогнат до сълзи от малчуганите, които просят по улиците, а когато те почукват и на неговата врата, му се приисква от все сърце да им помогне. През октомври 1834 г. е записал в дневника си колко е покрусен, когато научава за „бедно сираче, посещавало известно време едно от училищата ни, където се замислило за пръв път сериозно за вечната участ на душата си... след време го отведоха в един от приютите за бедни на няколко километра от Бристол“. Записките завършват с изречението: „Милостиви Боже, ако е Твоята воля, помогни ми да задоволя ежедневните нужди на бедните дечица. Заради бремето на мизерията клетото момченце бе принудено да напусне нашето училище!“

Има още една не по-маловажна причина Мюлер да обмисля създаването на сиропиталище: той иска да докаже на света, че Бог наистина съществува. Докато посещава вярващите от двете си паства в Бристол, Мюлер установява, че хората непрекъснато имат нужда вярата им да бъде укрепвана. Веднъж отива при човек, който работи по шестнадесет часа в дюкяна си.

Здравето му е разклатено, а християнската вяра значи малко за него.

- Ако работиш по-малко – убеждава го Мюлер, – ще бъдеш но-здрав и ще разполагаш с повече време, през което да четеш Библията и да се молиш. Тогава ще имаш истинска духовна радост.

- Ако работя по-малко – възразява занаятчията, – няма да печеля достатъчно, за да издържам семейството си. Въпреки че работя до изнемога, парите все не стигат. Надниците са много ниски, длъжен съм да работя неуморно, за да посрещам нуждите ни.

„Той не уповава на Бога – мисли си Мюлер. – Не вярва в думите на Христа: „Първом търсете Неговото Царство и Неговата правда и всичко това ще ви се прибави“ После му отговаря:

- Скъпи братко, не работата, а Господ издържа твоето семейство. Той е хранел теб и семейството ти, когато изобщо не си могъл да работиш, понеже си бил болен. Безспорно ще се погрижи за теб и за челядта ти, ако, за да се нахраниш духовно, работиш по-малко и отделящ време за почивка. А сега какво – започваш работа сутрин, след като си се молил набързо, а вечер, щом се прибереш и решиш да почетеш малко от Словото Божие, не си ли твърде изтощен, за да се зарадваш? Не ти ли се случва често да заспиваш над Св. Писание или когато си коленичил, за да се молиш ?

Докато чака отговор, Мюлер се вглежда в лицето на своя приятел. Вижда, че е съгласен и приема съвета за разумен. Въпреки това в изражението му се долавя и съмнение. Занаятчията все още не е готов да повярва докрай в Словото Божие.

- Как ще се справя? Ще оцелея ли, ако се вслушам в съвета ти?

Мюлер не е подразнен. По-скоро се натъжава. Казва си: „Как ми се ще да разполагам с нещо, което да посоча на този брат! Нешо, което да бъде явно доказателство, че нашият Бог и Отец е все същият верен Бог, какъвто е бил винаги. Той е живият Бог, желаещ да изяви силата си и днес за всички, които упоават на Него“

Случва се Мюлер да среща предприемачи, които в дейността си далеч не са почтени и съвестта им се измъчва от угризения. Те се оправдават с жестоката конкуренция или свития пазар и изтъкват, че ако работят в духа на Библията, никога няма да преуспеят. Малцина упоават на Бога – на пръсти се броят хората, решени да се осланят във всичко на Всевишния. На тях Мюлер копнее да докаже, че Бог не се е променил и ще възнагради онзи, който не би „гледал в сърцето си благоприятно на неправда“ (Пс. 66:18). Той е опитал Бога в собствения си живот и се стреми всячески и другите да имат същата радост.

„Смятах, че съм длъжен – пише той – да служа на Христовата Църква най-вече в това, че по милост Господна мога да приема Неговите думи и да упоавам на тях.“

Чувства, че Бог използва срещите му с християни, на които им липсват увереност и дръзновение в живота, „за да разпали в сърцето ми желанието да представя пред Църквата и пред света доказателство, че Той не се е променил ни най-малко. Струваше ми се, че най-добрият начин да постигна това е да основа сиропиталище. Трябваше да бъде нещо, което да се вижда с просто око“.

Мюлер е решил да се впусне в начинание, много по-дръзко и предизвикателно, отколкото невероятния мост, който Брунел се заел да строи при Клифтън. Ето как описва той това предизвикателство:

*Щом аз, беднякът, само с молитва и вяра, **без да моля никого** (курсивът е на Мюлер), съм се сдобил със средствата да основа и да издържам сиропиталище, то това Божие благословение може да засили вярата на чедата Божии и да свидетелства на съвестта на невярващите за реалното присъствие на Бога.*

Кое в крайна сметка тласка Мюлер да основе детски дом – желанието да облекчи съдбата на сираците или опитът да докаже, че Бог е близо до нас?

Безспорно желаех от все сърце Бог да се възползва от мен, за да облекчи клетите деца, лишени и от двамата си родители. Освен това се стремят с Божия помощ да ги подготвя за този живот и копнеех с Божия помощ да науча милите дечица на страх от Бога. Първата и най-важна цел на начинанието бе Бог да се прослави в това, че сираците, за които се грижа, получават всичко, от което се нуждаят единствено чрез молитва а вяра, без аз или моите сътрудници да искаме от когото и да било. Това безспорно доказва, че Бог и днес бди над нас и чува молитвите ни.

Една вечер през същия декември на 1835 г. Мюлер е изумен от думите в Псалом 81:10: „Отвори широко устата си и ще ги изпълня. “ До тази вечер се е молил дълго, обмислял е всички „за и „против“ основаването на детски дом, но не се е молил Бог да му осигури необходимите средства. След като прочита този псалом, Мюлер решава да приложи Св. Писание за нуждите на сиропиталището.

„Милостиви Боже, моля Те, направи така, щото да получа сграда, хиляда лири стерлинги и да намеря подходящ персонал, който да се грижи за дечицата!“

Мюлер се е научил да се осланя само на Бога, когато става въпрос за собствените му нужди и за нуждите на неговото семейство. Сега вече Го моли да подслони, да нахрани и облече много но-голямо и нуждаещо се семейство – дръзва да поиска от Бога нови доказателства за Неговата грижа и любов.

„На Когото са златото и среброто“

7 декември. Днес получих първия шилинг за сиропиталището. После получих още 1 шилинг от брат германец.

9 декември. Днес получих първата покъщнина – голям дрешник.

Вечерта на 9-и Мюлер излага накратко пред събралите се вярващи намеренията си за детския дом.

- Домът ще бъде учреден – изтъква той – само ако Бог осигури средствата и подходящия персонал. Все повече се уверявам, че това е Божие дело. Ако наистина е така, Той може да подбуди Своите люде навред по света. Не уповавам на Бристол, нито на Англия, а на живия Бог, на Когото са златото и среброто. Той определи мен и брат Корсър (Джон Корсър е англикански свещеник, отказал се от всичко, за да работи като мисионер в Бристол и да помага на Мюлер. Б. а) на когото Господ вдъхна желание да ми помага да успеем в това начинание. При никакви обстоятелства няма да искаме от никого пари или материали. Няма да има приемна такса, нито ограничения, свързани с произхода или вероизповеданието. Кандидатите за учители, възпитатели и сътрудници трябва да са истински вярващи и да имат съответната квалификация. Ще приемаме само кръгли сираци. Ще обучаваме момичетата за прислужници, момчетата – на някакъв занаят. Те ще работят според способностите и силите си, за да допринасят за своята издръжка. Заведението ще бъде само за напълно изоставените дечица – няма да приемаме сираци, чиито роднини са готови да платят издръжката им. Децата ще получат начално образование. Основна цел на заведението ще бъде с Божията благодат и изучаване на Св. Писание дечицата да познаят Исус Христос.

След като Мюлер приключва своето изказване, не се събират средства, но въпреки това някой му дава десет шилинга. Една жена предлага помощта си и Мюлер се прибира щастлив и изпълнен с увереност, че ще успее в начинанието.

На другия ден неговата убеденост е възнаградена. Мюлер получава писмо от едно семейство.

Предлагаме ви услугите си и желаем да работим в сиропиталището, стига да прецените, че отговаряме на изискванията. Желая да дарим покъщнината, която Господ ни е дал, и ще работим без никакво заплащане – вярваме, че ако волята Божия е да ни приеме, Той ще задоволи всичките ни нужди.

Вечерта един приятел донесъл три табли, двадесет и осем чинии, три легена, една кана, четири канчета, три солници, едно ренде, четири ножа и пет вилици – Мюлер ги е описал най-старателно в дневника си. Той се моли на следващия ден:

- Милостиви Боже, дай ми още доказателства, че благоволяваш в създаването на сиропиталището!

Докато се молел на колене, някой донесъл три подноса, дванадесет чинии, един леген и одеяло.

- Благодаря ти, Отче – възкликва Мюлер. – Много те моля, насърчи ме и днес!

Малко по-късно най-неочаквано му дават петдесет лири стерлинги.

- Милостиви Отче, дръзвам да Те моля за нови доказателства, че ме подкрепяш.

Вечерта му пращат дваайсет и девет метра плат, а една жена изявява готовност да работи в сиропиталището. Благотворителността в полза на сираците не секва. Мюлер прилежно записва:

13 декември. Този ден един брат реши да дава по четири шилинга седмично или по десет лири и осем шилинга годишно дотогава, докато Господ му осигурява работа. За първите две седмици той дари осем шилинга. Днес един брат и една сестра

откликнаха на призива и предложиха всичкото си имущество, стига да бъдат приети на работа в сиропиталището.

14 декември. Днес две сестри изявиха желание да работят в сиропиталището.

15 декември. Една сестра донесе десет легена, осем кани, една чиния, пет лъжички за десерт, шест чаени лъжички, една бъркалка, една вилица за печено, един черпак за брашно, три ножа и вилици, един чаршаф, една калъфка за възглавница, една покривка за маса и една лира стерлинга, предоставена от нейни приятели. Следобед бяха пратени петдесет и пет метра плат за чаршафи и дванайсет метра басма.

16 декември. Извадих от кутията в моята стая един шилинг.

17 декември. Снощи бях доста посърнал, тази сутрин – също, понеже се питах дали трябва да се нагърбвам с всичко това, помолих Господ да ме насърчи отново. Малко след това един брат изпрати два топа басма, единият седем метра, а другият – двацет и три и три четвърти, четири тона хастар, общо към четири метра, един чаршаф и шивашки метър. Тази вечер друг брат донесе сушилня за дрехи, три рокли, четири одеяла, две калаени солници, шест тенекиени канчета и шест метални лъжички за чай. Освен това донесе и три шилинга и шест пенса, дадени му от трима души. Той ми съобщи, че един човек е решил да прати още утре сто лири стерлинги.

18 декември. Днес следобед същият брат донесе от една сестра покривка за легло, дъска за гладене, осем чашки и чинийки, захарница, кана за мляко, чанта за чай, шестнадесет напръстника, пет ножа и вилици, шест лъжички за десерт, дванадесет чаени лъжички, четири гребена и две малки рендета; от друг приятел – ютия и чашка с чинийка. Донесе и стоте лири стерлинги, за които вчера ми спомена.

Щом научава кой е пратил стоте лири стерлинги, Мюлер отказва да ги приеме. Дарителката е шивачка и изкарва някакви си три шилинга и шест пенса на седмица, затова решава да я посети.

- Признателен съм ви за щедрото дарение – казва Мюлер, – но искам да се уверя, че сте обмислили добре своето решение.

- След смъртта на баща ми наследих четиристотин и осемдесет лири стерлинги – отвърща жената. – Много пари отидоха за покриване на семейни дългове, дадох на мама сто лири стерлинги и чак след това пратих сто лири стерлинги за сиропиталището.

Мюлер я разубеждава и я кара да премисли.

- Господ Исус Христос е жертвал за мен и сетната си капка кръв – отвърща шивачката, – нима аз не съм длъжна да дам всичките си пари, с които разполагам? Предпочитам да дам

всичко до последното пени, но сиропиталището да бъде създадено. Его още пет лири стерлинги помощ за бедните вярващи в църквите „Гедеон“ и „Витезда“.

До края на годината Мюлер получава много дарения за сиропиталището и е така обнадяван, че смята в началото на следващия април да отвори малък детски дом. Първоначално ще се

приемат само момичета на възраст от седем до дванадесет години, които ще се обучават в сиропиталището, докато станат готови да започнат работа като домашни прислужници. Ще се приемат деца от всички краища на Обединеното кралство.

През новата година даренията не секват. Вечерта на 5 януари звънецът в къщата на Мюлер извънхва. Прислужницата отваря вратата, но вместо посетител вижда решетка за кухненска печка и поднос, оставени от човек, който не иска името му да се разгласява.

Мюлер се моли за всяка подробност в своя план, но досега не е искал от Бога да му прати деца. Изглежда кандидатите няма да бъдат много. Макар и да е разгласил, че вече приема молби, в началото на февруари не е постъпила нито една. Поради това цяла вечер се моли за кандидати – на другия ден получава първата молба.

Някой му споменава, че на ул. „Уилсън“ 6 има голяма къща, която се дава под наем евтино. Тя е на крачка от църквата „Гедеон“ и е много подходяща, затова Мюлер отива да я разгледа.

Сградата е масивна, на три етажа. След молитва той решава да я наеме за една година и да я обзаведе за тридесет деца. Продължават да постъпват дарения, от които в момента има огромна нужда:

2 април шест одеяла, две покривки за легла, четири чаршафа, осем шапчици, пет рокли, шест престилки...

6 април. Дузина легени и една кана... две ютии, чайник, кофа за въглища, тенекиен тиган, трикрако столче, кана за чай, леген за миене на ръце три малки легена и две чинии... двадесет и две песнарки

В началото на април Мюлер и сътрудниците му са обзавели и подготвили къщата на ул. „Уилсън“ 6. На 11 април 1836 г. пристигат първите деца, бледи и притеснени. Сред тях е и Хариет Кълифорд. Временните им настойници, които очакват господин Мюлер да е белобрад старец, са изумени, че виждат млад човек едва на тридесет години. Децата, макар да забелязват, че с новия им баща шега не бива, откликват радушно на добротата и спокойствието, които излъчва. Мюлер ги запознава с усмихнатата учителка и с гувернантката, които не могат да заменят техните родители, но са решени да сторят всичко по силите си, за да направят загубата побезболезнена. Мюлер се е нагърбил с твърде тежка задача: по три пъти на ден да храни тридесет гладни деца и персонала. Шестдесет крачета ще носят обувки, които ще се изтъркват, дрешките ще овехтяват и ще омаляват, а той ще трябва да намира нови. Дава си сметка, че дори един-единствен път децата да останат гладни или дрипаво облечени, неговият Бог ще бъде опозорен. Той не се притеснява, а повтаря на близките и помощниците си думите на Христос от Евангелието от Матей 6 гл.: „И тъй, не се безпокойте и не думайте: „Какво ще ядем? „Какво ще пием? или „Какво ще облечем ?“. Но първом търсете Неговото Царство и Неговата правда и всичко това ще ви се прибави“ (31-33 ст.)

В началото на май в къщата на ул. „Уилсън“ 6 вече живеят тридесет момичета. Потокът от пари и храна не секва:

Девет кила бекон и четири и половина килограма кашкавал... шест сламени шапки... шест нощни шапчини и две фустанели... кошница ябълки и килограм и половина захар

Приятелите от Тийнмът не са забравили някогашният си пастир и през юни оттам пристига голяма парична сума, както и една рокля, престилка, чифт чорапи, пъстър памучен плат за три роклички, две бебешки камизолки и пет бебешки шапчици.

В края на септември един лекар от Бристол предлага да преглежда и лекува сирачетата без заплащане, както и да им осигури безплатни лекарства. Мюлер на драго сърце приема предложението. През октомври записва, че са пристигнали двадесет литра бира, но за съжаление не споменава дали са разрешили на децата да се почерпят.

Мюлер и сътрудниците му са решили твърдо да не искат нищо от никого, „така щото ясно да проличи десницата Божия“. Той не се колебае да моли Бог „да склони сърцето“ на някого и той да направи своя принос за общото дело. През декември 1835 г. е отбелязал в дневника си как се е молил един негов познат да дари сто лири стерлинги. След няколко месеца въпросният човек му праща петдесет лири стерлинги, а в Деня на Гай Фокс през 1836 г. му дава още петдесет лири стерлинги. Това се случва няколко дни, преди Мюлер да си спомни своята молитва от предишния декември. Той е във възторг от станалото и отива при дарителя да му покаже записките в своя дневник от 12 декември 1835 г., за да се порадват заедно на съвършенството на Божествения отговор.

Скоро след откриването на сиропиталището на ул. „Уилсън“ 6 за момичета над седем години Мюлер си дава сметка, че има нужда от дом за дечица под седем години. През октомври 1836 г. той наема къщата на ул. „Уилсън“ 1, където основава приют за невръстните деца. Къщата е с голям двор, който превръщат в детска площадка. Наема квалифицирана милосърдна сестра и гувернантка, обзавежда къщата и в края на ноември приема първите питомци, момченца и момиченца. По-големите момичета в приюта на ул. „Уилсън“ 6 помагат в новото сиропиталище, защото Мюлер е убеден,

че опитът в гледането на малки дена ще им бъде от полза за в бъдеще. Едно от първите дена, приети в сиропиталището на ул. „Уилсън“ 1, с и Лия Кълифорд.

Наближава Коледата на 1836 г. и Мюлер записва, че на ул. „Уилсън“ са дарени много патици и гъски, както и петдесет килограма захарен петмез. Доволен е, че тази Коледа получава една лира стерлинга заедно с бележка, върху която някой напомня как Исус Христос е прегърнал едно дете и рекъл: „Който приеме едно от тези дечица в Мое име, Мене приема; и който приеме Мене, приема не Мене, но Този, Който ме е пратил“ (Марк 9:37).

В последните мигове на 1836-а, годината, когато всичко започва, Мюлер е събрал вярващите да благодарят на Бога за благословенията през изминалата година и да се помолят и през идната Той да не ги забравя.

В началото на април в двете сиропиталища живеят шестдесет деца: тридесет на ул. „Уилсън“ 1 и тридесет на номер 6. Онази пролет в Бристол върлува петнист тиф, но за щастие се разболяват само две деца, които бързо оздравяват.

В началото на лятото на 1837 г. Мюлер смята да издаде първия том от своите „Повествования за делата Господни в живота на Георг Мюлер“. Решил е да напише книгата след месеци на колебания и размисъл от какви подбуди се ръководи. От една страна, няма желание да увеличава броя на религиозните книги, но, от друга, е посетил много семейства в Бристол и от собствен опит се е убедил, че доста от бедите, които сполитат християните, са породени било от липса на вяра в Бога, било от това, че те използват в работата си средства, които са в разрез със Св. Писание.

През май 1837 г. ръкописът е почти завършен и може да бъде изпратен на издателите. Преди да го стори, Мюлер иска да получи отговор на една конкретна молитва: на 5 декември 1835 г. е помолил Бога за хиляда лири стерлинги, с които да основе сиропиталище. Оттогава се е молил за това почти всеки ден и за година и половина е получил над деветстотин лири стерлинги. На 21 май се посвещава на молитвата Бог да допълни сумата. На 15 юни даряват пет лири стерлинги и Мюлер вече може да каже, че е получил всичко, което е желал. Неописуемо щастлив е.

Всеки щилинг, всяка дрешка или мебел, които е получил, са дарени, както се изразява самият Мюлер, „без да съм искал от някого каквото и да било“.

Смяна на обстановката

Здравето на краля е силно разклатено и призори във вторник, 20 юни 1837 г. крал Уилям IV умира в Уиндзорския замък в обятията на кралица Аделаида. Докато Бристол и Англия спят, Лондон е обзет от трескава суетня. Кентърбърийският епископ, който е дал на краля последно причастие, се сбогува с кралица Аделаида и в непрогледната нощ поема по провинциалните пътища заедно с лорд Чембърлейн към Кензингтън. В пет сутринта двамата вече са пред Кензингтънския дворец, но не ги пускат вътре. Стражата отказва и да ги пусне вътре, и да събуди младата принцеса. Накрая все пак скланят да повикат баронеса Лейзен, която след много колебания съобщава на принцесата, че двамата са в двореца. Принцеса Виктория влиза в залата по халат загърната с шал и обута в чехли, а косата ѝ се спуска като пищен водопад по гърба ѝ. Лорд Чембърлейн коленичи и я поздравява като кралица.

На коронацията Виктория е едва осемнадесетгодишна и нейното царуване ще се запомни като най-дългото в новата история. По онова време Мюлер е на тридесет и една, но ще доживее да прочете дълга проповед в чест на диамантения юбилей на кралицата.

По-късно същия ден вестта за кончината на краля достига и в Бристол: националното знаме е спуснато до половина на корабните мачти, по църквите и обществените сгради. Събота, 24 юни, е ден на всеобща радост – знамената отново са издигнати, а църковните камбани бият тържествено. В десет часа в град Бристол тръгва шествие „в чест на Нейно Величество кралица Виктория“, което поема от горния край на ул. „Хай“, минава през моста за Темпъл Крос, сетне през Маншън Хаус и Куин Скуеър, за да излезе пред кметството.

Това е началото на викторианската епоха. Мюлер и Крейк отговарят и се грижат за двете многобройни паства на „Гедеон“ и „Витезда“. В ръководенето на двете църкви те имат само един върховен авторитет: Св. Писание. Един незначителен конфликт от лятото на 1837 г., както и събитията преди него показват, че двамата съчетават огромното си преклонение пред Писанията с разумни компромиси, особено когато самите те не са сигурни „какво е мнението на Бога“. От началото на дейността си в Бристол не са убедени дали в църквата „Витезда“ да приемат само онези, които са станали християни и са получили кръщение, или могат да имат братско общение с всички вярващи в Христа, дори да не са получили кръщение. След дълги спорове и разговори с Робърт Чапман Мюлер и Крейк решават да последват заръката „приемайте се един друг, както и Христос ви прие“ (Рим. 15:7), което не зависи от възгледите им за кръщението. Чапман, който оставя дълбока диря в историята на свободните братя, е приятел на Мюлер през целия му живот. Той се отказва от многообещаваща адвокатска практика в Лондон, за да служи на Бога в Барнстапъл.

През юни 1837 г. Мюлер решава да открие трети детски дом за около четиридесет момчета над седем години, защото в Бристол има крещяща нужда от такова сиропиталище, и понеже няма къде да изпрати малчуганите, след като навършат седем години. В началото на септември вече е получил достатъчно дарения, има много желаещи да работят в приюта и остава само да се намери подходяща сграда. Предлагат му къща на ул. „Уилсън“ 3, която наема начаса.

В началото на ноември здравето му отново се влошава. Той се буди посред нощ с виене на свят. След време, за да заспи, омотава главата си с мокра кърпа, което облекчава болките. На 7 ноември установява, че не е в състояние да работи, макар че предстои откриването на сиропиталище за момчета, и във „Витезда“ възникват проблеми. Мюлер решава да замине от Бристол, за да си почине на спокойствие. Получава писмо от анонимен дарител, в което има пет лири стерлинги за лични разходи, и той приема това като знак, че няма нищо лошо да замине.

Нануска дома си без ни пай-малка представа къде да отиде. Хваща първият потеглящ дилижанс, който е за Бат. Решава да не отсяда при християни, защото ще му се наложи да разговаря с тях, а на него не му се приказва. В Бат се настанява в

хотел, който му се струва толкова „светски“, че е принуден да отседне в свой приятел християнин. Той и лелите му го убеждават да остане у тях и Мюлер им гостува цяла седмица. Сега болките са толкова мъчителни, та му се струва, че ще изгуби разсъдъка си. Трудно му е дори да говори, затова след седем дни той се прибира в Бристол. Отново получава пет лири стерлинги за лични нужди и заминава с Мери, дъщеря си Лидия и прислужницата за Уестън- Сюзър-Меър, където си намират квартира. Докато са в Уестън, Мюлер често пъти се ужасява, че тези болки в главата може да са началото на умствено заболяване. Там научава, че едно от момичетата в сиропиталищата на ул. „Уилсън“ е починало, но преди да издъхне, е повярвало в Христа. След десет дни в Уестън семейството се връща в Бристол. Мюлер отива на лекар, който го уверява, че макар нервите му да са разклатени, няма причини да се притеснява, че ще полудее.

Той все така се чувства зле и намира утеха във верните си приятели, които му пращат подаръци – Маринован език, птици, сладкиши и грозде. Праща на баща си писмо, което според него ще е последното. През декември лекарите му поставят диагнозата „ленив черен дроб“. Мюлер установява, че след службите във „Витезда“ се чувства още по-зле и всяко умствено усилие го изтощава до краен предел.

Дейността продължава да се разширява и средствата са достатъчно. Сега в трите дома живеят седемдесет и пет деца, като всеки ден пристигат нови. На 12 декември в къщата на Мюлер пристигат сто първокачествени одеяла, които да раздаде на бедните. Мюлер се старее да облекчи тежката участ на мнозина в околията и въпреки болестта урежда одеялата да бъдат разпределени.

В края на 1837 г. в трите сиропиталища живеят осемдесет и едно дена, а за тях се грижат деветима души на пълен работен ден. Молбите за постъпване са толкова много, че би могло да се напълни още едно сиропиталище за момичета над седем години и още едно за пеленачета. В дневните училища, организирани от Дружеството за библийски познания, се обучават триста и петдесет деца, а триста и двадесет посещават неделното училище.

Мюлер е много потиснат от болестта и от нарастващите отговорности. Той пише в своя дневник:

Тази сутрин опозорих Господа, като се държах сприхаво с милата ми жена. Незабавно паднах на колене пред Бога и Му благодарих, защото ми е дал такава съпруга.

1838 година не започва обнадеждаващо. В нощта срещу 1 януари в дома на Мюлер проникват доста странни крадци. На пътя им се изпречва втора здрава врата и те не задигат нищо освен малко студено печено. След това нахълтват в класната стая на църквата „Геден“, отварят няколко кутии, ала не взимат нищо. На другия ден в кутиите и на едно от дърветата в градината на Мюлер са намерени оглозгани кокали.

Лекарят препоръчва на Мюлер да си отдъхне вън от града. На него не му се ще да напуска Бристол. Скоро получава петнадесет лири стерлинги, „за да смените обстановката“, от жена, която живее на седемдесет и пет километра от Бристол и няма как да знае за съвета на лекаря. Мюлер приема, че това е знак за волята Божия и заминава с Мери и Лидия при приятели християни в Троубридж, където прочита „Животът на Джордж Уайтфийлд“ от Филип. Изумен е колко много е държал този човек на молитвата, а също от навика му да чете Библията на колене. В неделя се моли часове наред и посвещава два часа на това да чете на колене Псалом 63 и да „се моли“ над него. Сетне отбелязва в дневника си:

Днес Бог благослови душата ми... Сега душата ми се наслаждава на волята Божия относно моето здраве. Сега мога най-чистосърдечно да кажа, че тази болест няма да се махне от мен, докато не приема благословението, заради което Бог я е пратил... Какво пречи на Бога да превърне такъв порочен човек като мен в един нов Уайтфийлд? Дума да няма, Бог би могъл да ми даде същата благодат, каквато е дал и на него. О, Господи, притетляй ме все по-близо до Себе Си, за да се уподобя на Тебе! Ако Бог ми възвърне силите, за да проповядвам Словото (а аз вярвам, че ще го сторя скоро, съдейки от състоянието, до което е довел душата ми, макар че през последните осем дни се чувствам по-зле, отколкото предишните седмици), желая

проповядването ми да бъде повече от всякога плод на вгълбена молитва и сериозен размисъл. Искam да ходя по Бога и „реки от жива вода ще потекат от утробата ми.

На другия ден прекарва три часа на колене в молитва над Псалми 64 и 65. Докаторазмишлява над Псалом 65 :2 – „Ти, Който слушаш молитва, при Тебе ще дохожда всяка твар“, – Мюлер записва осем конкретни неща, за които да се моли. Под списъка отбелязва: „Вярвам, че Той ме е чул.“ Три години по-късно съобщава, че пет от молбите му са изпълнени изцяло, а другите три – частично.

Въпреки че все още не е оздравял, Мюлер е по-бодър. Докато чете Библията, попада на стих от Псалом 68, където Бог е описан като „Отец на сирачетата“. Той отбелязва:

С Божията помощ това ще бъде моят довод, с който ще се застъпвам пред Него за сирачетата в миг на нужда. Той е техният Отец и сам се е нагърбил да се грижи за тях и да им осигури подслон и храна. Единственото, което трябва да сторя, е да Му напомням за нуждите на клетите дечица и те ще бъдат задоволени...

Думите „Отец на сирачетата“ са толкова насърчителни, че хиляди сираци с всичките им нужди ще бъдат поверени на любящото сърце на Бога.

Сем. Мюлер остават в Троубридж още половин месец. През това време Георг е бодър духом, макар и един два пъти да се засрамва, че докато е на колене чете не Библията, а биографията на Уайтфийлд. На 2 февруари, въпреки че не е оздравял, престава да взима лекарствата и заминава за Оксфорд, където отсяда у приятели.

Там решава да се посвети на ездата. Наема кротък, добре обучен яздитен кон, който да успокои изопнатите му нерви.

Първоначално това чудесно занимание се увенчава с успех. Мюлер следва примера на Уесли, въпреки че не с известно дали и той като него е чел Библията, докато е яздел. След три дни езда конят па Мюлер също се разболява. Мюлер изучава Библията и се моли, докато собственикът на коня не му съобщава, че се е

възстановил. След като се мята на седлото, Мюлер е изумен, че доскоро кроткото животно е станало вироглаво и своенравно.

Мъчи се как ли не да го обуздае, по все удря на камък – жребецът не се укротява. Така злополучно приключва увлечението на Мюлер по ездата.

Едип приятел горещо му препоръчва да опита минералните бани в Лемингтън и предлага да покрие разходите, ако реши да посети курорта. Мюлер се съветва със своя лекар и след като получава положителен отговор, приема предложението. В Лемингтън намира чудесна квартира за десет шилинга седмично и докато седи пред камината, отбелязва лаконично в своя дневник: „Колко щедър е Господ!“ – и си ляга да спи.

От минералните бани се чувства по-добре, но десет дни по-късно започват да го мъчат напрежение и изкушения, за които можем само да правим догадки от записките в дневника му:

Благодатта се опълчи срещу много зли помисли и надделя, но битката бе твърде изнурителна... Днес се молих усърдно Бог да прати при мен моята жена, защото чувствам, че когато съм сам, със силно главоболие и негоден за умствен труд, Сатана се възползва от слабостта ми.

На другия ден пощальонът донесе закъсняло писмо, от което Мюлер разбира, че Мери вече пътува насам – скоро след това за огромна негова радост вярната му съпруга пристига при него.

Няколко дни семейството се разхожда надълго из Уорикшир и Мюлер се чувства значително по-добре, отколкото през последните месеци, макар че главата все още го боли.

Той обмисля дали да не отскочи за кратко до Германия отчасти за да посъветва и да помогне на свои познати в Берлин, решили на всяка цена да станат мисионери, да свидетелства за Христос пред своя баща и брат, отчасти защото се надява вероятно

малко наивно, че родната природа ще се отрази добре на здравето Му. Пише на Хенри Крейк и на лекаря си за съвет.

Крейк го насърчава да замине, а лекарят му препоръчва да изчака месец-два, за да не се изтощи от пътуването. Мюлер прекарва заедно с Мери месец март в Лемингтън, а в началото на април лекарят, който е дошъл на визитация в областта, го преглежда и заявява, че е в състояние да пътува. Георг и Мери прочитат заедно Псалом 121 „Господ ще пази излизането ти и влизането ти от сега и до века“ и поемат всеки по своя път – та се връща в Бристол, а Мюлер тръгва към земята на своето детство.

Мюлер пристига в Хамбург на 9 април, като по време на пътуването страда от силна морска болест. Прекарва десет дни в Берлин, където се среща с неколцина свои познати, решили да станат мисионери, сетне заминава за Хаймерслебен, за да посети баща си. Той е на преклонна възраст и не му остава много да живее. Мюлер се съмнява дали баща му ще издържи още една зима. Отношенията им са добри – старецът е забравил разногласията, породени от решението на сина му да се посвети на служба на Бога. Мюлер разбира, че брат му живее в „открит грях“, и се възползва от престоя си, за да поговори с двамата мъже за вярата в Христа. В деня, когато Мюлер си тръгва, баща му го изпраща до Магдебург. След като се сбогуват, и двамата са убедени, че няма да се видят повече.

Оказва се, че грешат. През май Мюлер се завръща в Бристол. От 6 ноември 1837 г. не е в състояние да посети нито една служба в църквите „Гедеон“ и „Витезда“. Но на 8 май 1838 г. паството в „Гедеон“ чува отново познатия глас, който чете Псалом 103: *„Благославяй, душо моя, Господа, и не забравяй ни едно от всичките Му благодеяния. Той е, Който прощава всичките ти беззакония, изцелява всичките ти болести“*

През следващите месеци Мюлер си възвръща силите и установява, че проповядва с повече радост, дълбочина и упование в молитвата, отколкото преди да се разболе. Усеща в по- голяма степен „важността на делото“.

Наближава тридесет и три години. През следващите няколко години отново е повален два-три пъти от не толкова тежки заболявания, но през дългия си живот

никога не се е разболявал така сериозно, както през 1829-а и 1837-а година. Човекът, обявен като негоден за военна служба, ще каже доста години по-късно, че се чувства по-здрав на седемдесет, отколкото на тридесет.

„Банка, която не може да фалира“

От април 1836 г., когато Мюлер започва да се грижи за сираците, до края на юни 1838 г. няма никакви финансови затруднения и винаги разполага с предостатъчно средства. От дневника му разбираме, че с приближаването на есента на 1838 г. възникват трудности.

18 август 1838 г. Нямам и пени за сираците. Предстоят големи плащания. Извърщам взор към Господа.

Вечерта. Още преди да се стъмни, получих от една сестра пет лири стерлинги. Преди време тя ми даде да продам евтините ѝ украшения, а парите да употребя за сираците. Тази сутрин, докато се молела, се сетила, че сега разполага е пет лири стерлинги и след като не дължи на никого нищо тя си казала, че не е зле да ми даде веднага тези пари, защото не се знае кога ще продам украшенията. Тя ги донесе, без дори да подозира, че нямам и грош и изпратих на сиропиталището за момчета едва четири лири стерлинги, петнадесет шилинга и пет пенса вместо обичайните десет лири.

20 август. Петте лири стерлинги, които получих на 18-и, дадох за издръжката на дома, и днес нямам никакви пари. Издигам очите си към Господа. Сутринта се отдадох на молитви, понеже знаех, че тази седмица ще ми трябват най-малко тринадесет, ако не и двадесет лири стерлинги. Днес, в отговор на молитвите, получих дванадесет лири стерлинги от жена, която е отседнала в Клифтън и която не познавам.

23 август. Днес нямам пукнат грош. Получих от Чапман три лири стерлинги и цял кашон нови дрешки за сираците.

След време Мюлер ще каже, че времето от септември 1838 г. до края на 1846 г. е най-усилното за неговата вяра. Изпитанията не са непрестанни – периодите на затруднения се редуват с месеци на изобилие. Според Мюлер през цялото това време децата дори не подозират за трудностите. Насред най-сериозните затруднения той пише: „Милите дечица не знаят нищо за това, понеже е същото, както когато разполагахме с осемстотин лири стерлинги в банката, и те не търпят никакви лишения“ Друг път Мюлер записва в дневника: „На сирачетата никога не им е липсвало нищо. Дори да разполагах с хиляда лири стерлинги, те пак нямаше да живеят по-добре, понеже винаги са имали вкусна питателна храна, необходимите дрехи и всичко останало“ Изпитанията се свеждат до това, че невинаги предварително има достатъчно средства. Бог осигурява необходимото ден за ден, понякога дори по час. Постъпленията са достатъчни, но никога не остава излишък.

В дневника си Мюлер често наемква за тези периоди на изпитания, без да се опитва да разбере защо Бог ги допуска. Един есенен ден на 1838 г., по повод размислите си за едно парично дарение от Тийнмъг той изразява и своето убеждение:

Дарението идва тъкмо навреме – ще покрия разходите за деня – и за пореден път доказва, че нашият милостив Господ забавя изпращането на парите не защото се гневи, а за да изпита моята вяра.

Според Мюлер тези изпитания са сходни с проверката, на която Бог подлага Авраам, като му казва да принесе в жертва сина си Исаак на планината Мория. В известен смисъл това е време на изпитание за смирението на Мюлер и годините, когато се кове характера му. Тогава той се подготвя за делото на своя живот.

Вечерта в четвъртък, 6 септември, Мюлер слуша как Хенри Крейк проповядва върху Битие 12 гл.

- Животът на Авраам е успешен – пояснява Крейк, – докато той се ръководи в постъпките си от вярата и живее според волята Божия. В мига, който престава да уповава на Бога, всичко рухва.

Докато слуша своя приятел, Мюлер отнася думите му за трудното положение, в което е изпаднал самият той. Спомня си, че сутринта са му донесли книгите за поръчки от Дома за невръстни сирачета, а по-късно получава бележка от главната сестра:

„Моля, съобщете ми кога мога да взема книгите“

Мюлер разбира, че тя всъщност го пита учтиво кога ще получи парите за храната, която трябва да закупи за следващите няколко дни. Той и праща бележка: „Утре“.

В момента не разполага и с пени. Докато слуша Крейк, решава, че въпреки неимоверните трудности за нищо на света няма да се опитва да си набави сам пари. Спомня си, че в банката има на сметка двеста и двадесет лири стерлинги, предоставени му за друга християнска работа. Няма да е трудно да пише на човека, предоставил парите, че заради трудностите си е позволил да вземе за сирачетата двадесет, а дори и сто лири стерлинги.

Не е забравил молбата на дарителя, ако изпадне в затруднение, веднага да му съобщи. Мюлер счита, че така не Бог, а той ще осигури средствата и „това ще бъде сериозна спънка за вярата в следващия час на изпитни“. Вечерта получава средствата, достатъчни да посрещне най-неотложните нужди в Дома за невръстни сирачета.

В събота и неделя не получава и пени и сутринта в понеделник, 10 септември, Мюлер описва положението доста драматично – нещо, което рядко му се случва – като „непреодолима криза“. Решава се на нещо, което не е правил никога. До този ден никога не е споделял с помощниците си с какви средства разполага, ако не се брои един човек, който му е помагал много, наречен в дневника на Мюлер „брат Т“. Сега за първи път отива в трите детски дома, свиква персонала и откровено обяснява какво е финансовото състояние, след което пита колко точно им трябва за най-неотложни нужди. След като е наясно с най-насъщното, Мюлер казва:

- Продължавам да смятам, че Бог ще помогне. Не бива да купувате нищо излишно, но не лишавайте децата от нищо, най- вече от питателна храна и ежедневно облекло. Предпочитам да разпусна домовете, отколкото децата да живеят в лишения.

Разпорежда се да проверят дали в някой от домовете няма излишни неща, които могат да бъдат продадени, и започва да се моли заедно с персонала. В девет и половина сутринта му носят шест пенса, пуснати в кутията в „Гедеон“. Мюлер ги посреща като предвестник на по- голски дарения. След това отива при Хенри Крсйк, на когото си изплаква душата, и го запознава най-подробно с положението. Двамата мъже падат на колене и започват да се молят. Малко след десет Мюлер се прибира у дома. Докато се моли в стаята си, у тях идва жена, която дава два суверена (месечната заплата на селскостопански работник) за децата.

- Усетих подтик да дойда. И бездруго протаках прекалено дълго – споделя тя с Мери.

След няколко минути в стаята влиза Мюлер, на когото жената дава още два сувсрепа, без изобщо да подозира в какво тежко положение е изпаднал. Малко по-късно идва човек, изпратен от Дома за невръстни сирачета: Мюлер му дава двата суверена, отпуска малко пари и за сиропиталищата за момчета и за момичета. Същия ден Крейк заминава при свой приятел в провинцията. Мюлер е смятал да го придружи, но отлага пътуването заради критичното положение на ул. „Уилсън“. Същата седмица, след като се е молил заедно с персонала на Домовете, един от работниците идва при Мюлер и му дава шестнадесет шилинга.

- Смятам, че не е редно да се моля, ако не предоставя всичко, с което разполагам.

Мюлер приема дарението. В онези тежки години не е необичайно хора от персонала да даряват парични суми и дори да продават свои ненужни лични вещи, за да помогнат на сиропиталищата. Мюлер отрича това да е отстъпление от ръководните начала, на които се осланя в работата си със сирачетата. Напротив, изтъква, че при никакви обстоятелства молитвите за ежедневните нужди няма да бъдат чути, докато човек не се раздели с парите или с личните вещи, които не са му необходими. Той пише:

Институция като ръководената от мен щеше бъде непосилно бреме дори и за богат вярваш, ако смята да дава от излишъка си, а не е готов да се раздели с цялото си имущество, когато сиропиталището е в нужда.

Следващият вторник рано сутринта Мюлер отново премисля положението на ул. „Уилсън“. „Брат Т“ разполага с двадесет пет шилинга, самият Мюлер дава още пет. И този, както и всички останали дни на него тежи грижата за живота на около сто души.

С една лира и десет шилинга закупуват необходимото месо, хляб и малко чай за един от домовете и мляко за трите сиропиталища. За този ден с осигурено всичко необходимо, а хляб има за още два дни. Как ще изкарат до края на седмицата? Средствата са изчерпани: всички членове на персонала са дали всичко, което имат. Срещат се както обикновено за молитва, после се заемат с ежедневната си работа. Пари обаче не постъпват. Всички в трите дома обядват обилно, после Мюлер продължава да се моли. Не пристигат дарения. Как на другия ден ще погледне децата в очите и ще им каже, че няма нищо за закуска? Това е „духовно изпитание“ за Мюлер. Седем години по-късно той си спомня този ден като единствения случай, когато: „Господ сякаш отхвърли нашите молитви“.

Някъде в ранния следобед иззвънява звънецът на входната врата в дома му. Дошла е жена, която му се представя:

- Пристигнах преди четири-пет дни от Лондон. Отседнала съм при хора, които живеят в съседство с момчешкото сиропиталище. Дъщеря ми даде тези пари за вашето начинание.

В плика има три лири стерлинги, два шилинга и шест пенса, напълно достатъчни, за да осигурят всичко необходимо за следващия ден. Веднага след като жената си тръгва, Мюлер възкликва развълнуван:

След като получих парите и останах сам, виках с благоговение и благодарност към Всевишния. Вечерта отново се срещнах със своите съратници, за да се молим и да благодарим на Бога – сърцата ни бяха много окуражени. Това, че няколко дни парите

са били така близо до сиропиталищата, но не бяха дадени, е недвусмислено доказателство, че още от самото начало Бог е смятал да ни помогне. Понеже се радва на молитвите на чедата Си, Той ни остави да се молим толкова дълго, а също подложи на изпитание вярата ни, за да стане Неговият отклик дважд по-сладък.

Настъпва зимата на 1838 г. и нуждите продължават да се задоволяват ден за ден. На 21 ноември, след като децата в трите сиропиталища получават изобилен обяд, става ясно, че и трите дома са останали без средства. Разделят останалия хляб между всички с надеждата да изкарат още един ден. Няма пари за троха хляб.

- Очаквам помощ – нека видим как Господ ще ни избави този път – казва Мюлер.

Следобед тръгва нагоре по Кингздаун, но му става много студено и за да се постопли с ходене, решава да се върне по по-дългия път през Кларънс Плейс. На двадесетина метра от дома си на ул. „Пол“ среща един познат, който го изпраща до вкъщи. След кратък разговор той му дава двадесет лири стерлинги.

Мюлер предоставя десет от тях на дяконите във „Витезда“, за да помогнат на победните вярващи да си купят въглища за зимата, други пет лири дава на Дружеството за библейски познания, а останалите пет отиват за сиропиталищата на ул. „Уилсън“.

След седмица отново възникват трудности. По пладне на 28 ноември Мюлер се среща с персонала за молитва. Някой е почистил безплатно часовника в сиропиталището на ул. „Уилсън“ 1 и е предложил да поправя часовниците и в трите дома. В два от тях – за момчета и за невръстни сирачета – нямат хляб и мляко за следобедната закуска. Докато Мюлер и съратниците му се молят, на вратата се почуква и една от жените излиза. Другите продължават да се молят мълком на колене, после стават.

- Сигурно е, че Бог ще прати помощ – отсича Мюлер.

Още преди да е изрекъл тези думи, вижда върху масата бележка, която някой е внесъл, докато са се молили. Тя е от Мери и към нея е приложено писмо с десет лири стерлинги за децата.

Предната вечер някой го пита:

- Дали, като теглим чертата, ще излезе, както и миналата година – че сме се справили блестящо?

- Ще се справим точно така, както реши Господ – отвръща Мюлер.

Тъкмо този човек е пратил десетте лири стерлинги. На другия ден от Съфолк пристигат осемдесет лири стерлинги, а през декември наред с по-малките дарения получават сто лири стерлинги.

В четвъртък, 7 февруари 1839 г., парите отново свършват. При Мюлер идва брат Т

- Трябват ми ок. една лира стерлинга и два шилинга, за да купя хляб за трите дома и да покрия другите разходи. А разполагаме само с два шилинга и девет пенса. Налага се да отскоча до Клифтън, за да уредя приемането на три нови деца.

- Много те моля, бъди така любезен на връщане да се отбиеш, за да провериш дали междуременно Господ не е пратил малко пари – заръчва му Мюлер.

Този ден и в трите дома има достатъчно храна за обяд. Следобед идва жена от Торнбъри, която купува екземпляр от „Повествованията“ на Мюлер, както и последния годишен отчет като оставя допълнително три шилинга. Пет минути след като си тръгва, в Дома за момчета идва хлебарят. Директорката на Дома за момичета го вижда и веднага отива в другото сиропиталище с шест шилинга, които току-що е получила, докато не са го отпратили, защото те нямат никакви пари. С тези пари тя купува насъщния хляб за трите дома. В четири часа брат Т се връща от Клифтън и се отбива у сем. Мюлер.

- Господ не прати нищо – обяснява му Мюлер.

Един човек от персонала дава пет шилинга от своите пари. Мюлер моли Господ да му посочи стихове от Библията, върху които да проповядва довечера във „Витезда“. Бог насочва вниманието му към един откъс от Матей 6:19-34.

Вечерта, докато младият пастир чете със силен пруски акцент, вярващите долавят пламъка в гласа му:

- „И тъй, не се безпокойте и не думайте: „Какво ще ядем?“ или „Какво ще пием?“, или „Какво ще облечем? понеже Небесният ви Отец знае, че се нуждаете от всичко това. Първом търсете Неговото Царство и Неговата правда и всичко това ще ви се прибави. Затова не се безпокойте за утре, защото утрешният ден ще се безпокои за себе си. Доста е на деня злото, което му се намери.“

След проповедта във „Витезда“ Мюлер отива в дома на ул. „Уилсън“ 6, за да се помоли и там. С влизането му съобщават, че от Барнстапъл е пристигнал колет. Отваря го и намира осем лири стерлинги за децата и две за Библейския фонд, както и отделно дарение от три лири стерлинги. Освен парите в колежа има мериносова вълна, шест книги, предназначени за продажба, златна кутия с аписалки, два златни пръстена, две златни обици, колие и сребърна кутия за писалки.

- Трябва да уповаваме на Господа за още средства – казва Мюлер на брат Т следващата сряда и му дава последните пари с които разполага.

Същия следобед сиропиталищата на ул. „Уилсън“ са посетени от едно семейство, а в Дома за момчета се срещат с две дами, едната от които казва:

- Няма как да издържате домовете, ако не разполагате с много пари.

- Имате ли достатъчно средства? – пита мъжът директорката.

- Парите ни са на влог в банка, която не може да фалира – отвръща тя, за да не наруши правилото никога да не разкрива финансовото състояние на домовете.

Преди да си тръгне, мъжът оставя в Дома за момчета пет лири стерлинги.

През март Мюлер получава писмо от брат Т, който е заминал за няколко дни в Девън, в което му пише, че с посещението си ще помогне на децата. Брат Т е дал годишния отчет за дейността в сиропиталищата на един доста съобразителен човек, който, след като го прочита, се моли от все сърце Господ да подбуди сестра му да дари

някои от скъпоценностите си за децата. Не след дълго молитвите му са чути и брат Т се връща от Девън с тежка златна

верижка, пръстен, инкрустиран с десет диаманта, две гривни от масивно злато и две лири стерлинги. Преди да продаде скъпия диамантен пръстен, Мюлер изписва с него върху стъклото на прозореца в стаята си „Йеова-ире“ – „Господ ще промисли“.

Докато живее на ул. „Пол“. той черпи сили от написаното на стъклото и си спомня невероятния начин, по който се е сдобил с пръстена.

През лятото и есента на 1839 г. непрекъснато постъпват средства – не стигат за повече от ден-два, но никога не остават на червено. От един понеделник през ноември става ясно, че парите обикновено са достатъчни, за да покрият само най-неотложните нужди. Мюлер започва деня с десет шилинга, останали от почивните дни. Сутринта получава дарение от една лира стерлинга и десет шилинга, а после от ул. „Уилсън“ пристига бележка, че разходите за деня възлизат на три лири стерлинги. Още докато Мюлер чете бележката, от Девън идва писмо с един суверен.

През декември 1839 г. са насрочени открити събрания, на които да се отчетат средствата, осигурени от Бога за депата. Мюлер и помощниците му се молят, докато дойде времето за събранията, да са в състояние да отчетат, че разполагат с достатъчно средства. Тези събрания са единственото място, когато говорят открито за паричните постъпления в сиропиталищата и те неизменно се опитват да избегнат впечатлението, че ги използват, за да просят пари. На 4 декември Бог откликва на молитвите им. От Източна Индия за децата пристигат сто лири стерлинги. Всички са неописуемо щастливи, че на събранията ще могат да съобщят как след времето на изпитания Бог се е погрижил изобилно за сирачетата.

В края на годината Мюлер записва в дневника си, че от години здравето му не е било толкова добро. Отдава го на Божието благословение и на навика да става рано и да се мие със студена вода.

Традиционното молитвено новогодишно събрание продължава след полунощ. Някъде към един часа, след като събранието е приключило, Мюлер получава запечатан плик

с пари за децата. Той знае, че жената, направила дарението, има много дългове и е ежедневно преследвана от кредиторите си, затова връща плика, без да го разпечатва. Мюлер е убеден, че длъжникът няма право да дарява пари. Той отказва да приеме това дарение, макар да е

наясно, че не разполага със средства да покрие разходите по посрещането на Новата година. Сутринта получава повече от десет лири стерлинги, достатъчни за пай-неотложните нужди.

През януари на 1840 г. в сиропиталищата постъпват значителни суми, затова в началото на февруари Мюлер заминава за Германия. Прекарва в Берлин десет дни, сетне поема към родната си къща в Хаймерслебен. Заварва баща си много отмалял и въпреки това през цялото време старецът се държи изключително мило с него. Георг забелязва, че той се моли и чете Библията. В края на февруари напуска Хаймерслебен и се сбогува с баща си, този път завинаги. Старецът издъхва след месец.

В началото на март Мюлер се качва в Хамбург на един от първите параходи, които пътуват през Ламанша до Лондон. На кораба подхваща разговор с двама руски евреи, които го изслушват внимателно, макар да не им споменава открито, че Исус е Месия. След като се отдалечава, забелязва, че те си шушукат нещо, и решава, че са го помислили или за покръстен евреин, или за мисионер, който работи сред евреите. Скоро единият идва при Мюлер и го пита:

- Я ми кажете, какво мислите за оня Исус?

- Вярвам, че Той е Месия, Господ и Бог.

Евреинът се огорчава и от този момент старателно избягва всеки контакт с Мюлер.

Същата вечер, докато се хранят на масата на капитана, един от пътниците пита Мюлер за дългия му разговор с двамата евреи.

- Наистина е невероятно – отвръща Мюлер, – че евреите се отличават навсякъде по света и няма как да ги сбъркаш с друг народ.

- Причината за това се крие в Св. Писание – намесва се капитанът – и това доказва, че Библията е истинна.

- Съгласен съм – отвърща Мюлер и до пристигането в Лондон разговаря надълго с капитана, когото описва като „истински брат в Господа“.

Тежки времена

През 1832 г., след пристигането си в Бристол, Мюлер и Крейк заварват в църквата „Гедеон“ само седемдесет сериозни вярващи, а „Витезда“ е нищо повече от празна зала. През 1840 г. двамата вече не проповядват в „Гедеон“, а във „Витезда“ има повече от петстотин членове. Стотици са се присъединили към паството само през 1840 г., а петдесет са приели християнската вяра вследствие на проповедите на Мюлер и Крейк. През следващите тридесет години паството ще се удвои отново и през 70-те години на XIX век вярващите ще са повече от хиляда души. През май 1840 г. пет сирачета приемат християнството и стават членове на църквата „Витезда“ – вече четиринадесет от по-големите деца от сиропиталищата на ул. „Уилсън“ са част от паството.

През 1840 г. в Бристол пристига госпожа Ан Евънс, която е посещавала в Лондон нововъзникнала баптистка църква. В Бристол отива с една приятелка във „Витезда“, за да чуе проповедта за Второто пришествие. Тя е оставила живо описание на църквата и на отношенията в сиропиталищата в началото на 40-те години на XIX век.

За мен излагането на Св. Писание от Хенри Крейк е истинска промяна в богослужението, образно казано „тлъстина и мас“. Едва сега разбрах смисъла на тези слова и наистина се почувствах на зелени пасища. Познавам само един човек – доктор Макларън от Манчестър, който може да се мери с господин Крейк. Той владее езика на оригинала по-добре от повечето учени мъже, несравними са прозренията му за смисъла на Св. Писание. Голяма радост е да слушаш човек като него. Мислех

си: „ще отида отново" и докато бях в Бристол, не съм ходила никъде другаде. За мен това бе като новорождение. Най-послед чух ясно благовестие, което разбрах. Преоткрих Библията и станах свидетелка на братска любов, каквато никъде не съм виждала. Богобоязливият, скромен живот, дори на богатите представители на висшите слоеве на обществото, ме върна назад, към времето на апостолите, и аз усетих, че това е истинското християнство. В деня, след като навърших двадесет и една години, аз заживях в сиропиталището на ул. „Уилсън". Следващите пет години имах щастието да служа на сираците и през това време бях зад кулисите, така че наблюдавах отблизо целия живот на братята, затова и мога да свидетелствам, че те наистина живеяха духовно, бяха се посветили да служат на Господа и се задоволяваха само с най-необходимото. Там видях мъже и жени, отказали се от всичко, за да последват Исус Христос.

Американският писател и библейски учител доктор А. Т. Пиърсън описва след време „Витезда" като една от двете наистина апостолски църкви, които е виждал.

Към края на юни 1840 г. сем. Мюлер заминава от Бристол за Ливърпул с осем мъже и жени, решили да станат мисионери. Мюлер ги изпраща до кораба и преди да се качат, един от тях му дарява шест лири и десет шилинга за сираците.

- Общите ни средства са предостатъчни (мисионерите раз полагат само с двадесет лири стерлинги). През няколкото месеца, докато пътуваме с кораба, не ни трябват пари, докато на теб ще свършат добра работа, а когато ни потрябват средства, Господ ще ни ги осигури. Другите братя и сестри не носят собствени пари и на мен не ми трябват. Господ направи така, че обикнах истински сирачетата, затова не ми отказвай, а приеми сумата.

В събота, 15 август 1840 г., над ул. „Уилсън" отново надвисва бедствено положение. Всички запаси са почти изчерпани, приходите от последната седмица не са големи. В събота разходите са двойно по-големи, защото трябва да е купи храна и за неделя. Сиропиталищаат се нуждаят най-малко от три лири стерлинги за да изкарат деня, а няма и пени.

Някъде към дванадесет и половина две жени донасят две лири стерлинги, седем шилинга и шест пенса и Мюлер незабавно ги отнася в Дома за момчета, като заварва малчуганите да обядват. Брат Б. дава на Мюлер бележката, която тъкмо се е канел да му прати:

Драги братко,

Вечерта е осигурена – имаме картофи от градината на децата, ябълки от дървото на детската площадка (с които опекохме пай) и продукти за четири шилинга и шест пенса, предоставени от един от работниците. Нуждаем се от много неща. Господ промисли за днес – ще Го прави и занапред.

Същия ден Мюлер получава един шилинг от продадени „Годишни отчети“, един шилинг е пуснат в кутията в сиропиталището на ул. „Уилсън“ 6, шест шилинга и шест пенса за ушитото от децата и шест шилинга дарение, което една от сестрите е направила в сиропиталището.

През декември свикват обичайните годишни събрания, на които да отчетат свършеното през 1840 г. Мюлер смята, че първото е минало добре, като е особено доволен, че тази вечер се чувства щастлив и от изражението му не е проличало, че не разполага и с грош, за да посрещне разходите на следващия ден.

След събранието някой оставя в дома му два и половина пенса. Всичко, с което разполага, са тези два и половина пенса и на другия ден Мюлер обръща взор към живия Бог. Никога не са

оставали с толкова малко хляб, който след закуската свършва в Дома за момчета и в Дома за невръстни сираци. За щастие около единадесет часа Мюлер получава от Барнстапъл банкнота от пет лири стерлинги и половин суверен. Вечерта е проведено второто отчетно събрание.

Тогава Мюлер прави равностметка за петте години, през които съществуват сиропиталищата:

Основната цел, в името на която бяха създадени сиропиталищата, е Христовата Църква като цяло да се съживи, като види как в тежки времена десницата Божия се е разпростряла над нас в отговор на нашите молитви. Нашето желание е не да ни се спестят (изпитанията – доп. мое) , а Господ да се смили и да ни подкрепи в тях, та да не Го опозорим със своето неверие. Този начин на живот ни доближава неимоверно до Господа. Ден подир ден Той изследва не ни ли трябва нещо, за да ни помогне. Никога не съм бил по-близо до Господа, от деня, когато нямахме пари за обяд и Той осигури храна за над сто души. След обяда нямахме нищо за следобедната закуска, а Господ осигури и нея, въпреки че не съобщаваме на никого, когато изпаднем в нужда...

Мнозина смятат, че такъв начин на живот обсебва ума с грижи как ще се намери храна, дрехи и всичко останало, и ни прави неспособни за духовни занимания. Не съм съгласен по три причини. Първо, нашето съзнание почти не се ангажира с грижата за насъщния, защото тя е възложена на нашия Отец. Ние сме Негови чеда и Той не само ни позволява, а и ни заповядва да постъпим така. Второ, дори да се притеснявахме ще имат ли децата всичко необходимо и дали ще намерим средства за другата си дейност, ние уповаваме единствено на Господа и нуждата ни тласка в присъствието на нашия Отец – това е благословение, а не душевно терзание. Трето, душите ни съзнават, че вярата ни е подлагана на изпитания единствено за прослава на Бога и за доброто на цялата Църква. Това ни отвежда при Него, за да Го молим отново и отново да ни показва Своята благодат, та да бъдем верни в служението си.

През 40-те години на XIX век Дружеството за библейски познания работи не само със сираците, но се е нагърбило с цялостното ръководство и издръжка на шест дневни училища, посещавани от над триста бедни деца, като помага на други училища в Бристол. Мюлер организира вечерни курсове за възрастни, които не знаят да четат и пишат. От 1834 г., когато е създадено Дружеството за библейски познания, са раздадени над шест хиляди Библии, а от 1840 г. се разпространяват и други книги – някои срещу заплащане, други безплатно. Фондацията на Мюлер и до ден днешен развива активната си дейност. През 1840 г. дружеството изпраща на мисионерите в чужбина сто и двадесет лири стерлинги.

През пролетта на 1841 г., макар и да не е тежко болен, Мюлер усеща, че трябва да си почине. Получава пет лири стерлинги за лични нужди и решава: това е знак, че трябва да напусне за малко Бристол. Отива в Нийлсуърт, графство Глостършир, където отсяда при приятели.

Онази пролет в Нийлсуърт си създава навик, който ще запази до края на живота си. Дотогава сутрин, веднага след като се облече, започва да се моли. По време на престоя си в Нийлсуърт стига до извода, че по-важно е първо да се съсредоточи и обмисли определен пасаж от Библията, защото:

Само чрез Словото Божие сърцето ми ще се утеши, насърчи, предупреди, насочи и упъти, докато се слее с Господа... Рано сутрин се молах с няколко думи Бог да употреби безценното Си Слово, размишлявах, търсех във всеки стих благословия не за да проповядвам, а за да се сдобия с храна за душата си. Установих, че почти винаги след няколко минути душата ми усещаше подтик да се изповяда или да възхвалява Бога, или да се застъпи за някого, или да се моли. Макар да не се бях отдал на молитва, а на размисъл, той почти веднага преминаваше в молитва... Създадох си навика да прекарвам час-два на открито, да се разхождам преди закуска из полето, а през лятото да седя на стъпалата, ако не ми се ходи. Навикът да се разхождам и да се отдавам на размисъл преди закуска се отразява прекрасно на здравето ми. Щом изляза на открито, винаги взимам със себе си Новия Завет, отпечатан с едър шрифт, който нося с цел да го чета, докато съм навън. Когато нямах този навик, постъпвах различно – станех ли от сън, начаса започвах да се моля и обикновено прекарвах цялото време до закуска в молитви... Какви бяха резултатите? Често прекарвах на колене четвърт, а понякога и половин-един час и чак тогава усещах как съм получил утеха, насърчение и душевно смирение. Нерядко мислите ми блуждаеха през първия половин час и чак след това започвах да се моля. Сега това почти не ми се случва. Сърцето ми се храни с Истината, влиза в общение с Бога и аз говоря на своя Отец и Приятел (въпреки че съм покварен и недостоеен) за всичко, на което Той ми е обърнал внимание в съкровено Си Слово. Питам се защо и преди не постъпвах така.

През летните месеци на 1841 г. сиропиталищата се радват на благоденствие, което Мюлер нарича „несекващата Божия река на изобилието“. От три години насам ул. „Уилсън“ не се е радвала на такова богатство. То не трае дълго. Времето от септември 1841 до началото на следващата година Мюлер описва така: „Беше угодно Богу да изпита вярата ни като никога досега“

Предстои дълга и тежка зима, за която Мюлер споделя:

Повече от половин година след септември 1841 г. вярата ни бе подложена на непосилни изпитания – месеци наред храната бе осигурена ден за ден и дори ядене за ядене.

Уповавахме единствено на Господа, молахме се дълго, а помощ нямаше отнийде. Само поради великата Божия милост хората, обrekli се на това дело, не се отчаяха, не се умориха да се борят и да вършат Божието дело. Те не посърнаха, задето Бог забавя помощта Си и не възлюбиха този свят, подвластен на Лукавия. Всред изпитанията получих пълната увереност, че когато му дойде времето, Господ ще простре десницата Си и това ще послужи за доброто на Христовата църква, като в нас се изпълни писаното: „Ако ни наскърбят, това е за вашата утеха...“

Периодът на относително благоденствие приключва през септември, но положението не се влошава отведнъж. Сутринта на 1 октомври Мюлер отново записва в дневника си, че не разполага и с пени. Помощта вече е на път. Малко преди обед той получава десет шилинга заедно с писмо: „Вашият Небесен Отец знае от какво се нуждаете. Уповавайте на Господа“ След около пет минути Мюлер получава от една ирландка десет лири стерлинги. После му съобщават, че от Тетбъри са пратили три колета с вещи, които да се продадат, и парите да бъдат предоставени на децата. Два часа по-късно му предават четиринадесет по-малки дарения, възлизащи на около тридесет шилинга.

След месец рядко даряват повече от десет лири стерлинги. Ето какво е записал за 23 ноември:

Вчера получихме пет шилинга за чорапи, но ги използвахме за закуската в сиропиталището за момчета. Една сестра е пратила шунка и грах. Напоследък сме в голям недоимък. Един работник от персонала даде собствените си пари за да осигурим обяда в сиропиталището за момичета. В сегашната страшна оскъдица получихме от продажбата на Годишни отчети седемдесет шилинга и шест пенса, които чакаме от няколко месеца, а Господ ги прати сега – тъкмо навреме. Получихме и два шилинга и шест пенса за шивашките услуги, извършени от децата. Благодарение на това ще изкараме криво-ляво и днес. Следобед Господ ни даде поредното доказателство, че въпреки немотията продължава да ни обича и да се грижи за нас – от Плимут пристигна колет с дрехи и най-различни дрънкулки.

Рано на следващата сутрин продават една от „дрънкулките“ от Плимут за сума, която ще покрие разходите за деня. Заради бедственото положение Мюлер всеки ден събира помощниците на ул. „Уилсън“, за да се молят заедно. Същата сутрин, след като отива на молитва, той научава, че след като станали от сън, най- малките сирачета излезли на разходка с учителката. При тях дошла една бедна жена, която им дала два пенса.

„Това е нищо! – възкликнала жената. – И все пак се чувствам длъжна да ги дам“. Тази сутрин за плащането на хляба не достига един пени.

Както винаги, през декември трябва да бъдат свикани събрания, на които да се отчете дейността през годината. В края на 1841 г. сиропиталищата са изпаднали в такова затруднение, че Мюлер решава да отложи годишните събрания, да не би някой да помисли, че ги използват, за да просят пари. Отлагат издаването на Годишните отчети. Мюлер пише:

Какво по-добро доказателство мога да дам от това, че се осланям единствено на живия Бог, а не на събранията или Отчетите, след като и в пай-големия недоимък, вместо да се радваме, че с дошло време да огласим затрудненията си, продължаваме да мълчим и да не казваме нищо. Господ е изпратил беднотията, за да ни опита дали с цялото си сърце уповаваме на Него и дали наистина гледаме само към Него.

Тази искрена вяра не е възнаградена веднага. Напротив, няколко години по-късно Мюлер пише:

От самото начало чак до ден днешен, не помня време, когато вярата ми да е била подлагана на такова тежко изпитание, както през четирите месеца от 12 декември 1841 г. до 12 април 1842г.

Децата не подозират за трудностите и не са лишавани от добра храна, дрехи или топлина. Има доста критични моменти. По обед във вторник, 8 февруари 1842 г., и в трите детски дома има достатъчно храна да изкарат до вечерта, по персоналът не разполага и с пени, за да купи необходимото количество хляб и мляко за следващия ден, а две от сиропиталищата са останали без въглища. Мюлер си казва, че никога досега не са изпадали в такова тежко положение, и пише в дневника си, че ако до девет часа на другия ден Бог не прати нещо, „името Му ще бъде опозорено“. Надвечер им донасят девет сладкиша със сливи, приготвени от една добра жена. Те са вкусни и въпреки че им вдъхват смелост, положението си остава критично. Вечерта Мюлер си ляга със свито сърце, като завършва записките за деня в дневника си с думите: „По-бедни сме отвсякога, но чрез благодатта очите ми не са втрещени в празните складове и в празния портфейл, а в богатствата на Господа. „

На другата заран Мюлер отива между седем и осем часа на ул. „Уилсън“, за да види дали Бог се е погрижил за децата. Казват му как един предприемач християнин изминава около километър до работното си място, когато му хрумва, че децата на Мюлер може би са в нужда. Решава, вместо да се връща, да се отбие вечерта в сиропиталищата и да занесе нещичко. Той споделя по по-късно с Мюлер: „Мисълта, че трябва да помогна, не ме напускаше.“

Незабавно изпраща в Дома за момчета три суверена. С това дарение, както и с някои по-малки суми, е закупено всичко необходимо за следващите два дни.

В началото на април 1842 г. Мюлер и помощниците му са оставили зад гърба си половин година тежки изпитания и недоимък. Средствата и храната пристигат в последния момент,

като има опасност децата да седнат на празна трапеза. Мюлер е непреклонен в решението си да не моли когото и да било за пари.

Никога изпитанията не са били толкова тежки. Колко още ще издържи?

Във вторник, 12 април, сиропиталищата са изпаднали в бедствено положение – от събота на ул. „Уилсън“ са постъпили само четиринадесет шилинга. Рано сутринта Мюлер пада на колене и започва да се моли:

- Господи, имай милост към нас! Знаеш, че имаме отчаяна нужда от овесени ядки, от няколко чифта нови обувки, от пари да поправим старите обуца и да попълним запасите си от хранителни продукти, от нови дрешки на децата, а също и от малко пари за заплати. Много Те моля, прати ни по-големи суми.

По-късно същата сутрин от Източна Индия пристига плик със сто лири стерлинги. „Невъзможно е да опиша колко много ме зарадва Господ с този плик... – пише Мюлер. – Изобщо не се изненадах, нито се развълнувах, когато получих дарението, понеже то бе отговорът на моите молитви, който отдавна чаках“

В началото на май Мюлер решава, че е крайно време да обнародва поредния Отчет за дейността на дружеството за библейски познания, в който се включва и дейността на сиропиталищата. Заради трудностите Отчета се е забавил с цели пет месеца.

През последната година и пет месеца дружеството е финансирано не само стоте деца в сиропиталищата, по и ред други дейности, например неделните училища, школите за възрастни, дневните училища, раздаването на Библии и на християнски книги, издържало е мисионери в чужбина. През това време малко от децата в сиропиталищата са боледували, а нито едно не е починало. Общите разходи за трите Дома възлизат на хиляда триста тридесет и девет лири стерлинги. Такъв баланс би задоволил и най-педантичния счетоводител!

Справедливото недоволство

Мюлер прекарва с Мери в Щутгарт половин година – от август 1843-та до февруари 1844-а, като се опитва да изглади богословските противоречия, възникнали в местната баптистка църква. През това време на ул. „Уилсън“ няма никакви затруднения. Докато Мюлер е в чужбина, започва да работи четвърто сиропиталище, което приема първите деца.

През цялото лято на 1844 г. няма трудности със средствата, но в началото на есента парите привършват.

Сутринта в сряда, 4 септември, разполагат всичко на всичко с един фартинг, а трябва да бъдат нахранени близо сто и четиридесет души – деца и персонал. Мюлер не се притеснява и често казва: „Нашите нужди ми носят утеха“ И днес, както толкова много други дни, очаква с трепет да види как Бог ще прати помощ.

Малко след девет часа получава на ул. „Пол“ един суверен, пратен анонимно. Някъде между единадесет и дванадесет от ул. „Уилсън“ изпращат бележка, че за деня са нужни една лира стерлинга и два шилинга. Докато Мюлер я чете, пред входната врата спира карета и прислугата съобщава, че е дошъл някакъв господин от Манчестър, който казва:

- Аз съм вярващ в Господа Исуса Христа и съм пристигнал в Бристол по работа. Слушал съм за вашите сиропиталища и съм изненадан, че без да имате постоянни приходи, без да молите никого, получавате годишно над две хиляди лири стерлинги.

Разговарят, след което предприемачът дава на Мюлер две лири стерлинги. Същата сутрин в касата на сиропиталищата постъпват още десет шилинга – печалбата от продажбата на дамски чанти. Същия ден получават други малки суми, както и кашон с вещи за продан.

Зимата вече чука на вратата и Мюлер започва да се моли усърдно за конкретни неща:

- Милостиви Боже, много Те моля, осигури средства, с които да купя нови дрешки за децата. Домът за момчета има нужда от боядисване, не е зле и персоналът да получи заплати.

В началото на октомври молитвите му получават отклик. Изпращат седемдесет лири стерлинги с молба да им съобщят, „ако се нуждаят от средства за нещо конкретно“. Мюлер отбелязва в дневника си:

Макар дарението да идва тъкмо навреме, не мога да пиша на любезния дарител, да не би да реши да даде още средства, след като му изложам в какви обстоятелства се намираме. Може да излезе, че това дело не е само на Бога, Който осигурява средствата.

Домът за момчета е боядисан, а персоналът получава допълнително възнаграждение.

През 1 844 г. всички на ул. „Уилсън“ се радват на една щастлива Коледа. Мюлер описва това време като „период на богатство, и изобилие“. Зимата е много люта, всичко се пука от студ, а на децата им се е отворил апетит. Когато е възможно, персоналът поръчва големи количества храна, например една събота през февруари купуват цели четиристотин килограма ориз и двеста и деветдесет килограма грах. По време на утринната разходка на 12 февруари – най-студената сутрин през цялата зима, – докато се моли и размишлява, Мюлер казва:

Милостиви Отче, благодаря Ти, че разполагам с предостатъчно въглища, добра храна и топли дрехи. Възможно е някои от децата в Бристол да са в нужда. Много Те моля, осигури средства, за да мога да помогна на всички нуждаещи се.

Три часа по-късно получава дарение от десет лири стерлинги за лични нужди. Изобщо не се съмнявам какво е направил с дарението, макар че не е вписал нищо в своя дневник. Знае се, че през дългия си живот е дарил над 80 000 лири стерлинги лични средства. Мнозина дарители знаят колко загрижен е Мюлер за бедните и понякога изрично посочват, че предоставените от тях парични суми са за личните му нужди.

Лидия е на дванадесет години и получава, по думите на Мюлер, „много добро образование“ в частно училище. След половин година Мюлер иска сметката, но директорката отвърща:

„За мен е удоволствие Лидия да учи при нас безплатно!“ Мюлер не иска и да чуе и накрая плаща сметката. Сумата му е върната до последното пени анонимно от директорката, което разбира след време. Лидия завършва училището на осемнадесет години, но въпреки многото си опити Мюлер не успява да получи повторно сметката за обучението. Той записва в дневника си:

Бях в състояние да заплащам нейното обучение и настоявах да го правя, но Господ го даде безплатно, като за пореден път показва, че е готов свършено да помага и да задоволява всичките ми нужди.

В четвъртък сутринта на 30 октомври 1845 г., Мюлер получава „любезно и дружелюбно“ писмо от човек, който живее па ул. „Уилсън“. Той му пише, че заедно със съседите „изпитват различни неудобства от това, че сиропиталищата се намират на ул. „Уилсън“. Подателят оставя на Мюлер сам да реши какво да предприеме.

Идния понеделник той отделя няколко часа за молитва и размисъл върху новото затруднение. Моли Бог да го упъти за правилното решение и записва всички „за“ и „против“ преместването на децата от ул. „Уилсън“.

Оплакването на съседа „не е лишено от основания и е справедливо“. Мюлер не отрича, че, най-вече когато играят, децата „вдигат голяма олелия“, но „въпреки че шумят, никой не може да се сърди заради това на милите дечица“. Мисли си: „И на мен биха ми надули главата, ако живеех в съседство със сиропиталищата... Не бива да причинявам на другите онова, което не искам да причиняват на мен“ Второ, има още един проблем – в четирите детски дома живеят около сто и петдесет души и затова понякога канализацията се запушва, а водата не достига.

Има и други причини сиропиталищата да бъдат преместени. На ул. „Уилсън“ има само една детска площадка, която побира малчуганите само от един дом, а Мюлер иска те да разполагат с повече място за игра. Ще му се сираците да живеят близо до полето,

където могат да създадат градини, в които по-големите момчета да се трудят. Друго предимство на по-голямото сиропиталище е, че в него ще има възможност дрехите да се перат в самия дом.

Мюлер е притеснен, че въздухът на ул. „Уилсън“ е мръсен, а много от децата преди да постъпят в сиропиталищата са страдали от различни заболявания и би трябвало да живеят в здравословна среда. Учителите и възпитателите също ще са доволни, ако след часовете и занятията има къде да се поразходят. От няколко години Мюлер безуспешно търси в Бристол имот, който да отговаря на тези изисквания. Според него големите фамилни къщи обикновено не стават за сиропиталища, понеже въздухът в тях е много застоял.

Колкото повече си мисли и се моли, толкова по-убеден става, че Божията воля е с вяра да се впусне в най-дръзкото начинание през живота си – да построи нов дом за сираците. Мюлер пише:

Господ ме насърчи да строя и намеренията Му не са свързани само с добруването на сираците и по-добрата организация, но това доказва отново и отново, че Той може и ще осигури всичко на онези, които се нуждаят и упоават на Него. Ако разширя дейността и построя голяма сграда, ще приютим триста сираци заедно с учителите, възпитателите и прислугата.

От откриването на сиропиталищата през 1836 т. не е имало толкова много молби за приемане – особено на момчета. На Мюлер му е болно, че е принуден да отправя дечицата, понеже няма възможност да им осигури покрив над главата.

Търси съвет от приятелите във „Витезда“. Всички са единодушни, че е редно сиропиталищата да се преместят и той трябва да построи нова сграда. Георг и Мери започват да се молят всяка сутрин за новото сиропиталище и след като се убеждават, че това е волята Божия, започват да искат Господ да им предостави необходимите средства. Според преценката на Мюлер ще им трябват най-малко десет хиляди лири стерлинги.

През ноември Робърт Чапман пристига по работа в Бристол. Мюлер е Щастлив, че ще може да се посъветва с приятеля си за строежа.

- И според мен трябва добре да обмислиш подобно начинание -подкрепя го Чапман.
- Искай помощ от Господа и нека Той ти посочи плана, така щото всичко да е богоугодно.

Последните седем години не са били никак лесни – често пъти парите не достигат. Мнозина на мястото на Мюлер ще се задоволят с полезната дейност на ул. „Уилсън“ и биха отхвърлили нейното разширяване като ненужно и невъзможно. Мюлер не се задоволява с постигнатото, защото вече е убеден, че волята Божия е да го разшири и да гради. Често изтъква, че неговият Бог е богат Бог, Който разполага с неограничени ресурси: „Среброто

е Мое и златото е Мое, казва Господ на Силите.“, „Мой е добитъкът, който е по хиляди хълмове.“

На 10 декември 1845 г. Мюлер получава първото дарение за строежа: хиляда лири стерлинги, най-голямата сума, предоставяна досега от един човек. „Когато ти получих, бях спокоен и

невъзмутим, сякаш са ми дали някакъв си шилинг. Сърцето ми жадуваше за отклик на моите молитви“

Сестрата на Мери се връща от Лондон, където е била на гости. Тя споделя със зет си:

- Запознах се с един архитект християнин, който наскоро е чел твоите „Повествования“ и ги смята за много увлекателни. Интересуваше се от дейността ти. Когато му казах, че възнамеряваш да строиш нов дом за сираците, архитектът предложи да го проектира и да ръководи строителството безплатно!

Мюлер е неописуемо щастлив. Според него това предложение, както и дарението от хиляда лири стерлинги, са предвестници на велики събития.

Той започва да търси в покрайнините на Бристол парцел от шест-седем акра. Напоследък в графството кипи бурно строителство и цените на недвижимите имоти са баснословни. Мюлер нарочно не разгласява намеренията си, така щото „десницата Божия да проличи още по-ясно“. Ако разговорът се насочи към тази тема, той на драго сърце споделя плановете си. В края на декември получава още две дарения за строежа.: едното възлиза на хиляда лири стерлинги, а второто – на петдесет. Въпреки че е впечатлен от щедрите суми, в началото на новата година записва следното в дневника си:

3 януари. Едно от сирачетата дари шест пенса. А

10 януари. Едно от децата получи от свой братовчед половин крона и дари за сиропиталището един шилинг и шест пенса.

Една сестра в Исуса Христа ми даде три шилинга, пръстен, чифт златни обици и златна брошка.

През януари Мюлер оглежда няколко парцела, но те са или неподходящи или прекалено скъпи. През следващия месец в дневника му се появяват следните записки:

2 февруари. Днес научих, че в Ашли Даун има подходящ евтин парцел.

3 февруари. Огледах парцела. Най-добрият от всички, които съм виждал.

Ашли Даун безспорно предлага големи възможности – предградието е разположено на възвишенията северно от Бристол, където освен чистият въздух се открива прекрасна гледка на изток към Стейпълтън и на север към Хорфийлд. То е близо до центъра на Бристол и се намира само на един хвърлей от „Витезда“.

Вечерта на другия ден Мюлер посещава собственика на парцела.

- На работа е – казват му.

- Къде работи? – интересува се Мюлер.

Отправя се към работата на собственика на земята, но и там му отговарят:

- Тръгна си току-шо, но ще си бъде вкъщи някъде към осем вечерта.

Мюлер решава, че не е волята Божия да се срещнат тази вечер, и се връща в Кингздаун.

На другата сутрин отново звъни на вратата на богаташката къща на собственика. Отваря му една прислужница.

- Да, господарят си е у дома и иска час по-скоро да се срещне с вас.

В стаята Мюлер заварва уморения господар.

- Снощи ми предадоха, че сте идвали, за да закупите парцела и да построите на него сиропиталище – подхваща домакинът. – Нощес се събудих към три часа и до пет не съм мигнал. Накрая реших, че ако наистина желаете да закупите парцела в Ашли Даун, ще ви го дам за сто и двадесет лири стерлинги акърът, а не за двеста, колкото исках първоначално.

„Милостив е Господ!“ – мисли си Мюлер и подписва договор за покупката на седем акра.

Получава отговор на писмото, с което е предложил на архитекта в Лондон да проектира сградата.

Драги господине,

За мен ще бъде огромна чест, която не мога да изразя, да Ви окажа съдействие в породеното от любов дело, с което сте се нагърбили. За мен ще бъде голямо удоволствие, ако ми разрешите да използвам уменията си на архитект и технически ръководител на строежа на новото сиропиталище. Възнамерявам да Ви помогна всячески и ако всичко се развива добре, с Божията благословия ще Ви предоставя безплатно всички проекти и планове, а също и проектосметка, за да знаете точните разходи. Готов съм да ръководя строителството безплатно.

Следващата седмица архитектът пристига в Бристол и двамата с Мюлер оглеждат заедно парцела в Ашли Даун.

- Разположението е изключително подходящо – отбелязва архитектът. – Чудесно е, че има канализация и водопровод.

Продължават да постъпват пари за строежа и в средата на февруари на Мюлер му обещава дарение от петстотин лири стерлинги.

В края на април проектът е готов. Новият дом ще приюти триста деца – сто и четиридесет момичета и осемдесет момчета над седем години, а също осемдесет невръстни сирачета до

седемгодишна възраст. Предвидени са достатъчно помещения за обслужващия персонал и учителите. Строителството няма да започне, докато не се наберат необходимите средства, а стопа-писването на земята и сградата ще се повери на управителен съвет.

През юли Мюлер получава най-голямото досега дарение: две хиляди и петдесет лири стерлинги, от които две хиляди са за строежа. Записва следното:

След като получих дарението, се зарадвах с цялото си сърце в Господа. Не бях развълнуван, нито учуден, понеже чакам отклик на молитвите си и вярвам, че Бог ме чува. Въпреки това сърцето ми се преизпълни с радост и като Давид аз просто седнах пред Господа, очарован от Него. Падам на коленете си и възхвалявам Бога, и отново Му отдавам сърцето си за благословено служение.

На 19 ноември Мюлер става в пет призори, за да се моли.

- Милостиви Небесни Отче, напоследък неколцина жители на ул. „Уилсън“ се оплакват от неудобствата, създавани от близостта на сиропиталищата. Много Те моля, осигури средствата, с които да започнем строежа. Знаеш, Господи, Ти знаеш, че молбите за приемане надвишават местата в домовете и аз със свито сърце отправям децата. Милостиви Боже, послушай молитвата ми.

Мюлер разлиства Библията и прочита словата на Христос в 7 гл. на Евангелието от Марк: „Затова ви казвам: Всичко, каквото поискате в молитва, вярвайте, че сте го получили, и ще ви се сбъдне“ (24 ст.). Мюлер продължава да се моли: „Господи, вярвам, че ще ми дадеш всичко необходимо. Сигурен съм, че ще получа всичко, защото вярвам, че моята молба вече е удовлетворена.

След закуска отново се моли на колене и пет минути, след като се изправя, получава препоръчано писмо. В него има чек за триста лири стерлинги, от които двеста и петдесет са за строежа. Така средствата, дарени за строителството на новия детски дом, вече възлизат на шест хиляди лири стерлинги.

През декември Мюлер получава поредното дарение от хиляда лири стерлинги, а през януари 1847 г. – още две хиляди лири стерлинги, с които общата сума възлиза на цели девет хиляди лири стерлинги.

Зимата на 1846 г. не е лека и затрудненията на ул. „Уилсън“ са ежедневие. През 1846 г. реколтата от пшеница и от картофи е изключително лоша. Производството на памук в Америка е далеч под очакванията и цената му скача главоломно. Британската икономика страда от скандалите в няколко железопътни дружества и това води до финансова криза. През май 1847 г. Мюлер записва в своя дневник:

Никога досега не сме имали такива трудности с храната. Хлябът струва близо два пъти повече, отколкото преди година и половина, овесените ядки са поскъпнали тройно, оризът – двойно, а картофите са толкова скъпи, че изобщо не са ни по джоба. Децата не са лишени от нищо и в сърцето ми има мир, съвършен мир.

През юни пристигат още хиляда лири стерлинги за строежа, който, заедно с довършителните работи и обзавеждането, ще струва най-малко четиринадесет хиляди и петстотин лири стерлинги. Допълнителните разходи за отопление, газова инсталация, обзавеждане, три големи детски площадки и малък път могат да бъдат направени и по-късно. Мюлер решава да не протака повече и на 5 юли в Ашли Даун се появяват първите майстори. На 19 август са положени основите на новата сграда.

През февруари 1848 г. Мюлер получава дарение от сто лири стерлинги, за които се е молил от седмици, и с които купува нови дрешки на всички момчета.

Строителството продължава и през зимата, когато времето е подходящо. През май само остава да се сложи покривът. Преди децата да се нанесат в Ашли Даун, Мюлер трябва да разреши един наболял проблем всред свободните братя, който тлее от няколко години, и вече се превръща в истинска язва с пагубни последици.

Калени в бурите

Отдавна, още през октомври 1832 г., Джон Нелсън Дерби е проповядвал в църквите „Витезда“ и „Гедеон“ в Бристол, като е насърчавал „изключителната работа“, която „скъпите братя Мюлер и Крейк“ вършат. Дерби е една от най-влиятелните личности сред свободните братя. Кръстен е на прочутия адмирал Нелсън, завършил е Уестминстърското училище и колежа „Тринити“ в Дъблин, където се дипломира със златен медал.

Дерби е противоречива личност. В многото ожесточени противоборства, съпътствали живота му, той се показва като вироглав, неотстъпчив, рязък и груб. От друга страна, понякога е преизпълнен със състрадание и сърдечност. Когато пътува, отсяда не при заможните, а при сиромасите. Историята на Свободните братя изобилства с примери за пословичната му любов към децата, които го обожават.

Способностите му са съчетани с изключителна енергичност. Дерби основава и ръководи около хиляда и петстотин църкви в различни страни. Трудовете му са събрани в четиридесет тома, в които тълкува повечето книги на Библията. Дерби превежда Св. Писание на три езика и пише множество дълбоки и благозвучни религиозни химни.

По собствените му думи той напуска официалната църква заради „единството на тялото, където то не се проявява, не мога да остана“. Първите му години в новото

движение са белязани от безукорно противопоставяне на сектантството. „Истинската тайна на добре организираната църква – пише Дерби – е съвършена широта на сърцето, както при Христос... стойте възможно по-далеч от сектантството... Ти не си , ... „ист“, ти си просто християнин.“

Макар в началото на 30~те години да е във възторг от дейността на Мюлер и Крейк във „Витезда“, след време той отбелязва:

„Ще ми се сърцата им да са отворени за всички.“ Странна забележка, като се има предвид, че Крейк често проповядва пред духовници и е в приятелски отношения със свещеници и учени от официалната църква, включително със старши свещеник Олфорд, архиепископ Тренч и старши свещеник Еликот. Мюлер и Крейк често канят известни духовници извън Свободните братя да проповядват във „Витезда“.

Още през 1835 г. първоначалната „широта на сърцето“ у Дерби е изместена от едно пагубно явление. Тази година Антъни Норис Гроувс (шурей на Мюлер, завърнал се за кратко от Индия) посещава Плимут и забелязва, че под влиянието на Дерби движението Свободни братя започва да се смята за изключително и се превръща в затворена секта. Вместо да бъдат сплотени от истината в Христос, братята са склонни да се опълчат срещу всеки, който е различен от тях.

Тъй като Дерби има влияние в много от новоосновените клонове, Гроувс му пише чистосърдечно: „Откритите и благородни намерения навремето ме увлякоха и омаяха, но сега ти си се отклонил от тези начала и правиш онова, което някога отхвърляше.“

В средата на 30-те години на XIX век Свободните братя вече се състои от течения, които взаимно се изключват. От една страна, хора като Гроувс, Мюлер, Крейк и Чапман правят всичко по силите си, за да запазят първоначалния антисектантски принцип, и приемат всички, „които Христос е приел“. От друга страна, Дерби и все по-многобройните църкви под негово влияние се стремят към установяването на обединена световна Църква, изразителка на единството на тялото Христово, и проповядват отделяне от злото като път към единството.

Възникват още противоречия. През 1839 г. Мюлер и Крейк се усамотяват в продължение на половин месец, за да обмислят някои въпроси за устройството на църквата „Витезда“. Те са непоколебимо уверени, че е необходимо да има избрано църковно настоятелство и йерархична духовна власт. Дерби се обявява против всяко официално потвърждаване на дарбата на проповедника и учителя, понеже се опасява, че това може да доведе до обособяването на привилегирована група духовници. Според него църковното ръководство ограничава свободното действие на Святия Дух и измамно противопоставя установеното и формалното (което е „от човека“), на спонтанното и искреното (което е „от Духа“).

В началото на 40-те години на XIX век се появява още една личност – Бенджамин Уилс Нютън. Той е завършил с отличие Оксфордския университет и е асистент в колежа „Ексетър“. За кратко си спечелва огромно влияние в едно от паствата в Англия, събиращо се на ул. „Ебрингтън“ в Плимут, дало на движението познатото, макар и подвеждащо име Плимутски братя. Между 1200 и 1400 души от околността се стичат редовно да слушат проповедите му.

Нютън се притеснява от странните доводи на Дерби, с които защитава едно ново дисненсационно учение за Второто пришествие. Според това учение, известно като „Тайното грабване“, Второто идване на Христос ще се състои на два етапа. Първо светиите ще бъдат „грабнати“, когато Христос слезе, за да прибере от земята всички истински християни. След това ще се надигне Антихристът, който ще донесе ужасни страдания. Краят на владичеството на Антихриста ще дойде с втория етап от Второто пришествие – явното победоносно „идване“ на Христа.

Нютън, и не само той, се обявява срещу това учение. Той задава въпроса: след като християните ще бъдат грабнати още преди началото на Голямата скръб, кои са вярващите, описани в книга „Откровение“, които страдат по време на този период? Според Нютън разногласията му с Дерби не са маловажни, защото за него теорията на Дерби противоречи на едно от основополагащите библейски учения. Според Нютън Църквата обхваща всички изкупени от Христос. Тогава излиза, че страдащите по време на Голямата скръб са получили изкупление чрез някакво друго Божие дело, а не чрез Христа, щом са отделени от Църквата при първото грабване.

Дерби твърди, че значителни части от Новия Завет важат не за Църквата, а само за бъдещото изкупление на юдейския остатък.

- С това разграничение – казва му Нютън – ти всъщност се отказваш от християнството.

Дерби се ползва с голямо влияние и възгледите му за Второто пришествие „във всеки момент“ са широко приемани не само от Свободните братя. С времето те са възприети от много англикани- евангелисти, както и от мнозина вярващи във Великобритания и Америка. Този процес е ускорен от Скофийлд, който също приема теорията и я излага в своите издания към Библията.

Не само Нютън отхвърля този възглед като нововъведение със сериозни недостатъци. Мюлер, Крейк, Чапман и С. П. Трегелс са напълно убедени, че някои събития задължително предхождат Второто Христово идване. Пришествието е голямата надежда на Църквата. Към традиционното разбиране се придържат изявени представители на Аншиканската църква: архиепископ Тренч, старши свещеник Олфорд, епископите Еликот и Райл.

За съжаление тези зараждащи се противоречия между братствата, и най-вече между Дерби и Нютън, подкопават спокойствието в паството на ул. „Ебрингтън“. През 1845 г., скоро след като Дерби се прибира от дълго пътуване в Европа, между него и Нютън избухва ожесточена свада, която взривява мира в църквата и почти спира дейността.

Дерби започва да проповядва в Плимут и отправя нападки към възгледите на Нютън и него самия. Обявява, че се оттегля от паството на ул. „Ебрингтън“, стъпка, за която след време признава, че е била прибързана.

През 1847 г. тежестта на спора се пренася върху друг богословски въпрос: личността и страданията на Христа. Това не е първият, нито за жалост последният разгорещен богословски спор в историята на Църквата. Той е породен от смъртните човеци, които с ограничените си умове се опитват да разберат единството на човешкото и на божественото у Христа. Дерби осъжда някои възгледи, които Нютън излага в един

свой трактат, като „богохулства“, а Мюлер, въпреки че е съгласен с Нютън за Второто пришествие, отбелязва, че от становището му в този трактат излиза, че „самият Христос се нуждае от Спасител“. Според Крейк Нютън се заблуждава „поради припряното си спекулативно мислене, но въпреки всичко мотивите му са чисти и той се стреми да прослави Христа“. По-късно същата година Нютън осъзнава грешките и прави изявление, в което чистосърдечно си признава, че не е прав. Накрая заявява: „Вярвам, че Господ не само ще ми прости, но и благодатно ще противодейства на пагубното влияние, което тези заблуди могат да окажат.“

Ужасно е, че спорът не приключва дотук. Дерби се опитва да докаже, че Нютън всъщност не се е отказал от заблудите си, колкото и разпалено да се кълне в противното. Така тези дразги водят до разпадането на църквата на ул. „Ебрингтън“, а Нютън скъсва завинаги със Свободните братя. До смъртта си през 1899 г. работи в няколко църкви и продължава да пише статии и брошури, за които Мюлер отбелязва след време: „Те са смислени, в съответствие със Свещеното Писание.“ Двамата с жена му ги четат „с огромен интерес и удовлетворение“.

В края на април 1848 г. Дерби посещава Бристол и както обикновено се среща с Мюлер. Той го кани следващата събота да проповядва във „Витезда“, но Дерби отказва, понеже има друга уговорка.

През май двама членове на паството на ул. „Ебрингтън“ пристигат в Бристол с молба да бъдат приети във „Витезда“. Единият е бил в чужбина по време на ожесточения спор и затова е приет веднага, но молбата на втория се оставя за доразглеждане.

Някои от поддръжниците на Дерби във „Витезда“ се изказват срещу приемането и тогава Крейк предлага трима от вярващите, обявили се най-категорично срещу човека, да го посетят. Те разговарят с двамата мъже и обявяват, че те не са засегнати от ереста на Нютън.

На сбирка в Ексетър Дерби оповестява на всеослушание, че никога повече няма да стъпи във „Витезда“, защото църквата е приела в редиците си „следовници на Нютън“. После пише същото до Мюлер, а по-късно твърди, че последователите на Нютън „разпространяват във „Витезда“ неговите писания“.

Привържениците на Дерби във „Витезда“ настояват църквата да проведе официално разследване, което да се произнесе за учението на Нютън (самият Нютън вече се е отрекъл от него).

През юни един от поддръжниците на Дерби, Джордж Алегзандър, напуска „Витезда“, а членовете на настоятелството са принудени да свикат църковно събрание. На него повечето вярващи одобряват изявлението (известно като „Писмото на десетимата“), подписано от десет членове на настоятелството, сред които са Мюлер и Крейк. Симпатизантите на Дерби прибързано напускат църквата.

В заявлението се изяснява становището на „Витезда“ за човешката природа на Исус, според което, макар „външно Христос да пострада като човек, тялото и душата Му нямат никакви допирни точки с греха“.

Следват девет причини, поради които настоятелството не може да удовлетвори искането на Джордж Алегзандър грешките на Нютън да се разследват официално и да се осъдят. Деветият аргумент разведрява: „Смятаме, че удовлетворим ли искането на г-н Алегзандър, ще създадем лош прецедент. Ако признаем, че всеки брат има правото да иска да разгледаме труд от петдесет страници, току-виж утре някой поискал да се произнесем за грешка, съдържаща се в труд с много по-голям обем. Така нищо чудно да пропилеем цялото си време в това да разглеждаме чуждите грешки, вместо да се занимаваме с много по-важни неща“

Дерби няма чувство за хумор и при поредното си посещение в Йоркшир установява, че Свободните братя там подкрепят „Витезда“. На 26 август от Лийдс с циркулярно писмо отлъчват всички във „Витезда“ „ан блок“, понеже църквата приела в редиците си привърженици на възгледите на Нютън. Освен това призовава всички Братя да „се произнесат по случая „Витезда“.

Мюлер и Крейк не се паникьосват и не предприемат нищо. Един от привържениците на Дерби пише статия, в която се опитва да докаже, че една от публикациите на Крейк е еретична. Дерби е наясно, че способният и опитен Крейк се придържа към здравето учение и както съобщават очевидци, запокитил материала на своя привърженик в огъня.

На 31 октомври Мюлер решава да предприеме нещо. Оповестява на всеослушание, че отхвърля учението на Нютн, и на няколко църковни събрания дава ясно да се разбере, че няма да приеме в паството на „Витезда“ хора, които отстояват или изповядват възгледите на Нютн.

От този момент нататък Братята, отказали да прилагат разпорежданията на Дерби срещу „Витезда“, са известни като Отворени братя (техните наследници от края на XX век предпочитат да се наричат Християнски братства), а тези, които са се подчинили на Дерби, приемат името Затворени братства.

Хенри, синът на Антъни Норис Гроувс, е на мнение, че във „Витезда“ е направено повече за отхвърлянето на възгледите на Нютн, отколкото в което и да е братство, подчинило се на решението на Дерби. Църквите, където той има силно влияние, чистосърдечно вярват, че паството е отлъчено, защото отстоява възгледите на Нютн, които са отречени от самия Нютн, а църквата във „Витезда“ никога не е защитавала.

„Витезда“ и Отворените братства, които застават на нейна страна, неотклонно отстояват независимостта на всяка местна църква и правото ѝ да решава кого да приема. Затворените братства са на мнение, че това нарушава „единството на тялото“.

През този тъжен и смутен период г-жа Ан Евънс продължава да посещава „Витезда“. Тя го описва като „време на мъки, размирици и скръб“. Според нея:

Църквата е разтърсена. Приятели се разделиха, семейства се разцепваха – съпруг от съпруга, деца от родители, разваляха се делови съдружия. Нервите ни се разстроиха, действията ни противоречаха на здравия разум. Ние се нуждаехме от смирение, защото бяхме прекалено себични. Броят ни бързо нарасна, имахме обществен престиж, понеже към нас се присъединиха мнозина представители на аристокрацията. Ръководните братя бяха без спирачка... Самозабравихме се, затова бе позволено на Сатана да ни нападне и да стъпче в праха нашата гордост.

Не всичко е загубено. Ан Евънс продължава:

В тези смутни времена пример за нас бе г-н Георг Мюлер. Той не се главозамаля, държеше здраво юздите и когато най-сетне „Витезда“ преживя бурята, тя бе по-калена от преди, по-силна и независима. Броят ни се увеличи (В средата на 50-те години на XIX век паството наброява около седемстотин души). Работата със сираците, която бе навлязла в задънена улица, стана „едно от чудесата на света“...

Щом настана Голямото съживление, Отворените братства се включиха с цялата си душа и сърце. То започна, след като двама младежи прочетоха книгата на Георг Мюлер.

За това ще стане дума по-нататък.

Тайните съкровища на Мюлер

По времето, когато Дерби отлъчва „Витезда“, на строителите им остава само да сложат покрива на новото сиропиталище и да измажат помещенията. За строежа са отишли над единадесет хиляди лири стерлинги, а за да бъде завършена сградата, са необходими още около три хиляди.

През февруари 1849 г. Мюлер отделя много време за последни приготовления, преди да приеме първите деца, и дълго се моли колкото може по-скоро да събере парите, необходими за довършителните работи. Получава хиляда и петстотин лири стерлинги, постъпили главно с две големи дарения. Сутринта на 11 февруари му съобщават:

- Имате посетител.

- Смятах да завеща пари за сираците – споделя гостът, след като двамата с Мюлер се запознават, – но реших да ви предоставя сумата, докато съм жив. Много държа името ми да не се разгласява, затова и не съм издал чек. Никой, дори банката, няма да научи за дарението. Ето парите в брой.

Той дава на Мюлер две хиляди лири стерлинги, който отбелязва в дневника си:

Неописуема е радостта в Господа при получаването на сумата. Бях спокоен, не се развълнувах и начаса можех да продължа работата си. Неизразима е възхитата ми от Бога, Който по този начин откликна на хилядите ми молитви през тези хиляда сто деветдесет и пет дена

Дарението покрива всички разходи по новото сиропиталище и дори остават шестдесет лири стерлинги. Сумите, вложени в строежа, възлизат общо на шестнадесет хиляди лири стерлинги. В тях влизат около седемдесет лири стерлинги от продажбата на сено и торф от парцела, а също и седемстотин и петдесет лири стерлинги лихви. Мюлер казва:

Като човек, който борави с големи суми, поверени ми за управление съм длъжен да използвам парите по най-рационалния начин.

С На 18 юни 1849 г., понеделник на ул. „Уилсън“ цари радостна възбуда – някои деца ще се местят в Ашли Даун. Примираят от вълнение, когато зърват за пръв път голямата нова сграда. Омаяни са от чуруликането на птиците, от кравите, които пасат кротко по поляните, от гледката, ширнала се през долината към Стейпълтън. С див възторг влизат вътре и долавят приятната миризма на току-що боядисано, лъснато до блясък дюшеме и разглеждат окъпаните в светлина просторни помещения. До четвъртък са се пренесли всички, включително учителите и с обслужващият персонал – сто и четиридесет души заживяват под един покрив. В събота Мюлер записва в дневника си, че „с Божията помощ в дома вече цари ред и той работи като швейцарски часовник“.

„През първата седмица в сиропиталището е дошъл посетител, когото Мюлер развежда из помещенията. Гостът е изумен.

-Тези деца сигурно изяждат огромни количества храна. След това вади от джоба си пачка банкноти – сто лири стерлинги.

Същата вечер в сиропиталището пристигат огромна бъчва петмез и шест големи пакета захар. Един бъчвар измайсторява безплатно две големи бурета за меласа. На следващия ден са доставени петстотин килограма ориз. Мюлер казва:

- След толкова много изпитания през последните тринадесет години и два месеца, докато сирачетата бяха на ул. „Уилсън“ Господ ни възнагради с изобилие. Нека хвалим свящото Му име.

- Долу ви чака господин Дж. Н. Дерби – съобщава след месец един от заместниците на Мюлер.

И досега се спори разгорещено какво точно се е случило по време на тази среща – аз се опирам на разказа на Мюлер. В един без десет той влязъл в стаята, в която Дерби го чакал, и се ръкувал с него.

- Ти осъди трактатите на Нютън – рекъл Дерби – и затова не виждам причина занаят да сме разделени.

- Разполагам само с десет минути – отвърнал Мюлер, – в един часа имам друга среща и нямам време да се впускам надълго и нашироко по въпроса. Тогава ти се държа толкова подло, че първо трябва да обсъдим някои неща и чак след това да говорим за обединение.

След тези думи Дерби се изправя и си тръгва. Двамата не се срещат никога повече. Дерби (който умира през 1882 г.) опровергава думите на Мюлер, но не казва какво според него се е

случило. Професор Ф. Ф. Брюс, който днес е един от най-изтъкнатите дейци на Братството, отбелязва, че „ако Мюлер бе говорил малко по-любезно, нямаше да пропиее тази уникална възможност. Подобно на Мюлер, Дерби носи особеностите на националния си нрав и ирландската му сприхавост сигурно нямаше да се прояви, ако той бе получил по-лек отговор“.

Сега Мюлер приема на седмица по пет до осем нови деца и през май 1850 г. всеки ден в Ашли Даун се хранят около триста души, от които над тридесет души

обслужващ персонал. Всяка сряда следобед Новото сиропиталище, както го наричат, е отворено за посетители. Един от тях разказва:

Малко след два часа се събрахме пред входа. Групата бе многобройна и в нея имаше представители от всички слоеве на обществото. Чакахме да ни пуснат и когато вратата се отвори, се озовахме в малък вестибюл с каменно стълбище, водещо към просторно фоайе в централната сграда, където ни чакаше човек от персонала. То представляваше квадрат, имаше във всеки ъгъл прозорци. Навън се виждаха заравнени детски площадки с навеси, където малчуганите си играят, когато вали. Едната площадка бе за невръстни деца, които си играеха, наглеждани от няколко по-големи момичета, втората бе само за момичета, третата – само за момчета. Четвъртият прозорец гледаше към онази част от градината, през която минават посетителите.

Събрахме се около петдесет души и ни заведоха в занималнята на най-малките, където заварихме цял рояк дечица, наглеждани от медицинска сестра. Покрай едната стена бяха наредени детски легла за почивка на децата, ако се уморят и им се приспи. В една от стаите заварихме десетина малчугани, наглеждани от жена, посветила се на така необходимото кърпене на чорапи. Това привлече вниманието на по-чувствителните жени в групата, една дама на твърде почтена възраст направо се захласва: „Бод напред, бод назад и чорапчето е закърпено за чудо и приказ!“

След време някои от тези момченца вероятно ще служат във флота, други може би ще се преселят в чужди земи, но сега е трудно да оценят стойността на този смирен, ала толкова необходим труд. Дори и да станат най-обикновени чираци, тези години безспорно ще им бъдат от огромна полза. Възхитени сме от практичната мъдрост и сериозност на обучението дори когато става дума за кърпене на чорапи. В помещенията, отредени за по-малките деца, има шкафчета, където те да прибират играчките си, когато не им трябват. Всичко е добре обзаведено и подредено. Направи ни впечатление, че в банята има вани, а на стената висят номерирани торбички, в които всяко дете има собствен гребен и четка за коса. По всичко личи, че тук се полагат особени грижи за чистотата на децата, на дрехите и бельото, за да не плъзнат болести.

Докато разглеждахме това интересно заведение, нямаше как да не забележим, че нито дрехите, нито външният вид на децата показват бедност и оскъдица. Косите на момиченцата бяха прилежно сресани сякаш от любеща майка. По детските лица се четеше ведрост, грееха лъчезарни усмивки, което безспорно показва, че основна подбуда в дейността на директора и на неговите помощници е Любовта. Духът на доброто царува и управлява цялото заведение. Няма как да не се убедиш, че ръководството в целия дом е възможно най-доброто, а хората, заели се с тази дейност, са напълно подготвени и вършат работата си с искрена безкористна любов

Макар че се грижи за триста деца, Мюлер е засипан с все по-голям брой молби за приемане в сиропиталището. През декември 1850 г. в списъка на чакащите има седемдесет и осем деца (през 1856 г. техният брой вече е нараснал на осемстотин и петдесет). Сърце не му дава да отпрати дори едно сираче.

В Обединеното кралство няма друго сиропиталище с толкова либерален прием. В повечето домове приемът на кръгли сираци е изключително труден, да не кажа невъзможен. Кандидатите се одобряват с гласуване от спомоществователите, а така вратите на тези домове са затворени за бедните, които не разполагат нито с влияние, нито със средства, за да си осигурят необходимия брой гласове. В сиропиталището на Мюлер е достатъчно да подадеш молба – не се искат нито пари, нито гласуване, нито гаранции. Дори най-бедните хора – без влияние, без приятели и средства, независимо от гражданство или вероизповедание могат да подадат молба от името на кръгли сираци и да разчитат, че ако има свободни места, децата ще бъдат приети. Нито държавната, нито местната власт полагат достатъчно грижи за сираците.

Според официален доклад от 1845 г. в английските затвори има шест хиляди сирачета. „С Божията помощ – пише Мюлер – ще направя всичко възможно да опазя деца от затвора“

Той обмисля възможността да построи още едно сиропиталище, в което да подслони седемстотин деца – така Мюлер ще поеме грижата за хиляда сирачета. Особено огорчен и възмутен е от онова, което чува за трудовоизправителните приюти:

Постоянно слушам от достоверни източници, че децата, изпратени в такива интернати, се покваряват от децата на скитниците и от други изпратени младежи, попаднали там. Мнозина бедни роднини на сираците, въпреки че нямат пари да ги издържат, за нищо на света не искат малчуганите да попадат там, защото ще ги развратят

През януари 1851 г. Мюлер получава най-голямото досега дарение: три хиляди лири стерлинги. „Това е... глас от Небесата, който ми казва нещо изключително важно. Трябва да търся напътствие от Господа за изграждането на още едно сиропиталище“ Той обмисля идеята си още пет месеца, като записва осем аргумента против разширяването на дейността, осем възражения и осем причини да изгради още един дом за седемстотин деца.

През април получава друго дарение, за което средства са дали един викарий, един архидякон и един от капеланите на кралицата.

През май 1851 г. се решава да осъществи намеренията си за разширяване на дейността и започва да се моли Бог да даде необходимите средства – по негова преценка около тридесет и пет хиляди лири стерлинги.

Необходимата сума е твърде голяма и това тайно ме радва – колкото по-големи са трудностите, толкова по-очевидна ще бъде славата Божия и по-ясно ще проличи какво е възможно да се постигне с молитви и вяра.

През август Мюлер получава чек за петстотин лири стерлинги, но в началото за новото начинание не постъпват значителни суми.

През лятото на 1851 г. се разнася слух, че той разполага за строежа с тридесет хиляди лири стерлинги, макар че истинската сума възлиза на едва на хиляда и двеста лири. Воден от принципите си, Мюлер решава да не опровергава слуховете (Той никога не разгласява с какви пари разполага). Мюлер се моли:

Господи, ти знаеш колко недостатъчни са наличните средства в сравнение с онова, което е необходимо. Твоят слуга не постъпи прибързано, под натиска на чувствата, а

изчака половин година, преди да разгласи намеренията си. Господи, подкрепи милостиво Своя слуга, вдъхни ми вяра и търпение и ако Ти е угодно, побързай да ме насърчиш като пратиш големите суми, на които се надявам и които с увереност очаквам.

Няма незабавен отклик на тези молитви и по всичко личи, че в продължение на няколко месеца упоритата мълва за твърде голямата сума възпира хората да правят дарения. През март 1852 г. средствата са толкова оскъдни, че не стигат и за всекидневните разходи, а на 16-и парите свършват, без да се брои останалото в строителния фонд.

Мюлер очаква в своя дом на ул. „Пол“ човек от персонала в Ашли Даун, който трябва да получи пари. „Милостиви небесни Отче – моли се той, – направи така, че да не се налага да взимам от фонда средства за всекидневните нужди.“ Точно преди да дойде неговият помощник, Мюлер получава от „една благородничка“ петнадесет лири стерлинги, които предоставя за неотложните нужди. На другия ден получава дарение от около хиляда лири стерлинги, от които заделя двеста за текущи разходи, шестстотин -за строежа, и останалите – за училищата, за Библия, за брошури и помощи за мисионерите.

Това е един от пай-тежките периоди в историята на сиропиталищата, защото пламва епидемия от скарлатина – за около четири месеца тежко се разболяват над сто деца от новото сиропиталище, от които пет умират. Често даренията пристигат отдалече. Един овчар от Австралия, прочел „Повествованията“ на Мюлер, докато наглеждал овцете, изпраща малка сума. Едно момиченце от Нова Зеландия заделя една кокошка за сираците и праща парите, които получава от продажбата на яйцата. Пристигат дарения от Източна и Западна Индия, Съединените щати, Нова Скотия, Таити, Канада, Цейлон, Африка, нос Добра надежда, Турция, Франция, Швейцария, Германия и Италия.

В края на 1852 г. Мюлер се моли Бог да му прати по-големи суми. Най-сетне, през януари 1853 г. му обещават, че не след дълго ще получи дарение от неколцина християни, възлизаше на осем хиляди и сто лири стерлинги. Той пише:

Вече година и седем месеца ден след ден се надявам на по-голяма помощ. Бях повече от сигурен, че Бог ще прати по-големи суми, въпреки че чаках толкова дълго. Колко важно е човек да уповава на Бога. Онзи, който го прави, няма да се отклони от пътя... Нима се хвалих напразно с Господа? Нима не пролича, че и в малките неща е жизнено важно да уповаваме на Бога?

В понеделник, 13 юни, в текущата сметка са останали едва дванадесет лири стерлинги. Има нужда от какво ли не: от брашно – по онова време домът купува по десетина чувала седмично, от два тона овесени ядки, от двеста килограма сапун. Предстоят ремонти, за които трябва да се наемат майстори, а текущите разходи възлизат на около седемдесет лири стерлинги седмично. За капак на всичко предишната седмица Мюлер открива повреда в отоплителната система, за чието отстраняване са нужни двадесет и пет лири стерлинги.

Онази сутрин той тръгва пеш от дома си по хълма към Ашли Даун, като пътьом се моли:

- Господи, днес е понеделник – ден, в който обикновено не постъпват никакви дарения, Ако е Твоята воля, направи така, че да получим необходимото.

В кабинета си в новото сиропиталище Мюлер намира чек за повече от триста лири стерлинги. Ето думите му:

Изпитах радост, която не съм в състояние да опиша. Дълго крачих напред-назад из стаята, плачех от радост и признателност към Господа, славех Го за Неговата доброта и за пореден път Му се посветих с цялото си сърце, за да Му служа с благоговение. Никога досега не съм усещал толкова силно добротата на Господа, Който ми се притече на помощ..

В началото на януари 1854 г. обещава на Мюлер поредното голямо дарение, възлизащо на повече от пет хиляди лири стерлинги. Година по-късно неколцина приятели християни му обещава около шест хиляди лири стерлинги. Големите суми ускоряват началото на строежа на втората сграда.

От известно време Мюлер обмисля вместо да построи огромна сграда за седемстотин деца, да се заеме с изграждането на два дома, единия за четиристотин, а другия за триста деца. Измерва парцелите от двете страни на Дом 1 и вижда, че това е осъществимо. Архитектът, който оглежда мястото и прави първоначален проект на двете сгради потвърждава, че идеята е изпълнима. Мюлер решава незабавно да започне изграждането на второ сиропиталище, южно от Дом 1, което ще подслони четиристотин момичета. През май строителите започват полагането на основите. Децата, които чакат да постъпят в сиропиталището, са около шестстотин.

През февруари 1856 г. Мюлер получава голямо дарение от три хиляди лири стерлинги, през март пристигат още четири хиляди лири.

Хората измислят какви ли не версии за невероятния успех на Мюлер в набирането на големи парични суми, без дори да призовава за помощ. Според някои той преуспява, понеже е чужденец, други си го обясняват с новаторското начинание, а трети подозират, че Мюлер разполага с тайно съкровище.

Официалното обяснение намираме в Годишния отчет, където Мюлер отговаря на тези догадки с чувство за хумор:

Това, че съм чужденец по-скоро би трябвало да подкопава доверието в мен, когато ми поверяват големи суми, отколкото да насърчава дарителите. Дали начинанието е новаторско, не знам – сега сме юни 1856 г., а работата със сираците започна още през март 1834-та. Версията, че разполагам със скрити съкровища, е най-близо до истината, въпреки че тя се разпространява от моите противници. Аз тегля от Божията неизчерпаема съкровищница само с молитва и вяра – от началото на работата със сираците съм взел оттам над сто и тринадест хиляди лири стерлинги.

На възраженията, че набират средства чрез годишните отчети, Мюлер отвръща:

Няма нищо необичайно в това да се отчетеш. Прави го всяко обществено учреждение, въпреки че никой не чете отчетите им. Нашите Отчети не се открояват с драматизъм или емоционалност. С тях ние само излагаме фактите, не просим пари, а

само ги изпращаме на дарителите и на всички, пожелали да ги закупят. Ако Отчетите дават резултати, аз го отдавам единствено на Господа...

Няма съмнение, че Господ е употребил Отчетите и е подбудил мнозина да ни помогнат. Ние постоянно се нуждаем от значителни суми и дори хиляда лири стерлинги се стопяват за нула време. Аз умолявам Господа ден подир ден, най-често по няколко пъти на ден, да ми предостави необходимото, да говори на сърцата на любимите Си чеда и да ги тласне чрез Христовата любов да помогнат с част от парите, които им е поверил. Не се съмнявам, че Господ действа чрез Своя Дух в сърцата на онези, които са прочели Отчетите. Със или без Отчетите за нас се застъпва самият Бог...

На 11 октомври 1856 г. пристига следното писмо в дома на Мюлер:

Драги господине,

Възхитен съм от всичко, което правите за бедните сираци и за нуждаещите се и смятам че е редно да получите помощ лично за себе си. Като начало Ви изпращам сто лири стерлинги (които се надявам да се умножат чрез даренията на богобоязливи християни), с които да основа фонд за Вас и Вашето семейство. Това е само началото. Нека Бог благослови

Вас, работата Ви, както е благославял всичко, свързано с детските домове.

С искрено уважение...

За мюлер това писмо е изкушение да се довери за издръжката си на хората, а не на самият Бог, затова отговаря:

Бристол

ул. „Пол“ 21

Т Кингздаун

12 октомври 1856 г.

Драги господине,

Бързам да Ви благодаря за любезното писмо и да Ви известя, че Вашият чек за сто лири стерлинги пристигна благополучно.

Аз не притежавам никаква собственост, милата ми съпруга – също. През последните двадесет и шест години не съм получил и шилинг заплата като проповедник на благовестието, нито като директор на сиропиталището или от Дружеството за библейски познания. Когато се нуждая от нещо, падам на колене и моля Бог да се смили над мен и да ми даде каквото ми трябва, а Той внушава на един или на друг да ми се притече на помощ. Така през последните двадесет и шест години всичките ми нужди бяха задоволени напълно и мога да кажа в прослава на Бога, че не ми е липсвало нищо. Скъпата ми съпруга и дъщеря ми, която е на двадесет и четири години, са на същото мнение. Никой от нас не се е уморил от този благословен начин на живот, напротив, с всеки изминал ден ставаме все по-уверени в Божията грижа.

Винаги съм смятал за нередно да заделям средства за себе си или за семейството си, а винаги сме чакали от Бога. Когато съм срещал човек, изпаднал в нужда – възрастна вдовица, болен или безпомощно дете, – използвам спокойно средствата, предоставени ми от Бога, напълно уверен, че ако някога на семейството ми потрябва нещо, Бог ще ни възнагради изобилно за онова, което сме дали на бедните, и ще приеме, че все едно е дадено на Него.

При тези обстоятелства не мога да приема любезния Ви дар от сто лири стерлинги, за да подсигури с него себе си или своето семейство, каквото е Вашето желание. Приемам с благодарност всичко, дарено от хората, решили да ми помогнат да издържам своето семейство. Приемам с признателност всяко дарение за Божието дело, на което съм се посветил като наставник на сираците. Струва ми се, че Вашият любезен дар е предназначен да ме осигури за в бъдеще, а това няма да се хареса на моя Небесен Отец, Който толкова щедро се грижи досега за насъщния ми. Ако съм разбрал погрешно Вашето писмо, моля да ми съобщите! Задържам чека, докато получа вест от Вас.

Въпреки всичко, драги господине, каквото и да значи писмото Ви, съм дълбоко трогнат от Вашата доброта и всекидневно се моля Бог да Ви възнагради пребогато – тук и на Небето.

Искрено Ваш:

Георг Мюлер

Два дни по-късно пристига отговор, с който дарителят моли Мюлер да употреби стоте лири стерлинги за сираците, а след няколко дни той получава от същия човек още двеста лири за сираците.

През ноември 1857 г. Мюлер открива Сиропиталище 2 (както става известно) в Ашли Даун. То е разположено на 90 градуса южно от Сиропиталище 1. Там има място за четиристотин момичета – двеста невръстни сирачета и двеста над осем години. В средата на ноември пристигат първите деца.

Скептиците се съмняват, че Мюлер ще успее да изхрани седемстотин гърла и огромния персонал, който е наел. Тези съмнения ще бъдат оборени – през следващите години Мюлер ще смае света с невероятния размах на своята дейност.

Когато задуха Южнякът

Двете нови сиропиталища са с локално парно. В края на ноември 1857 г. един от заместниците на Мюлер донася лоша новина:

- Парният в Дом 1 има голям теч. Няма да изкараме зимата, ако не го поправим.

Котелът е зазидан и за да се установи къде е повредата, трябва да разбият тухлената облицовка, а така вероятно ще го повредят още повече. От години не е имало никакви проблеми и тази повреда е твърде неочаквана. Мюлер е убеден, че ще прояви небрежност, а не вярва в Бога, ако само стои със ,скръстени ръце и си

каже: „Уповавам на Господа.“ Той трябва да направи нещо незабавно и затова решава: „Ще действам с вяра.“

- Притеснявам се за децата, особено за най-малките, които не бива да студуват – споделя Мюлер със заместника си. – Ако решим да сложим нов котел, това ще отнеме няколко седмици. Не може ли повредата да се отстрани?

- Не знам. Ще минат няколко дни, докато разбият тухлите и разберат къде е повредата.

.- Не можем ли временно да се топлим с газови печки?

- Нямаме достатъчно газ, а освен това ще са нужни много печки. – възразява заместникът.

- Ами печки на твърдо гориво?

- Те не са подходящи, защото нямаме достатъчно големи комини, които да отвеждат дима.

- Какъвто и да е изходът, няма да пестя пари – отсича Мюлер. – Готов съм да похарча стотици лири стерлинги, но няма да допусна децата да мръзнат.

Решава да махнат тухлите, за да разберат колко сериозна е повредата и дали котелът ще издържи до края на зимата. Определят следващата сряда майсторите да дойдат и да подготвят всичко необходимо за ремонта; Щом започнат работа, ще се наложи да спрат котела. Един ден, след като Мюлер се уговаря с майсторите, времето застудява рязко и задухва мразовит Северняк. Декември тепърва предстои. Мюлер пада на колене и започва да се моли:

- Господи, знаеш, че не мога да отложа ремонта. Милостиви Отче, моля те за две неща. Направи така, щото вместо Северняка да задуха Южътякът и внуши на майсторите да вземат присърце работата, както Си сторил, когато Неемия възстановява стените на Йерусалим за петдесет и два дни понеже взима работата присърце!

Вторник вечерта, ден преди да дойдат майсторите, все още духа Севернякът, но в сряда той утихва и появява Южнякът, точно както се е молил Мюлер. Времето е толкова меко, че не се налага да палят отоплението. Майсторите идват точно според уговорката, махат тухлите около котела, откриват повредата и започват ремонта.

Някъде в осем и половина в сряда вечерта, когато Мюлер тъкмо се кани да се прибере у дома, го извикват от входа на сиропиталището. Портиерът му казва:

- Дошъл е директорът на фабриката, произвела котела и иска да види как върви ремонтът, и дали може да помогне.

Мюлер начаса слиза в подземие, за да се запознае с директора и да види как върви работата.

- Майсторите ще работят до късно – казва шефът – и ще продължат утре рано сутринта.

- Готови сме да работим цяла нощ – намесва се главният майстор.

Мюлер си спомня втората част на своята молитва. Бог наистина е направил така, че майсторите да вземат работата присърце!

Сутринта работниците с голям зор отстраняват повредата и за около тридесетина часа изчиждат тухлите. Накрая запалват котела.

През цялото време духа Южнякът.

Продължават да пристигат дарения за третото сиропиталище. В началото на 1858 г. Мюлер получава три хиляди лири стерлинги, след това още хиляда и петстотин лири. Тези дарения го навеждат на мисълта, че вече разполага с достатъчно средства, за да започне строежа на Сиропиталище 3. През септември закупува единадесет и половина акра, разположени от другата страна на пътя за Дом 1 и 2. Парцелът е голям и Мюлер решава Дом 3 да бъде достатъчно просторен, за да подслони четиристотин и петдесет деца. Това означава, че Мюлер ще поеме грижата за хиляда сто и петдесет сираци. През декември една стъкларска фабрика съобщава, че ще

дари стъклото за всичките триста и петдесет прозореца в сградата. В началото на януари 1859 г. Мюлер получава седем хиляди лири стерлинги, от които заделя четири хиляди за строежа.

През 1859 и 1860 г. непрекъснато постъпват дарения за новото сиропиталище, някои от които са значителни. Още докато се строи Дом 3 Мюлер обмисля как с още по-голям размах да разшири своята дейност. Дълго време се моли всеки ден и изпитва своите подбуди. Той решава да изгради още два детски дома в Ашли Даун за осемстотин и петдесет деца. И всичко ще се грижи за две хиляди сираци. Защо Мюлер се стреми към такова мащабно разширяване на работата? Наистина ли е наложително ?

В началото на 60-те години броят на молбите за постъпване непрекъснато нараства. Молби пристигат всекидневно, понякога дори по три-четири на ден. По онова време Мюлер е насочил усилията си главно да осигури подслон на момичетата. Той споделя: „Те са по-слабият пол и за разлика от момчетата, ако са лишени от надзор, могат напълно да съсипят живота си. Не ни създават никакви проблеми, докато навършат пълнолетие.“

Управата на домовете се стреми да приеме повече момичета, отколкото момчета. Сега Мюлер казва: „Принуден съм да се замисля дали не можем да сторим нещо повече за момчетата, за да престанем да им отказваме подслон, без да намаляваме броя на момичетата“

Приемът в другите сиропиталища в Обединеното кралство е все така труден и усложнен, а изискванията ги правят недостъпни за кандидати. „Дори и да имат свободни места, каквито всъщност няма – изтъква Мюлер, – приемът чрез гласуване ги прави недостъпни за най-бедните и онеправданите... Веднъж получих молба за прием на сирачета, чиято майка – вдовица толкова се съсипала, докато се опитвала да осигури гласове за осиротелите си рожби, че един ден се прибрала капнала от обикаляне, седнала и издъхнала.“ Единственото, което остава за такива бедни деца, е да отидат в трудовоизправителен приют.

Много от децата, които Мюлер приема в сиропиталищата, изобщо не знаят да четат и да пишат, макар че са над десет години. Той пише:

Имахме радостта да образуваме стотици, които без нас щяха да останат духовно невежи. Учихме ги на много неща, които щяха да им помогнат в живота и да ги превърнат в

полезни членове на обществото. Въпреки че им помогнахме да укрепят здравето си и да развият интелекта си, това не бе достатъчно. Постигнатото щеше да е нищожно малко, ако нямаша духовна полза... Това благословение не бе за малцина, а за стотици сираци.

Мюлер прави равностойна на близо тридесетгодишната си работа и вижда, че има всички основания да разшири дейността на сиропиталищата. Не се притеснява от трудностите в управлението, защото в началото на 60-те той има трима заместници, които са поели голяма част от кореспонденцията, счетоводството и всичко останало. Мюлер може да назначи допълнителен персонал, ако се наложи. Съзнава че разходите за издръжката на две хиляди деца и за персонала ще са огромни. Двата нови дома заедно с прилежащата земя ще струват около петдесет хиляди лири стерлинги.

- Дори и да построите сиропиталищата – питат го хората, – дали ще успеете да покриете текущите разходи, които годишно ще възлизат на около тридесет и пет хиляди лири стерлинги?

Мюлер отвърща:

- Съзнавам, това е огромно бреме. Всеки, който ме познава, знае, че не съм фанатик или фантазьор, а спокоен, разумен, трезвомислещ предприемач и реално погледнато, наистина би

трябвало да се стъписам. Започнах тази дейност, уповавайки за всичко единствено на Живия Бог, така ще бъде и за бъдещото разширяване. Уповавам само на Господа за помощници, земя, средства и всичко останало. Месеци наред обмислях

трудностите, разгледах ги една по една, но вярата в Бога превъзмогна всички спънки.

Мюлер започва работата си с децата, за да докаже, че всичко е възможно за онзи, който вярва.

Основната цел в живота ми бе да прославя Бога, като покажа какво може да се постигне единствено чрез молитва и вяра. Искях да насърча Христовата църква, да покажа на нехайния свят колко реални са духовните неща и да докажа на хората, че както преди четири хилядолетия, Живият Бог е неизменен. Това постигнах напълно. Много грешници повярваха в Христа и множество Божии чеда по целия свят се насърчиха от това дело повече отколкото очаквах. Колкото повече се разширяваше дейността, толкова по-голямо ставаше благословието. Както очаквах, вниманието на стотици хиляди беше приковано в нашето дело и десетки хиляди го видяха с очите си. Това разпалва у мен желанието да продължа по този път, за да прославя още повече Господното име. Нека се види как един бедняк, само като уповава на Господа, може да постигне с молитва толкова много и нека всички Божии чеда да упоават в живота си все повече на Него. С тези намерения предприемам разширението на дейността..

В края на май 1861 г. Мюлер разгласява намерението си да разшири сиропиталищата и да поеме грижата за две хиляди деца.

В края на годината той разполага едва с хиляда от петдесетте хиляди лири стерлинги, необходими за построяването на Домове 4 и 5. С тези темпове ще събере необходимата сума след двадесет и пет години. Това не го обезсърчава и той не губи надежда.

Вечерта на 11 януари прекарва няколко часа в Ашли Даун, като се моли за различни неща и за повече пари в строителния фонд. Когато се прибира в дома си на ул. „Пол“, намира чек за две хиляди лири стерлинги и следното писмо:

Прилагам чек на стойност две хиляди лири стерлинги – приеете го в знак на огромната ми любов и най-сърдечна признателност към Бога за възможността да

помогна с нещичко на сираците. Бих искал средствата да се вложат в сградите, които смятате да построите. Ще смятам че съм вложил по хиляда лири стерлинги във всяка от двете сгради. Ако желаете можете да използвате цялата сума за строежа на първия дом. Щом парите са вложени в Божието дело, те не са отишли нахалост.

След три дни Мюлер получава още две хиляди лири, а половин месец по-късно още две хиляди и петстотин лири стерлинги. Вече не смята, че ще се наложи да чака четвърт век за построяването на новите сиропиталища.

В началото на лятото на 1 861 г. семейство Таунзенд се премества да живее в Бристол. Джон Таунзенд помага в неделното училище в Бристол и те стават близки приятели с Мюлер. Когато семейството се премества в Бристол, дъщеричката на Таунзенд Абигейл е едва тригодишна и начаса се привързва към Георг Мюлер. Тя често ходи в Ашли Даун и на ул. „Пол“ на гости на Георг и Мери. Изумена е, когато научава как Бог се грижи за Мюлер и сираците, като им осигурява всичко, от което се нуждаят.

Повтаря си често:

- Искам да съм като Георг Мюлер.

Веднъж Абигейл му казва:

- Георг, и на мен ми се иска Бог да откликва на моите молитви, както на твоите.

- Ще Го стори, мило дете.

Мюлер я взема в обятията си и повтаря обещанието, дадено от Исус Христос: „Всичко, каквото поискате в молитва, вярвайте, че сте го получили, и ще ви се сбъдне.“

- Аби, кажи ми, какво искаш от Бога?

- Малко възнена прежда.

Мюлер събира ръчичките ѝ за молитва и казва:

- Повтаряй след мен: „Боже, моля те, прати на Аби малко вълнена прежда“

- Моля те, Боже, прати на Аби малко вълнена прежда!

Абигейл скача от ръцете му и хуква да си играе в градината, повече от сигурна, че ще получи вълнената прежда.

После се сеща, че Бог не знае каква прежда точно иска и се връща тичешком при Мюлер.

- Искам пак да се помоля.

- Не сега, миличко, зает съм.

- Моля те, аз забравих да кажа на Бог какъв цвят прежда искам.

Мюлер я взима в скута си и казва:

- Добре, детето ми, винаги казвай на Бога точно какво искаш.

- Моля те, Боже, нека преждата да е шаренка! – казва момиченцето.

На другия ден пристига колет, адресиран до Абигейл, в който има няколко чилета пъстра вълнена прежда. Учителят в неделното училище си спомнил, че скоро момиченцето има рожден ден, но не знаел точно на коя дата. Той се сетил, че то обича да плете, и му купил малко вълнена прежда. Изпратил подаръка тъкмо навреме, за да покаже на изумената Абигейл, че Бог е чул и е отговорил на молитвите ѝ.

Един от любимите анекдоти на Мюлер е свързан с Абигейл Таунзенд. Той не е описал случката в дневника си, но тя е включена в кратката повест „Приключенията на Абигейл“.

Рано една сутрин Абигейл си играела в градината на Ашли Даун, когато Мюлер се доближил и я хванал за ръката.

- Ела да видиш какво ще стори нашият Отец.

Отвел я в дълга трапезария с маса, по която били наслагани чинии, чаши и купички. Според разказа (вероятно поразкрасен) съдините били празни. Децата седели и чакали да си получат закуската.

- Дечица, не бива да закъснявате за училище – напомнил Мюлер. Вдигнал ръка и започнал да се моли: – Милостиви Отче, благодарим Ти за онова, което ще ни подариш за ядене.

Всички чули как на вратата се чука. Тя се отворила и се показал хлебарят.А

- Господин Мюлер, нощес не можах да спя – почувствах, че нямате хляб за закуска и Господ ми нарежда да ви дам. Станах в два след полунощ, опекох хляб и го нося.

Мюлер благодарил на хлебаря и започнал да слави Бога За Неговите грижи.

- Е, деца, сега имаме не просто насъщния хляб, а хляб, току- що изваден от фурната – рекъл той.

В този миг на вратата се почукало отново. Този път в трапезарията влязъл млекарят.

- Господин Мюлер, количката ми се повреди точно пред сиропиталището. Ще дам на дечицата млякото, за да опразня количката и да я поправя.

А Мюлер благодарил на млекаря, а децата закусили сладко-сладко.

След известно забавяне на строежа на 2 март 1862 г. третото сиропиталище в Ашли Даун отваря врати. То е най-голямото от всички, вижда се отвсякъде и до ден днешен е една от забележителностите на Бристол. Един жител на Хорфийлд, пред когото Ашли Даун се разстила като на длан, казва:

Щом усетех в съзнанието ми да се прокрадват съмнения за Живия Бог, ставах посред нощ и гледах множеството светещи прозорци в Ашли Даун, които грееха в мрака като звездите в небето.

В списъка на чакащите има близо хиляда деца и Мюлер изгаря от нетърпение в Ашли Даун да блеснат нови звездици. През октомври 1864 г. постъпва дарение от пет хиляди лири, с което фондът за строежа превишава двадесет и седем хиляди лири стерлинги. Мюлер решава да купи земя за четвъртото си сиропиталище. От години е харесал един парцел близо до пътя, от страната на Сиропиталища 1 и 2, точно срещу Дом 3.

Имотът е с площ около осемнадесет акра и в единия му край, недалеч от мястото, където Сефтън Парк Роуд (тогава тесен коларски път) се свързва с Ашли Даун Роуд, има малка къща и няколко селскостопански постройки. Мюлер се е молил стотици пъти за построяването на две големи сиропиталища точно там.

Вече разполага с достатъчно средства за да изгради четвъртотот сиропиталище и затова се среща с поземления агент и го пита дали земята се продава.

- Обявена е за продан – отвърща посредникът, – но до 25 март 1867 г. е дадена под аренда.

Мюлер не се обезсърчава. Надява се с Божията помощ да се споразумее с арендатора и да го убеди срещу справедлива компенсация да напусне земята преди уговорения срок. Възникват още две трудности. Собственикът иска прекомерно висока цена и Мюлер разбира, че фирма „Водопровод и канализация“ – Бристол, възнамерява да изгради на същото място ново водохранилище, по силата на специален закон.

Всеки ден Мюлер се моли многократно да преодолее тези три спънки. Среща се с управителния съвет на „Вик“ – Бристол.

- За водохранилището ни трябва съвсем малко земя – обясняват му в съвета, – за това няма да спъваме плановете ви. Ще се постареем да намерим друго място.

Поуспокоен, Мюлер отива при арендатора и му излага намеренията си да закупи имота преди март 1867 г., когато изтича договорът за аренда.

- Искрено се надявам да уредим въпроса приятелски, така че да е приемливо и за двамата.

- Дайте ми няколко дена да помисля – отвърща арендаторът.

Докато той мисли, Мюлер се моли. След една седмица се срещат отново.

- Не искам да ви преча и да осуetyявам такова благородно начинание – споделя човекът. – Охарчил съм се доста за къщата и очаквам да ме възмездите както подобава за това, че напускам по-рано.

- На драго сърце – приема Мюлер.

Дотук добре. Сега на Мюлер му предстои да реши последния, най-труден проблем – цената на парцела. Той съчетава пламенните си молитви с тънък търговски нюх – този случай ни показва колко предприемчив е Мюлер. Той си дава сметка, че имотът е твърде подходящ за неговото начинание, но продажната му стойност надвишава пазарната цена на земята.

- Милостиви небесни Отче – моли се Мюлер, – направи така, че собственикът на земята да се съгласи на много по-ниска цена.

Отива при собственика и учтиво, но твърдо му обяснява защо определената от него цена не е реална. Известно време разговарят, сетне стоят и мълчат.

- Съгласен съм да смъкна цената от седем хиляди на пет хиляди лири стерлинги.

Мюлер моментално одобрява намалението. Парцелът е равен и това ще спести пари при полагането на основите, а новата канализация е прокарана само преди няколко месеца и е голямо. удобство за децата. Мюлер е доволен, че и занапред ще получават газ от градския газопровод в Бристол. Най-хубавото е, че новите

сиропиталища ще са близо до старите и това ще улесни управлението им. Няма друг парцел в Бристол с такива предимства.

Мюлер знае, че е сключил много изгодна сделка, въпреки че лицето му остава безизразно, докато си мисли: „Милостивият Господ ни даде тази земя“

През август 1865 г. в Ашли Даун пристига мисионер, който въпреки младостта си прави силно впечатление на Мюлер – неговото име е Джеймс Хъдсън Тейлър. От първите дни на живота си като християнин той е вдъхновяван от примера на Мюлер.

Сега е само на тридесет и три години, с шестгодишен опит като мисионер в Китай и е създал мисионерско дружество, основано на принципите на Мюлер в работата му със сираците. Тейлър цени изключително много човекът от Бристол, който уповава на молитвата към Бога, на Божието ръководство и напътствие.

На 22 август Джеймс Хъдсън Тейлър идва в Ашли Даун с неколцина млади членове на наскоро основаното от него Китайско мисионерско дружество и записва в дневника си:

Прекарах един час с г-н Мюлер. Той се изказа много ласкаво за призванието и духа на мисионера, колко е важно постоянно да се чете Писанието. Говорихме за молитвата и вярата в Бога, за спънките и трънливите пътища.

На другия ден Тейлър пише:

Г-н Мюлер говори за общението с Бога като работа за Господа и колко важно е да не действаме, ако не сме убедени в правотата си, да бъдем общителни с хората и да се въздържа да говорим на английски (в присъствието на китайци, които не разбират езика). Той обеща да се моли за всички от групата.

Мюлер развежда младите мисионери из трите сиропиталища.

И докато наблюдават щастливите, здрави и добре облечени дечица, те си мислят колко ценно е обещанието на Мюлер да се моли за тях. Подкрепата, която той оказва през следващите

двадесет години на Китайското мисионерско дружество, се явява жизненоважна за него.

Неописуемо щастие

Един селянин разказва:

- Завчера сутринта се изкачих към Ашли Хил и срещнах г-н Мюлер, който отиваше в тръгнал на разходка – толкова ведри и спокойни бяха походката и поведението му. По лицето му се четеше двадесет и третият псалом.

През 1865г. Мюлер е прехвърлил шестдесет години, ала все още е в разцвета на силите си. Радва се на много по-добро здраве, отколкото в младостта има си. Артър Тапън Пиърсън – американски изследовател на Библията, който познава отблизо Мюлер, пише:

Бе висок и снажен, винаги спретнат, ходеше изправен, стъпваше напето. Можеше да мине за мрачен човек, ако не бе усмивката му, която озаряваше неговите черти, сякаш се бе вплела в Изречението на лицето му. Държеше се непосредствено, с достойното, но без горделивост или суетни превземки. Мюлер излъчваше едва доловима властност и достолепие, приличаше на княз. И въпреки това се държеше простиичко като дете, затова и децата се чувстваха прекрасно с него. Не успя да се пребори с немския си акцент, говореше бавно и отмерено, сякаш внимаваше за всяка дума.

Онези, които го познават бегло си мислят, че му липсва чувство за хумор. Мюлер не бе аскет, обичаше смеха и се радваше от все сърце на всяка весела история, което според мен е от огромно значение за този преуспял човек. Като цяло бе сериозен и вглъбен, ала се смееше на всяка шега, стига нея да нямаше нещо непристойно и да не засягаше достойнството на другите. Пред близките си той разкриваше истинската

си същност и жизнерадостен нрав. Когато бяхме в Илфракум се изкачваше заедно с жена си и другите по хълмовете, откъдето се открива гледка към морето, избързваше напред, сядаше да почине, докато останалите го настигнат, а щом пристигаха капнали, скачаше и казваше ведро: „Починахме си хубаво, да вървим напред!“

Мюлер много харесва Илфракум – обича да се разхожда из залива, защитен от морските ветрища. от възвишението Капстоун или да разглежда стария град, построен върху скалните зъбери. Ако времето е хубаво, изкачва със семейството си зелените хълмове, образували нещо като подкова около града.

През септември 1865 г., той отново посещава Илфракум, за „да си отдъхне“. Сутринта на 4-ти се изкачва с Мери и Лидия на възвишението Капстоун. На връщане срещат двама мъже, които идват при тях.

- Извинявайте – подхваща единият, – вие не сте ли господин Мюлер?

- Да, аз съм.

- Трябва да ви дам малко пари за сираците.

- Хайде да поседнем ей там и да поговорим. – казва Мюлер.

- Живея недалеч от град М. Предприемач съм и работя до изнемога. Преди известно време ми попадна един от вашите отчети, но, да ви призная, не повярвах и се усъмних, че набирате средства единствено с молитва. Отново и отново ми попадат ваши Отчети. Докато се питах дали Бог е с вас и дали наистина се сдобивате с толкова големи суми само благодарение на своята вяра и молитви, чух, че се продава един имот. Реших да го закупя, стига да не е много скъп. Отидох да го огледам и се посъветвах с опитен оценител, който потвърди, че цената е реална. Тогава си рекох: „Я да видим дали Бог наистина е с г-н Мюлер. Ако закупя имота за еди-колко си лири (определих доста ниска цена), ще даря на г-н Мюлер сто лири стерлинги.“ Пратих човек, който да участва в търга за имота, провеждан в далечен град, но ме глождеше толкова силно любопитство дали Бог ще застъпи за вас, че взех влака и отидох на търга, та да разбера час по-скоро как ще приключи. За своя

изненада успях да закупя имота точно на занижената цена, която определих. Бях изумен. Обмислих по-внимателно принципите, на които се осланяте в дейността си и като християнин се запитах защо се съмнявам в твърденията ви за молитвите. Колкото повече мисля и чета Отчетите ви, толкова повече се убеждавам колко правилно и разумно е да уповаваме на Бога за всичко, от което се нуждаем. След като закупих имота точно както исках и се прибрах у дома, си спомних, че съм длъжен да изпълня обещанието си. С един приятел тръгнахме на обиколка из Девъншир и на връщане завчера се отбихме у вае, но не ви заварихме. Вчера минахме през Бристол, получихме адреса ви и днес дойдохме в Илфракум, за да се запозная лично с вас.

- Изобщо не съм изненадан, че Бог се застъпва за мен, понеже всеки ден търся Неговата помощ и в отговор на молитвите си получавам значителни суми, дарявани най-невероятно от хора, които изобщо не познавам. Например съвсем наскоро получих писмо от един адвокат от вашия град, с което ме моли да избира как да впише в завещанието сумата от хиляда лири стерлинги, които един негов клиент иска сираците да получат след смъртта му. Ако не ме лъже паметта, не познавам никого в град М., не познавам и човека, решил да завещае тези хиляда лири стерлинги.

- Знам нещо за това наследство – допълва непознатият. – След като закупих имота, разбрах колко съм грешал да гледам тъй недоверчиво на вашето дело, сякаш няма сила в молитвата и реших да ви помогна с още нещо. Макар че съм в разцвета на силите си, рекох си, че няма да е зле да съставя своето завещание, с което да оставя хиляда лири стерлинги на сираците.

Мюлер научава, че тъкмо за този човек е писал адвокатът.

Час по-късно скептикът пристига в квартирата на Мюлер с чек за сто лири стерлинги.

През 1859 г. лекарите съобщават, че приятелят на Мюлер Хенри Крейк има болно сърце. През лятото на 1865 г. шестдесетгодишният Мюлер разбира, че на Крейк не му остава да живее

много. През януари 1866 г. човекът, отказал два пъти почетен докторат, предложен му от „Сейнт Андрюс“ като признание за неговите богословски трудове, ляга на смъртен одър. Сред писмата, които получава през този месец, има едно от Дж. Н. Дерби, който го нарича „скъпи братко“ и изказва съжалението си „че пътищата ни се разделиха“.

Мюлер е до своя другар. Веднъж, когато Крейк е съвсем изнемощял, го целува и понечва да си тръгне, но той му казва със сетни сили: „Седни!“ Хенри иска да ги погледа с жена му, макар че не може да говори. Мюлер остава известно време и без да пророни и дума, си тръгва.

На другия ден се разболява от настинка и е принуден няколко дни да не излиза от къщи. Точно тогава Крейк умира. И двамата са християни повече от четиридесет години. Мюлер отбелязва:

Моят любим брат и приятел приключи земния си път, а аз имам честта да продължа да работя за Господа дори и без този човек, до когото често съм се допитвал.

Огромното множество, стекло се на погребението на Крейк във „Витезда“, доказва красноречиво колко голяма е загубата за християнската общност.

През май 1866 г. започва строежът на четвъртото сиропиталище, а през януари 1867-а, след поредното дарение от седем хиляди лири стерлинги полагат основите и на Дом 5. Изграждането на двете сгради струва повече от четиридесет и една хиляди лири стерлинги. Стъклото за всичките седемстотин прозореца е дарено от една строителна фирма. Четвъртият детски дом е открит през 1868 г., в Деня на Гай Фокс. На 6 януари 1870-а отваря врати „Новото сиропиталище 5“ – последната от прочутите сгради, построени от Мюлер в Ашли Даун.

Намерението му за мащабно разширение на дейността е изпълнено. От деня, когато е обявил намеренията си да основе сиропиталище, са изминали цели двадесет и пет години. Той в никакъв случай не си позволява да лежи на старите лаври. Всяка сутрин става в шест и половина за молитва и четене на Библията, а в осем без четвърт се заема с кореспонденцията. След това, според вестник „Таймс“, „в десет

часа го чакат неговите деветима заместници, на които той дава указания". (До началото на 50-те години Мюлер води лично кореспонденцията си, която наброява около три хиляди писма годишно.)

Разходите за издръжката на децата възлизат на тридесет хиляди лири стерлинги годишно. Мюлер се грижи за две хиляди сирачета, които трябва да бъдат нахранени и облечени, дрехите им трябва да са изпрани и спретнати, трябва да се купуват и поправят над две хиляди чифта обувки годишно. Всяка година в сиропиталищата приемат стотици нови деца, които нямат обувки и дрехи, стотици момчета и момичета напускат домовете, за да станат чираци или прислужници, снабдени с облекло за сметка на Дома. След като момчетата напуснат сиропиталището, на техния майстор се изплащат едногодишните разходи по чиракуването. Домовете покриват и пътните разходи на напусналите.

Твърде скъпо излиза поддръжката и ремонта на петте огромни сгради, където има хиляда и седемстотин прозореца и над петстотин помещения – те трябва да се боядисват и белосват, а повредите трябва да се поправят. Какво да кажем за хилядите мебели.

Когато децата се разболеят или, не дай си Боже, умрат, управата покрива тези извънредни разходи. От парите, които Мюлер получава единствено чрез молитви към Бога, се плащат заплати на многобройния персонал в Ашли Даун, който включва училищен инспектор, учители, медицински сестри и заместник директори. Мюлер записва в своя дневник:

Справяме се по-добре отколкото би могъл и най-богатият благородник, защото в бедността си уповаваме за всичко на безгранично богатия Господ.

Мери е идеалната съпруга за директор на пет големи детски дома.

- Скъпа – често ѝ казва Мюлер, – самият Бог те е избрал като най-подходящата жена, за която бих могъл да мечтая.

През най-тежките години – от 1838 до 1846-та – Мюлер понякога е принуден да взема от семейните пари, за да покрие разходите в сиропиталищата, но въпреки това Мери нито веднъж не го упреква и се моли заедно с него Бог да даде избавление.

След като Господ неизменно им помага, двамата заедно плачат от радост.

Освен че има добро образование, Мери умее да шие и разбира от платове, затова тъкмо тя поръчва стотиците хиляди линейни метра хасе, лен и вълна. След като донесат поръчаните платове, тя ги приема или връща, ако са лошокачествени. Веднъж месечно преглежда всички счетоводни книги с квитанциите и фактурите.

Всички в Ашли Даун знаят, че ако доставчиците или домакините сбъркат някъде, Мери ще открие и най-малката грешка. Тя прекарва почти всеки ден в Ашли Даун и се грижи най-вече за болните деца.

За брака си с Мери Мюлер споделя:

От година на година станахме все по-щастливи. Щом неочаквано зърна любимата си жена някъде в Бристол, сърцето ми се изпълва с радост. Дори да я срещна из Ашли Даун, пак изпитвам неописуемо щастие. Всеки път, когато я видя в нашата стая в сиропиталището, за да си измием ръцете за обяда или следобедната закуска, се радваме един на друг.

Казвал съм и хиляди пъти: „От деня, откакто се венчахме, само да те зърна, скъпа моя, съм неописуемо щастлив“

Ако имах възможност, всеки следобед прекарвах с нея половин час в стаята и в сиропиталището – сядах на канапето, което един брат християнин и беше пратил заедно с един фотьойл... Знаех, че е добре отрудените и свидни ръце и заангажираият ѝ ум да си починат, защото тя няма да подвие крак, ако съпругът и не е до нея. Прекарах безценни мигове с любимата си жена. Седяхме един до друг, хванати за ръце, разговаряхме с обич или просто мълчахме, но винаги се чувствахме щастливи в Господа... Радостта ни в Бога и един с друг бе неописуема. Бяхме щастливи не няколко дни в годината, нито само за един-два месеца, а през всичките

години. Все повтарях: „Скъпа, дали в Бристол, пък и в целия свят, има семейство, което да е по-честито от нас?“

Мюлер е убеден, че разковничето за семейното им щастие е не само личната молитва, но и това, че с Мери често се молят заедно.

Непосредствено след сутрешната обща молитва с ненагледната ми съпруга години наред заделяхме малко време да се молим заедно и излагахме пред Бога най-важното за деня. Ако бяхме под бремето на тежки изпитания или имахме крайна нужда от нещо, ние се молахме отново следобеда, когато отивах в стаята на жена си. Когато трудностите бяха изключително големи, се молахме по няколко пъти следобед. Всяка вечер в сиропиталището, въпреки че работата почти никога не е налагала да стоим до късно, спонтанно се отдавахме на молитва. Сетне любимата ми жена идваше в моята стая и молитвите ни преминаваха в благодарение. Това траеше най-често четиридесет-петдесет минути, а понякога и цял час. В такива моменти обикновено се застъпвахме пред Бога за повече от петдесет души или Му възлагахме повече от петдесет проблема.

През 1870 г. Мери е на седемдесет и две години. От година-две Мюлер вижда, че тя закъсва със здравето – Мери непрекъснато слабее и се уморява лесно. Той се опитва безуспешно да я накара да работи по-малко и да се храни повече. Случва се Мери да не може да заспи до два-три часа през нощта и мъжът и се тревожи.

- Остарявам, скъпи – казва му тя, – а старците спят малко.

Две години преди това е споделила с него:

- Скъпи, смятам, че Господ ще ми позволи да доживея откриването на новите Домове 4 и 5, а после може да ме прибере. Най-съкровено ми желание е Господ Исус Христос да дойде и да си ни вземе всички заедно.

Господ наистина я оставя да доживее откриването на новите сиропиталище, и през 1869 г. Мери прекарва почти всеки ден в петте детски дома, където работи неуморно.

За жалост тя се труди повече, отколкото и позволяват силите.

„Никое място не ми е било толкова скъпо“

„Не знам какво е майка да те помилва, да те заведе на черква или да те научи да се молиш“, споделя Уилям Реди, роден на 23 януари 1860 г. в трудовоизправителен приют в Лондон. Баща му е пияница, който не се грижи за жена си и деветте си деца. През 1865 г. родителите им умират и децата остават кръгли сираци. Уилям по цял ден се скита по улиците и спи край боклукчийските кофи или под железопътните прелези. „Често ми се е случвало – спомня си той – да се радвам на някоя обелка от портокал така, сякаш е монета от шест пенса, дъвкал съм и събрани по улиците фасове колкото да залъжа болезнения си глад. Понякога пеех по кръчмите цинични улични песнички, за което ми плащаха добре... В неделя срещу понеделник, още от четири часа след полунощ, мъкнех стоката на пазара Ковънт Гардън, от което ръцете и краката ми премръзваха.“

През 1872 г., когато е дванадесетгодишен, Уилям Реди е спасен от това окаяно съществуване от Джеймс Уок, мисионер в Лондон. Уок прави, струва, но успява да уреди Реди да бъде приет в сиропиталището в Ашли Даун. „Наистина бях много нещастен – спомня си Реди, – когато видях как тежката метална порта се затваря след мен. Не възприемах тези хора като приятели, защото те ме откъсваха от свободата, на улицата. Щом вратата се захлопна подире ми, изпитах чувството, че са ме продали в робство, и ме налегна неописуема тъга. Мечтаех за улиците на големия град, за светлините на Лондон. Чувствах се като птица в кафез и ако някой ми беше казал: „Можеш да си вървиш“, Щях да извикам „Благодаря ви, драги господине, вие сте ми истински приятел!“

В Ашли Даун окъпват Уилям и го обличат в униформата на Дома – кадифени панталони, синя жилетка и сако с бяла яка. До края на живота си той няма да

забрави деня, когато го завеждат за пръв път в трапезарията. Всички момчета се струпват около него и започват да го щипят и скубят. Точно в този миг иззвънява звънецът и хлапетата сядат на местата си около масата. За пръв път в живота не му се яде. Иде му да хукне към старите свърталища на бездомните, към улиците с профучаващи по тях кабриолети и автобуси. Слагат в тенекиената чиния пред него две филии хляб и малко меласа, които не докосва.

- Няма ли да пиеш чая? – пита го едно от момчетата.

- Не.

Хлапетата, седнали до него, на бърза ръка излапват неговата порция.

Вечерта момчетата се заяждат с него и ирландската му кръв кипва. Сбива се с един от малчуганите и в боя се включва един от яките калпазани – Кърни Оливър. Уилям си съблича жилетката и сакото и му се нахвърля. Тъкмо когато се хващат гуша за гуша, в стаята влиза един възпитател, който отвежда Уилям в спалното помещение.

- Твоето легло е номер двадесет и две – казва му той.

В шест часа на другата сутрин момчетата са събудени от звънеца. В осем отиват на закуска. На масите е сложена каша и този път Уилям не позволява другите дена да му изядат храната – отворил му се е апетит. Тогава чува за пръв път да четат Библията. Първия час имат четене. Учителят разбира, че Уилям не знае буквите. През следващите няколко месеца той го научава на четмо и писмо, говори му за Бога, за Исус Христос и за спасението, а момчето наизустява откъси от Библията. Не след дълго става тартор на малчуганите и тайно ги учи на „номерата“ на лондонските скитници. Един учител го хваща, че събира за уроците си такса – едно пени на седмица. Момчетата плащат доброволно, без принуда, и Уилям не го наказват.

Веднъж Уилям събира няколко хлапета и ги отвежда в трапезарията на учителите, където опустошават остатъците от вечерята. Хващат го, набиват го с показалката, след което му „теглят едно конско“. Учителят изведнъж го съжалява и му дава

бонбони. „Това прогони беса в мен по-успешно от пердаха и „конското“ – спомня си Реди. Добротата, а не наказанията ме вкара в пътя и ме вразуми.“

Една сутрин през 1876 г. Уилям се среща извън училището с г-н Френч, който урежда момчетата от сиропиталището да постъпят па работа като чираци.

- Искаш ли да станеш мелничар, Реди?

- Да, господине – отвръща Уилям, макар да не знае какъв е този занаят.

Според обичайната практика му взимат мерки и му ушиват за сметка на Дома три ката дрехи. Остава само последният разговор с Мюлер. Той приема радушно младежа в стаята за молитви в Сиропиталище 3, подарява му половин крона, която Уилям взима в лявата ръка, и Библия, която момчето поема с дясната.

- Дясната ръка е по-силна, нали? – пита го Мюлер с блеснали очи.

- Да, драги господине.

- Дръж се здраво за учението на тази книга и винаги ще има какво да държиш в лявата си ръка. А сега, момчето ми, застани на колене.

Мюлер полага ръка върху главата му и го поверява на Божиите грижи. Помага му да се изправи и казва:

- „Уповавай на Господа и върши добро; така ще населиш земята и ще се храниш с увереност“ (Пс. 37:3). Довиждане, момчето ми, и на добър път!

Уилям Реди напуска сиропиталището в Ашли Даун с всичко, което притежава: „една Библия, дрехите, половин крона и най-важното – безценната молитва и благословение на Георг Мюлер“

Реди се качва на влака за Нютън Абът, графство Девън. На гарата го посреща весел чичко с рунтава брада и сламена шапка.

- Ти ли си Уилям Реди?

- Да, господине!

- Аз съм твойт работодател или ако предпочиташ, твойт баща. Качвай се в двуколката, синко!

Реди ще помни до сетен дъх тридесетината километра, които изминават през живописния Девъншир, докато стигнат до дома на Уилям Периман в Чатфорд. Новият му баща спечелва сърцето му с приятелски дружелюбното си отношение. Периман е благочестив християнин и докато учи занаята, Уилям Реди приема Христос. Няколко години по-късно става проповедник в Свободната църква и заминава в Нова Зеландия, където се налага като

един от най-изтъкнатите проповедници в страната.

В спомените си за Ашли Даун той пише:

Чак сега разбирам, че Домът е бил място тъкмо за мен и е било истинско благословение да ме пратят там. Ако децата ми останат сираци, повече от всичко на този свят бих искал да израснат и да бъдат възпитани в домовете на Мюлер.

Днес сиропиталищата на Мюлер са осъзнали необходимостта да вървят в крак с времето и отделят децата в малки групи, за да живеят в обстановка, възможно най-близка до семейния уют.

Според представите на XIX век Георг Мюлер несъмнено е бил новатор и радикал. Само той предлага добри битови условия на хиляди деца, които инак щяха да се скитат немили-недраги по улиците, можеше да ги пратят в трудовоизправителни приюти и в затвори за длъжници, в най-добрия случай да ги натирят в пренаселената къща на някой роднина, подслонил ги от немай-къде. Домовете на Мюлер приемат всекиго без оглед на имуществено състояние, класова принадлежност или вероизповедание.

Катлин Хийсман отбелязва, че през XVIII и началото на XIX век сираците ги приемат в детските домове не според техните нужди, а в зависимост от това, кой ги е препоръчал и колцина от спомоществователите са гласували за тях. Мюлер е

първият, които отхвърля тази практика. За него най-важни са потребностите на детето... В неговите сиропиталища не се провеждат заседания на спомоществателите, не се разгласяват имената на дарителите и сумите, които са осигурили. Децата се подбират според техните нужди – всички, подали молби, са приети. Приемът чрез гласуване се среща много по-рядко в евангелските детски домове, а примерът на Мюлер довежда до премахването на тази практика.

Просторните сиропиталища на Мюлер имат удобства, с каквито по-малките домове не могат да се похвалят. Режимът е доста строг, но обикновено е весело толкова много деца да живеят и растат заедно. Сираците се радват на стабилност и сигурност, каквито липсват в по-малките домове. Едно сираче, започнало живота си в малък детски дом в Лондон, и прехвърлило се в Дом 4 на десет години, веднага забелязва разликата – в Лондон децата и персоналът непрекъснато се сменят, докато в Ашли Даун „се смята, че учител, работил четвърт век в сиропиталището едва сега започва дейността си“. Бивши възпитаници на домовете се връщат в Ашли Даун със своите внуци и откриват, че някогашните им учители още са там. В по-малките домове децата имат ограничен избор на приятели, а малчуганите в Ашли Даун, дори и да се скарат, все ще се сприятелят с някого.

Ето какво си спомня една жена, живяла в Ашли Даун:

Хубаво е, че много сираци си спомнят добрия стар Дом, където са прекарвали най-веселите си дни, защото наистина не помня някога да съм била по-щастлива, отколкото в Сиропиталище 3. Растяхме доволни в своя малък свят, изпълнен с духовна чистота.

Друг възпитаник пише: „Щом се сетя за миналите дни, си мисля, че те са най-веселото време в моя живот.“ Трети човек, израсъл в сиропиталищата, си спомня: „Бях мъничко дете и сега се чувствам дете, когато се връщам в мислите си към Ашли Даун. Беше чудно хубаво... по-хубаво не съм преживявал.“

Развълнуваните деца никога няма да забравят как са расли под грижите на хора с дълбока лична вяра в Христа, в приповдигната обстановка, докато мнозина са изповядвали същата вяра. Стотиците хора, станали християни в тази благочестива

среда, изпитват огромна благодарност към Ашли Даун и се чувстват длъжници на сиропиталището. Малко след като постъпва на работа като домашна прислужница, една християнка пише на Мюлер следното:

Уважаеми господине,

Не знам как да Ви се отблагодаря за добрината и бащинските Ви грижи за мен в скъпото сиропиталище. С чиста съвест мога да заявя, че там съм прекарала най-щастливите години в живота си, понеже вие се грижехте не само да сме нахранени и облечени, но и духовно наставени. Наистина съм много признателна на Господа, че бях приета в Дома и че Той толкова скоро ми се откри. Искрено желая да Го позная още по-добре, да заприличам все повече на Него, защото за мен Той е по-важен от всичко и ми е толкова скъп... Трябва да ви благодаря за хубавото място, на което постъпих на работа. Господарката е много добра с мен и се надявам да и служа вярно... Дано останете завинаги приятел и закрилник на сираците и нека Господ спаси милите сирачета, които още не са приели Христа ..., за което така усърдно се молите.

С признателност и уважение

искрено Ваша...

Нанси Гартън споделя, че униформите на децата им придават „достоеен и приличен вид. След време станаха демоде, но в тях имаше нещо трогателно, което липсва на въведените през 1936г. Униформи с техните дълги поли и оклюмали шапки.“

Според госпожа Гартън:

Големите момчета бяха облечени в тъмносини куртки и жилетки от плътен шевиот, закопчани до белите колосани якички. Носеха кафяви кадифени панталони, шапки с лъскави козирки, а в лошо време – къси наметки. Всяко момче имаше три ката дрехи.

Ежедневната униформа на малките момчета (до девет години) изглеждаше странно, понеже не бе особено практична:

риза с проста кройка, без яка, ушита от бял памучеп плат. Вероятно белият цвят е избран защото след изпиране с вряла вода си възвръща първоначалната чистота, но като знаем какви немирници са момчетата, ризките рядко бяха бели.

Костюмчето им се състоеше от къси панталонки от син шевиот, чорапи и обуца с каишки. На празник малчуганите смъкнаха белите ризи и обличаха костюмче и риза с широка яка, с което бяха чудно хубави. Шапките им бяха както на по-големите момчета.

В студено време официалните дрехи на момичетата се състояха от пелерина на зелено-сини карета, в хладно време се замятаха с карирани шалове, а когато беше топло, носеха

бледолилави памучни рокли и къси наметки от същия плат с рюшчета около врата. През цялата година носеха сламени шапки с тясна периферия. Всяка шапка беше с дълъг подбрадник от тънък плат на зелено-бели карета.

Всекидневните рокли на всички момичетата бяха от тъмносин памучен плат на бели точки, а щом излизаха на разходка, слагаха късичка бяла наметка, ако бе прекалено топло за пелерина или шал. В сиропиталището момичетата до четиринадесетгодишна възраст слагаха и ленени престилки на сини карета, които им стигаха чак до якичките и се закопчаваха отзад., Момичетата над четиринадесет години, завършили училището, ги наричат „домакини“ – те слагат престилки от кръста надолу, които ги отличават от по-малките момичета. Онези, на които до няколко месеца им предстои да напуснат Дома, за да станат прислужници, ги наричат „девойките с шапки“, понеже носеха бонета, престилки от кръста надолу и бели якички. Всяко момиче имаше по пет рокли.

Всички чорапи бяха плетени на ръка от самите момичета – от черна вълна за зимата или от бяла памучна прежда за лятото. Чифт от тези бели чорапи е изложен в музея в дома на Мюлер. Момичетата обикновено ходеха с боти.

Към старата униформа на момичетата нямаше дъждобрани и при лошо време две девойки разполагаха с един чадър. Никоя не изгаряше от желание да го носи. При разходка във

влажно време често ставаше разпрания кой от двете да държи чадъра – обикновено по-вироглавото и войнственото го пробутваше на по-кроткото, което от немай-къде го взимаше.

Нанси Гартън е оставила увлекателно описание на прическите на децата:

Прическата на момичетата бе много практична, защото всеки ден всички девойки трябваше да изглеждат прилично. Малките момиченца бяха подструигани късо, почти като момчета, но косите им винаги бяха сресани и блестяха от чистота. Косата на момчетата над единадесет години беше разделена на път с бретон, така че да могат да се срещат сами, без чужда помощ. На по-големите девойки им разрешаваха да си пускат косите до раменете и да ги хващат отзад на конска опашка, стегната с кадифена панделка. Най-големите имаха право да ходят с пуснати коси.

Мнозина от Ашли Даун разказват, че децата, които идват да разглеждат Дома заедно с родителите си, им завиждали за красивите прически.

Мюлер е новатор и в образователната си политика. Критикуват го, че образова децата до равнище, което „не отговаря на тяхното обществено положение“. Няколко години преди това доктор Андрю Бел пише:

Не е необходимо децата на бедняците да получават скъпо образование, нито да знаят да пишат и да смятат. Има опасност с това всеобщо образование хората, обречени на тежък всекидневен физически труд, да имат по-високо самочувствие и поради това да се чувстват нещастни и да недоволстват от житейския си жребий. Достатъчно е да усвоят само пай-необходимото, например да четат Библията и да разбират учението на нашата свещена религия.

Мюлер не е съгласен с това. Прави всичко възможно наред с религиозното образование неговите възпитаници да се учат на четмо и писмо, да усвояват

математиката, граматиката, правописа, географията, английската и световната история, съчинението, пеенето, бродирането и ако се налага за момчетата – готварство, шев и кройка. Момчетата сами си оправят леглата, лъскат си обувката, чистят и мият стаите, изпълняват дребни поръчки извън училището, прекопават, засаждат и плевят градината. Момчетата работят в кухнята, мият съдове, перат дрехите и спалното бельо в петте дома. Луис Корт твърди, че по времето на Мюлер, ако някое от децата прояви някаква дарба, са го пращали да продължи образованието си, макар това да е било рядка практика.

Мюлер наел училищен инспектор, който да следи образователния процес в сиропиталището и в училищата, финансирани от Дружеството за библейски познания.

„През февруари и март децата полагат годишни изпити – пише през 1885 г. инспекторът, г-н Хорн -Според закона децата полагат изпити при преминаване във втори, трети, четвърти, пети или шести клас. Всяко дете се проверява дали знае да чете, показва си тетрадката за да се види дали може да пише. По вероуверие, география, история и граматика му задаваме десет въпроса, на които трябва да отговори писмено. По аритметика задаваме шест задачи, на които се отговаря в писмена форма. По време на изпита средната оценка, получена от децата, възлиза на 91,1 от възможни 100 точки“

„За всеки специалист – отбелязва Мюлер с известна гордост – най-показателно за успеха и образованието на децата ни е последното изречение“

Поради многогодишния учебен план Мюлер е критикуван, че това лишава заводи и рудници от работна ръка, което изобщо не го впечатлява. Момчетата остават под опеката му най-често докато навършат седемнадесет години, а понякога и повече. След това получават препоръки и постъпват като домашни прислужници в благонадеждни домове. Преди да напуснат сиропиталището, им дават нови дрехи. Някои продължават образованието си в училища за милосърдни сестри. Момчетата стават чираци, след като навършат четиринадесет години. Мюлер умишлено не се придържа към никакви строго установени правила и провежда гъвкава политика,

отчита способностите на всяко дете. Обикновено разрешава на момчетата сами да си изберат какъв занаят ще изучат, макар че не са малко децата като Уилям Реди.

Сиропиталището осигурява на всяко момче три ката дрехи и покрива всички разходи, свързани с професионалното му обучение. След като напуснат дома, някои момчета стават пощенски служители или чиновници. Най-будните избират попрището на учители (дори в самото сиропиталище) и тогава продължават образованието си в специализираното училище в Пъртън, графство Глостършир, финансирано от Дружеството за библейски познания.

Нанси Гартън описва дисциплината в детските домове като „строга, но не и сурова“. Няколко възпитаници на Ашли Даун (постъпили там малко след смъртта на Мюлер) споделиха с мен, че „когато ни наказваха, си го заслужавахме“. Съвсем рядко Мюлер е принуден да изключи някое дете, започнало да влияе лошо на останалите. Връщането при роднините или настойника е крайна мярка, която се налага след многократни предупреждения и след като е направено всичко възможно да ги превъзпитат.

Дори когато ги изключват Мюлер и персоналът не ги изоставят и неизменно се молят за тях.

Мюлер си спомня за едно момче, постъпило в сиропиталището през октомври 1849 г.:

Още не бе навършило осем години, но макар и малчуган, скоро се разбра, че е доста вещо в греха, понеже бе заклет лъжец и крадец. Гордееше се и все се хвалеше пред другите момчета, че преди да го приберем в сиропиталището, е участвало в банда непълнолетни крадци и е задигало от корабите желязо, месинг и други неща, които след това пласирало. В началото мислехме, че си измисля, за да блесне, но бързо установихме, че хлапето е доста обиграно – на два пъти се опита да избяга от Дома, откъвайки вещи на други сираци. То умееше да отваря ключалки. След бягствата го приемахме отново с надеждата, че доброто отношение и нашите грижи ще го променят, но все удряхме на камък. Накрая вдигнахме ръце и след пет години и четири месеца го изгонихме публично – дано това крайно болезнено средство го вкара в правия път. Не преставаме да се молим за този клет невръстен грешник и се

надяваме Господ да го изобличи за неправдата и да ни зарадва с него, както е правил и друг път.

Веднъж Мюлер решава да изключи публично едно момче за лошо поведение, но преди това полага ръка върху главата му и започва да се моли за него. За да покаже че нехае и му е безразлично, момчето се извърща и поглежда Мюлер право в очите. За свое изумление вижда, че по лицето на Мюлер се стичат сълзи. Според очевидци детето приело Христос и животът му се променил изцяло. Друго момче разправя след години, че когато Мюлер го изключил от сиропиталището на изпроводак му казал:

- Съжалявам! Бог да те благослови.

Вестник „Таймс“ съобщава, че сред посетилите сиропиталищата на Мюлер са граф Дерби, лорд Солсбъри, лорд Хамптън и мнозина други, интересували се от социалния патронаж – всички те изразяват възхищението си от управлението на сиропиталищата.

Чарлс Дикенс също посещава Ашли Даун. До него достигат слухове, че с децата се отнасят лошо и те понякога гладуват, затова той решава да проучи въпроса лично. Мюлер го посреща любезно, вика един от заместниците си и му връчва връзка ключове.

- Разведи навсякъде господин Дикенс.

И Дикенс си тръгва напълно убеден, че слуховете са лъжливи.

Възпитаници на Ашли Даун разказват, че в понеделник, четвъртък и петък редовно са получавали готвено месо, а в сряда и събота – супа с месо (обикновено телешко от Австралия).

Вторник и неделя, когато голяма част от персонала е на сутрешната служба във „Витезда“, най-често обядват ориз със стафиди.

Тъй като Бристол е пристанище, децата често получават пресни плодове, най-вече банани и портокали. Понякога им даряват плодове безплатно, които не могат да продадат и ще се развалят.

В храната на децата има и яйца, но те са голяма рядкост – на рождения си ден всяко сираче получава две яйца – едно за него и друго за най-доброто му другарче. Малките не са лишавани от мляко.

И поради еднообразието на храната и строгия режим животът в Ашли Даун е твърде монотонен и единственото разнообразие в годината са празниците, оставили у малчуганите щастливи спомени.

Първо през лятото това е редовният излет до Пър Даун. Децата тръгват рано сутрин, с розова или синя памучна торбичка, пълна с бонбони и лакомства за из път. След като пристигнат,

децата от петте дома могат да се запознаят и общуват помежду си. Обядът (хляб и сирене) и следобедната закуска (хляб, масло и сладкиши) на открито се носят до Пър Даун в големи кошници.

Мнозина възпитаници на Ашли Даун не си спомнят някога да е валило в деня на излета и гордо показват стария дъб, под който някога на този паметен ден са се забавлявали до насита. Излетът завършва с пускането на пет големи балона – по един за всеки дом.

Събитието, което децата очакват с най-голям трепет, е Бъдни вечер и Рождество Христово. Много преди този знаменит ден те започват да се подготвят: учат от песнопойката коледни песни (често без съпровод), правят украсата, наизустяват стихотворения и репетират пиеси.

Всеки декември в записките на Мюлер се долавят празнични нотки:

23 декември 1878 г. Получихме от Клифтън коледни подаръци за сираците: кукли, цветни кутийки, албуми, игри, топки, пумпали и много други играчки и лакомства – кутии шоколад и пликчета бонбони, барабанчета, пумпали, топки, стъклени топчета,

камшици, пищовчета, кутии с играчки, книжки, илюстрирани картички, кутии с бои, дъски за писане, носни кърпички, вълнени връзки и жаба, кошници и кутии, моливчета и свирки. За празненството на Бъдни вечер една фирма за търговия на едро в Бристол ни прати петнадесет кашона плодове, десет кашона портокали, десет кашона смокини и чували орехи и други ядки за сираците.

16 декември 1884 г. Една фирма за търговия на едро от Бристол ни донесе осем чувала брашно, едно чувалче френско грозде и шестнадесет кутии смокини за коледните сладкиши на децата.

Една Коледа човек от Корнуол дарява на Ашли Даун сто и петдесет фазана.

Един възпитаник на сиропиталището споделя: „И до ден днешен помня колко щастливи бяхме по Коледа в Дом 4, как се подготвихме и правехме украсата, как докарвах огромното коледно дърво, по което нямаше нищо, но аз знаех, че на Бъдни вечер то ще бъде окичено с много украшения и под него ще са струпани множество подаръци, един от които ще бъде за мен!“

Друг праща писмо на Коледа до сиропиталището: „Очаквам Бъдни вечер с не нормалък трепет, отколкото когато бях в Дома. Представям си как подготвите играчките за елхата и как всичко е загадъчно, чувам как учите хубавите коледни песни, виждам Коледния магазин! Ще ми се да надзърна вътре за да видя дали е както едно време. По-хубаво не би могло да бъде“ Тези малки магазинчета са за сладки и ги отварят във всяко крило на сиропиталищата – в тях „продавачи“ са хора от персонала, които купуват с голяма отстъпка бонбоните и сладкишите от големите производители в Бристол. След време тези магазинчета заработват постоянно.

След смъртта на основателя на сиропиталищата, а вероятно и приживе, друг голям празник е неговият рожден ден: 27 септември. Децата имат едноседмична ваканция и както си спомня едно момиче: „Излизахме навън всеки ден и ходехме за къпини. Само да знаете колко се радвахме!“ Самият ден е ознаменуван с това, че всички деца получават „Мюлеровия“ сладкиш със стафиди и по една огромна захаросана ябълка.

Не съм убеден, че всички деца са били щастливи. В Ашли Даун – някои със сигурност са се чувствали нещастни, особено децата, познали любовта на своите родители и семейния живот.

За тези деца, особено ако са над единадесет години, петте огромни сгради сигурно са им се стрували зловещи като затвор. Със сигурност е имало грешки в избора на персонала, поради което сираците невини са обграждани с доброта и разбиране. Като пионер в тази област Мюлер се учи от своите грешки, каквито несъмнено е правил. Децата в Ашли Даун са живеели в един затворен свят, откъснат от действителността. Днес сираците на Мюлер ходят в обикновени общински училища и ежедневно общуват с другите деца. По времето, когато е живял основателят на сиропиталищата, в Бристол е нямало безплатни училища за две хиляди деца и Мюлер не е имал избор.

Повечето деца получават добро образование, което при други, обстоятелства едва ли щяха да имат. Наред с това имат безценно съкровище – поучение, направило ги „мъдри за спасение“ и дало на онези, които са го приели, „изобилен живот“.

„Право към славата“

Броени дни след като през януари 1870 г. е открит Дом 5, Мери, която е на седемдесет и две години, прекарва тежък грип, от който остава неприятна кашлица.

- Скъпа, нека те прегледа доктор Причард – моли я Мюлер.

Мери се съгласява от немай-къде.

- Опасявам се, че занаяпред не бива да ходите пеш от ул. „Пол“ до Ашли Даун – казва лекарят. – Вземайте кабриолет. Освен това всеки ден следобед трябва да си почивате.

Вечер Мюлер измерва пулса на Мери и вижда, че той е слаб и прескача, а тя не иска и да чуе, че е болна. Към края на януари усеща болка в кръста и дясната ръка. Макар че болката се засилва, отива заедно с Лидия в Ашли Даун и както обикновено, движи нещата в сиропиталището. Някъде към пет следобед се връща със сестра си и с Лидия на ул. „Пол“, а Мюлер отива за вечерната служба в църквата „Сейлем“. Когато се прибира, разбира, че доктор Джосая Причард е накарал Мери да си легне.

- Трябва да почива – казва доктор Причард на Мюлер. – Запалете огън в стаята и, защото има ревматичен пристъп.

Мюлер очаква най-лошото: „Макар да бях силно привързан към нея и сърцето ми да се късаше, си казах „Господ е добър и върши само добро. Да бъде волята Божия! Той не може да извърши нещо, което да не е добро, какъвто е Самият Той. Ако реши да прибере жена ми, така да бъде, значи това е добро, защото Той е добър. Като Негово чедо, мога само да бъда доволен от онова, което моят Отец върши, и да Го прославя!“

Следващата вечер (вторник) Мюлер е сам в стаята на жена си в Дом 3. Мери си е у дома и лежи. Това се случва за пръв от девет години насам. На стената е окачена календар с лист за всеки ден, озаглавен „Нежният Утешител“, а текстът за деня е Псалом 119:75: „Зная, Господи, че Твоите съдби са праведни и по справедливост си ме наказал!“ Той прочита тези думи много пъти

„Да, Господи ~ казва той, – Твоите съдби са праведни и аз съм доволен от тях. Ти знаеш колко дълбоко е привързано Твоето клето чедо към своята любима съпруга и въпреки това приемам твоето решение. Дълбоко в душата си зная, че по справедливост си ме наказал. Ти вършиш всичко от любов, с която си ме обикнал в Исуса Христа. Каквато и да бъде волята Твоя, аз ще я приема“

Под този текст в календара са написани думите „В Твоите ръце са времената ми“ (Псалом 31:15).

„Да, Отче мой – мисли си Мюлер, – времената на скъпата ми съпруга са в Твоите ръце. Ти ще сториш най-доброто за нас в живота и смъртта. Ако е Твоята воля,

вдигни милата ми съпруга на крака. Ти можеш да го сториш, макар че тя е тежко болна. Както и да постъпиш, помогни ми и занапред да бъда напълно доволен от Твоята свята воля"

През тази седмица Мюлер често се сеца за думите на химна,,Един е над всички":

Изобилно благословение Той дава,

само с добро ни дарява,

право в славата ще ни заведе.

О, колко силна любовта Му е!

- Сърцето ми – казва той – все повтаряше: „Само добро ни дарява“, У 7. – (ЗЪІЦЗТО МИ ~

В сряда Мери не усеща толкова силна болка и преди да тръгне към Ашли Даун, Мюлер сядва до нея и прочита един стих от Псалом 84: „Господ Бог е Слънце и щит: Господ ще даде благодат и слава, няма да лиши от никакво добро ходещите с незлобие"

- Скъпа – обръща се после към жена си, – и двамата сме получили благодат, затова ще получим и слава. Чрез Божията благодат живеем с незлобие, затова Той няма да ни лиши от никакво добро.

По-късно същия ден Мери казва на дъщеря си Лидия стиха от Библията, който Мюлер ѝ е прочел, и споделя колко много я е утешил. Докато си върши работата в сиропиталището, Мюлер непрекъснато си повтаря: „Живее с незлобие, затова Отецът мой не ще ме лиши от никакво добро. Ако за мен е добре Мери да оздравее, Бог със сигурност ще ми го даде, ако Той реши друго, трябва да се стремя да Го прославя, като приема напълно Неговата воля"

- Нощес през два часа давайте на жена си малко телешки бульон или чаена лъжичка вино с една супена лъжица вода – съветва го доктор Причард.

Мюлер изпълнява препоръката и се моли заедно с Мери.

- Ще бъде по-спокоен – казва доктор Причард, – ако моят колега доктор Блак прегледа госпожа Мюлер, защото състоянието ѝ е много тежко.

- Напълно доволен съм от вашето лечение – отвръща Мюлер, – но ако настоявате, повикайте своя колега.

В събота сутринта Мюлер остава въщи при Мери. Следобед казва на жена си:

- Скъпа, неприятно ми е, че се налага да те оставя сама, но ще гледам да се върна възможно най-бързо.

- Оставяш ме с Исус Христос – отвръща Мери.

През нощта болката се засилва. Георг прави всичко по силите си да облекчи страданията на Мери. Тя вече не може да движи крайниците си.

Сутринта идват доктор Блак и доктор Причард.

- Няма надежда жена ви да оздравее – казва доктор Блак на Мюлер.

Той се връща в спалнята и съобщава на Мери:

- Господ Исус Христос идва да те прибере.

- Ще дойде скоро! – отвръща тя.

В един и половина Мюлер и дава лекарството и супена лъжица вино, разрежено с вода. Мери преглъща трудно и говори несвързано. Георг сяда безшумно до нея и забелязва, че „очите ѝ се изцъклят“.

Излиза за миг от стаята и съобщава тихо на дъщеря си и балдъзата си.

- Мери умира.

Двете жени отиват край смъртния одър на Мери, не след дълго се присъединява още една от сестрите ѝ. Четиримата бдят до нея два часа и половина. В четири и двадесет в събота, 6 февруари 1870 г., Мери Мюлер издъхна.

– Благодаря Ти, че я избави – изрича Мюлер и пада на колене до леглото. – Благодаря Ти, че я прибра при Себе Си. Много Те моля, помогни сега и на нас, подкрепи ни!

Георг и Мери са женени от четиридесет години.

На 11 февруари Мюлер сам води погребалната служба във „Витезда“ и на гробищата. В траурното шествие присъстват около хиляда и двеста деца, персоналът от Ашли Даун и стотици членове на паството в църквата „Витезда“. Преди службата Мюлер сяда зад амвона и повтаря за кой ли път:

- О, Мери, мила моя Мери!

Проповядва върху текста: „Ти си благ и правиш добро“ (Псалом 1 19:68). Напомня, че Мери е първият член на църквата „Витезда“, когато през 1832 г. тя отново отваря врати с пастири

Мюлер и Крейк. Мери приживе вижда как в църквата приемат причастие две хиляди и седемстотин вярващи, а в деня на смъртта ѝ паството наброява деветстотин и двадесет души. Сетне Мюлер излага накратко живота и делото на Мери.

- Всички християни, които ме слушат – казва той – вероятно начаса ще се съгласят от все сърце, че „Господ е благ и върши добро“, като ми е позволил да живея толкова дълго с Мери. Аз моля моите скъпи приятели християни да отидат още по-далеч и заедно с мен да кажат от все сърце „Господ е благ и върши добро“ като ми отне тази толкова всеотдайна, мила, любяща съпруга тъкмо когато се нуждая най-много от нея. Докато изричам тези думи чувствам в сърцето си огромна празнота. Прелестната ми жена вече не е тук за да споделя с мен радост и тъга, а с всеки изминал ден тя ми липсва все повече. Всеки ден виждам колко много тя липсва и на сираците. Дълбоко в душата си искрено се радвам поради щастието на скъпата ми

покойница. С милата си дъщеря не можем да я върнем, защото не е възможно. Бог я прибра при Себе си и ние сме доволни...

Въпреки тези смели думи през месеците след смъртта на Мери съпругът и не може да я прежали. Записва в дневника си: „Земната ми радост помръкна“ и десетина дни след опелото се поболява. След като оздравява отбелязва в дневника:

„Когато се прибирах между осем и девет вечерта и виждах, че моята любима Мери не е до мен, както досега (толкова години тя никога не се е отделяла от мен), си казвах: „Няма да заваря у дома скъпата си съпруга, но ще намеря Господа Исуса Христа, Своя незаменим Приятел – Той ще ме утеши.“ Благодарях на Бога, че ми е оставил моята любима дъщеря, която винаги ме чакаше, за да ме посрещне, и правеше всичко по силите си, за да утеши покрушеното ми сърце. Загубата бе огромна, а раната – тъй дълбока. Изнизваха се седмици, месеци, а аз продължих да съм благодарен на Бога и да Го славя за онова, което е сторил, като ме е предал на такава мъка. Раната вместо да заздравее, като че ли се задълбочаваще, и болката ставаше все по-непоносима... “

Загубата много наскърбява децата и бившите възпитаници на сиропиталището – месеци след кончината на жена си Мюлер получава стотици съболезнователни писма. Ето едно от тях – от момиче, живяло па ул. „Уилсън“:

Драги господин Мюлер,

Не съм Ви писала досега не поради неблагодарност, а защото знаех, че получавате много писма. Аз обичам не по-малко скъпата г-жа Мюлер от онези, които са Ви писали. Мисля си, че съм Ви обичала така, сякаш сте ми родители. Вярно е че, не познавам родителите си, за да знам как да ги обичам, но наистина обичам вас двамата и тъжа от дън душа за загубата. Сигурна съм, че тя Ви липсва много. Мъчно ми е, че не идва в Дома, защото винаги съм гледала как отивате заедно, а сега сте сам. Моля се на Бога да Ви остави с нас и да благослови милото Ви дете, защото светът наистина ще опустее, когато си отидете от нас.

С уважение

Ваша...

Не само тази жена се безпокои какво ще стане, ако Мюлер си отиде от този свят.

- Какво ще стане със сиропиталището, г-и Мюлер, когато си отидете? – питат хората.

- Всичко е поверено на съвет от единадесет надзорници – .отвърща Мюлер. – Заведението ще продължи да работи, както досега, като всяка благотворителна институция.

- Къде ще намерите човек, който да ръководи дейността в същия дух и да уповава само на Бога за всичко?

- Когато реши да ме махне от тази длъжност Господ ще покаже, че не зависи от мен и без затруднения ще издигне друг Свой служител, ще се ръководи от същите начала, на които съм се осланял в своята дейност.

- Молете се Бог да определи човек, който да поеме работата след вас.

- Правя го редовно – отвърща Мюлер.

- Бихте ли повикали господин Джеймс Райт? – казва Мюлер на един от сътрудниците си няколко месеца след смъртта на Мери.

Още от дете той е наблюдавал „богоугодното му поведение“ и от дванадесет години го смята за един от най-ценните си съратници в дейността на Дружеството за библейски познания,

включително и в работата със сираците. От няколко години Георг и Мери се молят Бог да подготви Райт за заместник на Мюлер.

- Трябва да ви кажа – съобщава му Мюлер, – че според мен волята Божия е да ме наследите като директор на сиропиталището.

Райт изтъква няколко причини, заради които смята, че не е подходящ, но Мюлер не иска и да чуе.

- Мисля, че работата ще е голямо бреме за теб. Много те моля отхвърли предложението на господин Мюлер – казва му госпожа Райт.

След няколко седмици размисъл Райт отива отново при Мюлер.

- Вече съм на мнение, че ще потъпча дълга си, ако отхвърля вашето предложение.

- Значи се разбрахме – усмива се Мюлер. ~ Ако нещо се случи с мен, вие поемате работата.

Скоро след този разговор жената на Райт умира.

Казват, че „спокойното му лице и лъчезарна усмивка показват по-добре от всякакви думи, че в сърцето му царуват мира и радостта. Достойното и мило поведение на Райт веднага спечелва уважението на всички. От делата му личат неговата вяра и любов, а внимателният наблюдател веднага забелязва смиреността му.“

Райт обича музиката и години наред води с мелодичния си басов глас църковния хор във „Витезда“. Често се навърта около пианото или органа и пее Химни от Бристолската песнопойка.

Година и половина по-късно, през август 1871г., Райт иска да се срещне с Мюлер по личен въпрос.

- Дошъл съм да искам ръката на дъщеря ви.

Не знам какво е отговорил Мюлер, но е записал в дневника си: „Не познавам човек, на когото съм готов да поверя с по-голяма радост най-скъпото си съкровище па тази земя!“

Близо половин месец Лидия се терзае какво да отговори на Райт. Мюлер разбира, че тя се двоуми само защото не иска да изостави своя баща.

- Умолявам те, нека това не застава на пътя ти – казва и Мюлер. – За мен е огромна утеха и радост да те видя с такъв съпруг.

Двамата се оженват на 16 ноември 1871 г. във „Витезда“. Райт е на четиридесет и пет години, а Лидия – на трийсет и девет. По-късно Райт описва съвместния им живот като време на „несекващо блаженство“

Не след дълго във „Витезда“ предстои още една венчавка.

Отново в Риги

Около две години след смъртта на Мери освен всичко друго сватбата на Лидия най-сетне убеждава Мюлер, че трябва да се ожени повторно. Решение, което, както самият той се изразява, „взех със страх от Бога и с пълната увереност, че имам разрешението и одобрението на своя небесен Отец“. Мюлер записва в дневника си, че познава г-ца Сузана Грейс Сангър, близо двадесет години по-млада от него, гувернантка от Клифтъп, „от около двадесет и пет години като сериозна християнка и съм убеден че тя ще ми помогне много в служението.“ Те се оженват на 30 ноември 1871 г.

В следващите две години Сузана Мюлер трупа опит в работата и се стреми всячески да помага на Георг. През март 1874 г. тя се разболява тежко от коремен тиф. Първоначално пристъпът не изглежда сериозен.

В четвъртък, 26 март, Мюлер оставя Сузана заедно с Лидия на ул. „Пол“. Тя се чувства добре. Следобед Лидия идва В Ашли Даун за да извика баща си.

- Сузана получи кръвоизлив.

Мюлер хуква към къщи, като разбира, че жена му е изгубила много кръв. Пристига доктор Уилямс. „Милата ми жена – спомня си Мюлер – беше пребледняла като мъртвец в предсмъртна агония, но след успешното лечение тя се върна към живота.“

В неделя, 5 април, Сузана започва да бълнува – заболяването достига критичната си точка. Вечерта д-р Уилямс се консултира с д-р Блак.

- Ако тя поспи, ще си възвърне силите – успокоява ги доктор Блак. А Сузана не е мигвала тридесет часа. Пратена е трета милосърдна сестра, за да може другите две да си починат. Мюлер изпълнява предписанията на лекарите безпрекословно. „Надявах се единствено на Бога. Познавах Го и знаех, че Той ще стори най-доброто за мен. Сърцето ми бе и радостно в Него“ На много места по света знаят, че Сузана е зле, и хиляди хора се молят за нея.

Пристъпът преминава. Сузана заспива, не се събужда почти през целия понеделник. От този ден Мюлер долавя малко признаци на подобрене, но пулсът на Сузана е 120 удара в минута и е твърде слаб.

„Не познавам пациент, който да се възстанови след кръвоизлив“ – отбелязва изтъкнат лондонски специалист, когото Мюлер описва като „най-прочутия и опитен лекар в Лондон“.

„Вече за трети път – пише Мюлер – душата ми се стараяше да бъде доволна в Бога. Радвах се в Него, целувах десницата, която ме наказва – сторих го с Неговата благодат... Знам, че Той е

Бог, преизпълнен с любов и много милостив, защото благоволи да ми се открие в Своето Свещено Слово. Вярвам в това откровение и знам от опит, че то е истинно, затова бях доволен в Бога и се възрадвах в Него, понеже Той е вложил това в сърцето ми и ще ми подари живота на милата ми съпруга.“

В началото на май Сузана е достатъчно силна, за да седи по няколко часа на ден във всекидневната, където я карат с инвалидна количка. В средата на месеца тя прави първата си кратка разходка на открито с кабриолет, а в края на май семейството заминава за град Бърнам в Съмърсет, за да може Сузана да диша морски въздух. През септември двамата с Мюлер отиват в град Вентнор на остров Уайт, където Сузана оздравява напълно.

Откакто през 1832г. се е установил в Бристол, Мюлер е проповядвал най-вече в града, с който се чувства обвързан с пастирската си дейност във „Витезда“, с работата си като директор на сиропиталището и като човек, посветил се на разпространението на духовна литература. Всичко във „Витезда“ се е променило – в църквата има мнозина способни опитни мъже,

които са в състояние да поемат управлението. Джеймс Райт вече е доказал, че се справя чудесно като заместник директор на Ашли „Даун и на Дружеството за библейски познания. След много молитви Мюлер решава да се посвети до края на живота си на това да проповядва из цял свят.

Той е убеден, че мнозина са напълно искрени в желанието си да служат на Бога, но им липсва душевен мир, понеже се осланят на собствените си чувства. След като повече от половин век изучава целенасочено и последователно Библията, Мюлер насочва усилията си към това да споделя с по-широка аудитория истините, които е открил и да насърчава християните да обикнат Свещеното Писание и да изпитват всичко в светлината на Божието Слово.

В проповедническите си обиколки Мюлер се стреми (в духа на Гроувс и на основателите на Братството) да разруши бариерите между деноминациите и да спомага за „братска любов между истинските християни“.

Макар че категорично отхвърлям някои от техните възгледи и традиции, проповядвам сред тях, защото през всичките тези години съм разбрал колко покрусено е сърцето на нашия Господ Исус от разкола между Неговите ученици и поради това се стремя (колкото мога) да обединя всички истински вярващи. Това не може да стане, ако страним от нашите братя в Христа или не желаем да разговаряме за всичко. Аз отидох и се съединих с тях, като с нищо не оскверних съвестта си.

Сузана обича да пътешества и на драго сърце придружава своя съпруг. Георг се радва на добро здраве, но едва ли би изпълнил амбициозната си програма за срещи и проповеди по целия свят, ако Сузана не му помага в секретарската работа и не се грижи за него с цялото си сърце. Тя убеждава Мюлер не само да работи, но и да си почива и забавлява – нейна идея е да разнообразят напрегнатото ежедневие с

посещения на туристически забележителности, красиви местности и места, обвеяни с историческа слава.

През пролетта и началото на лятото на 1875 г. те предприемат първата си кратка обиколка в границите на Англия. Мюлер кара седемдесетата си година, а Сузана е около петдесетте. Спърджън кани Мюлер да проповядва и човекът, прочул се и в Лондон със своето дело в Бристол, говори пред многобройното паство в прочутата Метрополитън Табернекъл. Проповядва и в Нюкасъл, сетне се връща в Лондон и говори пред Конференцията в Майлдмей парк, предпоставка за събора на различните деноминации в Кезик, подготовката за който вече е започнала.

Ето какво пише способният проповедник Гавин Къркам, отговорен секретар на Мисионерското дружество на открито:

Господин Мюлер има изумителна осанка – той е снажен и властен. Кара седемдесетата си година. Говори със силен немски акцент, макар че англичаните го разбират без затруднения. В служението си определено е учител и въпреки това често говори за спасението – ясно, нежно и убедително. Проповедниците могат да се поучат от начина му на проповядване. В началото той избира текст от Словото Божие, препрочита го, размишлява и се моли, докато Духът на Писанието му изясни Божието послание. Понякога се съмнява до последния миг, но Господ никога не го оставя в неведение. Убеден привърженик е на разяснителната проповед. Вместо да разглежда един стих, изваден от своя контекст, той избира откъс понякога от много стихове и го разглежда последователно, дума по дума. Той първо разяснява пасажа, сетне го съпоставя с други стихове от Св. Писание, а след това излага практичното му приложение. Това го прави с всяко изречение, така че непрекъснато се редуват разяснения, пример и приложение. Слушателите винаги знаят кога Мюлер приключва проповедта, понеже още в самото начало той казва колко стиха смята да разгледа. Примерите черпи от историята или природата, но най-често те са от Св. Писание или от собствения му опит.

Най-изумителната особеност на проповедите на Мюлер е тази, че кара слушателите си да преосмислят чутото. Често повтаря: „Нека се запитаме, разбрах ли това? Как се отнася то до мен? Преживявал ли съм го?“

Първата му обиколка е сравнително кратка – по време на нея Мюлер проповядва седемдесет пъти. Където и да отиде в идните години навсякъде го очаква сериозна и будна аудитория.

През август 1875 г. Муди и Санки се връщат в Ню Йорк след успешно служение във Великобритания. Муди описва Мюлер като един от тримата души в Англия, с които би искал да се запознае.

Той посещава Бристол, „за да усети полъха от мощната вяра на Мюлер“, по думите на неговия биограф.

В деня, когато Муди и Санки се връщат в Ню Йорк, Георг и Сузана поемат на втората си обиколка из Великобритания, която продължава до юли 1876 г. Мюлер споделя, че този път си е поставил за цел „да подпомогне делото на благочестивите братя Муди и Санки... Тъй като бяха възпрепятствани да останат по-дълго във всеки град, тези мили братя не можах да поведат новоповярвалите в учението и благодатта, затова се постарях да довърша тяхното дело и доколкото позволяват ограничените ми сили, да запълня празнотите“. В стремежа си да упъти новоповяр хвалите той организира четиринадесет събрания в лондонската зала „Майлдмей Парк“, където говори пред повече от три хиляди души.

Сетне отива в Глазгоу – Шотландия, където на един църковен събор проповядва за силата на Святия Дух пред пет хиляди души.

Понеже не всички желаещи успяват да влязат в залата, Мюлер приема поканата да говори в една съседна църква, в която няма къде игла да падне, защото са се събрали около хиляда и двеста души. За един месец в Глазгоу проповядва близо четиридесет пъти и всяка неделна вечер говори в театър „Принц Уелски“ пред три хиляди души.

Сетне семейство Мюлер прекарва три седмици в Дъблин, където Георг проповядва няколко пъти в претъпканата зала „Мерион“. После заминават за Ливърпул. Там Мюлер говори в огромната зала „Виктория“, построена специално за Муди и Санки. „Сред многобройната публика – спомня си У. Х. Хардинг – седи мъж с обрुлено от слънцето и вятъра лице, сега капитан на търговски кораб, бивш възпитаник на сиропиталището. Как е възможно този човек, който още не е приел християнството, да седи и се радва на душевен мир, докато неговият благодетел, вече беловлас старец, отново, както едно време, изявява благата вест за вечния живот? Капитанът с лице, набраздено от белези, слуша, хлипа и разбира смисъла на живота на Мюлер и извърща взор право към Небесата, за да намери покой за душата си.“

В Ливърпул Мюлер проповядва повече от петдесет пъти – обикновено в неделя, пред пет-шест хиляди души. После двамата със Сузана тръгват на обиколка из Шотландия, където имат множество ангажименти. Сузана описва как, докато са били в селцето Крейти, „се запознахме с една християнка – икономка в замък Балморъл, – която бе така любезна да ни разведе един следобед из резиденцията на кралицата в Шотландия. Малко преди да напуснем Крейти, Нейно Величество пристигна в замък и ние я видяхме как слиза от каретата, придружавана от принцеса Беатрис“.

Третата обиколка, вече в континентална Европа, започва през втората половина на април 1876 г. от Париж. През септември пристигат в Берн, където Мюлер проповядва на немски за пръв път от тридесет и шест години. Един следобед двамата със Сузана отиват в „Енгс“, зала на ската на стръмен хълм извън Берн, където полковник Фон Бюрен е поканил на среща с тях около сто и петдесет души. Докато пият кафе и гледат в далечината заснежените Алпийски върхове, обагрени в пурпур от залязващото слънце, някой казва:

- Le bonDieu l'a fait exprès pour vous donner plaisir (Милостивият Бог е сътворил планината за да ни достави удоволствие – фр.) .

Преди да се срещнат с мнозината, с които са се уговорили, Георг и Сузана взимат ферибота от Люцерн, прекосяват Женевското езеро и слизат във Фицнау в подножието на планината Риги.

Преди близо половин век, през лятото на 1825 г., Мюлер е изкачвал планината заедно с Бета и другите колеги от университета. За щастие за изминалото време някой е построил зъбчата железница и сега сем. Мюлер стига лесно до върха. Гледката, ширнала се чак до Женева на юг и до Черната гора на север, изобщо не се е променила.

Започва да вали сняг и сем. Мюлер се подслонява в хижа под върха „Другата сутрин станахме в четири и половина – пише Мюлер – и изкачихме връх Кулм. Докъдето поглед стига, се бе ширнала невероятна гледка – безчет заснежени върхове и ледници, обагнени във всички цветове на дъгата от първите лъчи на изгряващото слънце. Стояхме доста време, вторачени във величествената дива самотна бяла пустиня с неописуем възторг.“

Над прохода Сен Готард, прорязваш планината на две хиляди и сто метра височина, обвит в гъста мъгла, някогашната гувернантка от Клифтън и нейният съпруг са „благодарни за скромните условия и въпреки пушилката, с която неколцина италианци задимиха единственото помещение, като палеха огъня, бяхме доволни, че не сме сами в хижата“.

В Цюрих Мюлер проповядва два пъти в църквата „Анна“. Вярващите са толкова много, че са задръстили стълбите и входовете. В Констанц семейство Мюлер посещава залата на Търговската палата, където е осъден Ян Хус, след което изгорен ' на клада за това, че се е обявил открито срещу покварата в Католическата църква.

В Щутгарт (Германия) херцогинята на Вюртемберг кани Мюлер в двореца и му задава много въпроси за работата му със сираците в Бристол. В Дармщат той провежда събиране в дома на придворния изповедник. Вратите на четирите салона са отворени, за да се поберат всички поканени, сред които са принцеса Карла (майка на принц Людовик Хески, съпруг на принцеса Алиса Английска), принцеса Фон Батенберг и мнозина царедворци.

В Дюселдорф при Мюлер идва ръководителят на Градското мисионерско дружество, който е доста притеснен.

- Имам шестима синове и вече години наред се моля те да приемат християнската вяра. А отклик няма. Какво да правя?

- Продължавайте да се молите – съветва го Мюлер – и очаквайте отговор на своите молитви, като славите Бога.

„ През пролетта на 1877 г. Георг и Сузана посещават замъка Вартбург край Хале, където през 1521 г. е затворен Мартин Лутер.

Виждат стаята, където реформаторът е превел Библията на немски. В Хале Мюлер проповядва в сиропиталището на Франке, чиято дейност го вдъхновява през първите му години в Бристол.

Мюлер с радост установява, че някогашният му преподавател професор Толук, е още жив и здрав и сега е председател на Горната консистория на Прусия. Двамата мъже се срещат с радост и разговарят надълго и нашироко.

На път за Берлин сем. Мюлер спират във Витснбсрг и посещават църквата, върху чиято порта през 1517 г. Лутер окачва своите деветдесет и пет тезиса срещу индулгенциите. После разглеждат старата обител на августинците, където Лутер е живял като монах.

През трите седмици в Берлин Мюлер проповядва пред множество хора. Граф Бисмарк, братовчед на прочутия държавник, пропътува двеста километра само и само да зърне и чуе Мюлер.

- Вашите „Повествования“ бяха огромно благословение за душата ми – споделя Бисмарк с Мюлер.

След като проповядва в много градове в Холандия, Мюлер завършва обиколката си в Европа след говече от триста проповеди. Когато се прибира у дома на ул. „Пол“, намира писмо от Съединените щати, подписано от преподобния Е. П. Туинг и още четирима пастири, които го канят да проповядва в Америка. Това е поредната покана, която получава, но този път Мюлер я приема.

В Белия дом

Сем. Мголер заминават за Съединените щати през август 1877 г. с кораба „Сардиниън“ с водоизместимост 4000 тона. Не ясно защо те са настанени в каютата на помощник-капитана, която според Сузана „е поносима“.

Въпреки бурите в Атлантическия океан корабът се движи по разписание и близо до остров Нюфаундланд навлиза в гъста мъгла. Капитан Дътън е прекарал на мостика цяло денонощие, когато при него идва Георг Мюлер.

- Капитане, дошъл съм да ви съобщя, че до събота следобед трябва да съм в Квебек.

- Това е невъзможно – отсича капитанът.

- Добре тогава – отвърща Мюлер, – ако вашият кораб не може да ме откара, Бог все ще намери начин да го стори. От петдесет и две години не съм се отмятал от думата си. Нека слезем в каюткомпанията и се помолим.

Капитан Дътън се пита от коя ли лудница е избягал Мюлер.

- Знаете ли колко гъста е мъглата? – пита го капитана.

- Взорът ми е вперен не в гъстата мъгла, а в живия Бог, Който направлява всички обстоятелства в живота ми.

Сетне Мюлер пада на колене и се моли с най-обикновени думи. След като свършва, капитанът понечва да се помоли, но проповедникът слага ръка на рамото му.

- Не е нужно да се молите. Вие не вярвате, че Бог ще ви отговори, но Той вече ме е чул и затова е излишно да се молите.

Капитан Дътън го поглежда смаян.

- Капитане – продължава Мюлер, – познавам своя Господ от петдесет и две години и през нито един ден Царят не се е отвърнал от мен. Изправете се, капитане, отворете вратата и ще видите, че мъглата се разсейва.

Капитанът отваря вратата. Мъглата наистина се е вдигнала.

Той разказва тази случка многократно през дългата си служба като капитан на кораба „Сардиниън“, а след време един известен проповедник го описва като „един от най-благочестивите хора, които съм срещал“.

Когато приближават Квебек, корабът дава топовни изстрели за да извести, че пристига. В хотел „Сейнт Луис“ Мюлер го очакват цяла купчина покани да проповядва. Преди да поеме на юг, към Ню Йорк, семейството намира време да посети Ниагарския водопад.

Георг и Сузана са разочаровани от гледката в далечината.

След като достигат до водопада, те се качват по стълба до остров Луна и застанали на ръба на бездната на американския водопад, са възхитени от величието на спускащата се с тътен вода. „Това надмина очакванията ни – казват си те, – вероятно е най-величественият водопад на земята!“

Оказва се, че грешат – само след няколко минути съзират огромния водопад Хорс Шу откъм канадския бряг, който се спуска от голяма височина към пропаст, наподобяваща врящ казан.

Сузана и Георг се любуват на Ниагарския водопад, който се спуска от „каменните зъбери и гранитни блокове. Водната стихия се пени и пръска хиляди капки във вихрен Шеметен танц, сякаш се е устремила главоломно към бездната“.

В неделя сутринта, на 9 септември, в църквата на доктор Талмидж, която е една от най-големите в Съединените щати, преподобният професор Е. П. Туинг представя Мюлер пред паството. Гостът от Бристол проповядва в продължение на четиридесет и пет минути. След вечерната служба една възпитаничка на Ашли Даун, която се е омъжила и живее в Щатите, поздравява лично сем. Мюлер.

Мюлер изнася около петдесет проповеди в Бруклин и Ню Йорк, дори говори и на немски пред голямата германска общност. След това заминава с жена си за Бостън, където има уговорка да проповядва в църквата на Муди – огромна сграда, с аудитория седем хиляди души.

Мюлер проповядва два пъти в старата презвитерианска църква „Нюбърипорт“, основана от Джордж Уайтфийлд, и раздвижва духовете, като чете от личната Библия на великия мъж, чиято биография е прочел преди четиридесет години. Никой досега не се е докосвал до книгата. Мюлер говори от амвона, разположен точно над мястото, където е погребан Уайтфийлд.

– Скъпи братко, Бог те е изпратил в Америка! – възкликва един пастир, след като той проповядвал в църквата на доктор Мичъл във Вашингтон – Тъкмо от това се нуждаем – послание, което да събуди заспалите християни и да разтърси невярващите. Бог те е пратил в Америка – сигурен съм в това!

Сем. Мюлер получава официална покана за посещение в Белия дом за 9.30 сутринта на 10 януари 1878 г. от президента и неговата съпруга. „Посрещнаха ни много любезно – разказва Сузана – и след като ни разпитаха за работата ни в Англия, президентът проведе половинчасов разговор с Георг. След това г-жа Хейс ни разведе из Белия дом – огромна старинна сграда, – показва ни покоите на държавния глава и много интересни предмети, съхранявани в президентската резиденция“

Мюлер прекарва три уморителни седмици във Вашингтон, често проповядва по два пъти на ден, но заедно с жена си намира време да изкачи четирите хиляди стъпала до последния етаж на Конгреса, за да се полюбува на гледката. От Вашингтон те отиват в Сейлем, щата Вирджиния, в Алегенските планини, където се оказва, че славата на Мюлер го е изпреварила. В Лутеранската църква са се стекли „стотици младежи, повечето студенти в университета „Роаноук“, и от богословската семинария. Мнозина от тях се тълпят на входа докато други седят плътно един до друг около амвона. На балкона „няма къде игла да падне. Други младежи бяха застанал ина най-невероятни места, така щото главите им се опираха в тавана, а

пред предните седалки на балкона бяха накацали няколко малчугана, които клатеха краката си опасно близо до главите на хората”.

Роаноукският колежански вестник пише в уводната си статия със заглавие „Преподобният Георг Мюлер” в броя си от януари 1878 г. следното:

Този благочестив човек, широко известен като основател на сиропиталището в Бристол – Англия, и автор на книгата „Живот с вяра”, ни посети тези дни... Висок е към метър и осемдесет, със сребристо-бяла къдрава коса, пристъпва уверено и напето, а стойката му е стегната по военному. Лицето му носи отличителните черти на немската раса, а изражението му сияе от радост и свещена увереност... Основни теми в проповедта му бяха грешните и праведните молитви. Грешно е да се молите от себични подбуди. Праведната молитва има три отличителни черти: 1) С нея желаеш да прославиш Бога; 2) С нея изповядваш своята нищожност и възвеличаваш Исуса Христа; 3) Да вярваш, че наистина ще получиш онова, което искаш.

Сетне семейството пропътува шестстотин километра, за да отиде в Колумбия, щата Южна Каролина, където отсяда у главния съдия Уилард. Г -н Уилард отвежда Георг и Сузана в сградата на местния парламент и ги запознава с губернатора и държавния секретар. Мюлер открива с молитва сесията на долната камара.

В края на февруари сем. Мюлер се качват на речния параход „Бриджтаун” и започват изтощително пътуване надолу по течението на река Савана към Джаксънвил. Корабът често засяда на плитчини. В Джаксънвил са се събрали много вярващи, дошли да чуят Мюлер – според някои това е най-голямото множество, стичало се някога в града.

След службите в Монтгомъри и Ню Орлиънс храброто семейство се качва на парахода „Джон Скъдър” за дълго пътешествие по течението на Мисисипи чак до град Мемфис. Макар че кухнята на кораба е превъзходна, Георг и Сузана не след дълго откриват със свито сърце, че на палубата няма прясна питейна вода, ако не се брои мътилката в реката. Тя е толкова мръсна и тинеста, че пада с дебела утайка на дъното на чашата. Клетите Георг и Сузана все не могат да решат дали да я пият, или да я преваряват, като правят с нея чай или кафе. Накрая си поръчват кани с лед,

който топят, смесват го с малко вино и вода, за да притъпят студа, и пият получената напитка. Мюлер проповядва на „всички пътници, цветнокожи слуги и онези от екипажа, които са свободни.“ Скоро установява, че пътниците са предимно хора, отдадени на забавления, които се веселят с песни, танци и игра на карти. „Нямаше отърване от тях, понеже виждахме и чувахме от каютата всичко, което ставаше“ Ако сем. Мюлер бяха пътували десет години по-късно, вероятно щяха да се смущават от джаз съставите на Ню Орлиънс, които не след дълго ще станат популярни.

На 18 април 1878 г. семейството става в пет и половина сутринта и поема на дълго пътешествие от Сейнт Луис до Сан Франциско, които отстоят на около три хиляди и осемстотин километра. Пътуват в самостоятелно купе в Пулманов вагон, което дори Сузана нарича комфортно и с всички удобства за спане. Първата сутрин, когато спират за закуска в Каунсил Блъфс, се срещат с голяма група преселници, поели към Калифорния, сред които разпространяват религиозни брошури. След град Омаха в шата Небраска поемат през прериите и известно време Сузана не проумява защо влакът пъпли с двадесетина километра

в час. Накрая разбира (или може би Георг й казва), че изкачват планински възвишения високи стотици метри – по едно време локомотивът прегрява и се поврежда, а пътниците слизат да се полюбуват на невероятната гледка. Мюлер и жена му виждат в това възможност да раздават религиозните брошури. Скоро повредата криво-ляво е отстранена и влакът потегля, пълзейки към гара Шърман, разположена най-високо в целия свят, където камъните се пукат от студ, а преспите са с човешки бой.

Когато пристигат в град Уелс, виждат няколко групички индианци, заметнати е яркочервени одеяла и вълнени раирани понча във всички цветове на дъгата. Тогава все още няма телевизионни уестърни, затова госпожа Мюлер се прехласва по „странните им капели, окичени с пера и широки панделки“, и отбелязва, че „лицата им бяха изрисувани в пурпур“.

Сутринта на 23 април, малко след като се пуква зората, те зърват за пръв път Калифорния.

Пред нас се откри великолепна, неописуемо величествена гледка. Високо над гара Съмит в небесата се възправяха безчет планински върхове. Слънцето грееше ослепително, озаряваше белия сняг, който сияеше. Навред около нас зееха дълбоки пропасти, проломи и клисури, скатове на планината бяха обрасли с множество борове и ели. Гледката ставаше още по-прелестна, когато погледнеш надолу към долините, покрити с най-тучна зеленина

В осем часа шафнерът чука на вратата на купето.

- Кейп Хорн? – провикна се той.

Пътниците скачат на крака и се втурват към прозорците, откъдето виждат, че влакът пъпли покрай урва, дълбока около седемстотин и петдесет метра. През „Проломът на преселниците“ те се спускат към Калифорния. Става по-топло и Сузана вижда, че „нивите са покрити с трева, осеяна с красиви полски цветя – нацъфтяла лупина, диви рози, гераниум и милиони калифорнийски макове, които с яркожълтите си, почти оранжеви цветове затулваха всички останали цветя“.

- Тук, в Калифорния, .сякаш за пръв път виждам цветя! – провиква се един от пътниците.

На гара Оукланд в Сан Франциско ги посрещат двама приятели, които ги изпращат до кораба „Ел Капитан“, който ги превозва до другата страна на залива Сан Франциско. След това сем. Мюлер се настаняват в апартамент в хотел „Палис“, резервиран от техните приятели.

През първата си неделя в Калифорния Мюлер проповядва пред две хиляди души в Презвитерианската църква на ул. „Тайлър“. Във вторник един приятел ти развежда с кабриолет из града.

Сем. Мюлер се разхождат по плажа и усещат полъха на Тихия океан. После, както си спомня Сузана, „нашият приятел ни заведе в „Клиф Хаус“, хотел на висок зъбер с изглед към океана, където от един балкон се полюбувахме на големите гривести тюлени, излегнали се на издадените над водата скали. Виждаха се стотици от тези

причудливи земноводни животни с остри глави и лъскави хлъзгави туловища. Някои се припичаха на слънце по сухите скали, други се гмуркаха в морето, трети се катереха по стръмния камънак или издаваха шумни звуци, които огласяха околността"

На масата им в „Клиф Хаус“ идва един келнер.

- Моля да ви се представя, г-н Мюлер. Брат съм на Ема Евънс, момиченце, израсло в Ашли Даун. Преди години, в Бристол, често съм слушал вашите проповеди, слушал съм ви и тук, в Съединените щати, и много се радвам, че ви познах. Преди да си тръгнат, сервитьорът им поднася букет цветя.

В Оукланд всички големи църкви отменят своите служби, за да могат вярващите да чуят Мюлер който ще проповядва в Първа Презвитерианска църква. Там се стича такова множество, че доста от желаещите да влязат остават отвън и така и не успяват да чуят проповедта на Мюлер, който говори върху двадесет и втори до двадесет и шести стих от трета глава на „Плачът на Еремия“.

– Присъствах на славна служба – казва след това един пастир на Мюлер.

От В Сан Хосе той получава писмо от жена, чиято дъщеря е повярвала в Христос на четиринадесет години, но две години по-късно се е увлякла по спиритизма, към който се е прирастила от девет години. В Сан Франциско чула няколко проповеди на Мюлер и една от тях я смаяла. „Вие сте първият човек през тези девет години, открил път към сърцето ѝ. – пише майката – Дъщеря ми твърди че не би пропуснала тази проповед и за сто долара.“ (Средният приход на едно градско семейство през 1877г. възлиза на \$738 годишно – Б.пр.)

След като проповядва в Сан Хосе и Стоктън, Мюлер има нужда от почивка и приема поканата да посети Йосемитската долина. Предупреждават ги, че пътуването в Калифорния с дилижанс е преживяване, което никога няма да забравят. „Кочияшът беше обезумял – казва Сузана, след като идва на себе си. – Караше бясно по разбити и равни пътища, през баири и нанадолнища. Минахме през огромен камък, после се блъснахме в друг, а когато се спускахме по нанадолнището, нашият човек

изобщо не използва юздите. Безспорно беше опитен, не знаеше що е страх, но ние като трезвомислещи хора, несвикнали с такива прежеждия, искахме всичко да приключи час по-скоро и се молехме да пристигнем здрави и читави, без наранявания и счупени кости. Господ се смили за нас и пристигнахме по живо, по здраво в хотел „Прийт“, където отседнахме – бяхме пътували цели единадесет часа и половина и веднага си легнахме“

След три дни в Йосемитската долина Мюлер и Сузана стават в четири и половина сутринта и поемат обратно с десетина пътници на дилижанс, теглен от пет коня. В четири следобед наближават каруца с мъж и жена, които отбиват за да сторят път на дилижанса. Най-неочаквано жената скача на крака.

- Вие да не сте Георг Мюлер?

- Да.

- Искам да ви стисна ръката, господине. Прочетох вашата книга „Живот с вяра“ и тя бе огромно благословение за душата ми.

Георг и Сузана се показват през прозореца, за да се ръкуват с жената и с нейния съпруг.

- Молете се за мен! – провикна се непознатата след дилижанса.

В Солт Лейк Сити – крепостта на мормоните – Мюлер и Сузана посещават къщата, където някога е живял основателят на мормонството Бригам Йънг. „Погребан е в невзрачен занемарен гроб – в задния двор, а върху надгробната плоча има надпис, който ние обаче не си направихме труда да прочетем“, записва ехидно Сузана. Мюлер проповядва в Методистката църква, пред множество богомолци, сред които има и мормони.

В края на юни те се качват на кораба „Адриатик“ и се отправят за Ливърпул, след като Мюлер е проповядвал над триста пъти и е изминал повече от три хиляди километра. Обиколката е продължила цяла година и на 8 юли, „след като пристигнахме в четири и половина с открит файтон, на хълма Ашли ни чакаше

цялото детско войнство заедно с почти всички помощници в сиропиталището. Докато приближавахме бавно, малчуганите ни поздравяваха с радостни възгласи, а момичетата махаха с кърпички, решени (както отбелязва един човек, застанал до децата) да ни посрещнат „като царе“. Пред входа на Дом 3 около нас се струна голям орляк дечурлига, които ни приветстваха с радост“.

Само с молитва

Изминали са повече от четиридесет години откакто Мюлер си е поставил за цел да докаже, че „духовните неща са напълно реални“ като основе сиропиталище, осланяйки се в своята дейност на строго определен принцип. За това време мнозина са се убедили колко плодотворен е неговият подход, отвърнали са се от скептицизма и са преминали към вярата. Делото на Мюлер подбужда християните да се посветят все по-всеотдайно на ,молитва и служение на Бога. Един от най-ярките примери за влиянието на Мюлер е младият ирландец Джеймс Маккилкин, участвал дейно в съживлението от 1859 г.

Маккилкин приема Христос през 1856 г. и скоро след това вижда реклама на първите два тома от „Повествованията“ на Мюлер. През януари 1857 г. успява да си купи един екземпляр и е изумен от прочетеното.

„Я какво постига Мюлер само с молитва! – казва си той. – И аз бих могъл да получа с молитва изобилно благословение“

Следващата пролет Маккилкин разговаря с неколцина малалежи, с които се молят редовно в Конър.

- Бог наистина ме благослови, когато прочетох „Повествования за делата Господни в живота на Георг Мюлер“. Вече си давам сметка колко мощна е молитвата с вяра. Нека се срещаме и всеки ден се молим Святият Дух да подежда мощно в нашия

град. Сигурно сте чули за голямото съживление, обхванало цяла Америка. Защо и ние да не преживеем такова благословение, след като виждаме какви велики неща върши Бог чрез г-н Мюлер само като отговаря на молитвите му?

През март 1859 г. младежите организират няколко събирания край Балимина. Напрежение витае във въздуха – стотици хора коленичат направо на улицата, за да се молят за прощаване на греховете си. През май съживлението достига Белфаст и засяга всички християнски църкви. Религиозното възраждане преобразява живота на стотици хиляди хора.

Още преди да е дошла новата година, пламъците на съживлението са обхванали цялото кралство и са залегнали в континентална Европа. Един от резултатите на възраждането е, че Бог призовава хиляди християни да станат благовестители. Сред тях е обущарят от Ексетър Джордж Брирли, който става проповедник и работи в Блекдаун Хилс на границата между графства Девън и Съмърсет. Изгражда селски църкви, обновява старите, проповядва дейно и открива училища.

Подобно на много други училища във Великобритания и по целия свят училищата, които Джордж Брирли основава със сина си Уилям, са финансирани от Дружеството за библейски познания.

Последното от тях – в Бишопсуд – е заменено през 1947г. с държавно училище.

През 70-те и 80-те години на XIX век Дружеството за библейски познания финансира около осемдесет обикновени училища за деца. и шест школи за възрастни, като издържа частично още десет училища. През финансовата 1879-1880г. дружеството на Мюлер е поело изцяло обучението на повече от седем хиляди деца в седемдесет и шест училища из цял свят, както и на записалите се в седем школи възрастни. Четиринадесет от тях се намират в Испания, четири – в Индия, едно – в Италия и шест – в Британска Гвиана, останалите са в Англия и Уелс.

Друг човек, приел Христос благодарение на съживлението от 1859г. и след време станал много известен, е младеж от Манчестър – Хенри Мурхаус. През 1861г., след безпаметно пиянство и комар, нахълтва в едно съживително събрание в Апхамбра

Съркъс – Манчестър, за да се сбие с някого, но спира като закован, дочул името Исус: „Влезият да се бие, остава, за да слави Бога и да се моли.“

През 1867 г. Мурхаус се запознава в Дъблин с Д., Л., Муди, който след време го чува да проповядва в Чикаго. „Никога няма да забравя тези вечери – спомня си Муди. – Оттогава проповядвам различно благовестие, получавам повече сила от Бога и любов към човека“ Мурхаус се сприятелява с Муди и Санки. За него казват, че е „човекът, който е разтърсил човека, който разтърси света“, и че той е научил Муди, че Бог мрази греха, но обича грешника.

През последната година от живота си Мурхаус продава християнски книги и провежда евангелизаторски кампании в промишлените райони на Ланкашир, Йоркшир и Лестършир.

За две години продава над сто и петдесет хиляди бройки от Библията и Стария и Новия Завет, и раздава милиони книги и брошури – цялата литература му е предоставена от Дружеството за библейски познания.

През август 1878 г. Мурхаус пише на Мюлер от Блекпул:

Уважаеми г-н Мюлер,

Тук изживяваме славно време, на седмица продаваме около хиляда бройки от Новия Завет и проповядваме на открито пред многохилядно множество. Прилагам пощенски запис за 12 лири и 10 шилинга. Много Ви моля, пратете ни три хиляди екземпляра от Новите Завети по Два пенса. Много съм Ви признателен, че ни ги давате на половин цена. Бог да Ви благослови, скъпи господине.

За да потвърди, че е получил броикитс от Новия Завет, Мурхаус пише отново от Блекпул:

Уважаеми г-н Мюлер,

Новите Завети пристигнаха благополучно от Лондон. Много съм Ви благодарен, че ми ги отстъпвате за едно пени бройката. Разходите за колите, конете, осветлението и

наема за земята ще възлязат на около 3 лири седмично. Надявам се да ги покрием с продажбата на Библии. Жалко, че не можете да видите как хиляди хора чуват благовестието на открито и как понякога стотици от тях ридаят за греховете си. Това е Божие дело. Нуждаем се от още дузина каруци. В Щатите срещнах мнозина благословени с Вашите проповеди, а доста свещенослужители споделиха с мен колко много са Ви харесали.

Четири години по-рано, през 1876-а, лекарите казват на болнавия Мурхаус, че има слабо сърце, но въпреки това той продължава дейността си все така бодро, с пламенен дух. През септември 1880 г. Мюлер получава последното му писмо:

Уважаеми господин Мюлер,

Преживяваме славно време в Дарлингтън и Стоктън на Тийс. Във втория град десетки хиляди чуха чудното благовестие на нашия Господ Исус. Отидох дори на надбягванията. Никога досега не съм преживявал подобна седмица... Да можехте да видите отнякъде хилядите хора, с обърнати нагоре лица, в очите на които напиреха сълзи, докато слушаха простичкия разказ за Голгота. Сърцето Ви щеше да се възрадва и Вие щяхте да се почувствате възнаграден за загубите, които понасяте, като ни отстъпвате толкова евтино Св. Писание и Евангелията. Нека Бог Ви благослови, драги ми г-н Мюлер.

Хенри Мурхаус умира няколко седмици по-късно. През същата 1880-а година дружеството за библейски познания продава на по-ниски цени близо сто хиляди бройки от Библията и Новия Завет, а други четири хиляди дарява безвъзмездно. Освен на английски Библиите са издадени на уелски, датски, холандски, френски, немски, италиански, португалски, испански, руски, шведски, гръцки и иврит. Само тази година дружеството разпространява около три и половина милиона брошури.

По времето на Мюлер дружеството, което е основал заедно с Хенри Крейк през 1834 г., влага около половин милион лири стерлинги в други начинания отделно от сиропиталищата. Сто и петнадесет хиляди лири стерлинги отиват за училищата по света, около деветдесет хиляди лири стерлинги се използват за разпространението на Библията, Новия Завет, книги и брошури, а с двеста и шестдесет хиляди лири

стерлинги са подпомогнати мисионери, които работят във всички кътчета на земята. В началото на 70-те години на XIX век, когато настъпва кулминацията в мисионерската дейност, Мюлер изпраща всяка година в чужбина десет хиляди лири стерлинги, разпределяни между двеста мисионери. В средата на 80-те години разходите възлизат годишно на около пет хиляди лири стерлинги и дружеството издържа около сто и тридесет мисионери. В тези суми не влизат разходите от близо милион лири стерлинги, които Мюлер е похарчил през живота си за сиропиталищата на ул. „Уилсън“ и „Ашли Даун“.

„Я виж какво постига Мюлер само с молитва! – възкликва преди години Джеймс Маккилкин. – И аз бих могъл да получа с молитва изобилно благословение!“ Така и става. Молитвата е нещо пределно просто: „Искайте и ще ви се даде; търсете и ще намерите; хлопайте и ще ви се отвори, защото всеки, който иска, получава; който търси, намира; и на тогова, който хлопа, ще се отвори“ С това простичко обещание от 7 гл. на Евангелието от Матей 7-8 стих Мюлер започва през 1880 г. една своя проповед:

– Какво повече може да се каже от това? „Искайте и ще ви се даде“ Това обещание е изчерпателно, съдържателно, всеобхватно и полезно във всяко отношение, и се допълва от други части на Словото Божие. Дължни сме да сравняваме текстовете в Св. Писание понеже на други места има допълнения или се посочват условия, които, ако пренебрегнем, няма да се възползваме докрай от молитвата.

Мюлер изброява редица условия, от които зависи успехът на молитвата. Според него нашите молби трябва на първо място да съответстват на Божията воля. Второ, трябва да искаме нещо в молитва не поради нашите лични заслуги, а в името на Господ Исус Христос (Йоан 14:13-14). Мюлер не забравя да напомни, че „ако в сърцето си бях гледал благоприятно на неправда, Господ не би послушал“ (Пс. 66:18).

- С други думи – подчертава той, – ако живея в грях и следвам път, който не е угоден Богу, не мога да очаквам отговор на молитвите си.

Третото условие е да вярваме, че Бог е способен и желае да отговори на нашите молитви.

- Това е изключително важно – подчертава Мюлер. – В Марк 11:24 четем: „Всичко, каквото поискате в молитва, вярвайте, че сте го получили, и ще ви се сбъдне“ През петдесет и четирите години и деветте месеца, откакто съм вярвал, разбрах, че винаги получавам на Божието време онова, за което съм се молил, само ако съм вярвал, че ще го получа. Искam особено да подчертая, за да запомните веднъж завинаги, че трябва на всяка цена да вярвате в силата и желанието на Бога да отговори на молбите ви. Трябва да вярваме, че Бог е способен да ни го даде и иска да го стори. За да се убедите, че всичко е по силите Му, е достатъчно да си спомните възкресението на Господа Исуса Христа. Той притежава всемогъща сила, щом Го е съживил от мъртвите. Колкото до любовта Божия, достатъчно е да погледнете кръста Христов и ще видите колко велика е тази любов, която не е пощадила Своя Син и не е избавила единородния Си от смъртта заради нас. С тези доказателства за всемогъществото и любовта Божия, ако вярваме, ще получим.

Четвъртото условие е „да чакаме търпеливо, докато Бог ни даде благословението, което търсим. В прочетения текст не е казано нищо за времето или обстоятелствата, при които молитвата ни ще получи отговор. „Искайте, и ще ви се даде.“ Има ясно обещание, но не се казва нищо за времето... Някой ще рече:

„Необходимо ли е да представям един и същи въпрос пред Бога два, три, пет или дори двадесет пъти. Не е ли достатъчно, ако Му кажа само веднъж?“ По същата логика може да твърдим, че не е нужно да Му кажем дори веднъж, понеже Той знае отнапред от какво се нуждаем. Бог иска от нас да покажем, че вярваме и заставаме пред него като творения пред своя Творец. Никога не бива да забравяме, че може би съществуват определени причини молитвите ни да не получат незабавен отклик. Една от тях би могла да бъде необходимостта да упражняваме вярата си, защото само така нашата вяра ще укрепне. Всички знаем, че ако не използваме вярата си, тя ще закърнее. Чрез изпитанията тя крепне. Когато проявяваме търпение, ние славим Бога. Това е благодат, чрез която Бог се прославя. С търпението си ние прославяме Бога. Сърцето ни може да не е готово да приеме отговора на нашите молитви. Ще дам пример... (Мюлер привежда примери от живота на хора, които познава, а също и от богатия си житейски опит.) Няма да преувелича, ако кажа, че през петдесет и четирите години и деветте месеца, откакто вярвам в Господа Исуса

Христа, съм получил тридесет хиляди отговора на молитвите си в рамките било на същия час, било на деня, когато съм се молил. Често пъти, още преди да изляза от спалнята, съм получавал отговори на молитвите, които съм отправял същата сутрин. През деня получавам нови отговори на молитвите си. Така че за тези години съм получил най-малко тридесет хиляди отговора на своите молитви, и то незабавно. Някой може да си помисли, че всичките ми молитви са получили моментален отклик. Не, не всички. Понякога съм чакал седмици, месеци, дори години – много години. През ноември 1844 г. започнах да се моля петима души да приемат Христа. Молах се всеки ден без изключение, в здраве и в болест, на суша и по море, без оглед на неотложните си задължения. Мина година и половина, докато първият от петимата се обърне към Христа. Благодарих на Бога и продължих да се моля за другите. Изминаха още пет години, докато вторият от петимата прие Христа. Благодарих на Бога и продължих да се моля за останалите. Молах се ден след ден. Трябваше да изминат още шест години, докато и третият приеме Христа. Благодарих на Бога за тримата и продължих да се моля за останалите двама.

Те все още не са приели християнската вяра. На мен Бог в пълнотата на Своята благодат ми е дал десетки хиляди отговори на молитви още същия ден или час, когато съм ги изрекъл. Молил съм се всеки ден от близо тридесет и шест години само и само тези двама души да приемат Христа и въпреки това те все още не са го сторили. Уповавам на Бога и очаквам Той да отговори на молитвите ми. Скъпи братя и сестри, уповавайте на Бога, продължавайте да се молите, само внимавайте да искате неща, които да съответстват на волята Божия, понеже Той не желае погибелта на грешника. Такова е откровението, което Бог е дал за Себе Си. Той „не иска да погинат някои, по всички да дойдат на покаяние“ . Дерзайте, молете се, очаквайте отклик, надявайте се и накрая ще прославите Бога за всичко“

От двамата души, които по време на тази проповед все още не са приели Христа, единият се обръща малко преди смъртта на Мюлер, а вторият – няколко години по-късно.

Ухание на полски цветя

Апогеят на петата проповедническа обиколка в Европа започнала през септември 1878 и завършила през юни 1879 г., е посещението в училищата на Испания, които от десет години финансирани изцяло от Дружеството за библейски познания.

Мюлер застава пред сто и петдесет момчета от едно училище в бедняшкия квартал на Барселона, като говори съвсем бавно, та преводачът да предаде ясно на децата.

- Мили дечица – казва Мюлер – Обичам ви много и всеки ден се моля за вас, Копнея от все сърце да срещна всички ви на Небесата. За да идете на това благословено място като окаяни, изгубени, осъдени грешници, трябва да упоавате на благословения Господ Исус Христос, наказан вместо нас, защото само Неговата кръв може да очисти греховете ни.

След това Мюлер разказва на испанските деца за момчетата за момчетата от Ашли Даун. Недалеч от училището за момчета има и девическо училище, което също се издържа от Дружеството за библейски познания на Мюлер. След като Мюлер говори пред момчетата те му изпяват химн. „Едно чудно хубаво момиченце на около шест години с черна коса и блеснали очи се качи па подиума, където повтори с лекота на испански Псалом 128, без да пропусне дори една дума“ Семейство Мюлер посещава и други училища в Барселона и Мадрид, издържани изцяло от Дружеството за библейски познания. След като си тръгват от Испания сем. Мюлер прекарват няколко месеца в Южна Франция, където Мюлер проповядва на френски. В една църква, подпомагаща пансион за умствено изостанали и страдащи от епилепсия деца, директорът не иска и да чуе за преводач, понеже, като казва: „Monsieur Muller est admirable.“ (Френският на г-н Мюлер е превъзходен.)

Георг и Сузана изкарват месец март в Мантоп и всеки ден рисъстват на службите във френската и немската църква. В неделя сутрин в малката зала на Независимата шотландска църква няма къде игла да падне, затова вратите и прозорците са оставени отворени, та множеството, насъбрало се отвън, да слуша проповедта на

Мюлер под яркото пролетно слънце. Сред насъбралите се е и един англичанин на четиридесет и пет години, дошъл тук да поправи разклатеното си здраве – Чарлс Хадън Спърджън, най-популярният английски проповедник от XIX век. Тази пролет сем. Мюлер неведнъж пътува в открит кабриолет заедно със Спърджън. Един следобед тримата поемат по Торинския път, който води към Кастилионе.

- Като виждам такива красоти – казва Спърджън докато изкачват бавно баира – неудържимо искам да запя хвалебна песен в прослава на Бога.

Не знаем дали го е сторил пред Мюлер и Сузана.

Доктор Хенри Бенет живее в Мантон и докато се възстановява от едно заболяване, Спърджън често му гостува. Той пише, че г-н и г-жа Мюлер са прекарали един ден заедно с него в любимата му градина.

„Доктор Бенет се появи – пише Спърджън – И аз с радост слушах как Мюлер му говори за силата на молитвата. „Искам да закупя един парцел недалеч от дома си – сподели Бенет,- но собственикът иска баснословна сума“ „Молете се“ – посъветва го Мюлер. „Бива ли да занимавам Господа с такава дреболии! – ахна Бенет. – Редно е да се молите за вашите сирачета, но колкото до парцела, с който да разширя градината – това ми се струва прекалено!“ „И все пак – настоя Мюлер – поддадем ли се на алчността си, това насърчава греха в нас, затова смятам, че трябва да се молите собственикът да се откаже от баснословната сума, която иска“ „Те са най-обикновени селяни – възрази Бенет, – според мен е нормално да се опитват да смъкнат десет кожи от един англичанин, който за тях е златна мина!“ Мюлер се усмихна.

След време Спърджън отбелязва, че „и двамата бяха в добри настроение, но простичката, детинска благословена вяра на Мюлер бе изумителна. Той не е лицемер, преизпълнен е от искрена радост, неописуем душевен мир и има ведър характер“. В едно свое писмо синът на Чарлс Спърджън казва, че „след като поговори с г-н Мюлер на татко му е много по-лесно да уповава на своя Отец и да не се страхува“.

Мюлер обикаля Северна и Централна Италия, проповядва в Сан Ремо, Флоренция и Рим, след като пристига с жена си в Неапол. Неколцина английски моряци от Бристол научават, че Мюлер е в града, и го канят на борда. Той се качва на кораба и разговаря с тях. Сетне сем. Мюлер се изкачват на Везувий и се любуват на откритата се гледка. Във Венеция се разхождат с гондола. После отиват в долините на валдейците, които живеят в своите планински селца от векове, и от времето на апостолите, почти не са засегнати от промените в Църквата по света.

Сузана пише за вярващите от малките църкви в двете най- големи долини Сен Мартен и Люцерн:

Те са принудени да извървяват много километри, за да присъстват на службите. Повечето валдейски християни са много бедни и мнозина живеят в къщи, покрити със сложени надве-натри плоски камъни, а не с плочи или керемиди. Видяхме къщи с прозорци, на които имаше вестници вместо стъкла. В Помаре някои от жителите бяха застанали на вратите и ни гледаха, понеже очакваха посещението ни. Докато минавахме с файтона, мнозина кимаха почиттелно и възкликваха: „Monsieur le pasteur Georges Muller“ (Господин пастирът Георг Мюлер (фр.))

В пет часа пристигнахме у пастира във Вила Сеш и вечерта отидохме в неговата църква – много стар валийски храм, разположен високо в планината, на хиляди метри от дома му. До църквата се стигаше по стръмна, изровена, лъкатушна пътека, осяяна със сипеи, тук-там я пресичаха потоци, които ни намокриха чак до глезените. Бяхме потресени от тишината и пустотата, тегнещи наоколо. Най-сетне, изпотени, уморени, почти останали без дъх (Мюлер е вече на седемдесет и четири в години), се изкачихме до църквата – голяма старовремска постройка, където се бяха събрали селяни, които вече два часа седяха и търпеливо ни чакаха (службата бе обявена за пет часа, но обстоятелствата не ни позволиха да пристигнем преди седем). Тя бе на френски, започна с песен и молитва, след което г-н Мюлер говори пред насъбралите се един час, като се вживя с цялото си сърце в техния живот. След службата раздадохме брошури на френски и италиански, запознахме се с мнозина и малко след девет се върнахме в дома на пастира – швейцарска планинска хижа с широка стряха и два дървени балкона. Покъщнината бе съвсем обикновена и скромна, без

обичайните съвременни удобства, но ни посрещнаха изключително гостоприемно и ние останахме много доволни от краткото си посещение.

В едно училище в Сен Жан край Латур, най-голямото селище на валийците, Мюлер проповядва на френски пред огромно множество. В края на службата пастирът се моли: „Нека чудните думи на нашия брат се врежат в сърцата ни.“ А друг господин изтъква:

„Господин Мюлер ни каза точно това, от което имаме нужда – проповедта

бе превъзходна.“

През първата си обиколка из Съединените щати Мюлер отлага над сто писмени покани, а хората все още го чакат. Поради това, след като се прибира от континента и прекарва в Бристол два и половина месеца, в края на август 1879 г. той отново поема на път с жена си с кораба „Жерманик“ към Щатите.

В неделя вечерта, 14 септември 1879 г., пастирът на Методистката епископална църква на Втора улица в Бруклин представя новия гост:

- Скъпи приятели, драго ми е да ви съобщя, че ще чуем благовестието от сърцето и устата на нашия многоуважаван приятел, който, макар да е на седемдесет и четири години, през последните четири от тях е проповядвал благовестието повече от хиляда и четиристотин пъти в различни градове и страни. О, младежи, обърнете внимание на това, че той не пуши, не пие, и вижте как Бог вдъхва сили за благословено служение на онези, които уповават на Него и се стремят с живота си да Го прославят. Сега имам огромното удоволствие да ви представя господин Георг Мюлер от Бристол, Англия.

Мюлер изнася прочувствена проповед върху Исая 3:10-11.

През декември Мюлер е един от говорителите на голяма конференция, проведена в Шафтсбъри Хол в Торонто, където говори за Христос според Св. Писание и за Второто пришествие.

Последния ден следобед отговаря на девет въпроса, един от които, както тогава, така и сега е предмет на разгорещени спорове:

- Дали да очакваме нашия Господ да се върне всеки момент, или Второто Му пришествие ще бъде предхождано от определени събития?

Стотици сърца затуптяват по-бързо, когато Мюлер се изправя, за да отговори.

- По този въпрос има най-различни мнения и не искам да натрапвам на другите своето убеждение. Въпросът не ме изненадва. Вече около половин век изучавам внимателно Библията и отдавна мисля върху това. Ето защо изобщо не се колебая какво да отговоря. В Св. Писание и по-точно във II Послание към Солунците, 2 гл., е казано недвусмислено, че Пришествието на Господ Исус Христос ще бъде предхождано от отстъплението и появата на човека на греха, „синът на погибелта“ (Антихристът). Много други стихове в Словото Божие ни показват ясно, че преди Пришествието на нашия Господ Исус Христос ще се случат

определени събития. Това не променя факта, че не смъртта, а Второто пришествие на Христос е голямата надежда на Църквата и ние (подобно на вярващите солунци) служим на „жив и истинен Бог“ и очакваме „Неговия Син от Небесата.“

Последната проповед на Мюлер в Торонто е пред множеството, изпълнило до краен предел църквата „Грейт Метрополитън“, където той говори за Святия Дух, които пребъдва в нас, което се казва в Евангелието от Йоан 14:16-17. По време на тази обиколка Мюлер проповядва триста пъти.

Със Сузана се връщат в Ливърпул на 16 юни и на следващия ден се прибират в Ашли Даун. Всички деца са се събрали да ги „посрещнат и още щом ги зърват, надават радостни възгласи. Пред излиза малко момиченце, което поднася на Сузана огро букет полски цветя, а Мюлер наблюдава сияещ. Много години по-късно, през 1939г, същото момиченце, вече навършило петдесет години, пише:

Доловя ли уханието на полски цветя, винаги се изпълвам със спомени. Никога вече не съм усещала оновая прелестно ухание, което помня от едно време... Току що се

връщам от Уидтшир, където бях половин месец по работа. Много се надявах да ми остане време да се отбия и до Бристол. Може би е по-добре, че не успях да стигна дотам... Старият любим дом сигурно щеше да ми се стори променен. Навремето беше приказно хубав, а единадесетте години, които прекарах там, бяха неописуемо щастливи. Предпочитам да живея със спомените.

Георг и Сузана също се радват, че отново са в скъпия стар Дом.

Мюлер си тръгва от Северна Америка с над сто и петдесет покани да проповядва, които отново е отложил. Затова през септември 1880 г. поема към Квебек. Щастлив е да се срещне със своя приятел капитан Дътън, на чийто кораб „Сардиниън“ провежда осем служби, три срещи за изучаване на Библията и раздава на пътниците и на екипажа около двеста брошури. Този път няма мъгла, която да забави „Сардиниън“.

По време на престоя си в Бостън посещава Плимут и проповядва в църквата, построена още от първите английски заселници, пристигнали тук през декември 1620 г. Георг и Сузана разглеждат първата къща, построена в Нова Англия, и посещават музея, където са изложени реликви, донесени от първите преселници в Америка, пътували с кораба „Мейфлауър“.

В Ню Хейвън, щата Кънектикът, Мюлер говори няколко пъти пред преподавателите и студентите от Йейлския университет, което прави „с огромно желание, понеже аз съм приел Христа като студент в университета в Хале“.

Георг и Сузана прекарват зимата – от декември 1880 г. до март 1881 г., в Ню Йорк. Това е най-студената зима от тридесет години, а те често пътуват с ферибота в залива, където ледът е толкова дебел, че корабът едва си проправя път. Мюлер има около сто срещи, четиридесет от които с представители на половин милионната германска общност в Ню Йорк и Бруклин.

По време на осмата си мисионерска обиколка Георг и Сузана посещават Египет, Палестина, Турция и Гърция. В Египет намират време да разгледат пирамидите.

В Палестина, докато пътуват на юг в теглен от три коня файтон, виждат, че земята, описана в Стария Завет като „земя, дето текат мляко и мед“, се е превърнала в гола и каменлива занемарена пустиня. Сузана казва, че Божието проклятие е застигнало не само юдеите, но и тяхната родина. (Не е ясно дали мъжът ѝ е споделял този възглед, който днес оборват със сериозни доводи.) Тя записва, че „след пришествието на Господа Исуса Христа, когато Израил приеме християнството, „пустинята ще се възрадва и ще разцъфне като крем“.

В хотел „Средиземно море“ в Йерусалим сем. Мюлер отсядат в хубава ъглова стая на първия етаж с прекрасен изглед към Маслиновия хълм“. Докато са в града, всеки ден се разхождат по терасата върху плоския покрив на хотела, откъдето се любуват на великолепната гледка.

В Йерусалим Мюлер провежда много служби, на които проповядва на английски и немски с превод на арабски, когато се налага. По онова време в Йерусалим живеят около тридесет хиляди души, от които около осем хиляди евреи, подслонили се в най-бедните квартали. „Засега – пише Сузана, в опита си да открие признаци за сбъдването на библейското пророчество – по нищо не личи, че евреите се връщат от други страни в родната си земя.“

През декември Мюлер, който вече кара седемдесет и осмата година, и Сузана се присъединяват към неколцина свои английски приятели и поемат с магарета към град Витания. По пътя прекосяват потока Кедрон и посещават пещерата, където се смята, че е погребан Лазар. Виждат стара разрушена къща, където според преданието са живели Марта, Мария и Лазар. От върха на Маслиновия хълм виждат добре напояваната Йорданска равнина, която Лот избира за себе си, Моавските възвишения, долината около Адуламовата пещера и мястото, където река Йордан се влива в Мъртво море. Времето е чудесно, след залез слънце

всичко е окъпано в ярката светлина на месечината и докато се спускат от Маслиновия хълм, пътешествениците се любуват на приказната гледка, открила се към Йерусалим. Подминават Гетсиманската градина където, ако се вярва на слуховете, някой от маслиновите дръвчета са от времето на Христа.

След няколко дена отиват до Витлеем – на десетина километра от Йерусалим - обядват в един женски манастир и посещават църквата, издигната според преданието на мястото, където се е намирала яслата Господна. По време на престоя си в Йерусалим изминават „Пътя на скръбта“, посещават Джамията на Омар, построена на мястото на разрушения Соломонов храм, влизат в Храма на смъртта Гоисподна, издигнат според преданието на мястото, където Исус Христос е разпнат, разглеждат Стълба на Авесалом, водоема Витезда, останките от двореца на Ирод, развалините на крепостта, където е задържан ап. Павел и Силоамския кладенец.

След два месеца и една седмица в Йерусалим сем. Мюлер се връща в Яфа, където остава една седмица, после се качват на лодка, която ги откарва на австрийския параход „Флора“, хвърлил котва на известно разстояние от брега с курс към Хайфа. Духа силен вятър, който няма да забравят:

След като заобиколихме вълноломите и се отдалечихме от скалите, вълните около половин час подмятаха лодката. Най-сетне стигнахме парахода и трябваше да издебнем сгоден момент, за да стъпим на стълбата (подадоха ни ръка точно в мига, когато вълните подхвърлиха лодката), откъдето с риск за живота се качихме на високата палуба.

В Хайфа ги посрещат неколцина християни германци, които ги откарват с открит кабриолет в проливния дъжд до хотел „Кармил“. Според мнозина проповедите на Мюлер в Хайфа поставят началото на духовно съживление сред многобройната общност на немските преселници.

През февруари двамата със Сузана отиват с магарета на планината Кармил и по пътя към върха се отбиват в манастир, където монасите ги черпят с кафе и вино от френски сорт грозде.

В църквата им показват пещера, където според някои е живял пророк Илия, после ги водят и на морския фар, за да се полюбуват на великолепната гледка. Грее ярко слънце, небето е ясно и всички си спомнят, че именно тук Илия с молитвата си докарва огън от небето, който изгаря жертвоприношението.

По-късно Мюлер многократно проповядва в Истанбул и заедно със Сузана посещава казармите в Скурати, където по време на Кримската война Флорънс Найтингейл се грижи за

ранените. Веднъж двамата на излизане от хотел „Англия“ се натъкват на танцуващи дервиши. „Бяха осемнадесет души – спомня си Сузана, – с кафяви наметки и остри кръгли филцови шапки. По сигнал паднаха ничком на земята, после се изправиха и започнаха да обикалят със скръстени ръце, като се кланяха и се въртяха бавно. Сетне най-неочаквано запокитиха наметките и останаха само с дълги роби и елечи, разпериха ръце и започнаха да се въртят много бързо, досущ като пумпали в продължение на двадесетина минути.“

В Атина Мюлер има твърде натоварена програма и провежда множество служби, но намира време да посети Ареопага (Марсовия хълм) и да поседи на мястото, където Павел е държал прочутата си проповед. Той разглежда с жена си Акропола и развалините на множеството древни езически храмове, възмутили преди осемнадесет века сърцето на апостола.

Най-сетне, след близо девет месечно пътешествие, те се прибират през Коринт, Рим и Флоренция в Ашли Даун.

Обичан от хиляди

Всеки път, когато се завръща от дълга проповедническа обиколка, Мюлер се убеждава, че зет му Джеймс Райт, подпомаган от дейния персонал, управлява добре сиропиталището в Ашли Даун. Ако по време на отсъствието му възникне проблем, по който Мюлер трябва да вземе лично отношение, Джеймс го излага в някое от писмата, които често му пише. Опасенията, че когато Мюлер отсъства, даренията ще намалееят, се разсейват окончателно през третата година на задграничната му дейност, когато постъпленията надвишават сумите, постъпили през която и да е от предходните години.

Мюлер изобщо не се притеснява и през август 1882 г. започва заедно със Сузана своята девета обиколка отново из Европа. В Дюселдорф с радост се среща с

ръководителя на местното мисионерско дружество, с когото се е запознал преди шест години.

- Реших да послушам съвета ви – казва му той – и се молих по-сериозно за своите синове. Два месеца, след като си тръгнахте, петима от шестимата ми синове приеха Христос, сега е на път да го стори и шестият.

От Дюселдорф сем. Мюлер се спускат по течението на Рейн до Хайделберг, Манхайм и Виена, където имат множество срещи и участват в не една църковна служба. Сетне посещават Будапеща и Прага, после през Лайпциг се връщат в Халберщат, където Мюлер е прекарал голяма част от младостта си. Отиват в катедралата, където преди шестдесет и две години Мюлер е получил първо причастие. На другата заран заминават за Кропенщат:

- Пътят не се е променил от времето, когато бях дете – казва на Сузана, – с тази разлика, че някога от двете му страни растяха тополи, които днес са заменени от плодни дръвчета.

Мюлер се връща за пръв път в родния си град Кропенщат, провежда две срещи в голяма зала. Местните хора се стичат да чуят най-прочутия си съгражданин, който им разказва за своя живот и работа. Мюлер открива, че къщата, където се е родил, още си стои непокътната, показва на Сузана дома в Хаймерсфебен, където семейството му се премества да живее, когато е четиригодишен.

От Хаймерслебен заминава за Берлин, където проповядва в големи църкви и – както е прието по онова време – има срещи в салоните на известни личности. След това отиват в Данцит, където Мюлер се засича с двама приятели от студентските години в Хале, които половин век са свещенослужители. На Рождество в Кьонигсберг говори пред огромно множество от три хиляди души, стекли се сутринта в църквата „Трагхаймер“, за да го чуят.

В края на декември двамата със Сузана се качват на влака за Санкт Петербург и се настаняват в топло спално купе с удобни легла. Събуждайки се сутринта виждат, че прекосяват „покрито със сняг поле, ширнало се докъдето поглед стига“. На гарата в

Санкт Петербург ги посрещат Нейно Височество княгиня Ливен и полковник Пашков, офицер от императорската гвардия и богат дворянин, когото Мюлер описва като „един от най-дейните християни в огромната империя“

- Заповядайте у дома докато сте в Русия – кани ги княгиня Ливен, която Сузана описва като „скъпа сестра в Христа“.

Мюлер пише :

Рядко приемах покани да гостувам у приятели, защото много се нуждая от почивка и време за усамотение, затова отклоних предложението и отседнахме в хотел за две нощи. Скоро разбрахме, че княгинята силно желае да ѝ гостуваме и ще бъде силно разочарована ако продължаваме да упорстваме и да отхвърляме гостоприемството ѝ. В понеделник, 1 януари, посетихме дома ѝ, където ни посрещнаха изключително радушно и останахме два месеца и три седмици

Княгинята ги настанява в Малахитовата стая, наречена така заради великолепната малахитова камина, колони и корнизи. Малахитът е твърд зелен камък, който се добива в планината Урал и когато е полиран, е изключително красив. Въпреки блестящата обстановка в Санкт Петербург Мюлер не се отдава на леност и престоят му е свързан с доста вълнения. Той проповядва шестнадесет пъти в британско-американската църква, осем пъти говори на немски в германската реформистка църква и единадесет пъти в моравската църква. Той провежда три служби за шведи с превод в британско-американската църква, присъства на служби, участва в пет събирания в салона на полковник Пашков, ръководи две други сбирки в дома на полковник Корв и още тридесет и пет в имението на княгиня Ливен. Всеки ден приема посетители и има четиридесет лични срещи с различни християнски дейатели. Говори в болници и сиропиталища. В своя роман „Възкресение“ Толстой обрисова очарователното петербургско общество и нашумелите в края на XIX век салонни сбирки. Лелята на Нехлюдов, графиня Катерина Ивановна, е изобразена като „пламенна привърженица на учението, според което вярата в изкупителната смърт на Христос е същността на християнството“. Толстой описва изисканите каляски, с които вярващите се стичат на сбирката в балната зала на графинята:

В разкошно обзаведената бална зала седяха дами в коприна, кадифе и дантели, с перуки на главите, с пристегнати кръстчета и подплънки. Между тях се бяха настанили мъже в униформи и официални костюми, а също и петима-шестима от нисшите прослойки – двама портиери, един собственик на магазин, един лакей и един кочияш. Проповедникът Кизеветер е набит мъж с прошарена коса, който говореше на английски, а му превеждаше слабо плахо девойче с пенсне, което се справяше добре. Той каза, че греховете ни са толкова големи, а наказанието, което заслужават – тъй тежко и неизбежно, „че е невъзможно да бездействаш в очакване на такова наказание“

Не е изключено в това не особено ласкаво описание на Кизеветер Толстой да е използвал като първообраз Мюлер, макар че по-вероятно е описал образа на доктор Ф. У Бедекър, братовчед Бедекър, автор на прочутите в Европа пътеводители, който също е участвал в написването на някои от тях. От 60-те години на XIX век Бедекър живее в Уестън-Сюър-Меър и е близък приятел на Мюлер, който често посещава Санкт Петербург и също е гостувал на княгиня Ливен. Той многократно разказва как веднъж в Москва е разговарял надълго с граф Толстой за живота в Англия и Русия.

Мюлер получава от министъра на вътрешните работи на Русия разрешение да проповядва в германските църкви в Санкт Петербург и пред шведите в британската църква. Документът е на руски, език, които Мюлер не разбира, но в него пише, че получава исканото разрешение.

В петък вечерта, 9 февруари, сем. Мюлер е стъписано от неканените гости, появили се в дома на княгиня Ливен – те са от полицията.

- Утре трябва да се явите при началника на полицията.

На другата сутрин шефът на полицията приема Мюлер учтиво, ръкува се с него и едва ли не му се извинява, че е принуден да го вика в управлението.

- Обвинен сте в това, че проповядвате с превод на руски без разрешение на Министерството на вътрешните работи.

От този ден полицията забранява службите в дома на полковник Пашков. Няколко години по-късно полковникът е заточен от Цар Александър III в Сибир заради това, че редовно провежда в дома си духовни сбирки и разпространява християнски книги.

Мюлер и жена му откриват, че в Русия е по-студено, отколкото в Канада и Съединените щати. Лошото време не ги лишава от едно малко приключение. През март посещават с шейна селище на лапландците върху заледената река Нева. Г-жа Мюлер си спомня:

Край юртата стояха неколцина лапландци (облечени в кожи с космите от вътрешната страна, за да им пазят топло, и бяха като опаковани в дрехите си). Те не носят бельо (поне така ни казаха) и изобщо не се къпят, нито се преобличат, освен ако дрехите се спластят от мръсотия или се съдерат от постоянно носене. Юртите, построени на леда, бяха доста окаяни и сиромашки отвътре. Те са направени от кожа с косъма от вътрешната страна и на тавана имат отвор, който служи и за комин, и за прозорец. Насред юртата гореше слаб огън, върху които къкреше супа, сложена в метално канче, а подът бе застлан с черги. Покъщнината им е изключително мизерна и отблъскваща...

Поемат обратно към Англия през Полша, където проповедта на Мюлер пред жителите на промишления град Лодз има изключителен успех. След като цяла седмица говори пред големи множества в града, Мюлер получава следната бележка:

В името на Господа Исуса Христа аз, както и повечето жители на града Ви умоляваме с цялото си сърце да бъдете така любезен и да останете тук до следващата неделя. От името на мнозина Ви благодаря за Вашите проповеди.

На службите на Мюлер се стичат големи множества – около хиляда и двеста души. В немската баптистка църква няма къде игла да падне, а г-жа Мюлер отбелязва, че „по заводи, пивници и у дома всички говореха само за проповедите“. Георг и Сузана остават възможно най-дълго.

След като през май се прибират в Англия, Мюлер проповядва седем пъти в препълнената зала „Майлдмей“. Най-после през юни се завръщат в Ашли Даун, където ги посрещат всички деца, което ги трогва до сълзи.

През септември 1883 г. семейство Мюлер се качва в Тилбъри на кораба „Сайъм“ и поема към индийския град Мадрас. Пристигат в Мадрас в края на октомври и Мюлер проповядва многократно в града, включително и пред четиристотин индийци в Свободната шотландска църква. Сем. Мюлер наемат прислужник индиец на име Ейбрахам, който да ги придружава из цялата страна – той знае хинди, тамилски и канара.

През декември отиват с тонга (покрита двуколка, теглена от понита) в град Кунур, разположен в Нилгирските възвишения.

След това заминават за Варанаси, основния свещен град на индусите, където отседат при преподобния Джон Хюлет от Лондонското мисионерско дружество. Решават да разгледат града и за да избегнат дневната жегата, на 22 февруари стават в пет сутринта и поемат с открит файтон през Варанаси. Посещават прочутата Хиндуистка философска школа, където виждат множество брамини и техните ученици. После се качват на парна лодка, с която предприемат пътешествие по река Ганг, откъдето се открива великолепна гледка към града. По пътя си виждат много салове, от които хората се къпят, а също погребални салове, на които изгарят тленните останки на покойниците; минават покрай храмове, джамии и свещени извори. От палубата виждат три трупа, които се носят по течението на реката – гарваните вече кълват месата им.

- Бедняците не могат да платят дървата, с които да изгорят своите покойници – обяснява им прислужникът, – затова те ги хвърлят направо в реката.

След Алахабад и Агра отиват да разгледат Тадж Махал.

Програмата на Мюлер става все по-натоварена – в Лахор гостуват на сър Чарлс Ейчисън, след което заминават за Делхи и Пуна.

Рано сутринта отиват до хълм Парбути, който се намира на около шест километра от Пуна. Слизат от файтона в подножието на баира, изкачват се на върха и оттам се любоват на откритата се гледка. В храма на хълма има изображения на бог Шива и на други богове и богини. Водачът им, индус, понечва да им разкаже за трите божества, когато Сузана, която никога не си криви душата, пък и не ѝ се слуша, го прекъсва:

- Изобщо не вярвам във вашия Шива – казва тя, – вярвам само в истинския жив Бог, сътворил небето и земята, и изпратил Своя Син да умре заради окаяните заблудени грешници, както е изявено в Св. Писание.

- Аз също вярвам, че има Върховен Бог – възразява екскурзоводът.

- А чували ли сте някога за Исус Христос?

- Не.

- Тогава помолете някой мисионер да ви говори за Христос, защото без вяра в Него никога няма да отидете в рая.

- На всяка цена ще разпитам за Него – отвръща водачът. – На всяка цена.

След натоварена до краен предел програма в Бомбай приключва обиколката им в Индия. Преди да си тръгнат, Сузана получава писмо, в което се казва, че Мюлер е „обичан от хиляди в Индия и според мен от стотици хиляди навсякъде по света“.

В началото на май се сбогуват натъжени със своя слуга Ейбрахам и се качват на кораба „Индус“, с който се прибират през Аден. На 5 юни хващат експреса от Паддингтън, който ги откарва за два и половина часа до Бристол, и след като пропътуват повече от тридесет и две хиляди километра се прибират в Дом 3 в Ашли Даун.

Следващите три обиколки са все на Британските острови.

Четиринадесетата обиколка започва от Съединените щати и сега отиват в страни, които дотогава не са посещавали. На 23 февруари 1886 г. сем. Мюлер пристига с кораба „Острейлия“ в пристанище Порт Джаксън в Сидни. Те остават до началото на март в хотел „Пери“ и провеждат много служби. Сър Алфред Стивънс ги запознава с губернатора на Нов Южен Уелс лорд Карингтън. Проповедникът гостува и на главния съдия на Сидни сър Джеймс Маргин.

Следващите спирки в обиколката са Батърст и Мелбърн, където в Кралския театър Мюлер говори на два пъти пред три хиляди души и проповядва в кметството на града пред петхилядно множество.

През август двамата със Сузана отиват на остров Ява в Хонконг, където имат много служби и срещи. В сърцето на Китай – Шанхай, Хуайнан и Нанчан – се срещат и разговарят с мнозина. По времена посещенията си в Китай Мюлер се среща с Хъдсън Тейлър и с мисионери от Китайското мисионерско дружество, което той години наред е подкрепял и в добри, и в лоши времена.

В японските градове Йокохама, Токио, Кобе, Киото и Осака, се стичат огромни множества, жажднали да чуят Мюлер.

Следващата обиколка на Георги Сузана (от август 1887-а до март 1890 г.) е последната извън Европа. Те минават през Съединените Щати и отиват в Аделаида, Австралия, и Тасмания, където за няколко месеца Мюлер изнася много проповеди. Обиколката в Нова Зеландия започва с няколко служби и срещи в Куинстаун. После сем. Мюлер взимат в Кинстън влака за Дънийдин. Пътуват в общо купе и срещу тях на седалката седи мъж, държащ вестник, който започва да чете на глас.

- Преподобният Георг Мюлер от Бристол, Англия – казва господинът – ще посети Дънийдин. Бих дал мило и драго да го зърна.

- Георг Мюлер седи срещу вас – отговаря му непознат пътник.

Човекът е неописуемо щастлив. Сваля си шапката, ръкува се радушно с Георг и Сузана и подхваща дълъг разговор, към който, по думите на Сузана „другите пътници проявиха огромен интерес“.

В Дънийдин отсядат в грандхотела и на всички проповеди на Мюлер се стича огромно множество, а в зала „Гарисън“ се събират около три хиляди души. По време на обиколката из Нова Зеландия те посещават Порт Чалмърс, Оамару, Тимару и Уелингтън.

В понеделник, 27 февруари 1888 г., в един излизаш в `Уелингтън вестник пише: „Снощи преподобният Георг Мюлер от Бристол, Англия, проповядва в сградата на операта пред най- голямото множество, събирало се някога там. Не само че бяха заети всички места, по имаше и много правостоящи.“ По време на третото си посещение в Сидни Мюлер проповядва осемдесет шест пъти.

В края на декември двамата със Сузана пристигат в Калкута, откъдето започва втората им обиколка из Индия. Отново наемат прислужник индиец, който да ги придружава – този път това не е Ейбрахам, а човек родом от Мадрас – Джон Натаниъл. В Калкута Мюлер работи неуморно и въпреки непоносимата жег изнася много проповеди. Непрестанно ги хапят комари, а горещината е убийствена.

Мюлер вече е на осемдесет и три години и Сузана се притеснява за здравето му.

- Трябва да се посъветваш с лекар – казва му тя.

- В Калкута е много горещо и не бива да оставате нито ден повече – казва му лекарят. – Ако останете, излагате на опасност живота си.

Така в четири и половина на 29 април сем. Мюлер си тръгват с влак от Калкута, но вече е твърде късно. Мюлер се разболява тежко. Сузана си мисли, че той ще умре – наоколо няма хотели, нито железопътни гари, където да си отдъхне на спокойствие.

Мюлер се е излегнал на дългата седалка в купето и едва диша. Сузана слага под главата му възглавница, отваря всички прозорци и непрекъснато му вее. Накарва го да пийне малко вино, разрежено с вода и да хапне сандвичи.

- Сега се опитай да поспиш – казва му тя.

Спират някъде.

- Много те моля, донеси на г-н Мюлер чаша чай или лимонада – казва Сузана на Джон Натаниъл.

Тя се моли пламенно и поддържа живота му до девет часа вечерта, когато пристигат в Дамукдеа Гат. Проверява пулса му, вижда, че е равномерен, и се престашава да се качат на ферибота.

Заемат два шезлонга на палубата, за да се разхладят от ветреца, подухващ над река Ганг, а в Сара Гат слизат от парахода.

На железопътната гара Джон Патаниъл намира удобно спално купе в друг влак. Мюлер заспива и в девет часа на другата сутрин те пристигат в Силгархи. Оттам поемат с парна железница към Дарджилинг високо в Хималаите, където качват Мюлер на рикша, а двама непалци носят Сузана в кош по стръмния дълъг път до града сред скалите. Там отсядат в пансион наред приказно красивата гледка на Хималаите и Мюлер оздравява.

Възхитен от Неговата доброта

По време на тези обиколки – пише Мюлер – се е случвало за седмици наред температурата да падне до минус 10-15 градуса по Целзий, друг път сме търпели жеги от 35-40 градуса. Понесохме много тегоби и неудобства, които трябва да си изпитал на гърба си, за да знаещ колко са неприятни. В морето ни брулеха силни ветрове, попадали сме в урагани и изтърпяхме горчиви страдания. По суша се налагаше да пътуваме по двадесет-тридесет часа без прекъсване, а в повечето случаи по цели денонощия, ако пътувахме с влак.

Като цяло дългите ни пътешествия бяха леки и приятни, макар от време на време да търпяхме големи неудобства. Два пъти ни настаниха в най-добрите каюти на големи презокеански параходи. Измъчваха ни какви ли не насекоми. В Съединените щати, в Нови Южен Уелс, в Цейлон и Индия ни нападаха рояци комари, а на два първокласни парахода нощем плъховете плъзваха навсякъде в каютата. Бог ни е помагал и не се съмняваме, че ще ни подкрепя и занапред.

Бог наистина им помага. Броени дни след кризата във влака от Калкута за Дарджилинг Мюлер е достатъчно здрав, за да се върне „към обичайната си натоварена програма – проповядва редовно, изнася лекции, ръководи четения на Библията и изготвя Юбилейния петдесети годишен отчет на Дружеството за библейски познания.

Обиколката из Индия отвежда сем. Мюлер в Шимла, Мюсури, Дехрадун, Агра, Канпур и Илахабад, където Мюлер проповядва пред седемстотин индийци християни от пет различни църкви, събрали се на открито.

В Джабалпур Мюлер получава телеграма от зет си Джеймс Райт – на 10 януари 1890 г. единственото дете на Мюлер – Лидия Райт, е починала на петдесет и осем години. Той дори не разбира, че тя е болна, и описва вестта като „тежък удар“. Намира утеха в Посланието към римляните 8:28; „Но знаем, че всичко съдейства за добро на тия, които любят Бога, които са призвани според Неговото намерение“ Мюлер и Сузана решават да се върнат в Англия с първия параход от Бомбай.

Докато чака корабът да отплава, Мюлер проповядва шестнадесет пъти – един път дори и на немски на германски военен кораб, хвърлил котва в пристанището. Когато се завръща в Бристол, има „основателна причина да прослави Бога, затова че под ръководството на покрусения г-н Райт всичко в сиропиталищата е наред“.

През лятото на 1890 г. Мюлер работи около четири месеца в Ашли Даун. Той има огромна нужда от почивка, затова през август напуска Англия заедно със Сузана и предприема екскурзия с кораб по Рейн, покрай останките на старинни замъци, сгушени сред горите наоколо. В Хайделберг усеща прилив на сили и проповядва четири пъти в германския евангелски параклис. Скоро почивката му прераства в

продължителна обиколка, по време на която проповядва пред множество вярващи в Германия и Швейцария.

После заминава на изток и проповядва във Виена, където се среща със своя приятел доктор Ф. У. Бедекър. Мюлер полага ръка върху главата на шестдесет и осем годишния Бедекър.

- Небесни Отче – моли се той, – изпрати своя предан слуга да помогне на заточените ни братя. Поверявам го на Твоите изпълнени с любов грижи.

Предната година Руската православната църква решава да се разправи с баптистите и привържениците на „ереста на Пашков“. Полковник Пашков е един от хилядите, заточени в Сибир, Кавказ и други затънтени кътчета на империята. Бедекър прекосява цял Сибир и стига чак до остров Сахалин, за да насърчи подложените на гонения християни.

Мюлер заминава на юг, в Италия, и проповядва във Флоренция, Рим и Неапол. През май се завръща заедно със Сузана в Англия и след близо двегодишно отсъствие се прибира в Ашли Даун.

Проповедническите му обиколки приключват. За седемнадесет години Георг и Сузана изминават триста и двадесет хиляди километра и посещават четиридесет и две страни. Мюлер е вече на осемдесет и седем години.

Финансовата година, приключила през май 1892 г. (няколко седмици, след като сем. Мюлер се прибират в Ашли Даун), е втората в цялата история на сиропиталищата, когато разходите

превишават приходите. За първи път това се случва през 1881- 1882 г., когато разходите надвишават приходите с около петстотин лири стерлинги. Само месец след началото на новата финансова година на управата на Домовете са изплатени завещания, три пъти по-големи от недостига. Това става преди обнародването на Годишния отчет.

Сега недостигът е около две хиляди лири стерлинги, но сиропиталищата са получили шестнадесет завещания, възлизащи на три хиляди лири стерлинги, които предстои да бъдат изплатени всеки момент. Освен това за децата са завещани близо две хиляди и шестстотин лири стерлинги, чието изплащане зависи от другите наследници. За построяването и обзавеждането на петте дома в Ашли Даун са вложени около сто и петдесет хиляди лири стерлинги, без да се налага да взимат заеми. Освен това сиропиталищата притежават около петнадесет акра парцели в регулация, които струват хиляди лири стерлинги, затова Мюлер без проблеми тегли краткосрочен кредит, с който да покрие дефицита.

Никак не му е приятно да взима заеми. Той пише: „От отношението на Господа към нас през последната година се вижда че Неговата воля е да свием дейността си. Ние очакваме Бог да ни упъти как и до каква степен да го направим, защото в своята работа се ръководим от една-едничка цел: да прославим Бога. Когато основах сиропиталището, един от принципите гласеше: „Няма да разширявам дейността, като затывам в дългове“. Не мога да поддържам онова, което вече съществува, ако няма достатъчно средства“

Свиването на дейността се отразява само на дневните училища – в края на юли 1892 г. Мюлер огласява, че на 31 октомври ще бъдат закрити повечето такива училища. Остава само училището в Пъртън – графство Глостършир. Там се обучават учители, които след това ще преподават в Ашли Даун. Остават всички училища в Испания и Италия, както и три училища в Обединеното кралство, но Дружеството за библейски познания вече не ги издържа, а само им помага, когато му е възможно. Дружеството продължава да издържа всички неделни училища.

Мюлер и членовете на неговия персонал се молят за сираците в продължение на няколко месеца и накрая се убеждават, че волята Божия е дейността да не се разширява повече. Преди време Мюлер е закупил над десет акра земя, върху които смята да построи още два дома, но през март 1893 г. той ги продава по хиляда лири стерлинги акърът и получава близо десет хиляди и петстотин лири стерлинги.

В края на XIX век социалният проблем, който Мюлер се стреми да разреши, вече не стои така остро. Изтъкнати личности като Чарлс Дикенс и граф Шафтсбъри, които имат силно влияние в обществото, вече са приковали интереса на цялата страна към неволята на сираците. Мнозина са се посветили на сираците: Барнардо, Фиган и Църквата на английските деца. По примера на Мюлер другите сиропиталища премахват множеството условия за прием, останали от XVII век, и отменят гласуването на дарителите, с което одобряват отделните кандидати.

Сузана Мюлер е на седемдесет и три години. На 13 януари 1894 г. Мюлер записва най-неочаквано в дневника си:

Беше угодно Богу да прибере при Себе Си любимата ми жена, след като ми позволи да бъда с нея двадесет и три години, един месец и четиринадесет дена. С Божията благодат аз не само съм доволен от участието си, но целувам десницата, нанесла ми този удар, и очаквам Бог да изпълни обещанието си: „Всичко съдейства за добро на тия, които любят Бога“ (Римл. 8:28).

Мюлер отново е вдовец „След петдесет и две години и шест месеца щастлив семеен живот- пише той – се чувствам много самотен. Не преставам да славя Бога за всичко, което ми е дал през тези години и сега е отнел, понеже така е добре за мене. Не преставам да се възхищавам на Божията доброта към мен и на това, че спести на милата ми покойна съпруга телесните и душевните страдания. Неизразимо щастлив съм в Негово присъствие. Той надделява над моята самота и ме укрепява съвършено.

След края на последната проповедническа обиколка Мюлер рядко напуска Бристол. След като вече е сам, напуска своя дом на ул. „Пол“ 21 и се нанася в апартамент в Дом 3 в Ашли Даун, където остава до края на живота си.

През септември 1895 г., на девдесетия му рожден ден, в църквата „Витезда“ има празненство в негова чест.

- Гласът ми става по-силен – казва той в благодарственото си слово, – отколкото преди шестдесет и девет години, а душевните ми сили не отслабват.

Същия ден записва в дневника си: „Умът ми е все така бистър и деен, както на приемните изпити в университета през март 1825 г. (преди цели седемдесет и една години).“

Той редовно води неделните сутрешни служби във „Витезда“, а също и в църквите на Алма Роуд и Стоукс Крофт. Вече не проповядва на вечерните служби, макар че продължава да участва в ръководството на сиропиталищата и да пише годишните отчети.

Славни бѣднини

В началото на лятото на 1897 г. в кабинета на Мюлер в Дом 3 идва Чарлс Парсънс. Мюлер го посреща с радушно ръкостискане.

- Добре дошъл – казва Мюлер.

- Господ винаги ли е изпълнявал Своите обещания. – пита Парсънс.

- Винаги – отвърща домакинът. – Никога не ме е подвеждал. Близо седемдесет години Той е задоволявал всяка наша нужда. Сираците отраснали в домовете са около девет хиляди и петстотин, но никога дете не е останало гладно. Няма нито един случай! Стотици пъти сме започвали деня без пари, но Небесния Отец винаги ни е изпращал средства, когато сме се нуждаели от тях. Няма случай храната да е била долнопробна. През всичките тази години се научих да уповавам на Бога, единствено на живия Бог. В отговор на своите молитви получих един милион и четиристотин хиляди лири стерлинги. Годишно ни трябваха около петдесет хиляди лири стерлинги, които неизменно пристигаха. Няма човек на земята, който да твърди, че съм му поискал и пени. Нямаме приемни комисии, нямаме дарителски комитет, който да гласува за кандидатствалите деца, не работим с хора, които обикалят и събират средства. Всичко сме получили в отговор на изпълнените с вяра

молитви. Уповавах единствено на Бога, защото Той има много начини да трогне сърцето на хората по целия свят, за да ни помогнат. Докато се моля, Той говори на някого и го убеждава да ни изпрати помощ. Например завчера вечерта, докато се молах, един господин ми прати чек за значителна сума, предназначена за сираците.

- Знам много за живота ви и ми направи силно впечатление, че се е случвало вярата ви да бъде подлагана на големи изпитания. Не сте ли разколебан?

- Вярата ми и сега е подлагана на изпитания и аз се сблъсквам с огромни трудности. Освен паричните затруднения непрекъснато търся способни помощници, както и подходящи места, където да изпращам стотиците сираци, завършващи училището. Нерядко средствата ни са на привършване – веднъж останахме без никакви, затова повиках помощниците си и им рекох: „Молете се, братя, молете се!“ Незабавно получих сто лири стерлинги, сетне още двеста, а след няколко дни – хиляда и петстотин лири. Трябва винаги да се молим и винаги да вярваме. О, колко прекрасно е да уповаваш на живия Бог, който е казал: „Никак няма да те оставя и никак няма да те забравя!“ Очаквайте велики дела от Бога и великите дела ще дойдат. Няма предел на онова, което Той може да стори. Хвала на славното Му име! Хвалете Го за всичко! Славел съм Го, когато ми е изпращал монета от шест пенса, славел съм Го и когато ми е пращал дванадесет хиляди лири стерлинги.

- Вероятно никога не сте мислили да направите резервен фонд?

- Би било много глупаво – тросва се Мюлер. – Как ще се моля, ако съм си заделил пари за черни дни? Бог ще ми каже: „Вземи от тях, Георг!“ И през ум не ми е минавало! Моите запаси са на Небето. Единствената гаранция е живият Бог. Уповавах на Него за един суверен, отново от Него поисках и хиляди – надеждите ми никога не са били напразни. „Блажен оня човек, който уповава на Тебс.“

- Никога ли не сте мислили да заделяте средства лично за себе си?

Чарлс Парсънс ще помни до сетния си дъх как Мюлер е отговорил на този въпрос. До този момент възрастният мъж седял срещу него със скръстени ръце, приведен напред, със спокоен, замислен поглед, вперен в пода. При този въпрос Мюлер се

изправя и се вторачва в лицето на Парсънс. „В ясните му очи, пълни с духовни прозрения, свикнали да се взират в дълбоките Божии неща, имаше нещо величаво“ – спомня си Парсънс. Той не е сигурен дали Мюлер не се е обидил от въпроса или с него е събудил заспали спомени за минали амбиции. При всички положения той се засяга дълбоко. След кратко мълчание по време на което „лицето му бе много изразително“, а в „ясните му очи пламтеше огън“, Мюлер разкопча сюртука си и вади от вътрешния джоб старовремска кесия с отделения за различни монети и я подава на Парсънс.

- Всичко, което притежавам, е в тази кесия – до последното пени! Дали съм заделял нещо за себе си? Никога. Ако получа назначени за мен, ги преотстъпвам на Бога. Веднъж ми пратиха хиляда лири стерлинги, но аз смятам, че тези дарове не са за мен – те принадлежат на Бога, защото аз Му принадлежа и служа Нему. Заделил ли съм нещо за себе си? Не бих дръзнал – това би било обида за преизпълнения с любов, даряващ, прещедър Отец.

Парсънс връща кесията на Мюлер, който му казва колко пари има вътре.

- Каква част от живота си сте прекарвали на колене?

- Молел съм се, кажи речи всеки ден – отвръща Мюлер – Аз живея в духа на молитвата. Моля се, докато ходя, докато лежа и когато сутрин стана от сън. Отговорът неизменно пристига.

Хиляди десетки хиляди пъти молитвите ми са получавали отклик. Щом се убедя, че нещо е добро и е в прослава на Бога, моля се за докато не получа отговор. „Аз никога не се отказвам!“ – Той става от стола и отива до масата – Хиляди души са спасени в отговор на моите молитви. На Небесата ще намеря хиляди, да, десетки хиляди!

Настава кратко мълчание. Парсънс не казва нищо.

- Най-важното е – продължава Мюлер – да не се отказваш докато не получиш отговор на своите молитви. Петдесет и две години всеки ден се моля за двамата синове на един приятел моите младини. Те все още не са приели Христа, но ще го

сторят. А как иначе? Имам неизменното обещание на Йехова и се осланям на него. Голямата грешка на чедата Божии е, че те не продължават да се молят, не упорстват в молитвите, не са постоянни. Ако искат нещо в прослава на Бога, трябва да се молят, докато го получат. О, колко преизпълнен с благодат, добър и великодушен е нашият Господ! На мен, недостойния, Той е давал и продължава да дава неизмеримо повече, отколкото съм искал и мечтал! Аз не съм нищо повече от клет грешник, който лесно се пречупва, и въпреки това Той чу хиляди пъти молитвите ми и ме използва, за да насочи хиляди души в пътя на истината. Хиляди тук и в чужбина! Тези недостойни уста са възвестявали спасение за огромни множества и мнозина са приели вечния живот.

- Няма как да не забележа начина, по който говорите за себе си _ отбелязва Парсънс.

- Георг Мюлер заслужава само едно нещо и това е адът! Казвам ви, братко, това е единственото, което заслужавам. Наистина аз съм грешник, заслужил да попадне в ада, но спасен с Божията благодат. Макар по природа да съм грешник, не живея в грях, мразя греха, все повече и повече обичам правдата, да, обичам все повече и повече правдата.

- През дългите години, когато сте работили за Бога, вероятно сте се натъкнали на много неща, които са ви обезсърчавали?

- Да, много неща са ме обезсърчавали – потвърждава Мюлер, – но всеки миг съм възлагал надеждите си на Бога. Душата ми се е осланяла на обещанията на Йехова. О, колко хубаво е да уповаваш на Него! – Словото Му никога не се осуetyава празно. Той вдъхва сили на слабите. Това е вярно и в общественото ми служение. Преди шестдесет и две години изнесох слаба, суха, безплодна проповед, която не донесе утеха нито на мен, нито, както предполагах, на другите. След много време научих, че деветнадесет души са били благословени чрез нея.

Мюлер отива в друга стая, донася екземпляр на своята биография и го дава на Парсънс с посвещение. Докато отсъства от кабинета, Парсънс се оглежда. Обзавеждането е скромно, но функционално, върху писалището стои отворена

Библия с едър шрифт, без бележки и препратки в полетата. „Ето къде живее – мисли си Парсънс – духовно най-могъщият човек на нашето време, белязан да покаже на хладния. пресметлив и себичен свят Божията правда и да изяви на Църквата колко много ще спечели ако уповава на десницата на Всемогъщия!“

Докато Парсънс е при Мюлер, на вратата се почуква само веднъж. Мюлер я отваря – на прага стои едно от сирачетата, русо момиченце.

- Скъпо дете! _ казва му Мюлер, – в момента не мога да ти обърна внимание. Ако почакаш малко, ще си поговорим.

Лятото, когато Мюлер е на деветдесет и две години, е белязано с Диамантения юбилей на дългото царуване на кралица Виктория.

На 16 юни в Ашли Даун пристигат петдесет лири стерлинги, дар от кмета на Бристол. Към тях е приложена следната бележка:

От Фонда за честване на юбилея в нашия град. Нека с тях се закупят лакомства за сираците в чест на шестдесетгодишнината от щастливото и благодатно царуване на Нейно Величество кралицата.

С парите Мюлер организира посещение в зоологическата градина в Клифтън, на което отиват всички деца от петте дома. Той споделя, че сирачетата истински са се радвали: „Освен че разгледаха любопитната и твърде интересна сбирка от животни, депата получиха чай и какви ли не лакомства“

На 20 юни 1897, неделя, започват най-големите тържества, свързани с юбилея. Мюлер нарушава своето правило и говори на вечерната служба във „Витезда“. С огромно нетърпение многолюдното паство наблюдава как снажният мъж се качва напето на амвона и започва да говори! Той е основал Дружеството за библейски познания три години преди младата принцеса да бъде коронована за кралица, и започнал да се грижи тридесет сирачета на ул. „Уилсън“ година и два месеца преди тя да се възкачи на престола. През шестдесетте години, изминали оттогава, името му се е превърнало в олицетворение на вярата навред по света. В писмо до Британското

и чуждестранно библейско дружество той твърди, че над сто пъти е чел Библията от кора до кора! Наистина си заслужава човек да чуе неговата проповед!

- Господ да ни е на помощ – започва той, – докато тази вечер разсъждаваме върху краткия, ала безценен Псалом 23 „Господ е Пастир мой, няма да остана в нужда.“

Мюлер разглежда псалома стих по стих и дава примери. Когато стига до последния стих, казва:

- Ето последния стих: „Наистина благодост и милост ще ме следват през всичките дни на живота ми; и аз ще живея завинаги в дома Господен“. Сиромашът е гост на Богатия. Той вижда, че там е много приятно, и е честит. Тъкмо за това копнее дълбоко в себе си. До какъв извод стига? „Тук е много приятно, ще остана и няма никога да си отида“ Какво получава Божието чедо при запознанството си с Исуса Христа? Всеки би казал „Чашата ми прелива; честит съм аз.“ Освен това всеки ще рече: „Имам повече, отколкото мога да понеса. Щастлив съм, неопишимо щастлив съм, че вече не ще ида другаде. Оставам навеки в Дома на своя Небесен Отец“ Ето в какво положение се намираме като вярващи в Исуса Христа! Ако живеем по Божиите повеления и искрено сме отдадени на Бога, това ще бъдат плодовете, които берем. Това е толкова важно и ценно, че никой не би искал да се отклони от повеленията Господин. У нас е вроден стремежът към щастие, ала на тази земя не ще го получим. Резултатът е само разочарование, защото след дълга борба земното щастие ни се изплъзва под носа. Положението, на което се радваме благодарение на вярата си в Господа Исуса Христа, ни гарантира щастие не за няколко дена, няколко месеца или дори години, а за вечни времена. Сърцето ни мълви: „Ще продължа напред, само така съм щастлив, не ще се отклоня от този Път.“ Не само това, но „благодост и милост ще ме следват през всичките дни на живота ми“. Отсега навеки ще бъда щастлив човек, ще пребъда в Отца, не ще напусна Неговия дом, понеже знам колко скъпоценно е да си чедо Божие.

- Каква е вашата тайна в служението на Бога? – питат веднъж Мюлер.

- Имаше ден когато умрях, наистина умрях – отвръща той и докато говори, се навежда все повече, накрая почти докосва пода. – Умрях за Георг Мюлер, за

неговото мнение, предпочитания, вкусове и воля. Умрях за света, за неговото одобрение или отхвърляне, умрях за приемането или укора дори на своите братя и приятели. Оттогава търся само одобрението на Бога.

През онова лято Мюлер отива на почивка за няколко седмици в Бишопстиинтън в Девън.

- Тук има ли възможност за служение на Господа? – пита той вечерта след като пристига.

- Вие никога не подгъвате крак, дошли сте да си починете. Не е ли време да отдъхнете?

- Откъснах се от обичайните си задължения – бърза да възрази Мюлер. – Трябва по някакъв друг начин да се посветя на служение на Бога. Целта на моя живот е да Го прославя.

Веднага са организирани служби в Бишонстийптън и Тийнмът, на които Мюлер проповядва.

След това той се връща в Бристол – листата на дърветата в Ашли Даун пожълтяват, сетне опадават. Лятото си отива, настъпва зимата. Мюлер продължава да работи и да се моли в своето жилище в Дом 3 и въпреки че застудява, от време на време се престашава да отиде до Бристол и да проповядва. Една вечер същата зима в църквата на ул. „Олд Маркет“ се събира огромно множество, за да го чуе. Според присъстващите, докато Мюлер говорел, всички имали чувството, че е изпълнен със Святия Дух.

- Текстът, който съм избрал – подхваща той, – е от Плача на Еремия 3:22-23: „По милост Господня ние не се довършихме, понеже не чезнат щедростите Му. Те се подновяват всяка заран. Голяма е Твоята вярност“. Тук, долу, всичко се променя – подчертава Мюлер в края на проповедта, – неизменимият Исус Христос, нашият Приятел, „е същият вчера, днес и до века“. Какъвто е бил преди милиони години, такъв е и днес. Какъвто е бил, докато е вървял през Юдея, Самария и Галилея, такъв

е и днес – сърцето Му все така е преизпълнено с нежност, милост и състрадание. Дори да сте най-големите, най-закоравелите и най-непоправимите грешници, колкото и да сте съгрешавали, ако сега упоавате на Христа, заради Него ще получите опрощение, понеже кръвта Христова има силата да заличи и най-големите грехове. Самото знание не носи истинско, неподправено щастие. Исус Христос, единствен Исус Христос дава истинското щастие. Аз владеея седем езика и въпреки това би трябвало да ида в ада, ако не познавах Христа. О, Господи Исусе Христе, какво благословение е да бъда Твой! Аз съм един щастлив старец, да, наистина, аз съм щастлив! Вървя из стаята и си казвам: „Господи Исусе Христе, аз не съм сам, понеже Ти Си с мене. Погребах своите жени и деца, Ти обаче остана с мен. Никога не се чувствам самотен или отчаян с Тебе и Твоята усмивка е но-добра от самия живот!

Неделя сутринта на 6 март 1898 г. Морският вятър фучащ над клисурата Авън, вече не е толкова мразовит и жителите на Клифтън се оглеждат за първите предвестници на пролетта.

Закъснелите за сутрешната служба в църквата на Алма Роуд веднага забелязват, че там присъства най-видният гражданин на Бристол. Всички с трепет очакват, че той ще участва в службата.

Това наистина става. Малко преди да бъде разчупен хлябът, възрастният светия се изправя.

- Нека ви почета от Исая, 6 гл.

Прочита главата, сетне моли вярващите да прочетат заедно с него Евангелие от Йоан 12:37-41.

- „Това каза Исая, защото видя славата Му и говори за Него.“ Последният стих – подчертава Мюлер – разрешава въпроса: всичко, което четем в Исая 6 гл., се отнася изцяло за славата на нашия велик Господ Исус Христос. В Св. Писание няма нито един на пасаж, който да говори по-красноречиво за Неговото величие и слава. Сега ще прочита главата още веднъж. Отнесете всеки стих към нашия ненадминат прекрасен Господ Исус Христос.

Мюлер изчита още веднъж откъса, като за всеки стих прави ясен сбит анализ – извлича поуки, без да изопачава текста.

- О, с какво състрадание – казва в заключение, – с колко милост и нежност, с каква благодат Господ се отнася към нас в Исуса Христа! Сторил е толкова много за нас и Той ще продължи

да върши велики неща до края на земното ни странстване. Нивга не ще ни изостави, никога не ще се откаже от нас, а после ще ни прибере при Себе Си, в Своя дом. О, колко бляскава славна надежда има за нас, бедните, клети гретшници благодарение на вярата в Исуса Христа! Най-накрая ще се приберем завинаги у Дома, за да бъдем завинаги с Господа и ще видим в лице Онзи, който жертва живота Си заради нас, за да ни бъде разрешено да целунем нозете Му. О, каква славна надежда, какви прекрасни бъднини!

Мюлер сяда. Хлябът е разчупен и предаден благоговейно от ръка на ръка. Виното е разлято и изпито – така всички си спомнят за съвършената саможертва.

Мюлер прекарва следобеда с един от най-близките си приятели – Бенджамин Пери.

- Знаеш ли – казва му той с усмивка, – преди седмица-две ме посетиха двама приятели. И двамата са осем-десет години по-млади от мен, но не са в състояние да участват активно в Божието дело. Почувствах се съвсем млад в сравнение с тях! О, колко великодушен и милостив се показва Господ към мен! На деветдесет и три години съм, а още нямам ревматизъм, не ме боли нищо, мога да върша обичайната си работа в сиропиталищата и съм бодър и жизнен, както преди седемдесет и две години!

Всичко това е вярно. На другия ден, понеделник, Мюлер отново е зад писалището в кабинета си в Дом 3 и работи, както обикновено. Вечерта отива на службата във „Витезда“, после Фред Бъргин го запознава с двама свои приятели, току-що пристигнали от Барнстапъл.

- Много поздравя от Робърт Чапман – му казва единият.

- Скъпият господин Чапман! – възкликва Мюлер. – Предайте му, че го обичам – той е най-старият ми приятел.

Двамата се радват на шестдесет и осем годишна сърдечна дружба.

Във вторник Мюлер работи както обикновено, а в сряда сутринта казва на Джеймс Райт:

- Когато станах, почувствах слабост и докато се обличах, се наложи да спирам три пъти, за да си почина.

- Смяташ ли, че се нуждаеш от човек до себе си, който да ти помага да се обличаш ?
– пита Райт.

- Нека изчакаме няколко дена.

По-късно през деня казва на зет си:

- Възвърнах си силите.

Вечерта ръководи традиционната седмична служба в Дом 3 и накрая обявява химна „Да възпеем Пастира, Който умря“.

Присъединява се към всички останали, когато те запяват:

Ще пеем само за тези неща,

езикът ни не ще възпее друго,

любовта Му да познаем най-добра

в славните селения на радостта.

Мюлер пожелава „лека нощ“ на Джеймс Райт и тръгва по стълбището към своята спалня.

Няколко стъпала след него върви млада учителка, която по онова време живее в Дом 3 и която, без да знае кой е отпред, хуква нагоре, пеейки: „Не знам какво ми предстои, милостивият Бог очите ми е замъглил“

Когато стига до първата площадка, девойката забелязва тъмния силует на мъж, който е застанал пред нея. Това е Мюлер.

- Радвам се да ви видя толкова щастлива – подхваща той, – но не бива да взимате стъпалата по две наведнъж, току-виж сте се спънали. Лека нощ!

Мюлер се прибира в стаята си. От известно време има навика да похапва преди лягане, затова са му донесли чаша мляко и бисквити, които са оставили върху нощното шкафче. На другата сутрин той се събужда някъде в пет-шест часа. Става и се запътва към тоалетката. Точно тогава славната надежда, за която е говорил само преди четири дни, се сбъдва. Георг Мюлер вижда своя любим Господ лице в лице.

В опровержение на скептиците

Някъде около седем сутринта в четвъртък прислужницата на Мюлер чука на вратата – носи му чай. Влиза и го заварва паднал мъртъв до леглото си. Върху писалището стои черновата на проповед, която Мюлер никога не произнася.

Новината предизвиква сензация в Бристол. В неделя от всички амвони в християнските църкви се говори за покойния филантроп, проповедника, и човека на молитвата.

Погребението е определено за следващия ден, понеделник, 14 март 1898 г. Според очевидци в Бристол никога не е имало такова стълпотворение. Предприятията прекратяват работа, разпускат работниците и служителите, за да могат да присъстват на погребението и да отдадат последна почит на Мюлер. В погребалното шествие се включват хиляди хора, знамената на катедралата и на другите църкви в

града са смъкнати, камбаните бият на умряло, щорите и капациите по прозорците на главните улици са затворени – Бристол е в траур.

След краткото опело в Дом 3 шествието се запътва към „Витезда“, където е насрочена главната служба. В множеството присъстват четирима души, израсли в първото сиропиталище на Мюлер на ул. „Уилсън“. Те още помнят онзи юнски ден на 1849 г., когато са отишли в Ашли Даун, за да видят своя нов дом.

Стотици хора така и не успяват да присъстват па службата във „Витезда“. Присъстват много свещенослужители от Англикапската и Свободната църква. След словата на Джеймс Райт и Бенджамин Пери около стотина каляски и файтони, включително кабриолетът на кмета, се присъединяват към шествието, което прекосява реката и се отправя към гробищата. Пред централния вход са се стекли седем хиляди души. Служителите от гробището полагат големи усилия, да отворят път за хората, които пренасят ковчега през входа нагоре по хълма до мястото под тисовото дърво, където са погребани Мери и Сузана. В края на опелото край гроба множеството запява химна, който Мюлер е избрал за края на последната си служба преди пет дена, която не завършва тъжно, а с очакването на „славните селения на радостта“.

Повечето национални вестници поместват материали в памет на Мюлер. Най-дълъг и най-подробен е този в „Таймс“, който вече цитирах в гл. 15 и 16. На него ще се позова и по-нататък. В повечето статии красноречивите факти от живота на Мюлер са противопоставени на рационализма на епохата. „Господин Мюлер – отбелязва „Бристол Ивнинг Нюз“ – заемаше неповторимо място сред филантропите на XIX век. Във века на неверието и материализма той приложи в живота си учението, за което мнозина водят безплодни спорове.“

„Ливърпул Мъркюри“ отбелязва, че хиляди деца „са нахранени, облечени и изучени със средства, събрани без влиятелен комитет или организация, без призови или каквито и да било реклами“. После задава въпроса: „Как е станало това чудо? Г-н Мюлер заяви пред света, че го е постигнал с „молитва“. Рационализмът на времето би се присмял на подобни изявления, но фактите са неопровержими и трябва все

някак да бъдат обяснени. Би било ненаучно да отричаме фактите само защото не ги разбираме, а сиропиталищата в Ашли Даун ще ни избодат очите.”

„Дейли Телеграф” пише в същия дух: „Със своето красноречиво и трогателно обяснение животът и примерът на господин Мюлер неминуемо ще оставят незаличима следа дори в нашия скептичен интересчийски век”. Вестникът изтъква обществените постижения на Мюлер с тяхното дългосрочно въздействие и подчертава, че той „отне от жестоките улици хиляди жертви, от затворите – хиляди престъпници, от трудовоизправителните приюти – хиляди безпомощни безпризорни деца”.

В известен смисъл уважението, което пресата в Бристол отдава на Мюлер, е с по-голямо значение от хвалбите на националните вестници, защото тъкмо в Бристол Мюлер се стреми да докаже, че Бог отвръща на молитвите. Стотици жители на града са работили в сиропиталищата, мнозина са преподавали временно, отстранявали са някоя повреда, поддържали са инсталациите, доставяли са храна, работили са като медицински сестри или само са ги посетили и разгледали. Ако началата, от които Мюлер се е ръководел, са били суетни и безплодни, истината рано или късно щеше да блесне пред зорките очи на Бристол. Западна Англия се слави със своя скептицизъм, а Целият XIX век – със своя цинизъм. Ако децата в сиропиталищата гладуваха, ако бяха зле облечени или с тях се отнасяха лошо, това щеше бързо да се разчуе из цял Бристол, а и извън него. „Бристол Таймс” посветил уводната си статия и голям материал на вътрешните страници на кончината на Мюлер, отбелязва:

„Може да се смята за безспорно доказано, че почти всичко, което се говори за г-н Мюлер, е напълно вярно” Вестникът обръща внимание на „рядко срещаните колосални интелектуални заложиби” на Мюлер и отбелязва в заключение, че той „се е появил, за да покаже, че времето на чудесата не е отминало и за да опровергае скептицизма на епохата”.

Как да оценим делото на Георг Мюлер двадесет години след неговата смърт?

Някой от неговите качества са уникални и рядко се срещат съчетани у един човек. Искам да открия изключителната му дарба на ръководител (все пак е син на

държавен служител). За начало той основава сиропиталище за тридесет и две деца и постепенно разширява дейността си така че в крайна сметка обучава и дава път в живота на десет хиляди деца, направлявайки усилията на персонал от стотици хора. Като директор на Дружеството за библейски познания контролира разпределянето на стотици хиляди лири стерлинги, с които подпомага и насърчава мисионерите в чужбина, финансира обучението на деца и възрастни във Великобритания и целия свят. Стилът му на ръководител се отличава с изключително внимание дори за най-малките подробности. Мюлер води точна счетоводна сметка за всяка страна от дейността, прочут е с това, че дори когато делото му достига своя връх, е познавал по име много от децата (В началото е знаел имената на всички). Той се интересува живо от вярващите във „Витезда“ и от мисионерите, които подкрепя навред по света.

С разрастването на работата Мюлер е изключително прецизен в решенията, които взима – дали да разширява дейността, кого да назначи в персонала. По всеки въпрос той излага най-внимателно всички „за“ и „против“, както подобава на истински ръководител, като наред с това прекарва дълги часове в молитва.

Въпреки огромното внимание, което отделя на подробностите, Мюлер не е закостенял, нито е лишен от размах и прозрение.

Мога да изтъкна и забележителната му енергичност, която проявява като студент в Хале и Лондон, когато работи редовно по дванадесет-четиринадесет часа на ден, а между осемдесетата и деветдесетата си година, изминава триста и двадесет хиляди километра в четиридесет и две страни, за да проповядва.

Мюлер е индивидуалист. Предпочита да ръководи, отколкото да слугува, да е началник, а не подчинен. В началото се записва да учи в Лондонското мисионерско дружество, но това не трае дълго – не може да преглътне ограниченията и предпочита да продължи по своя път, макар че се разделя доста приятелски с хората в дружеството. Има само един Учител, на Когото с радост се подчинява – смисълът на неговия живот е да служи на Христос.

От онова лято в Девън разбира, че „всичко мое е в Бога“, и Му се посвещава изцяло. „Почест, удоволствия, богатство – пише Мюлер, – физическите си сили, духовните си способности – всичко положих в нозете на Исуса Христа.“

Макар и индивидуалист той не е егоист. Животът му е безспорно доказателство, че един ден той „умира“: „Умрях за Георг Мюлер, за неговото мнение, предпочитания, вкусове и воля.“ Употребява енергията и способностите си в безкористно служение на Бога и ближния. (През живота си е получил около деветдесет и три хиляди лири стерлинги, от които предоставя на другите над осемдесет и една хиляди, а когато умира, всичко, което притежава, възлиза на около сто и шестдесет лири стерлинги.)

Наред с безспорната пруска упоритост Мюлер притежава удивително мек нрав, благодарение па който си спечелва обичта и предаността на приятелите и хората, работещи в сиропиталищата, любовта и възхищението на стотици хора, които среща по време на проповедническите си обиколки, и очевидното уважение на жителите на Бристол. Чарлс Парсънс, който го познава добре, си спомня:

Георг Мюлер бе благ човек – сърцето му преливаше от любов. Разговаряше със сираците поотделно или с всички заедно колкото може по-нежно. Веднъж един от учителите, израсъл в сиропиталището, сподели с мен: „За всички нас господин Мюлер е повече от баща“.

Чел съм всичките му трудове (а те съдържат повече от един милион думи) и не съм открил нито една груба или язвителна забележка, въпреки че е един от най-прозорливите познавачи на човешкия нрав, които познавам. Мюлер смяташе, че си струва да насърчаваме доброто и достойното у човека, а колкото до останалото, предпочиташе да мълчи.

Някои го смятат за тесногърд. Безспорно е смятал „света“ за беззаконен и подвластен на лукавия – възглед, който обосновава с личните си наблюдения и със Св. Писание: „Знаем, че ние сме от Бога и Целият свят лежи в лукавия.“

След като приема Христос, само два пъти отива на театър (иначе е влизал в театрални зали, за да проповядва) и веднъж – на концерт, но усеща, че „като чедо Божие не

подобава да се намирам на това място". Дори и да е обичал забавленията, не е време за тях. Ако не бе погълнат от работата, щеше да постигне много по-малко. Тесногърд или по-скоро целеустремен? Решете сами. Отношението му към света не му пречи да обикаля, за да проповядва благовестието. Колкото до отношението му към християните с различни възгледи, една от целите на проповедническите му обиколки е да се бори със сектантството сред християните както сам се изразява, „да проповядва сред всички" (18 гл.).

Това че „Бристол Таймс" говори за „рядко срещаните колосални интелектуални заложи" на Мюлер, е донякъде изненадващо. Той безспорно е много умен, въпреки че е необуздан като ученик, блести с познанията си и завършва университета в Хале с висок успех, освен това владее седем езика. Като цяло се чувства по-силен в действието, отколкото в царството на мисълта.

Богослужението му е или тясно свързано с живота (как вярващите да живеят по християнски, как да познаят правдата и да очакват отговори на молитвите), или е насочено към това да вдъхнови слушателите да се посветят все повече на Бога. Това го вълнува много повече, отколкото отвлечените богословски спорове. През 40-те години се включва от немай-къде (понеже вижда, че няма друг избор) в спора за човешкото естество и страданията на Исус

Христос. Наясно е със спорните точки, а приносят му към дебата се откроява със своята удивителна прозорливост, но той отказва да участва в разрушителната война, водена с религиозни трактати.

Основното му интелектуално качество е, че мисли просто и ясно. Например през 1839 г. паството във „Витезда" се впуска в спор за църковната йерархия и има опасност да бъде разделено.

Мюлер и Крейк се усамотяват в продължение на половин месец, за да мислят, да проучват въпроса и да се молят. Връщат се във „Витезда" и с няколко проповеди излагат изводите, до които са достигнали. Докладът, който Мюлер пише и който съдържа същината на казаното, е своеобразен шедевър на сбитата логична мисъл. В него накратко са изложени възгледите им за старшинството в Църквата, за

дисциплината и Господната вечеря, като е прокаран вододел между онова, което може „да бъде безспорно доказано от Св. Писание“, и възгледите, които „произтичат от Писанието“. Мюлер преди всичко е човек на действието, а не философ и полемист, но въпреки това е способен на ясно мотивирано и безпристрастно мислене. Онова, което го поразява най-много в късните трудове на Нютън, е тяхната точност.

Онова, което привлича и вдъхновява хората вече близо столетие, е не само личността на Георг Мюлер, но неговото дело.

Той наистина е невероятен човек. Постигнатото от него е уникално и сравнимо само с времето на апостолите и с върховното изпитание на Илия на планината „Кармил“. Мюлер се посвещава на своето начинание с ясна цел да изяви Божиата слава и да докаже пред всички, че Господ отговаря на молитвите. Винаги ще има хора, които да прославят Бога и да се уповават единствено на Господа. Неповторимостта на Мюлер не е в неговата вяра или в значението, което отдава на молитвата, а в ясното заявление, че се захваща със своето начинание с едничката цел да прослави Бога. През 1837 г. той се връща към причините, тласнали го да основе през 1836-а първото сиропиталище, и отбелязва:

Щом аз, беднякът, само с молитви и вяра, без да искам от никого, съм се сдобил със средствата да основа и издържам сиропиталище, това показва нещо, което с Божието благословение, може да насърчи вярата на Божиите чеда и да свидетелства на съвестта на невярващите, че духовните неща са напълно реални.

Мюлер предизвиква невярващите да изследват дейността му и да видят дали има Бог, който ще му осигури средствата, а вярващите приканя не само да наблюдават какво ще стори Всемогъщият, но и да преосмислят своя живот, виждайки Неговата вяръност.

Вече знаете какво се е случило. Накратко – за следващите шестдесет и три години Мюлер получава близо милион и половина лири стерлинги (по-точно 1 453 513 лири стерлинги 13 шилинга и 3 пенса) и в дейността си се грижи освен за всичко друго и за десет хиляди деца. Нито той, нито някой от персонала някога е отправял призови

за набиране на средства или е молил за помощ. Няма данни, които да доказват това. (Някой пуска слуха, че Мюлер се е молил на всеослушание в църквата Бог да прати пари на сиропиталищата. Той отхвърля подобни твърдения като „напълно лъжливи“.) Според него повече от шестдесет години

Бог му осигурява средства и така доказва Своята вяност. Как да се отнесем към подобни твърдения в края на XX и началото XXI век?

Не можем да твърдим, че животът на Мюлер е научно доказателство за съществуването на Бога или за Неговото желание да откликва на молитвите. Убеден съм, че онова, което Мюлер описва като „Божии дела“ спрямо него, представлява ако не доказателство, то най-малкото свидетелство, което трябва да възприемем сериозно.

Ако оставим настрана въпроса как са набирани средствата, може да разгледате видимите доказателства за работата му като се разходите до Бристол. И до ден днешен петте величествени сгради стоят в Ашли Даун. Дом 3 днес се нарича „Домът на Мюлер“, защото навремето там е живял и е починал основателят на сиропиталището. Сега там се помещава техническият колеж „Брунел“. Докато сте в Бристол, посетете и другия дом „Мюлер“, до Котам Парк, където днес е седалището на фондация „Георг Мюлер“, за да се убедите, че принципите, от които се е ръководел са издържали проверката на времето и са устояли до днес.

Мюлер вярва, че Бог съществува и че Той е живият Бог, който откликва на молитвите му и пробужда хората да допринасят за делото, на което той се е посветил. За онези, които отричат убежденията на Мюлер, според които Бог не е откликвал на молитвите му или не вярват в Бога, който е подкрепил неговото дело, е все едно да кажем, че той се е заблуждавал. (Това пред полага, че той искрено е вярвал, че Бог му осигурява необходимите средства. По-нататък ще разгледам и друг възглед – че Мюлер е мошеник, но той е доста труден за доказване.) Онези, за които Мюлер е заблуден човек, трябва най-чистосърдечно, без злоба и задни мисли да признаят, че той е богобоязлив човек, с големи постижения, а това няма да намали възхищението и любовта ни към него. Аз съм убеден, че животът на Мюлер категорично отрича

подобно становище. Фактите говорят, че той не е заблуден невежа, а човек, който всеки ден е получавал потвърждения на своята вяра.

Тази вяра е подлагана на изпитания. 9 и 10 гл. са посветени на времето от 1838 до 1846 г., когато рядко има излишък от средства, макар че децата така и не разбират нищо. Нужните средства постъпват ден за ден, понякога дори час за час. Само веднъж през цялото това време „духът на Мюлер е подложен на изпитание“, както се изразява самият той (9 гл.). „За пръв път Господ сякаш не прие нашите молитви“ След час-два той получава дарение от една лондончанка, отседнала от няколко дни в къщата до Дома за момчета на ул. „Уилсън“, която връчва пари от името на дъщеря си, след което, „щом останах сам, паднах да благодаря па Всевишния и Го възхвалях със силен глас“. Според него това, че средствата от няколко дни са били толкова близо до сиропиталището, но не са предоставени, доказва, че Бог е искал да им помогне, по „понеже Той се радва па молитвите на чедата Свои, ни е оставил да се молим толкова дълго, а също и за да изпита вярата ни така щото Неговият отклик да стане дважд по- сладък“.

Мюлер приема това време като изпитание за богобоязливостта – своята и на съратниците си. „Хората, посветили се на делото, не се отчаяха и това се дължи само на огромната Божия милост. Те не се умориха да се борят и да изпълняват повеленията Господни, не посърнаха, задето Бог не ни помага, и не се върнаха в този свят, подвластен на лукавия“ Тъкмо тогава се закалява характерът на Мюлер – той се подготвя за делото на своя живот.

Какво по-красноречиво от това, че дълго време Мюлер получава достатъчно, но не и повече, от необходимото – доказателство за намесата на Божията десница. Не е ли невероятно това, че Мюлер е получил милион и половина лири стерлинги? Как да отхвърлим обяснението на Мюлер и същевременно да приемем, че наистина е получил тази баснословна сума? Ако

отречем убежденията му, значи поддържаеме абсурдното становище, че в продължение на шестдесет години неговите сподвижници случайно, без Божествена намеса, са му изпращали средства, достатъчни да разшири своята дейност, а в

определени периоди, особено в началото, случайно са привеждали суми само за деня – нито повече, нито по-малко.

Споменах, че ако Мюлер не се е заблуждавал, е възможно да е бил най-обикновен мошеник и въпреки твърденията му е имало времена, когато децата са живеели в оскъдица. Този възглед е категорично опровергаван от популярността на Мюлер в Бристол и от уважението, което жителите на града изпитват към него.

Няма доказателства в подкрепа на хипотезата, че Мюлер се е заблуждавал или е лъгал другите, а също тъй малко са и фактите в подкрепа на тезата, че е годините той се е разочаровал. У никого от съвременниците му не е останало впечатлението, че той се мъчи на всяка цена да подхранва един мит и се съмнява, че няма да успее да посрещне нуждите на две хиляди души. „Държеше се ведро и достолепно... не личеше нещо да го тормози – спомня си един фермер от околността. – Върху лицето му сякаш беше изписан 23 псалом.“

Дълголетието на Мюлер безспорно говори за душевния му мир, за упование и щастие в Бога, подхранвани от това, че молитвите му получават отклик.

Не мога да ви опиша колко щастлив съм в служението, на което съм се посветил. Мнозина мислят, че съм притеснен и изтерзан, но аз нямам никакви страхове и тревоги. Вярата в Бога ме тласка да прехвърлям цялото си бреме на Него – не само грижите е парите, но и притесненията за всичко останало, понеже освен за финансите отговарях за куп други неща. Бог ми помага във всяко отношение, затова винаги уповавам на Него и отправям молитви за всичко с детинско доверие... През дългия си живот във вярата неизменно установявам, че ако вярвам на Божието време, със сигурност получавам онова, което съм искал.

Разказаната вече случка, когато Мюлер не иска да закъснява за среща в Квебек и успешно се моли да се вдигне мъглата, е съвсем истинска, но не е характерна за него.

Не твърдя, че правя чудеса – пише той по друго време. – Не желая делото, на което съм се посветил, да се разглежда като нещо свръхестествено или уникално.

Съжалявам, че мнозина бързат да го възприемат като чудо. Началата, от които се ръководя, са стари като Св. Писание, но мнозина са ги забравили, други не ги спазват в живота си, трети изобщо не ги знаят, а четвърти, които никак не са малко, отричат тези принципи да са библейски и ги смятат за примитивни и фанатични.

Случката с мъглата е свързана с темата и заради думите, които Мюлер казва на капитан Дъгън, че вече „петдесет и две години... не е имало дори един ден, когато да не съм бил чул от Царя“ Тук безспорно виждаме увереността на човек, свикнал молитвите му да получават отклик.

Друго, от което струи спокойната увереност на Мюлер, че Бог ще посрещне нуждите на сираците, е готовността, с която той привежда хиляди лири стерлинги на мисионерите в чужбина и влага големи суми в образователната си дейност в Англия и зад граница. Не е принуден да влага всяко пени в Ашли Даун. Той е открил, че неговият Бог е богат Бог.

Авторът на възпоменателната статия във вестник „Таймс“ е изумен от посвещението на хората, работили с Мюлер. „Мнозина смятат за фанатизъм това, че в тежки мигове той се осланяше на Всемогъщия, но резултатите бяха превъзходни и макар да остана неразбран от мнозина, Мюлер успя да запали у хората около себе си истинско благочестие и пламенен ентусиазъм“ Дали този „пламенен ентусиазъм“ не се обяснява с това, че хора като Мюлер са познали Божията вярност?

„Таймс“ отбелязва нещо, което Мюлер често споделя – някои хора отхвърлят ръководните му начала като „примитивни и фанатични“. Според тълковният речник „фанатик“ е „човек, изпълнен с необуздан, безпочвен ентусиазъм, водещ до изстъпления, особено в религията“ Дали Мюлер е бил фанатик? Според вестник „Уестърн Дейли Прес“ – не.

Никога не е живял филантроп, който да се ръководи толкова малко от фанатизма и толкова много от целеустременото убеждение. Той не се държеше и не говореше като емоционален ентусиаст, който с лека ръка ще се нагърби с тежки отговорности – ако беше такъв, животът му нямаше да е толкова изумителен. Мюлер бе спокоен и уверен, следеше най-внимателно всяко похарчено пени и подхождаше към всичко

като предприемач, а такова съчетание от качества наистина е неповторимо и изумително.

Мюлер отрича да е бил фанатик. „Не съм нито фанатик, нито ентузиаст, а, както ще потвърдят всички, които ме познават, спокоен, пресметлив и сдържан предприемач.“ Повечето предприемачи безспорно ще се съгласят, че човек, успял да събере през XIX век един и половина милиона лири стерлинги и да ги вложи успешно, едва ли може да бъде определен като „изпълнен с... безпочвен _ентузиазъм“.

Мюлер не е политически реформатор и за разлика от лорд Шафтсбъри не се стреми да подобри обществото, като влияе върху законотворчеството в Парламента, нито има за цел да

пробуди социалното съзнание на християните от викторианската епоха. Все пак е един от активните членове на Съюза за реформи и социалност, чиито ръководители са лорд Шафтсбъри (председател) и Куинтин Хот (чийто наследник днес е лорд Хейлптам).

Вероятно тъкмо поради това лорд Шафтсбъри посещава Ашли Даун. От дневниците на Мюлер личи, че е запознат с официалните доклади за бедността и за условията в затворите и трудовоизправителните приюти. Той насочва усилията си главно към конкретните действия, с които да даде на децата по-добър живот, вместо да се стреми да промени съществуващите закони. Ето как коментира информацията в един от официалните доклади, че в английските затвори има шест хиляди невръстни сираци: „С Божията помощ ще сторя всичко по силите си, за да предпазя клетите сираци от занданите“. Той оставя на другите опитите да променят самата система.

Някои хора вероятно ще посрещнат разказа за живота на Мюлер с копнежа и те да имат същата вяра. Мюлер наистина е титан на вярата. Приживе той отрича да е имал някакъв специален „дар на вяра“.

- Моята вяра – подчертава той – е онази, която има всеки вярващ. Опитайте сами и ще се убедите в силата Божия, стига да упоавате на Него.

- Какво да сторим, за да укрепим своята вяра? – питат го мнозина.

- Първо – отвърща Мюлер, – четете Библията внимателно и съсредоточено. Така ще научавате все повече за Бога – колко добър, милостив, мъдър и верен е Той. Ако ви сполетят трудности, осланяйте се на способността и желанието на Бога да ви помогне. Второ – продължава Мюлер, – стремете се съвестта ви да бъде чиста. Не вършете неща, които не са угодни Богу, защото в противен случай, всеки път когато вярата ви е подложена на изпитание, няма да можете да упоавате на Бога, понеже гузната съвест ви терзае. Трето – не бягайте от изпитанията. Напълно естествено е, че сме склонни да не упоаваме само на Бога, но когато му се доверим, вярата ни ще укрепне. Помнете, че Бог няма да ви изпита повече от това, което можете да понесете. Проявете търпение и Той ще ви докаже колко голямо е желанието Му да ви помогне и да ви спаси в мига, когато е най-полезно за вас.

Ако все още не сте посветили живота си на вярата, искам да повтора и две кратки мисли за християнството, написани от Мюлер преди век и половина.: „Има живот, сила и правда в нашата свещена вяра. Ако все още не го знаете, елате и опитайте сами“

Ако търсите потвърждение, че днес Бог е същият Бог, на когото е упоавал Георг Мюлер, запомнете неговите думи:

„Живият Бог е с нас – Неговата сила никога не секва, десницата Му никога не се уморява, мъдростта Му е безгранична, мощта Му – неизмерима. Днес, утре и следващия месец Той ще ни помага и ще бъде наш приятел и не само това – какъвто е днес, такъв ще бъде и във вечността.“

Начала, издържали проверката на времето

Защо тук е толкова различно и хората – тъй грижовни? – пита една майка, която осем години безуспешно се е мъчила да излезе на глава със своето упорито дете и накрая попада в Центъра за деца към фондация „Георг Мюлер“

- Бог е с нас и ние всеки ден се молим за вас и за вашето семейство – отвърщат ѝ ведро.

„Няколко месеца по-късно – си спомня същата майка – срещнах Бога и се новородих. Станах нов човек. Благодаря на Бога за тези прекрасни хора, понеже намерих спасение чрез Божието дело в Центъра“

Всичко започва с първото сиропиталище, открито от Мюлер през 1836 г. на ул. „Уилсън“, прераства във величествените сиропиталища в Ашли Даун, продължава в по-малките детски домове, където малките живеят в среда, подобна на семейната, докато се стигне до днешния Център за децата и семейството, в който следовниците на Мюлер продължават и до ден днешен да се грижат за децата, изпаднали в нужда. Техните потребности са се променили с годините и са много по-различни в сравнение с 30-те години на ХТХ век. Днес изоставените сираци са сравнително малко, по във всяко поколение наблюдаваме все същата потребност от обич. Този копнеж се осъзнава от всички, които работят в Центровете на Мюлер или като членове на местните църкви са се посветили на грижи за децата и семействата в нужда.

Независимо от подготовката и уменията на тези хора те неизменно се стремят да покажат Божиата любов на всяко дете и родител в нужда. Заведенията, основани от Мюлер, продължават да се грижат за окаяните, понеже Бог не се е оттеглил от тях.

Желанието да се покаже любов и да се сподели състраданието на Господ Исус Христос свидетелства, че човек може да стане пълноценна личност единствено чрез връзката си с Него. Физическите, материалните и емоционалните ни потребности могат да се удовлетворят по много начини, докато духовните ни нужди могат да се задоволят само от Бога чрез Исуса Христа. Организацията на Мюлер никога не е била предимно благовестителска, но всичко, което се прави, за да се покажат любов и състрадание, е подкрепено с благовестието, което се споделя с хората. То трябва

да бъде „живяно и изговаряне“. Мнозина са достигнали до вярата чрез засвидетелстваната им безусловна любов и след като са чули благовестието по начин, който не е натрапчив, а, напротив, вдъхва им дързост. Дейността на последователите на Мюлер безспорно е християнска и тя съчетава по изумителен начин делата и думите в духа на Божията любов и спасение. През 80-те години на XX век са закрити детските домове за невръстни деца, открити тридесет години по-рано. Те са заменени с Центровете за децата и семейството, с дейността, свързана с обществото, и с работата в училищата. Във всяко от тези направления има големи възможности да показващ и да споделяш любовта Христова и мнозина ще потвърдят значението на положените грижи. Наред с дейността в Центровете, фондация „Мюлер“ работи тясно с местните Църкви, които се стремят да подкрепят децата и семействата, изпаднали в тежко положение. Хората от фондация „Мюлер“ работят с местните църкви, за да станат по-жизнеспособни и енергични в служението си, а също и насърчават, вдъхновяват, подготвят и обучават християните по места в духа на Божията заповед да проявяват Божията любов.

В дейността на фондацията влизат и всекидневните грижи за децата. Тя участва в отглеждането на деца от две до пет години с умствени и физически недъзи или психични проблеми. Сътрудниците на фондацията допринасят за това във всеки един от центровете родителите да получат съвет, практическа помощ и да чуят благовестието. Центровете полагат превантивни грижи и дават възможност на децата да играят и да научат различни неща.

В групи от пет-десет деца, ръководени от детски учителки, малчуганите имат възможност да рисуват, да се учат да готвят, да усвоят много други полезни умения. Децата разполагат със свобода, забавления и обучение. Родителите оценяват искрените усилия на персонала да ги приобщи и да им помага в техните трудности. През лятото родители и деца ходят заедно на излети, които винаги минават много весело, зиме посрещат Коледа и празнуват заедно. Децата от семейства в нужда получават по Коледа много подаръци и играчки, които са неоценими за повдигане на техния дух.

Хората, които се грижат всекидневно за децата, имат възможност да споделят любовта Христова с родителите и с малките. Те често обсъждат въпроси за нещата, които децата споделят със своите родители. Много онеправдани деца получават възможност за по-добър старт в живота, а родителите са благодарни за напредъка на децата си. Децата, които са много затворени и имат проблеми в общуването, преодоляват своите комплекси и започват да се развиват като пълноценни индивиди.

Голяма част от дейността на фондацията е насочена към работата със семействата. Ние се стремим да покажем любовта Христова към родителите и децата в едно семейство. В дейността участват и представители на лекарското съсловие, работници от социалния патронаж и местните църкви. Фондация „Мюлер“ работи в тясно взаимодействие със социалните служби, така че заедно да предоставят ефикасна помощ. Семействата идват по най-различни причини. Едни търсят нови приятели или искат за малко да се измъкнат от теснотията у дома, или пък се стремят да осигурят на децата си място, където да си играят и да намерят помощ, за да преодолеят трудностите. Персоналът се старее да осигури гостоприемна и дружелюбна обстановка, в която родителите да се почувстват по-уверени и да получат съдействие за решаването на личните си проблеми: как да изплатят дълговете си, как да ръководят домакинството и да готвят, как да преодолеят разногласията в брака си и как да играят и да общуват по-пълноценно с децата си. Родителите участват в готвенето, игрите, в спортуването, в усвояването на занаяти., В съвместната дейност и в театралните постановки. Някои деца имат свои специфични проблеми, например затруднен говор, трудности в общуването и забавено развитие. Има и такива, които са били жертва на сексуален тормоз. Индивидуалната работа на персонала допринася за това, децата да получат самочувствие и вяра.

„Промених се стъпка по стъпка – разказва една майка. – От срещите с хората станах по-самоуверена. Спрях хапчетата, които взимах срещу депресия. Започнах да излизам от къщи – повече от две години не смеех да стъпя на улицата, толкова потисната и болна се чувствах. Най-важното е, че имам жива вяра в Господ Исус Христос.“

Най-сетне тази майка преодоля омразата и озлобението, които изпитваше към дъщеря си, и успя да поправи взаимоотношенията си. Дейността на фондацията обхваща Бристол и Уестън-Сюпър-Меър и е насочена предимно към хората със сериозни социални, физически и духовни проблеми. Всяка седмица сътрудниците на фондацията участват в някоя от изброените дейности:

- * целодневна грижа за децата в Центъра;
- * ръководят групите за родители към църквите и групите за деца
- * ръководят групи за затормозени деца с ниско самочувствие към местните начални училища;
- * преподават в библейските курсове за родители;
- * ръководят трупя за сираци;
- * организират игри;
- * съгласуват работата в групи, които помагат на родителите да преодолеят гнева;
- * ръководят групи, обучаващи родителите как сами да си помагат;
- * дават правни съвети;
- * оказват правна помощ на родителите;
- * помагат на семействата, включително в готвенето и домакинската работа;
- * ръководят училищни кръжоци и помагат на учителите в общинските начални училища;
- * организират извънучилищни занимания;
- * преценяват какви са конкретните нужди;
- * срещат се с представители на държавните и общинските власти.

Нуждите са големи, особено в градовете. Семейството е подложено на голямо напрежение и това често го наранява дълбоко. Родителите обикновено се нуждаят от помощ, за да се отнасят по-добре с децата си, децата се нуждаят от съдействие, за да опознаят семейния живот и да разберат как да се подобри.

Образователният отдел към фондация „Мюлер“ полага грижи за децата и осъществява първоначалната идея на Георг Мюлер за училищата. Малък екип от социални работници на пълен работен ден се трудят в някои от средните училища в Бристол.

Екипът се стреми да внуши на младежите в училищата представата, че благовестието Христово засяга всички области на живота. В средните училища хората от екипа водят събирания, говорят в часовете по обществознание, етика, религиозно обучение и организират групи за социални контакти. Те се стараят да убедят училищата в необходимостта да отговорят от християнската гледна точка на въпросите, пред които младите са изправени. Мнозина младежи проявяват искрен интерес към християнското благовестие и значението му за техния живот.

Между училищата се провеждат съвместни мероприятия – лагери и забави. Седмичните училищни мероприятия и музикални прояви са изключително важни за младите.

- Как да се убедим, че Бог ни обича? – прониква се един малчуган наред часа в пети клас.

Това е отчаян зов на едно наранено сърце, Каква надежда и сигурност можем да дадем след подобен въпрос? Днес младите искат нещо живо и истинско, което да засяга душите им и да откликва на техните потребности. Отговорът, от който имат нужда, е да се изявява любовта на Господ Исус Христос. Екипът от фондация „Мюлер“, работещ в училищата, знае как да споделя благовестието.

Държавните училища все по-често се сблъскват с въпроса да преподават духовните ценности в рамките на учебната програма Фондацията търси начини да им съдейства. Тя е разпратила на местните училища своята образователна програма, с

която им предлага помощ и съвети как да се преподава вероучение и как учителите да са по-добре подготвени.

В дейността на фондацията важна роля играят доброволците. Тя ги набира главно сред хората, на които е помогнала. Често ще срещнете хора, на които е оказано съдействие, да жертват от времето си и да се грижат за нуждаещите се като доброволци.

Колко прекрасно е да видите приятели, на които сте помогнали, след това да помагат на други! Колко прекрасно е да виждате хора, дошли без надежда и без Бог, да познаят любовта и спасението в Господ Исус Христос!

Фондацията провежда едногодишна програма с доброволци, които посвещават една година от живота си на това, да работят в училищата и с хората. Докато отделят от времето и способностите си, те са подкрепени с молитви и обучение, така че да съзреят в своята вяра. Мнозина обучавани за работа в социалния патронаж и в детските домове работят във Фондацията.

Към фондация „Георг Мюлер“ има асоциирани благотворителни дружества. Те са самостоятелни и не са подчинени на самата фондация, но са се убедили колко благотворно е да си сътрудничат. В много отношения съвместната им дейност е продължение на работата на фондацията сред децата, младежите и семействата. Целите и задачите на тези християнски благотворителни организации съвпадат в много области с целите на фондацията и макар дейността им понякога да се различава в практическите си проявления всички ценят това сътрудничество в молитва и всекидневна подкрепа. Мнозина християни доброволци са се включили в тази дейност и помагат на стотици хора, изпаднали в нужда.

През последните няколко години едно от най-ярките проявления на дейността на фондация „Георг Мюлер“ в големия Бристол е начинът, по който насърчава различните християнски организации да работят, да общуват заедно.

Сега към фондацията има няколко асоциирани благотворителни организации – агенция, която работи с бедни и бездомни младежи, често пъти лишени от бъдеще,

адвокатска кантора, център за лечение на наркомани, транспортна фирма, младежки лагер и агенция, която осигурява подслон на бездомни младежи.

Фондацията си сътрудничи с няколко християнски организации, които, макар да нямат общо ръководство, работят ръка за ръка. Сред тях са няколко организации, образуващи Обединените християнски благотворителни дружества, чиято цел е да координира дейността на множество малки организации, работещи с бедните и с изпадналите в нужда.

Фондация „Георг Мюлер“ е събирателно наименование, дадено през 1987 г. на всички дейности, наследени от Мюлер. Тя включва три благотворителни организации, най-голямата от които е Детски домове „Мюлер“, която извършва описаните дотук дейности. Благотворителната организация, основана през 1834 г. от Георг Мюлер и Хенри Крейк – Дружеството за библейски познания и до днес всеки месец подпомага мисионери в чужбина и благовестители в страната. Напоследък тази дейност се разширява все повече и мнозина мисионери са изключително благодарни за оказваната им помощ. Някои от тези хора работят с деца и семейства, но Дружеството за библейски познания подкрепя всички християни, допринасящи за добруването на ближните.

Дълги години дружеството притежава три много посещавани книжарници за християнска литература в Бристол, Бати Уестън-Сюпър-Меър. Те се появяват на мястото на Библейската книжарница, наричана „Хранилище за Библии и трактати“, основана от Мюлер през 1849 г. Продажбата на християнска литература се превърна в твърде специфична и сложна дейност, затова книжарниците са продадени на „Сенд дъ Лайт“, клон на организацията „Опърейшън Мобилизейшън“. Днес те търгуват под името „Уесли Оуен“. Фондацията продължава да гледа на християнската литература като на съществена част от своята дейност и чрез Дружеството за библейски познания отпуска средства за нея.

Най-новата благотворителна организация към фондацията Старчески домове „Мюлер“ е основана през 1983 г. Когато остареят, много от сираците, израсли и

възпитани в Ашли Даун, нямат семейства, които да се грижат за тях, а други християни мечтаят да изживеят последните си години в християнска среда.

Днес домът „Тилзли“ в Уестън-Сюпър-Меър може да приюти двадесет и четири души, сред които има достойни мисионери, работили дълги години в чужбина.

Когато съседният детски дом „Транкуил“ се освобождава, той също е закупен и ремонтиран, така че в него да има няколко уютни апартамента за хора от третата възраст. Домът се управлява от духовно настоятелство. След успешното създаване на два старчески дома, които са жизненоважни за възрастните хора, се налага фондацията да разшири тази дейност в Бристол. Според статистическите данни от 1997 г. 16 % от населението на града са хора на възраст над 65 години, а 8 % – на възраст над 75 години.

От християнска гледна точка в Бристол има остра нужда от грижи за възрастните хора. Както Георг Мюлер се е допитвал за всичко, което предприема, до Господа, така и ръководството на фондацията се моли тази следваща стъпка да получи Божието одобрение.

По същия начин постъпихме при разширяването на дейността сред децата. Много техни потребности все още не са удовлетворени, има области, в които фондацията не е развила дейността си. Тя се осланя на Бога за напътствия в работата сред децата и възрастните и е уверена в отклика Му, понеже Бог винаги се е показвал правдив и верен. През годините Той е откликвал на много молитви. Същият е и днес. Макар че дейността на фондацията се различава съществено от работата, вършена от Георг Мюлер, ръководните начала остават същите.

Хората често питат дали фондацията и досега следва принципите, изложени от Георг Мюлер, когато той започва своята дейност. Мнозина се съмняват дали простичката вяра в Бога е уместна и е в състояние да удовлетвори потребностите в съвременното общество. Ние искаме отново да потвърдим своята убеденост в библейските принципи, отразени в първоначалните намерения на Георг Мюлер, които той определя така:

Първата и най-важна цел на начинанието бе Бог да се прослави пред всички, защото сираците, за които се грижа, получават всичко само чрез молитви и вяра, без аз или моите сътрудници да просим от някого, от което се вижда че Бог бди над нас и слуша молитвите ни.

Днес отново извършваме взор към Бога, не хленчим и не споделяме с никого своите нужди. Тази отличителна черта на фондацията е жизненоважна за нас и ние знаем, че Бог никога няма да ни изостави, понеже само Той е верен. Господ и сега откликва на молитвите, защото „е същият вчера, днес и вовеки“

Днес фондация „Георг Мголер“ се оглавява от Робърт Скот- Кук, председател на съвета, и от изпълнителния директор Джулиан Марги. За повече информация пишете на:

The executive director

The George Muller foundation

Muller House

7 Cotham park

Bristol BS6 6DA

England

През седмицата работи музей с богата сбирка от експонати, писма и снимки за делото на Георг Мголер. Посетителите са добре дошли. Там ще намерите списък на всички момчета и момичета, минали през сиропиталищата. За повече сведения търсете изпълнителния директор.

